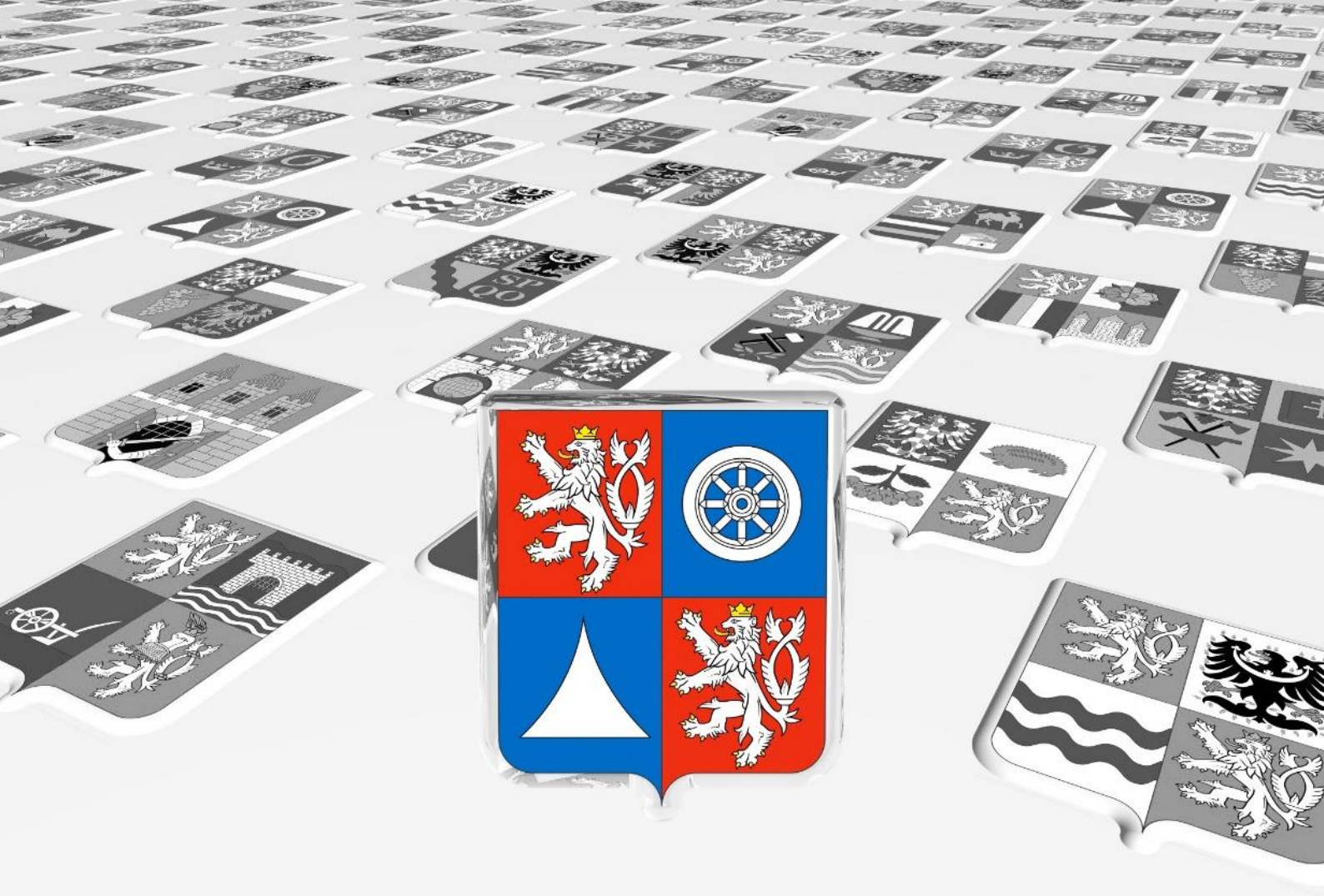

Analýza ekonomického rozvoje Libereckého kraje a jeho postavení v rámci České republiky

Zpracovatelé: Jana Šímanová
Aleš Kocourek
Pavla Vrabcová
Petra Rydvalová
Michal Jordák

TECHNICKÁ
UNIVERZITA
V LIBERCI

Obsah

Obsah	1
Seznam obrázků	3
Seznam tabulek.....	4
Shrnutí.....	5
Úvod.....	6
Kontext zadání a smysl studie	6
Vymezení hlavního cíle a struktury studie	7
Metodický rámec a použitá data.....	8
Použité analytické metody	8
Územní úroveň a srovnávací rámec	9
Tematické oblasti a indikátory	9
Použité datové zdroje	10
1 Teoretická a konceptuální východiska regionálního hospodářského růstu	12
1.1 Ekonomické teorie růstu v regionálním rozměru	12
1.2 Hlavní faktory regionálního růstu.....	13
1.3 Specifika regionální ekonomiky Libereckého kraje	14
2 Vývoj indikátorů ekonomické výkonnosti v časové řadě.....	16
2.1 HDP na obyvatele a HDP na zaměstnance (produktivita práce)	16
2.2 Vývoj HDP na obyvatele v mezikrajském srovnání.....	17
2.3 Vývoj produktivity práce (HDP na zaměstnance)	20
2.4 Struktura hospodářství a regionální specializace: pohled přes koeficient lokalizace	23
2.5 Shrnutí a změny v prostorové distribuci HDP v letech 2003 a 2023	26
2.5.1 Prostorová distribuce HDP	27
2.5.2 Regionální odvětvová specializace	28
3 Srovnávací analýza klíčových ukazatelů ekonomického rozvoje	30
3.1 Demografický vývoj a lidský kapitál.....	30
3.1.1 Přirozené saldo	30
3.1.2 Migrační saldo	32
3.1.3 Index stáří.....	35
3.1.4 Mezikrajská dojíždka a vyjíždka	37
3.1.5 Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob	40
3.2 Zaměstnanost, nezaměstnanost a trh práce	42
3.2.1 Průměrná měsíční hrubá mzda	42
3.2.2 Medián měsíční hrubé mzdy	46
3.2.3 Mediánová hrubá měsíční mzda v podnikatelské sféře	49
3.2.4 Míra nezaměstnanosti (podíl nezaměstnaných osob a obecná nezaměstnanost)	52
3.2.5 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti	56
3.2.6 Podíl zaměstnaných ve službách	58
3.3 Příjmy, spotřeba a životní úroveň.....	60
3.3.1 Čistý disponibilní důchod domácností	61
3.3.2 Intenzita bytové výstavby	67
3.4 Podnikatelské prostředí a investice	70
3.4.1 Aktivní ekonomické subjekty na 1000 obyvatel.....	70
3.4.2 Index změny počtu ekonomických subjektů	72
3.4.3 Tvorba hrubého fixního kapitálu	75
3.4.4 Přímé zahraniční investice.....	78
3.4.5 Poměr reinvestovaného zisku a základního kapitálu na přímých zahraničních investicích	81
3.4.6 Dopravní infrastruktura.....	83

3.5	Inovace, věda a výzkum	87
3.5.1	Výdaje na výzkum a vývoj	87
3.5.2	Počet pracovníků ve výzkumu a vývoji na 1000 zaměstnanců.....	90
3.6	Přehled pozic Libereckého kraje ve srovnání napříč kraji České republiky	92
3.7	Shrnutí srovnávací analýzy klíčových ukazatelů ekonomické vývoje	95
3.7.1	Doporučení.....	96
4	Identifikace hlavních příčin poklesu nebo zaostávání	98
4.1	Faktory vnitřního charakteru (strukturální problémy, vzdělání, podnikatelské prostředí).....	98
4.2	Vnější vlivy a meziregionální vazby.....	99
4.3	Dopady transformace ekonomiky a globalizace	100
4.4	Shrnutí a syntéza příčin	101
5	Tematické oblasti s potenciálem pro zlepšení	103
5.1	Diverzifikace hospodářské struktury a posílení terciéru	103
5.2	Posílení inovační kapacity a aplikovaného výzkumu	103
5.3	Stabilizace a rozvoj lidského kapitálu	104
5.4	Zvýšení atraktivity pracovního trhu a mzdové úrovně	105
5.5	Restart investiční aktivity a posílení reinvestičního potenciálu	105
5.6	Posílení regionální soudržnosti a dostupnosti služeb.....	106
5.7	Podpora digitální a zelené transformace.....	106
	Závěr	108
	Příloha: Statistická analýza faktorů regionálního hospodářského růstu	110
	Použité zdroje a literatura	123

Seznam obrázků

Obrázek 1	Nominální hrubý domácí produkt na 1 obyvatele	18
Obrázek 2	Reálný hrubý domácí produkt na 1 obyvatele	18
Obrázek 3	Index změny nominálního hrubého domácího produktu na 1 obyvatele	19
Obrázek 4	Index změny reálného hrubého domácího produktu na 1 obyvatele	19
Obrázek 5	Nominální hrubý domácí produkt na 1 zaměstnance.....	21
Obrázek 6	Index změny nominálního hrubého domácího produktu na 1 zaměstnance	21
Obrázek 7	Reálný hrubý domácí produkt na 1 zaměstnance	22
Obrázek 8	Index změny reálného hrubého domácího produktu na 1 zaměstnance	22
Obrázek 9	Průměrné mzdy ve zpracovatelském průmyslu.....	24
Obrázek 10	Kartogram: HDP na obyvatele podle krajů ČR	27
Obrázek 11	Kartogram: HDP na zaměstnance podle krajů ČR.....	28
Obrázek 12	Přirozený přírůstek (úbytek) obyvatel	31
Obrázek 13	Přirozený přírůstek (úbytek) obyvatel na 1000 obyvatel.....	31
Obrázek 14	Přirozené saldo celkem	32
Obrázek 15	Přírůstek (úbytek) obyvatel stěhováním.....	33
Obrázek 16	Přírůstek (úbytek) obyvatel stěhováním na 1000 obyvatel.....	34
Obrázek 17	Migrační saldo celkem	34
Obrázek 18	Index stárí	35
Obrázek 19	Index změny počtu obyvatel starších 65 let	36
Obrázek 20	Index změny počtu obyvatel ve věku 0–14 let	37
Obrázek 21	Saldo celkové mezikrajské dojížděky.....	38
Obrázek 22	Mezikrajská dojížděka a vyjížděka na 1000 obyvatel	39
Obrázek 23	Mezikrajská dojížděka a vyjížděka za prací na 1000 zaměstnaných.....	39
Obrázek 24	Mezikrajská dojížděka a vyjížděka za vzděláním na 1000 žáků a studentů.....	40
Obrázek 25	Podíl osob s vysokoškolským vzděláním na populaci ve věku 15 a více let.....	41
Obrázek 26	Index změny počtu osob s vysokoškolským vzděláním	42
Obrázek 27	Nominální průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance podle místa pracoviště	43
Obrázek 28	Reálná průměrná hrubá měsíční mzda	44
Obrázek 29	Index změny nominální průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnance	45
Obrázek 30	Index změny průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnance	45
Obrázek 31	Nominální mediánová hrubá měsíční mzda zaměstnance	47
Obrázek 32	Reálná mediánová hrubá měsíční mzda	47
Obrázek 33	Index změny nominální mediánové hrubé měsíční mzdy zaměstnance	48
Obrázek 34	Index změny reálné mediánové hrubé měsíční mzdy zaměstnance	49
Obrázek 35	Nominální mediánová hrubá měsíční mzda zaměstnance v podnikatelské sféře	50
Obrázek 36	Index změny nominální mediánové měsíční mzdy zaměstnance v podnikatelské sféře..	50
Obrázek 37	Reálná mediánová hrubá měsíční mzda zaměstnance v podnikatelské sféře.....	52
Obrázek 38	Index změny reálné mediánové měsíční mzdy zaměstnance v podnikatelské sféře	52
Obrázek 39	Podíl nezaměstnaných osob	53
Obrázek 40	Obecná míra nezaměstnanosti	54
Obrázek 41	Index změny počtu nezaměstnaných osob.....	55
Obrázek 42	Index změny počtu zaměstnaných osob.....	56
Obrázek 43	Podíl dlouhodobě nezaměstnaných	57
Obrázek 44	Index změny počtu dlouhodobě nezaměstnaných osob	58
Obrázek 45	Podíl zaměstnaných v odvětví služeb (terciární sféře)	59
Obrázek 46	Index změny počtu zaměstnaných v odvětví služeb (terciární sféře).....	60
Obrázek 47	Nominální čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele	61
Obrázek 48	Reálný čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele	62
Obrázek 49	Index změny čistého disponibilního důchodu domácností na obyvatele.....	62

Obrázek 50	Index změny čistého disponibilního důchodu domácností na obyvatele.....	63
Obrázek 51	Mezikrajské srovnání výše příjmů z podnikání přepočtených na obyvatele	65
Obrázek 52	Mezikrajské srovnání výše příjmů ze závislé činnosti přepočtených na obyvatele	65
Obrázek 53	Mezikrajské srovnání výše příjmů z nepojistných sociálních dávek a podpory v nezaměstnanosti přepočtených na obyvatele.....	66
Obrázek 54	Mezikrajské srovnání výše příjmů ze starobních, invalidních a pozůstalostních důchodů přepočtených na obyvatele	66
Obrázek 55	Dokončené byty na 1000 obyvatel středního stavu	68
Obrázek 56	Kumulativní počet dokončených bytů na 1000 obyvatel	69
Obrázek 57	Počet dokončených bytů.....	69
Obrázek 58	Počet ekonomicky aktivních subjektů na 1000 obyvatel.....	71
Obrázek 59	Index změny počtu ekonomicky aktivních subjektů na 1000 obyvatel	71
Obrázek 60	Index změny počtu ekonomicky aktivních subjektů	73
Obrázek 61	Rozdělení ekonomicky aktivních subjektů do krajů ČR	74
Obrázek 62	Index změny tvorby hrubého fixního kapitálu	76
Obrázek 63	Index změny tvorby hrubého fixního kapitálu.....	76
Obrázek 64	Podíl jednotlivých krajů na národní tvorbě hrubého fixního kapitálu	77
Obrázek 65	Index změny přímých zahraničních investic	79
Obrázek 66	Přímé zahraniční investice na obyvatele	79
Obrázek 67	Podíl jednotlivých krajů na přímých zahraničních investicích	80
Obrázek 68	Podíl základního kapitálu na přímých zahraničních investicích	81
Obrázek 69	Podíl reinvestovaného zisku na přímých zahraničních investicích	82
Obrázek 70	Hustota železniční sítě	84
Obrázek 71	Železniční síť České republiky	84
Obrázek 72	Hustota dálniční sítě	85
Obrázek 73	Dálniční síť České republiky	85
Obrázek 74	Hustota sítě silnic I. třídy.....	86
Obrázek 75	Index změny výdajů na výzkum a vývoj	88
Obrázek 76	Podíl jednotlivých krajů na výdajích do výzkumu a vývoje	89
Obrázek 77	Počet pracovníků ve výzkumu a vývoji na 1000 zaměstnanců	91
Obrázek 78	Index změny počtu pracovníků ve výzkumu a vývoji.....	92

Seznam tabulek

Tabulka 1	TOP 15 nejvýznamnějších zaměstnavatelů v Libereckém kraji v roce 2025.....	15
Tabulka 2	Vývoj HDP na obyvatele a na zaměstnance ve strukturálně postižených krajích ve srovnání s ČR (2003–2023)	26
Tabulka 3	Změny v pořadí krajů ČR podle vybraných ukazatelů za sledované období.....	94
Tabulka 4	Korelační analýza – Hrubý domácí produkt na obyvatele ve stálých cenách	114
Tabulka 5	Korelační analýza – Hrubý domácí produkt na zaměstnance ve stálých cenách.....	115
Tabulka 6	Analýza panelových dat – Hrubý domácí produkt na obyvatele	117
Tabulka 7	Analýza panelových dat – Hrubý domácí produkt na zaměstnance.....	118
Tabulka 8	Mnohonásobná regresní analýza – Hrubý domácí produkt na obyvatele.....	119
Tabulka 9	Mnohonásobná regresní analýza – Hrubý domácí produkt na zaměstnance	120

Shrnutí

Liberecký kraj se v posledních dvou desetiletích postupně propadl mezi nejvíce ohrožené regiony České republiky. Přestože v některých dílčích oblastech vykazuje pozitivní posuny, celkový obraz ukazuje na dlouhodobé zaostávání, které nese znaky strukturálně postiženého regionu. Ukazatele hrubého domácího produktu na obyvatele i na zaměstnance setrvale zaostávají za celostátním průměrem a kraj se nedokázal přiblížit výkonnějším regionům. Zatímco většina krajů po roce 2014 využila růstové impulsy, Liberecký kraj rostl pomaleji a mezi lety 2020 a 2023 jako jediný v republice zaznamenal reálný pokles HDP na obyvatele.

Za tímto vývojem stojí kombinace několika faktorů. Investiční aktivita je dlouhodobě nedostatečná a Liberecký kraj vykazuje nejnižší úroveň tvorby hrubého fixního kapitálu v celé České republice. Ekonomická struktura zůstává silně závislá na tradičních průmyslových odvětvích s nižší přidanou hodnotou, což činí region zranitelným vůči technologickým změnám i globálním hospodářským otřesům. Významným limitem je také demografický vývoj – kraj trpí stárnutím populace, odlivem mladých a kvalifikovaných lidí a nízkým podílem vysokoškolsky vzdělaných. Slabá dopravní dostupnost a chybějící zásadní investice do infrastruktury dále oslabují napojení kraje na hlavní hospodářské koridory a snižují jeho atraktivitu pro investory. Vnitřní sociálně-ekonomická polarizace, patrná zejména na Frýdlantsku, Českolipsku či části Semilska, se projevuje vyšší nezaměstnaností, odlivem obyvatel a nižší životní úrovní.

Pokud se nepodaří změnit současnou trajektorii, hrozí Libereckému kraji trvalé zařazení mezi periferní oblasti České republiky s nízkou životní úrovní a oslabující konkurenceschopností. Studie jednoznačně potvrzuje, že kraj nedokáže vlastními silami překonat bariéry vyplývající ze strukturálních a geografických limitů. Skutečný obrat je možný pouze tehdy, pokud stát poskytne systematickou a cílenou podporu obdobně, jako tomu bylo u Moravskoslezského, Ústeckého či Karlovarského kraje.

Pro budoucí rozvoj je proto nezbytné směřovat státní podporu především do zlepšení dopravní, digitální a energetické infrastruktury, do diverzifikace hospodářské struktury a posílení sektoru služeb a inovací, do podpory výzkumu a vývoje a do užší spolupráce celé vzdělávací soustavy vč. Technické univerzity v Liberci s podnikatelským sektorem i veřejnou správou. Stejně zásadní je vytvořit podmínky pro stabilizaci lidského kapitálu a zvýšit atraktivitu regionu pro mladé a kvalifikované pracovníky. Jen za těchto podmínek bude možné nastartovat udržitelný hospodářský růst a zabránit dalšímu prohlubování rozdílů mezi Libereckým krajem a vyspělejšími částmi České republiky.

Úvod

Liberecký kraj se dlouhodobě profiluje jako region s vysokým podílem průmyslové výroby, hustým osídlením a silnou orientací na tradiční odvětví. V posledních dvou dekádách však čelí výzvám spojeným s proměnou hospodářské struktury, stárnutím populace, odlivem kvalifikované pracovní síly a relativním poklesem výkonnosti ve srovnání s ostatními regiony České republiky. Uvedené trendy vyvolávají oprávněné obavy o budoucí konkurenceschopnost a udržitelnost rozvoje kraje.

Kontext zadání a smysl studie

Ukazatel hrubého domácího produktu (HDP) na obyvatele, který patří k hlavním měřítkům ekonomické výkonnosti, vykazuje v případě Libereckého kraje klesající trend v mezikrajském srovnání, ukazatele ve stálých cenách dokonce vykazují absolutní pokles. Tato situace vyvolala potřebu podrobnější analýzy, která by odpověděla na otázku, z jakých důvodů k tomuto relativnímu poklesu dochází, a zároveň identifikovala oblasti, jež je vhodné strategicky podpořit.

Zadáním této studie ze strany Libereckého kraje (prostřednictvím smlouvy č. OLP/02258/2025) je tedy zpracování hloubkové analýzy vývoje ekonomického postavení kraje od roku 2003 se zaměřením na klíčové indikátory výkonnosti, konkurenceschopnosti a rozvoje. Analýza se inspirovat přístupem uplatněným při „Aktualizaci Vstupní analýzy Strategického rámce hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje“ (2023), a částečně přebírá její metodiku i soubor indikátorů, což umožňuje srovnání a identifikaci strukturálních podobností a rozdílů.

Smyslem této studie je nejen objektivní zhodnocení vývoje a identifikace příčin poklesu postavení kraje, ale především formulace reálně uchopitelných doporučení, která mohou přispět k návratu na trajektorii udržitelného ekonomického růstu. Výsledky studie poskytnou analytický základ pro rozhodování krajské samosprávy v oblasti strategického plánování, zaměření dotační podpory i formulace priorit v rámci aktualizovaných krajských rozvojových dokumentů. Jak dokládá tato studie, Liberecký kraj rozvíjí vlastní kapacity, nicméně k překonání některých bariér je nezbytná podpora ze strany státu.

Studie tak plní dvojí roli, a to diagnostickou, kdy hledá a vysvětluje příčiny negativních trendů, a návrhovou, kdy identifikuje tematické oblasti s potenciálem pozitivní změny. Díky tomuto přístupu může Liberecký kraj lépe a cíleně reagovat na své ekonomické výzvy v návaznosti na regionální, národní i evropské rozvojové politiky.

Vymezení hlavního cíle a struktury studie

Cílem studie je vyhodnotit vývoj ekonomického postavení Libereckého kraje v mezikrajském srovnání České republiky, zejména s ohledem na pokles relativní výkonnosti měřený ukazatelem HDP na obyvatele od roku 2003. Studie si klade za dílčí cíl identifikovat hlavní příčiny tohoto poklesu či zaostávání, a to nejen prostřednictvím analýzy složek HDP, ale i s využitím dalších ukazatelů ekonomického rozvoje a konkurenceschopnosti. Součástí studie bude rovněž návrh tematických oblastí, jejichž cílená podpora by mohla přispět ke zmírnění tohoto negativního trendu a ke zvýšení ekonomické výkonnosti Libereckého kraje.

Studie je členěna do šesti hlavních částí a obsahuje řadu příloh, které jsou doplněny kartogramy a tabulkami. Její struktura sleduje logiku analytického postupu, který začíná **vymezením teoretických východisek regionálního růstu a popisem specifik Libereckého kraje**, pokračuje podrobnou **datovou analýzou klíčových indikátorů** a končí **návrhem opatření a syntézou hlavních zjištění**.

První kapitola se věnuje teoretickým přístupům k regionálnímu růstu a vymezuje stěžejní faktory ovlivňující ekonomický výkon regionů, a to včetně role lidského kapitálu, inovací, podnikatelského prostředí či dostupnosti infrastruktury. Zvláštní pozornost je věnována novým přístupům ekonomické geografie a konceptu endogenního růstu.

Druhá část analyzuje vývoj ukazatele HDP na obyvatele a na zaměstnance v letech 2003–2023, a to jak v běžných, tak ve stálých cenách. Sleduje dlouhodobé trendy, bodové zlomy a relativní postavení Libereckého kraje v porovnání s ostatními regiony ČR. Obsahuje také lokalizační analýzu, která identifikuje odvětvovou specializaci regionu.

Třetí kapitola přináší srovnávací analýzu klíčových indikátorů ekonomického rozvoje rozdělených do následujících tematických celků: demografie a lidský kapitál, trh práce a zaměstnanost, příjmy a životní úroveň, podnikatelské prostředí a investice, inovace a výzkum. Každý tematický blok je uzavřen přehledem pozice Libereckého kraje ve vybraných indikátorech.

Čtvrtá část se zaměřuje na korelační analýzu, která odhaluje faktory nejvíce ovlivňující vývoj HDP v jednotlivých krajích. Analýza pomáhá vymezit silné i slabé stránky regionu z hlediska jejich vztahu k výkonnosti ekonomiky.

Pátá kapitola systematizuje hlavní příčiny poklesu nebo zaostávání kraje. Dělí je na faktory vnitřní povahy (např. strukturální omezení, slabý rozvoj terciéru) a vnější vlivy (např. globalizace, vliv Prahy).

Šestá část identifikuje tematické oblasti, které vykazují potenciál pro zlepšení. Patří mezi ně například rozvoj inovační infrastruktury, posílení lidského kapitálu, zlepšení dostupnosti služeb či zvýšení míry diverzifikace hospodářství.

V neposlední řadě jsou formulována doporučení pro plánování regionálního rozvoje, včetně návrhu strategických směrů, priorit veřejné podpory a možností sledování pokroku.

Závěr shrnuje hlavní zjištění studie, hodnotí celkové postavení Libereckého kraje a formuluje výzvy a příležitosti pro budoucí rozvoj regionu.

Součástí dokumentu jsou přílohy s metodickými poznámkami, tabulkovými výstupy a přehled použité literatury. Studie představuje komplexní podklad pro rozhodování na úrovni krajské samosprávy i dalších zainteresovaných aktérů.

Metodický rámec a použitá data

Tato studie vychází z rozsáhlé kvantitativní analýzy socioekonomických ukazatelů, které zachycují vývoj ekonomické výkonnosti, příjmové situace, zaměstnanosti, podnikatelského prostředí, lidského kapitálu, demografických trendů a inovační kapacity Libereckého kraje. Zvláštní důraz je kladen na **relativní změnu postavení kraje** v mezikrajském srovnání České republiky v období let **2003–2024**, zejména v indikátoru **HDP na obyvatele, resp. na zaměstnance** ve stálých cenách.

Metodika čerpá z následujících osvědčených analytických rámců:

- **Studie GaREP** zaměřené na restrukturalizaci tří strukturálně postižených krajů (MSK, ÚK, KVK), včetně převzaté struktury indikátorů (GaREP, 2024).
- **Metodiky využití Big Data pro vyhodnocení socio-ekonomické pozice obyvatel v územích SRR 2021+** (Kocourek, Šimanová, Šmída, 2021).
- **Standardních přístupů užívaných v krajském strategickém plánování**, zejména při tvorbě analytických částí strategie rozvoje kraje a tematických koncepcí.

Použité analytické metody

Metodický přístup zahrnuje kombinaci několika statistických a interpretačních nástrojů:

- **Trendová analýza v čase** – u všech indikátorů byl sledován vývoj zpravidla v období 2003–2023 (v některých případech až od roku 2005, u některých indikátorů až do roku 2024), včetně identifikace bodů zlomu, vývoje dynamiky a konvergenčních, resp. divergenčních trendů.
- **Komparační analýza mezi kraji ČR** – pozice Libereckého kraje byla vyhodnocována v rámci všech 14 krajů pomocí pořadí, relativních indexů, percentilového rozložení a mapové interpretace.
- **Hodnocení vůči národnímu průměru pomocí indexových ukazatelů** – např. index ekonomické výkonnosti (kraj/ČR), relativní příjmový index, index podnikatelské aktivity.

- **Statistické modelování a syntéza pomocí korelační a regresní analýzy** – v samostatné kapitole jsou vyhodnoceny vztahy mezi HDP a dalšími faktory rozvoje s cílem identifikovat statisticky významné determinanty regionálního růstu.
- **Vizualizace a kartografická interpretace dat** – prostorová distribuce ukazatelů je zobrazena pomocí kartogramů, které umožňují rychlé rozpoznání územních disparit a regionálních nerovností v prostředí ArcGIS. Pro vyhodnocení změn relativní pozice krajů byly hodnoty ukazatelů klasifikovány metodou **Natural Breaks (Jenks)** v prostředí ArcGIS. Tato metoda pracuje s přirozeným rozdělením hodnot a umožňuje lépe zachytit **skutečné rozdíly mezi regiony** tím, že vytváří třídy s **vysokou vnitřní homogenitou a maximálním rozdílem mezi třídami**.
- **Modelování odvozených indikátorů** – tam, kde nebyla dostupná přímá data (např. HDP na zaměstnance), byly využity doporučené výpočtové postupy.
- **Doplnění mikrodát z Big Data** – u vybraných ukazatelů byla provedena mikrouzemní rekonstrukce datových vstupů v návaznosti na metodiku TL01000303.

Územní úroveň a srovnávací rámec

Základní jednotkou hodnocení je **Liberecký kraj (NUTS 3)**. Ve vybraných případech jsou výsledky prezentovány také v členění na **správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP)**. Komparační rámec zahrnuje všech **14 krajů ČR**, případně podrobnější struktury v rámci tzv. strukturálně postižených území. Tam, kde to bylo metodicky vhodné, byly ukazatele očištěny o vliv inflace a prezentovány ve **stálých cenách roku 2020**.

Tematické oblasti a indikátory

Analýza pracuje se souborem více než čtyř desítek ukazatelů rozdělených do šesti hlavních oblastí, které jsou reflektovány ve struktuře studie:

Ekonomická výkonnost

- HDP na obyvatele (v Kč, běžné ceny)
- HDP na obyvatele (v Kč, stálé ceny)
- HDP na zaměstnance (v Kč, běžné ceny)
- HDP na zaměstnance (v Kč, stálé ceny)

Demografický vývoj a lidský kapitál

- Počet obyvatel
- Přirozené saldo úbytku/přírůstu obyvatelstva
- Migrační saldo úbytku/přírůstu obyvatelstva
- Index stárí
- Vyjíždkové vzorce

- Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob starších 15 let

Zaměstnanost, nezaměstnanost a trh práce

- Podíl zaměstnaných ve službách
- Míra nezaměstnanosti
- Podíl dlouhodobě nezaměstnaných
- Průměr hrubé měsíční mzdy v běžných a stálých cenách
- Medián hrubé měsíční mzdy v běžných a stálých cenách
- Medián hrubé měsíční mzdy v podnikatelské sféře

Příjmy, spotřeba a životní úroveň obyvatel

- Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele (běžné ceny)
- Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele (stálé ceny)
- Příjmy z podnikání
- Příjmy z nepojistných dávek (sociální dávky)
- Příjmy z pojistných dávek (starobní důchody)
- Příjmy ze závislé činnosti
- Intenzita bytové výstavby

Podnikatelské prostředí a investice

- Ekonomicky aktivní subjekty na 1000 obyvatel
- Index změny počtu ekonomických subjektů
- Tvorba hrubého fixního kapitálu (běžné ceny)
- Tvorba hrubého fixního kapitálu (stálé ceny)
- Přímé zahraniční investice na obyvatele (z dostupných dat ČNB a MPO)
- Přímé zahraniční investice na obyvatele
- Poměr reinvestovaného zisku a základního kapitálu k PZI
- Hustota železniční, silniční a dálniční sítě

Inovace, věda a výzkum

- Výdaje na výzkum a vývoj na zaměstnance
- Podíl pracovníků ve výzkumu a vývoji

Použité datové zdroje

Hlavním zdrojem dat je **Český statistický úřad (ČSÚ)** – databáze Demografie, Regionální účty, SLDB, Trh práce, RES. Dále byly využity:

- **Databáze ČNB, MFČR, MPO, ÚP ČR, MPSV;**
- Výstupy projektu **TAČR (zejména TL01000303);**

- **Neveřejné datové výstupy na základě smlouvy EF TUL s ČSÚ;**
- Vlastní výpočty na základě doporučených metodických přístupů (např. pro rekonstrukci odvozených ukazatelů a vizualizaci). V případech, kdy nebyla data dostupná v požadované časové nebo územní formě, byly využity **rekonstrukční a odhadové postupy**, které umožnily přepočty ukazatelů a tvorbu odvozených indikátorů (např. relativní příjmové postavení nebo inovační kapacita).

1 Teoretická a konceptuální východiska regionálního hospodářského růstu

Cílem studie je vyhodnotit vývoj ekonomického postavení Libereckého kraje v mezikrajském srovnání České republiky, zejména s ohledem na pokles relativní výkonnosti měřené ukazatelem HDP na obyvatele od roku 2003. Ambicí studie je poskytnout čtenářům srozumitelný, ale odborně podložený pohled na vývojové trendy, které utvářejí regionální ekonomiku, trh práce a kvalitu života. Studie je zaměřena na hlubší porozumění proměnám, které Liberecký kraj v posledních desetiletích zažívá – ať už jde o strukturální závislost na tradičních průmyslových odvětvích, stárnutí populace, nebo výrazné rozdíly mezi jednotlivými částmi kraje z hlediska ekonomické výkonnosti a životní úrovně. Tyto výzvy ovlivňují nejen současný stav regionu, ale i jeho budoucí rozvojový potenciál. V regionu probíhá řada iniciativ směřujících k transformaci, od podpory moderních technologií a výzkumu přes zlepšování infrastruktury až po vytváření podmínek pro kvalifikovanou pracovní sílu. Přesto je zřejmé, že tyto snahy narážejí na hranice toho, co lze zvládnout na krajské úrovni. Skutečný dopad mohou přinést jen tehdy, pokud budou doplněny o cílené a systematické kroky ze strany státu.

Koncepční rámec vychází z předpokladu, že hospodářský růst není izolovaný jev, ale výsledek komplexní interakce lidského kapitálu, inovací, podnikatelského prostředí a institucionální kvality. Proto je studie strukturována do několika tematických celků, které dohromady umožňují nejen pochopení minulého vývoje, ale i identifikaci budoucích výzev a příležitostí.

Hospodářský růst je jedním ze stěžejních ukazatelů dlouhodobé prosperity regionu. V regionálním kontextu se jím rozumí **dlouhodobé zvyšování ekonomické výkonnosti daného území**, obvykle měřené růstem hrubého domácího produktu (HDP) přepočteného na obyvatele nebo na zaměstnance. Tento ukazatel však není samoučelný – růst ekonomiky bývá úzce propojen s růstem životní úrovně obyvatel, snižováním nezaměstnanosti, zvyšováním kvality služeb či zlepšováním infrastruktury.

1.1 Ekonomické teorie růstu v regionálním rozměru

Různé přístupy v ekonomické teorii nabízejí rozdílná vysvětlení, proč a jak regiony rostou a proč mezi nimi vznikají rozdíly. Nejstarší koncepty vycházejí z **neoklasické teorie růstu**, podle níž se regiony v dlouhém období přibližují k sobě – zaostávající regiony rostou rychleji než vyspělé, protože „dohánějí“ jejich úroveň díky nižším nákladům práce a vyšší míře investic.

Naopak **endogenní teorie růstu** upozorňuje na to, že rozhodující jsou vnitřní faktory regionů – zejména kvalita lidského kapitálu, inovační schopnosti, přístup k vědění a efektivní instituce. Podle tohoto přístupu se regiony nemusí nutně sbližovat, ale naopak může docházet k jejich rozrůstající se polarizaci, pokud nejsou schopny vytvářet podmínky pro rozvoj nových zdrojů růstu.

Z pohledu regionální politiky je důležitá také **teorie pólů růstu**, která zdůrazňuje roli dominantních center (např. větších měst), jež svým dynamickým vývojem přitahují investice, pracovní sílu a inovace, a tím vytvářejí tah na ekonomický rozvoj širšího okolí.

Důležitý prostorový rozměr do diskuse vnáší **nová ekonomická geografie (NEG)**. Tento přístup vysvětluje, proč dochází ke geografické koncentraci ekonomické aktivity – ať už ve velkých městech, nebo v průmyslových pásech – a proč některé oblasti zůstávají periferní. Klíčovým konceptem NEG jsou **aglomerační efekty**: podniky a pracovní síla mají tendenci se shlukovat v místech, kde jsou lepší příležitosti, přístup k trhům a infrastruktura. To vytváří tzv. *kruhovou kumulaci výhod*, která posiluje rozdíly mezi regiony.

Tyto teoretické přístupy nabízejí nejen obecný rámec pro pochopení mechanismů regionálního rozvoje, ale také cenné vodítko při interpretaci rozdílů mezi jednotlivými kraji České republiky. Zatímco některé regiony – například Praha, Jihomoravský nebo Středočeský kraj – těží z aglomeračních výhod, silného inovačního a výzkumného zázemí či napojení na zahraniční investory, jiné regiony, včetně Libereckého kraje, se i přes stabilní průmyslovou tradici potýkají s problémy, jako jsou vnitřní disparity, omezená diverzifikace ekonomiky nebo odliv kvalifikované pracovní síly.

V tomto kontextu může být teorie nové ekonomické geografie i endogenního růstu užitečným nástrojem pro pochopení, proč se v některých krajích daří lépe udržovat růstovou dynamiku a v jiných dochází k dlouhodobému zaostávání. Zároveň tyto přístupy ukazují, že **regionální vývoj není dán pouze geografickou polohou či historickým vývojem, ale do značné míry i schopností krajů efektivně mobilizovat své vnitřní zdroje, zvyšovat kvalitu institucí a vytvářet prostředí podporující inovace a podnikání.**

1.2 Hlavní faktory regionálního růstu

Na základě výše uvedených teorií a zkušeností z hospodářské praxe lze identifikovat několik oblastí, které utvářejí regionální hospodářský výkon:

- **Lidský kapitál** – dostupnost kvalifikované pracovní síly, vzdělanostní struktura obyvatelstva, schopnost regionu přitahovat a udržet talentované lidi.
- **Inovace a věda** – schopnost generovat, přejímat a využívat nové poznatky, přítomnost výzkumných a vývojových aktivit, spolupráce mezi firmami a výzkumnými institucemi.
- **Podnikatelské prostředí** – hustota a vitalita podnikatelských subjektů, míra investic, administrativní a legislativní podmínky pro podnikání.
- **Infrastruktura a dostupnost** – kvalita dopravní, technické a digitální infrastruktury, dostupnost veřejných služeb a propojení regionu s okolím.
- **Instituce a správa** – efektivní regionální správa, schopnost realizovat strategické rozvojové záměry a využívat dostupné veřejné zdroje.

Všechny tyto faktory navzájem interagují a ovlivňují nejen celkovou úroveň HDP, ale i kvalitu života obyvatel a atraktivitu regionu pro další rozvoj. **Hospodářský růst proto není cílem sám o sobě, ale prostředkem k zajištění udržitelné prosperity regionu a jeho obyvatel.**

Tato teoretická východiska tvoří rámec pro následující analytické části studie, v nichž jsou konkrétní faktory rozvoje Libereckého kraje zkoumány na základě datových časových řad a statistických metod. Cílem je identifikovat, které z uvedených oblastí mají pro růst HDP v kraji zásadní význam, a kde lze spatřovat výzvy či potenciál do budoucna – a to jak pro rozhodování krajské samosprávy, tak pro další strategické a programové dokumenty.

V dalším textu studie bude analyzováno, jak si Liberecký kraj v tomto mezikrajském srovnání stojí z hlediska vybraných faktorů růstu a jaké trendy lze pozorovat ve vztahu k ostatním regionům České republiky.

1.3 Specifika regionální ekonomiky Libereckého kraje

Liberecký kraj patří mezi menší regiony České republiky, avšak svým hospodářským profilem a geografickým umístěním zaujímá v rámci republiky specifickou pozici. Vývoj regionální ekonomiky je dlouhodobě ovlivňován kombinací historicky zakořeněné průmyslové tradice, blízkostí státních hranic, silným zastoupením malých a středních podniků a zároveň poměrně výraznými rozdíly mezi jednotlivými částmi kraje z hlediska socioekonomické úrovně (blíže viz Kocourek, Šimanová, Šmída, 2021).

Z hlediska hospodářské struktury je kraj charakteristický **silnou orientací na zpracovatelský průmysl (detailněji viz kapitolu 2.4)**, zejména na výrobu automobilových komponent, skla, plastů a textilu. Tyto obory tvoří páteř regionální ekonomiky a jsou často provázány na exportně orientované podniky s nadregionálním či mezinárodním dosahem. Vedle tradičních odvětví však v posledních letech roste i význam nových sektorů, zejména v oblasti přesného strojírenství, výzkumu a vývoje či digitálních technologií. Služby a terciární sektor mají v porovnání s vyspělými regiony Česka stále nižší podíl na zaměstnanosti i tvorbě HDP, což je jedním z faktorů, které ovlivňují celkovou dynamiku regionálního růstu (detailněji viz kapitolu 3.2.6).

Vnitřní vývoj Libereckého kraje ukazuje na zřetelnou **ekonomickou i sociální polarizaci**. Krajské město Liberec a jeho zázemí se vyznačuje vyšší ekonomickou výkonností, lepší dostupností služeb a vyšší vzdělanostní úrovní. Naproti tomu periferní oblasti, jako je Frýdlantsko, Českolipsko či část Semilská, čelí dlouhodobým problémům spojeným s odlivem obyvatelstva, horší dopravní dostupností a nižší úrovní hospodářské aktivity (viz též Kocourek, Šimanová, Šmída, 2021).

Důležitým aktérem regionální ekonomiky jsou **významní zaměstnavatelé**, mezi nimiž figurují jak pobočky nadnárodních společností (např. v automobilovém průmyslu), tak domácí podniky

s dlouhou tradicí, zejména ve sklářství, textilním průmyslu a strojírenství. Seznam nejvýznamnějších zaměstnavatelů v Libereckém kraji uvádí Tabulka 1. Významnou roli sehrávají rovněž instituce terciárního vzdělávání, výzkumu a inovační infrastruktury – například Technická univerzita v Liberci nebo Centrum TOPTEC Akademie věd ČR.

Regionální rozvoj je strategicky řízen prostřednictvím krajských politik, jako je **Strategie rozvoje Libereckého kraje**, územní plánování a tematicky zaměřené koncepce. V posledních letech kraj akcentuje témata jako **odolnost vůči strukturálním změnám, udržitelný rozvoj a posilování lidského kapitálu**, přičemž čelí také výzvám spojeným s transformací energetiky a implementací principů zelené a digitální ekonomiky. Transformace energetiky i přechod k zelené a digitální ekonomice vyžadují cílenou podporu vlády – bez ní hrozí, že se region bude propadat mezi strukturálně nejslabší kraje v ČR.

Konkrétní analýza vývoje základních makroekonomických a demografických ukazatelů, včetně jejich srovnání v rámci České republiky, je podrobně provedena v následujících částech studie. Důraz je kladen nejen na celkovou výkonnost kraje, ale i na proměny ve struktuře hospodářství, vývoj trhu práce, příjmové úrovně obyvatel a investiční aktivitu. Tyto poznatky následně slouží jako podklad pro statistické zhodnocení faktorů růstu a vymezení doporučení pro další rozvoj regionu.

Tabulka 1 TOP 15 nejvýznamnějších zaměstnavatelů v Libereckém kraji v roce 2025

IČO	Obchodní jméno/název	Počet zaměstnanců	Hlavní činnost
27283933	Krajská nemocnice Liberec, a.s.	4000–4999	Ústavní zdravotní péče
00002739	Diamo, státní podnik	3000–3999	Těžba uranových a thoriových rud
25432338	Denso Manufacturing Czech s.r.o.	2000–2499	Výroba průmyslových chladicích a klimatizačních zařízení
26195348	Magna Exteriors (Bohemia) s.r.o.	1500–1999	Výroba ostatních strojů pro speciální účely jinde neuvedené
26706342	ZF Automotive Czech s.r.o.	1500–1999	Výroba ostatních dílů a příslušenství pro motorová vozidla
45280479	Fehrer Bohemia s.r.o.	1500–1999	Výroba ostatních dílů a příslušenství pro motorová vozidla
72050501	Krajské ředitelství policie Libereckého kraje	1500–1999	Činnosti v oblasti veřejného pořádku a bezpečnosti
46747885	Technická univerzita v Liberci	1500–1999	Terciární vzdělávání
25411411	Drylock Technologies s.r.o.	1000–1499	Výroba domácích potřeb, hygienických a toaletních výrobků z papíru
27061973	Devro s.r.o.	1000–1499	Výroba plastových desek, fólií, hadic, trubek a profilů
00012556	Preciosa, a.s.	1000–1499	Výroba a zpracování ostatního skla vč. technického
63145936	Benteler ČR s.r.o.	1000–1499	Výroba ostatních dílů a příslušenství pro motorová vozidla
28965507	Hiodon s.r.o.	1000–1499	Bezpečnostní a pátrací činnosti
00829838	Nemocnice Jablonec nad Nisou, p.o.	1000–1499	Ústavní zdravotní péče
27283518	Nemocnice s poliklinikou Česká Lípa, a.s.	1000–1499	Ústavní zdravotní péče

Zdroj: (ČSÚ RES, 2025)

2 Vývoj indikátorů ekonomické výkonnosti v časové řadě

Tato kapitola se věnuje analýze vývoje vybraných ukazatelů ekonomické výkonnosti Libereckého kraje ve střednědobém časovém horizontu let 2003–2023. Hlavní pozornost je zaměřena na ukazatele hrubého domácího produktu (HDP) na obyvatele a HDP na zaměstnance, které představují základní měřítka celkové ekonomické úrovně a produktivity práce. Sledován je vývoj těchto ukazatelů jak v běžných, tak ve stálých cenách, a jsou identifikovány zlomové body a porovnává se postavení Libereckého kraje vůči ostatním krajům České republiky.

Součástí této kapitoly je také **lokalizační analýza**, která hodnotí míru specializace Libereckého kraje na jednotlivá odvětví hospodářství ve srovnání s celostátním průměrem, což umožňuje lépe porozumět struktuře regionální ekonomiky a identifikovat, do jaké míry je vývoj HDP ovlivněn převažujícím zaměřením na specifické sektory, jako je například zpracovatelský průmysl. Lokalizační koeficienty poskytují důležitý kontext pro interpretaci výkonnostních ukazatelů a přispívají k celkovému pochopení dynamiky růstu a strukturálních výzev Libereckého kraje.

2.1 HDP na obyvatele a HDP na zaměstnance (produktivita práce)

V rámci hodnocení regionální ekonomické výkonnosti představují ukazatele **hrubého domácího produktu (HDP) na obyvatele** a **na zaměstnance** dvě veličiny, které však odrážejí rozdílné aspekty ekonomické reality. Jejich vzájemné porovnání a správná interpretace jsou nezbytné pro hlubší pochopení silných a slabých stránek jednotlivých krajů, včetně jejich potenciálu pro hospodářský růst a sociální rozvoj.

► **HDP** obecně je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území. Používá se pro stanovení výkonnosti ekonomiky. V souladu s metodikou Evropského systému účtů (ESA 2010) je regionální HDP zjišťováno pracovištní metodou, to znamená, že ukazatele za podniky jsou alokovány do regionů podle skutečného místa působení jednotky, nikoli podle administrativního sídla podniku (Černý, 2025).

► **HDP na obyvatele** (v běžných cenách) se počítá jako celkový hrubý domácí produkt vytvořený na území daného kraje, přepočtený na celkový počet jeho obyvatel, bez ohledu na jejich ekonomickou aktivitu. Tento ukazatel je nejčastěji používán jako přibližný indikátor celkové životní úrovně v daném regionu. Jeho výhodou je jednoduchost a srovnatelnost napříč regiony i v mezinárodním kontextu. Nevýhodou je jeho citlivost na demografickou strukturu – HDP na obyvatele je zpravidla nižší v regionech s vyšším podílem dětí, seniorů či ekonomicky neaktivních obyvatel, a to i v případě, že je produktivita práce v kraji relativně vysoká. Tento ukazatel je tak vhodný pro celkové hodnocení úrovně regionálního rozvoje, ale méně vypovídá o samotné **hospodářské výkonnosti trhu práce** nebo o efektivitě využití pracovních sil.

► **HDP na zaměstnance** odráží objem hrubého domácího produktu, který připadá na jednoho zaměstnaného člověka v daném regionu. Tento ukazatel poskytuje přímější informaci o **produktivitě práce** a je velmi užitečný při hodnocení efektivity podnikatelského a výrobního prostředí. Vysoká hodnota HDP na zaměstnance signalizuje přítomnost znalostně intenzivních odvětví, vyšší technologickou úroveň, vyšší kvalifikaci pracovní síly nebo efektivní organizaci práce. Je důležité poznamenat, že vysoký HDP na zaměstnance nemusí automaticky znamenat vysokou životní úroveň celého regionu – pokud například jen malá část obyvatel regionu pracuje nebo pokud značná část HDP uniká z regionu prostřednictvím daňové optimalizace či repatriace zisků.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

Porovnáním ukazatele HDP na obyvatele a HDP na zaměstnance lze identifikovat **strukturální nerovnováhy** v regionálním rozvoji. Pokud má region vysoký HDP přepočtený na jednoho zaměstnance, ale zároveň nízký HDP na obyvatele, může to znamenat, že ti, kdo pracují, dosahují vysoké produktivity. Současně to ale naznačuje, že se do ekonomické činnosti zapojuje jen menší část obyvatel, takže celková míra ekonomické participace v regionu je nízká. Naopak regiony, kde jsou oba ukazatele vysoké, jsou zpravidla jak ekonomicky výkonné, tak i sociálně soudržné a atraktivní pro život (např. Hlavní město Praha nebo Středočeský kraj). Regiony, kde jsou oba ukazatele nízké (např. Karlovarský, Ústecký, ale i Liberecký kraj), pak čelí kombinaci nízké produktivity i nízké zaměstnanosti, což vede k začarovanému kruhu socioekonomického zaostávání.

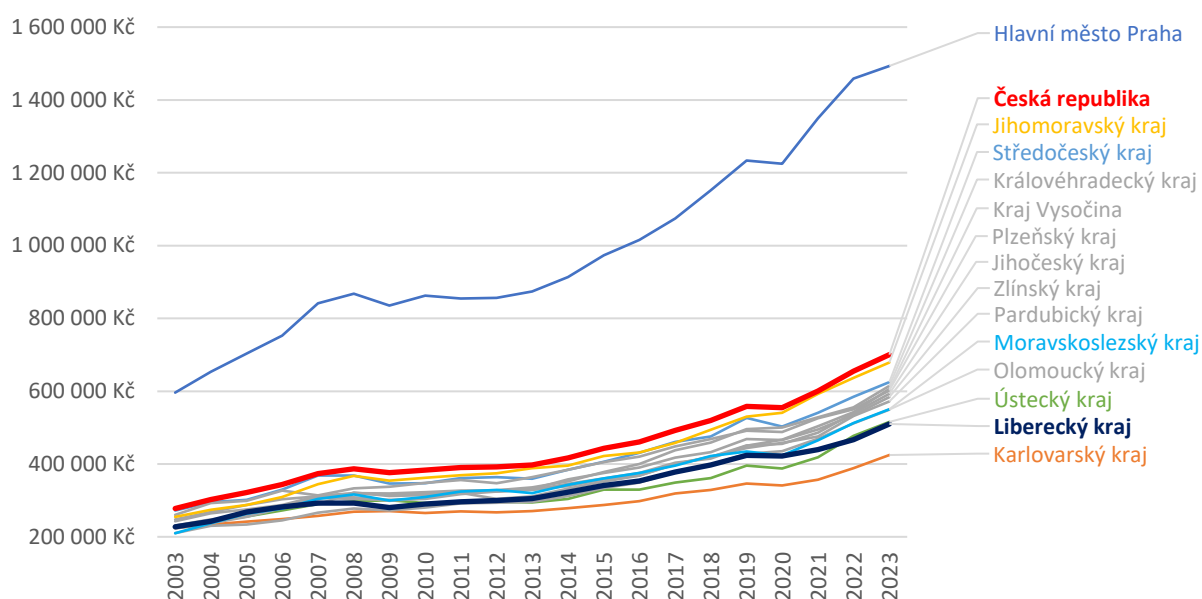
Vedle ukazatelů v běžných cenách je důležité sledovat také **HDP ve stálých cenách**, který umožňuje analyzovat **reálný ekonomický růst očištěný o vliv inflace**. Zatímco HDP v běžných cenách zachycuje nominální hodnoty vytvořeného produktu, HDP ve stálých cenách vyjadřuje změnu objemu produkce v čase a umožňuje tak **meziroční a dlouhodobé srovnání výkonnosti regionů**. Tento ukazatel je nezbytný pro hodnocení skutečného vývoje ekonomiky daného kraje, neboť eliminuje cenové vlivy, které by mohly zkreslit interpretaci trendů. V rámci posuzování regionálních rozdílů HDP ve stálých cenách poukazuje na dynamiku růstu – tedy **zda region pouze „drží krok“, nebo zda reálně konverguje k vyspělejším částem republiky**. Nízký růst HDP ve stálých cenách je signálem stagnace či nízké inovační výkonnosti, zatímco nadprůměrný růst indikuje schopnost regionu přitahovat investice, adaptovat se na nové ekonomické podmínky a zvyšovat produktivitu.

2.2 Vývoj HDP na obyvatele v mezikrajském srovnání

Ze střednědobého hlediska si Liberecký kraj udržuje **mírně podprůměrnou výkonnost**. V roce 2003 činil HDP na obyvatele ve stálých cenách 315 635 Kč, což odpovídalo přibližně 82 %

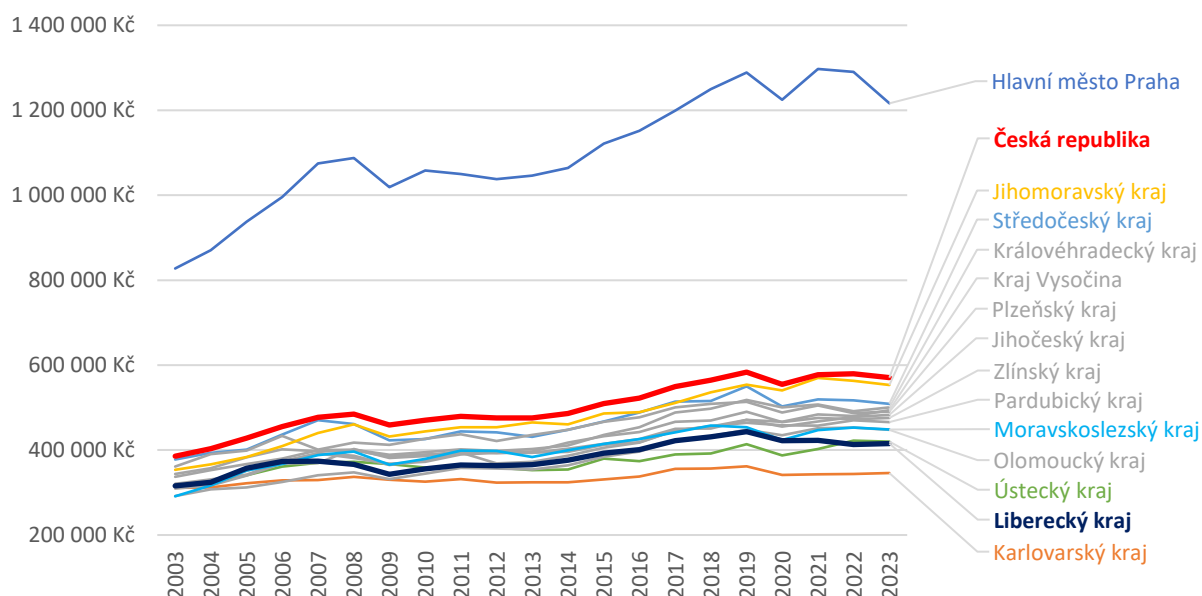
republikového průměru. Přestože v následujících letech docházelo k absolutnímu růstu, tempo konvergence vůči výkonnějším krajům bylo nedostatečné. Absolutní růst HDP tedy nedostačoval k zásadnímu posunu relativní pozice Libereckého kraje v rámci České republiky.

Obrázek 3 a Obrázek 4 ukazují, že v období 2008–2013 se růst HDP na obyvatele výrazně zpomalil v důsledku doznívající finanční krize. Ačkoli ostatní regiony (např. Středočeský či Plzeňský) po roce 2014 obnovily dynamiku růstu, Liberecký kraj rostl jen pozvolna. Tento vývoj způsobil, že se region v relativním srovnání postupně propadal a jeho mezera vůči výkonnějším krajům České republiky se začala opět prohlubovat.

Obrázek 1 Nominální hrubý domácí produkt na 1 obyvatele (Kč) – běžné ceny

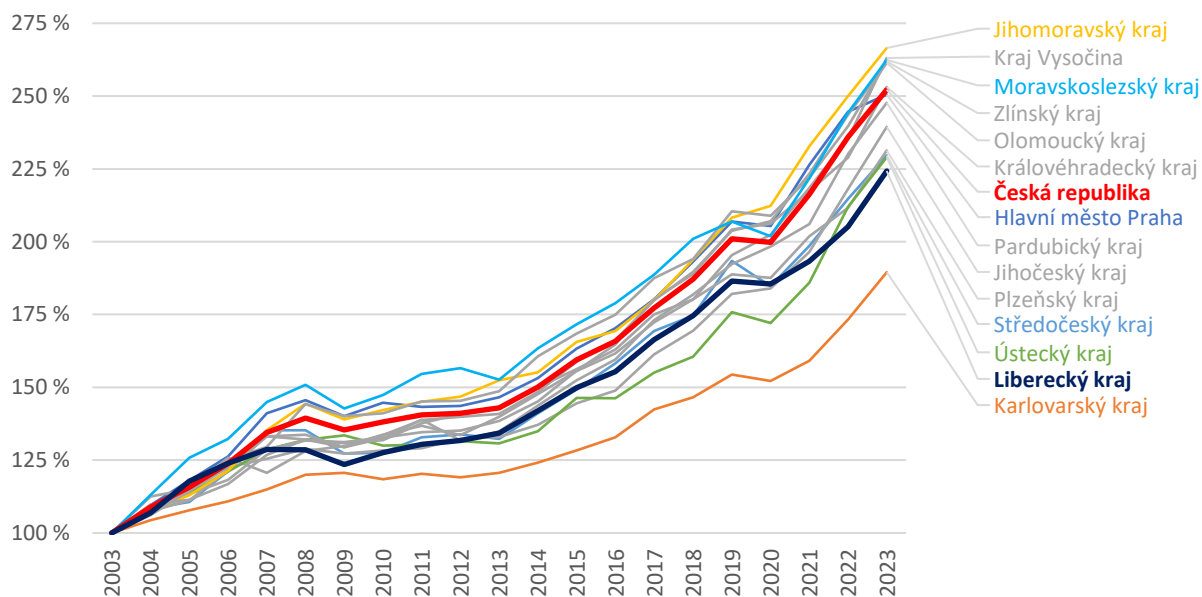
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Obrázek 2 Reálný hrubý domácí produkt na 1 obyvatele (Kč) – stálé ceny roku 2020

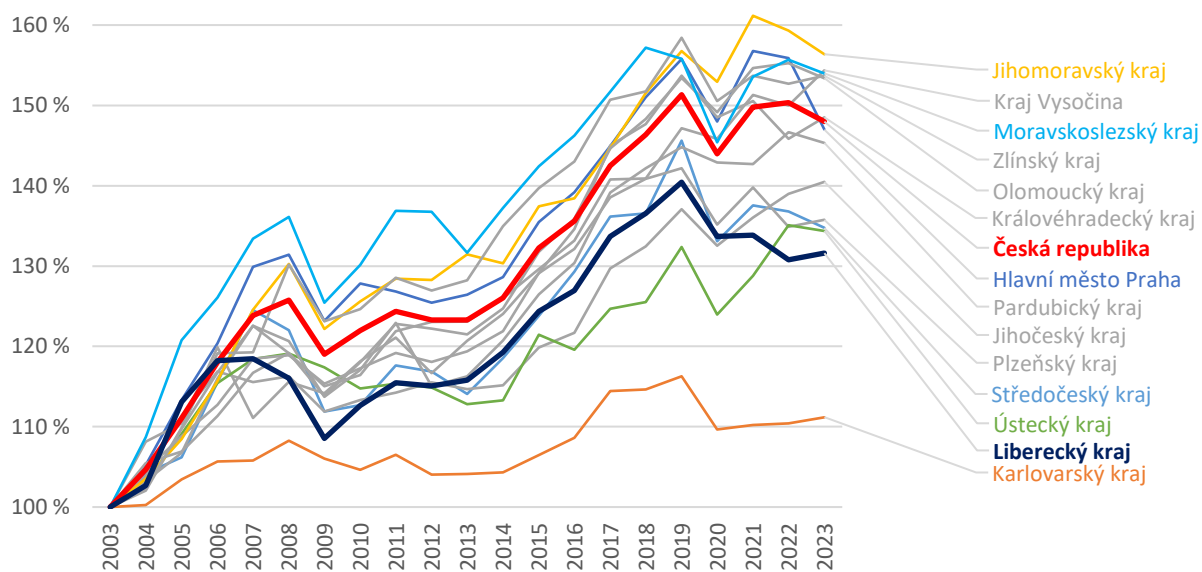
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Zvláště znepokojující je vývoj v posledních letech. Mezi lety **2020 a 2023 došlo v Libereckém kraji k reálnému poklesu HDP na obyvatele o přibližně 6 530 Kč, tedy o –1,5 %**. Jde o **jediný kraj v celé ČR**, který v tomto období zaznamenal **absolutní reálný propad**, zatímco ostatní regiony vykázaly růst různého tempa. Liberecký kraj se tak v mezikrajském žebříčku dostal na **poslední místo** v tempu růstu HDP na obyvatele mezi lety 2020–2023 a předposlední místo celkově v tempu růstu HDP v letech 2003 a 2023, ale i v celkovém ukazateli (blíže viz Obrázek 1, Obrázek 2, Obrázek 3 a Obrázek 4).

Obrázek 3 Index změny nominálního hrubého domácího produktu na 1 obyvatele (rok 2003 = 100 %) – běžné ceny

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Obrázek 4 Index změny reálného hrubého domácího produktu na 1 obyvatele (rok 2003 = 100 %) – stálé ceny roku 2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Tato skutečnost představuje zásadní důkaz o prohlubující se **regionální divergenci**, která signalizuje oslabenou schopnost regionu obnovit růst v podmínkách postpandemického oživení. Pokles výkonu je spojen s vysokou závislostí na zpracovatelském průmyslu, nižší mírou terciarizace a slabší absorpční kapacitou v oblasti inovací a investic. Vedle strukturálních faktorů hrají roli také **demografické souvislosti**. HDP na obyvatele je citlivý nejen na ekonomickou výkonnost (např. produktivitu a zaměstnanost), ale také na **velikost a složení populace**. V případě Libereckého kraje lze pozorovat **stárnutí populace** a **mírný úbytek obyvatelstva v produktivním věku**, což omezuje růstový potenciál regionu (blíže viz kapitolu 3.1). Negativní migrační saldo mladších skupin, odliv kvalifikované pracovní síly a vyšší podíl obyvatel v důchodovém věku snižují dynamiku domácí poptávky i nabídky práce a mohou se nepřímo promítat do vývoje HDP na obyvatele.

V roce 2023 činil HDP na obyvatele ve stálých cenách v Libereckém kraji 415 378 Kč, což je pouze **72,8 % celorepublikového průměru (570 437 Kč)**. Ve srovnání s rokem 2003 tak kraj **ztratil dalších téměř 10 p. b.** ve své relativní pozici vůči průměru ČR.

Vývoj lze charakterizovat jako **mírně, ale trvale divergenční**, s tím, že Liberecký kraj nedokázal těžit z růstových impulsů tak, jako například Jihomoravský, Plzeňský nebo Středočeský kraj, které profitují z aglomeračních výhod, strukturální diverzifikace a koncentrace výzkumné infrastruktury.

Lokalizační analýza (viz kapitolu 2.4) dále ukazuje, že Liberecký kraj si zachovává výraznou orientaci na průmyslové obory s nižší přidanou hodnotou, zatímco podíl zaměstnanosti a tvorby HDP ve službách zůstává omezený. Tento strukturální profil snižuje odolnost regionu vůči ekonomickým otřesům a omezuje jeho schopnost generovat vyšší produktivitu práce.

Z hlediska mezikrajského pořadí se Liberecký kraj v průběhu let většinou pohyboval mezi 8.–10. místem, přičemž v posledním období klesá blíže k dolní hranici žebříčku. Trvale jej překonávají Praha, Středočeský či Jihomoravský kraj, zatímco za ním zůstávají jen tradičně strukturálně znevýhodněné regiony – a i to stále častěji jen v historickém pohledu.

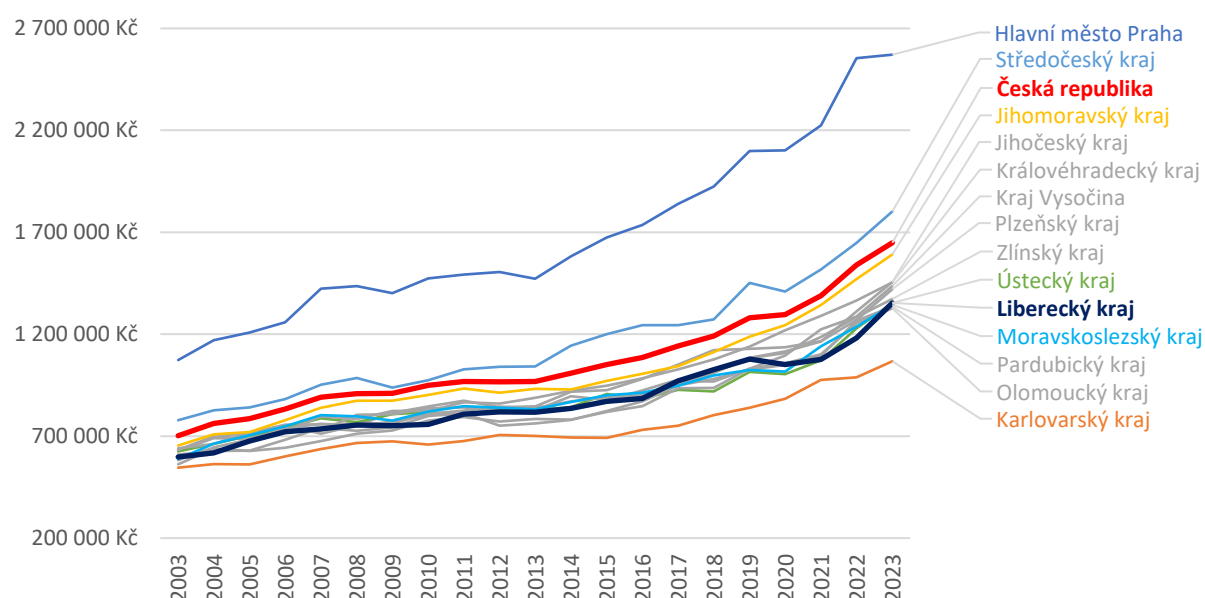
Významné zlomy nastaly v letech 2009 (důsledky globální krize), 2014 (počátek nového růstového cyklu) a 2020 (pandemie COVID-19) – blíže viz Obrázek 3 a Obrázek 4). Liberecký kraj v těchto fázích **neprokázal schopnost nadprůměrné adaptace a v posledním období dokonce jako jediný reálně poklesl**, což **podtrhuje nutnost strukturálních změn a cílené veřejné intervence**.

2.3 Vývoj produktivity práce (HDP na zaměstnance)

Z dlouhodobého hlediska se Liberecký kraj pohybuje **v ukazateli HDP na zaměstnance pod republikovým průměrem**, i když rozdíl v produktivitě práce mezi kraji není tak výrazný jako u HDP na obyvatele. V roce 2003 činil HDP na zaměstnance ve stálých cenách v Libereckém kraji

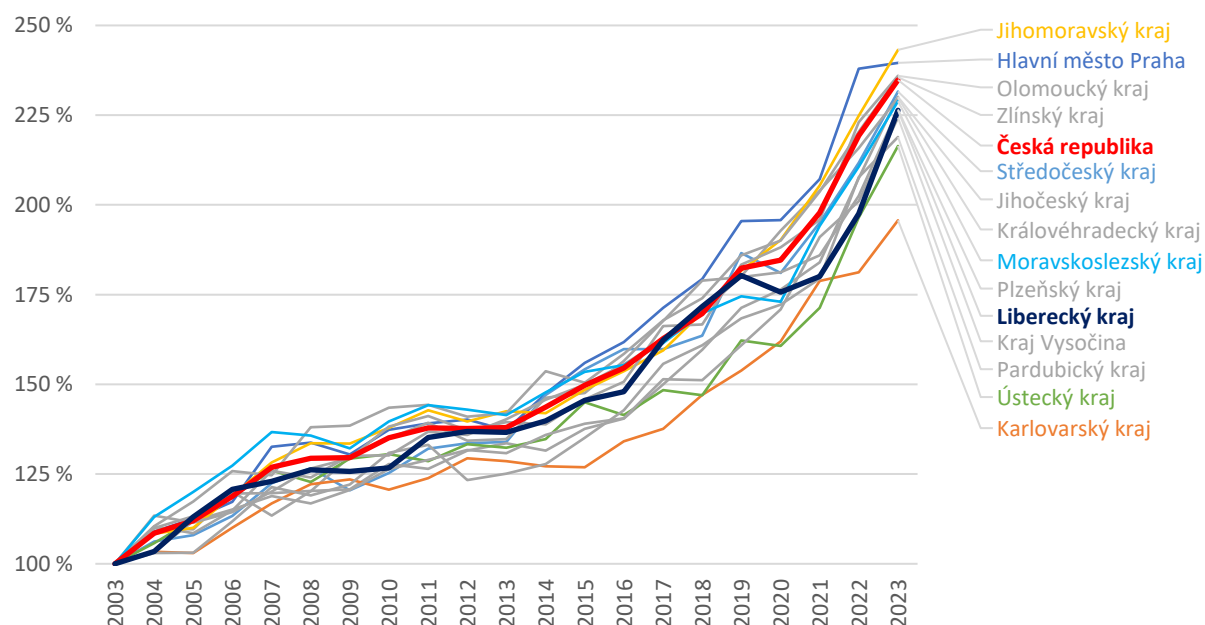
přibližně 608 tis. Kč, zatímco celorepublikový průměr dosahoval přibližně 675 tis. Kč, tj. Liberecký kraj se pohyboval na úrovni 90 % republikového výkonu (viz též Obrázek 7).

V průběhu dvou dekád došlo k postupnému růstu produktivity práce ve všech krajích. Vlivem strukturálních změn, digitalizace a zvyšování kvalifikace pracovní síly se HDP na zaměstnance zvyšoval, byť s rozdílnou dynamikou. Na rozdíl od HDP na obyvatele se vývoj v produktivitě práce v Libereckém kraji vyznačuje **menší volatilitou**.

Obrázek 5 Nominální hrubý domácí produkt na 1 zaměstnance (Kč) – běžné ceny

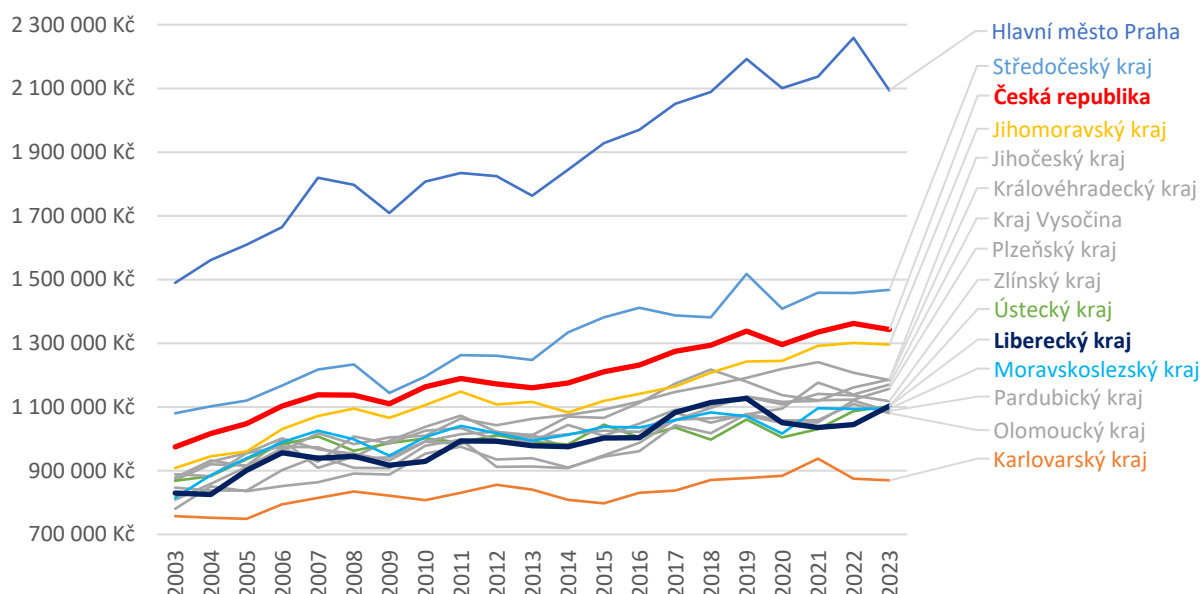
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Obrázek 6 Index změny nominálního hrubého domácího produktu na 1 zaměstnance (rok 2003 = 100 %) – běžné ceny

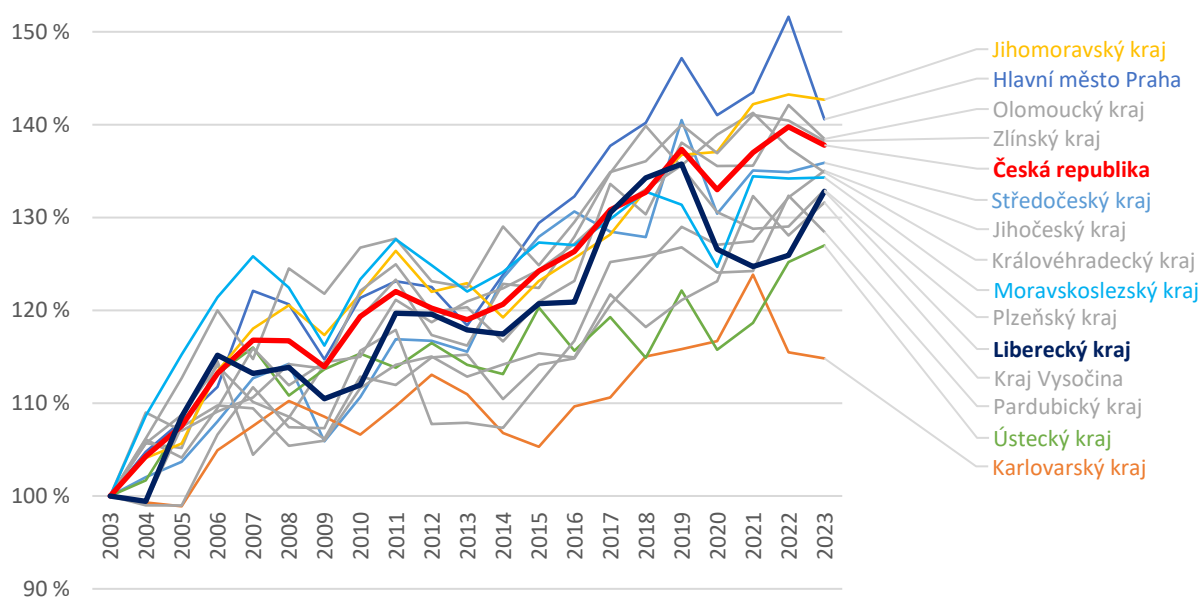
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Mezi lety **2020 a 2023** došlo v Libereckém kraji k **reálnému růstu HDP na zaměstnance o 4,9 %**, zatímco za celou ČR činil růst 3,6 %. Z hlediska tempa růstu se tedy Liberecký kraj v tomto období umístil **nad republikovým průměrem**, i když absolutní úroveň HDP na zaměstnance zůstává podprůměrná (viz též Obrázek 8).

Obrázek 7 Reálný hrubý domácí produkt na 1 zaměstnance (Kč) – stálé ceny roku 2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Obrázek 8 Index změny reálného hrubého domácího produktu na 1 zaměstnance (rok 2003 = 100 %) – stálé ceny roku 2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

V roce 2023 dosáhl HDP na zaměstnance ve stálých cenách v Libereckém kraji hodnoty cca **875 tis. Kč**, zatímco republikový průměr činil **986 tis. Kč**. Relativně to znamená, že Liberecký kraj generuje přibližně **88,8 % průměrné produktivity** České republiky. V

mezikrajském žebříčku se Liberecký kraj nachází **na 11. místě z 14 krajů**, což ukazuje na jeho trvalé mírně znevýhodněné postavení v tomto ukazateli. Nízká produktivita se promítá do omezeného mzdového růstu a nižší konkurenceschopnosti, což v konečném důsledku zhoršuje schopnost regionu přitahovat nové investice a udržet kvalifikovanou pracovní sílu. Liberecký kraj se tak ocitá v začarovaném kruhu, kdy nižší produktivita snižuje atraktivitu pro investory, a tím dále prohlubuje strukturální slabiny regionální ekonomiky.

Ještě závažnější je však skutečnost, že rozdíl mezi Libereckým krajem a celorepublikovým průměrem se v posledních letech nezužuje, ale naopak stagnuje či mírně prohlubuje. To svědčí o tom, že region nedokáže držet krok ani s průměrnou dynamikou české ekonomiky, natož s výkonnějšími centry, jako je Praha, Středočeský nebo Jihomoravský kraj.

Na rozdíl od ukazatele HDP na obyvatele, kde Liberecký kraj v posledních letech **reálně klesal** a vykázal druhý **nejhorší výkon v celé ČR**, zde se situace jeví mírně příznivější. Produktivita práce v kraji **rostla** i po roce 2020 a tempo růstu bylo **vyšší než průměr ČR**. Uvedené naznačuje, že hlavním problémem ekonomického výkonu kraje není efektivita práce, ale spíše **nízká míra zaměstnanosti** a využití pracovního potenciálu, **strukturálně stárnoucí populace** a omezená velikost pracovního trhu nebo **nízká přítomnost vysoce produktivních odvětví** s vyšší přidanou hodnotou.

Zatímco produktivita roste, zmenšující se nebo stagnující počet zaměstnanců a populace snižuje celkový HDP na obyvatele, což bylo prokázáno v předchozí kapitole. Tento nesoulad mezi růstem produktivity práce a poklesem HDP na obyvatele potvrzuje důležitost komplexního přístupu k regionálnímu rozvoji: nestačí pouze zvyšovat výkon na zaměstnance, je třeba zároveň **rozvíjet lidský kapitál, podporovat zaměstnanost a zvyšovat ekonomickou aktivitu** obyvatelstva. Koordinovaná politika státu je v tomto ohledu nezastupitelná. Pouze propojením vzdělávací, sociální, hospodářské a regionální politiky lze vytvořit podmínky, které umožní Libereckému kraji nejen držet krok s vývojem, ale také posilovat svou ekonomickou pozici v rámci České republiky.

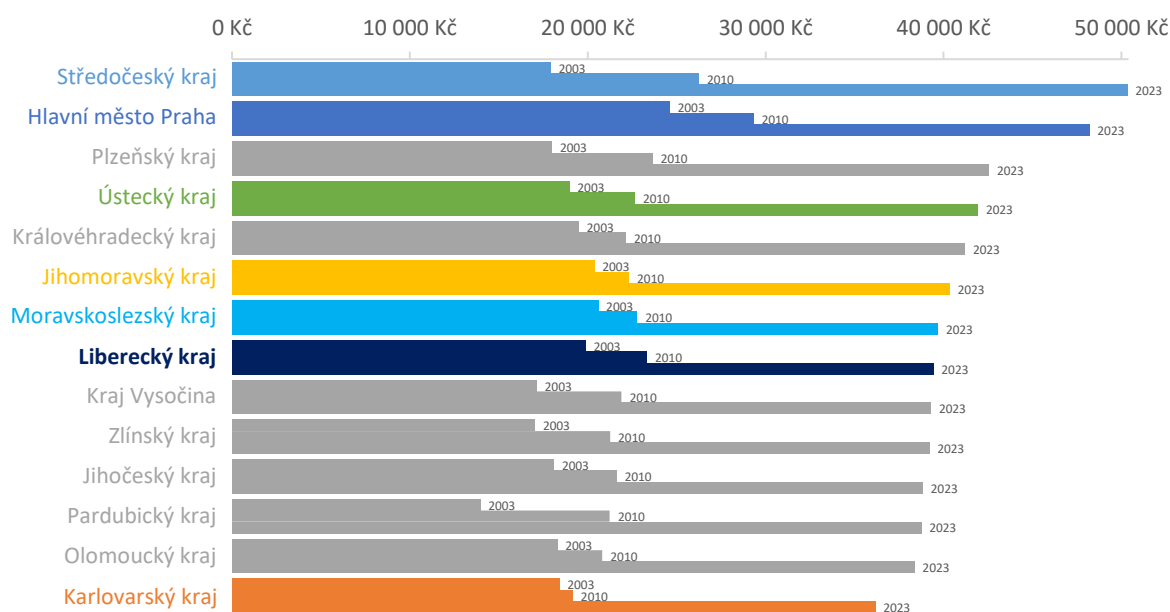
2.4 Struktura hospodářství a regionální specializace: pohled přes koeficient lokalizace

Lokalizační koeficient je ukazatel, který slouží k identifikaci míry specializace určitého regionu na konkrétní odvětví ekonomiky. Vypočítává se jako poměr podílu přepočtených zaměstnanců v daném odvětví na celkové zaměstnanosti v regionu k podílu zaměstnanců ve stejném odvětví na celkové zaměstnanosti v celé České republice. Jinými slovy porovnává, jak významné je dané odvětví v rámci regionální ekonomiky oproti celostátnímu průměru. Hodnota lokalizačního koeficientu rovná 1 znamená, že dané odvětví má v regionu stejný význam jako v celé zemi – region tedy není na toto odvětví ani více, ani méně specializovaný. Pokud je koeficient vyšší než 1, odvětví je v regionu nadprůměrně zastoupené a lze hovořit o určité

specializaci. Naopak hodnota nižší než 1 značí podprůměrné zastoupení odvětví a slabší vazbu regionu na tuto ekonomickou činnost.

Zjištění předchozích kapitol ukazují, že Liberecký kraj dlouhodobě **vykazuje mírně podprůměrnou úroveň HDP na obyvatele i HDP na zaměstnance a v posledních letech navíc čelí reálnému poklesu těchto ukazatelů**. Pro hlubší pochopení těchto trendů je stěžejní zohlednit **vnitřní strukturu regionální ekonomiky**, tedy to, **na jaká odvětví je zaměstnanost a tvorba přidané hodnoty v kraji soustředěna**. Regionální specializace, zachycená mimo jiné pomocí **koeficientu lokalizace**, zásadně ovlivňuje vývoj produktivity práce i celkovou odolnost regionu vůči ekonomickým šokům. Tato kapitola proto analyzuje **odvětvové rozložení zaměstnanosti a míru specializace Libereckého kraje**, přičemž akcentuje jeho tradičně silnou orientaci na zpracovatelský průmysl. Právě tato strukturální charakteristika se v dlouhodobém horizontu ukazuje jako faktor, který zásadně spoluurčuje tempo růstu HDP i schopnost regionu konvergovat k vyspělejším krajům České republiky.

Liberecký kraj vykazuje dlouhodobě **nadprůměrnou specializaci na zpracovatelský průmysl**, což potvrzují lokalizační koeficienty i strukturální ukazatele zaměstnanosti. Již v roce 2003 překračoval podíl zaměstnaných v tomto odvětví celostátní průměr o více než 40 %, čímž se Liberecký kraj řadil mezi nejprůmyslovější regiony Česka. Výrazná průmyslová specializace se tehdy promítala i do relativně vysoké mzdové úrovně – s průměrnou mzdou ve zpracovatelském průmyslu ve výši 19 878 Kč se kraj umístil na 3. místě v mezikrajském srovnání, přičemž převyšoval dokonce i Středočeský kraj o 11 %.

Obrázek 9 Průměrné mzdy ve zpracovatelském průmyslu v letech 2003, 2010 a 2023

Zdroj: vlastní zpracování na základě (ČSÚ, 2025)

Tato konkurenční výhoda však nebyla dlouhodobě udržitelná. Zatímco mzdová úroveň v Libereckém kraji sice ještě určitou dobu převyšovala republikový průměr, tempo růstu mezd

ve zpracovatelském průmyslu začalo zaostávat za vývojem v jiných regionech. V důsledku této dynamiky se v roce 2023 průměrná mzda ve zpracovatelském průmyslu propadla pod republikový průměr a za Středočeským krajem zaostávala již o téměř 22 %. Region, který si v počátku 21. století udržoval náskok díky silné průmyslové orientaci, tak postupně **ztrácí svou pozici v odměňování klíčové pracovní síly**. Vývoj průměrných mezd ve zpracovatelském průmyslu v letech 2003, 2010 a 2023 zachycuje Obrázek 9.

Nadprůměrné zastoupení zaměstnanosti bylo v Libereckém kraji zaznamenáno také v oblasti kulturních, zábavních a rekreačních činností, kde region vykazoval 22 % nad úroveň celostátního průměru. Celkově se však v období po roce 2003 ještě více prohloubila specializace na zpracovatelský průmysl – jeho význam ve struktuře zaměstnanosti vzrostl vůči národnímu průměru o další čtyři procentní body. Současně však nedošlo k výraznějšímu posunu směrem k odvětvové diverzifikaci, tedy k rozložení zaměstnanosti do širšího spektra sektorů. Naopak, Liberecký kraj, podobně jako Ústecký kraj, vykazuje známky rostoucí koncentrace pracovních sil do několika dominantních odvětví. V případě Libereckého kraje přetrvává silná závislost na zpracovatelském průmyslu, zatímco Ústecký kraj si udržuje svou specializaci na těžbu nerostných surovin.

Na druhém konci spektra stojí regiony, které dosáhly vyšší míry ekonomické diverzifikace. Jihomoravský, Plzeňský a Olomoucký kraj vykazují vyváženější odvětvovou strukturu zaměstnanosti, což zvyšuje jejich odolnost vůči odvětvovým výkyvům a podporuje dlouhodobou stabilitu regionální ekonomiky.

Transformační vývoj je patrný i v Moravskoslezském a Karlovarském kraji. Moravskoslezský kraj ustupuje od tradiční specializace na těžbu a zaznamenává růst zaměstnanosti ve službách, energetice a moderních odvětvích průmyslu. Karlovarský kraj posiluje své postavení v oblasti logistiky, pohostinství a veřejné správy.

Nejsilnější specializaci mezi regiony vykazuje Praha, která zcela dominuje v oblasti vysoce kvalifikovaných služeb, zejména v IT, finančnictví a výzkumu a je současně regionem s nejnižším zastoupením průmyslu, funguje jako silně urbanizované a centralizované ekonomické centrum. Geografická blízkost Prahy – přibližně hodina cesty z centra Libereckého kraje – představuje významnou výzvu pro regionální trh práce. Praha, díky vysoké koncentraci atraktivních pracovních příležitostí, působí jako magnet pro kvalifikovanou pracovní sílu z Libereckého kraje, což vytváří tlak na odliv mladých, vzdělaných lidí a komplikuje udržení lidského kapitálu v regionu. Tento „odliv mozků“ **oslabuje regionální konkurenceschopnost a zvyšuje riziko závislosti na tradičních, méně dynamických sektorech**.

V tomto kontextu je pro Liberecký kraj strategickou prioritou nejen udržet silné stránky jako rozvinutý zpracovatelský průmysl, ale zároveň systematicky podporovat rozvoj znalostně náročných odvětví, zvyšovat atraktivitu regionu pro mladé odborníky a vytvářet funkční

vazby na inovační a vědecké kapacity v Praze. Blízkost hlavního města je výzvou i příležitostí – její využití závisí na schopnosti Libereckého kraje rozvíjet regionální inovační potenciál a ekonomickou strukturu 21. století.

2.5 Shrnutí a změny v prostorové distribuci HDP v letech 2003 a 2023

Analýza vývoje klíčových ukazatelů ekonomické výkonnosti Libereckého kraje v období 2003–2023 potvrzuje jeho **dlouhodobě podprůměrnou výkonnost** v rámci České republiky a zároveň upozorňuje na prohlubující se strukturální problémy regionu. Zatímco ukazatel **hrubého domácího produktu (HDP) na obyvatele** se již v roce 2003 pohyboval pod republikovým průměrem (82 %), do roku 2023 jeho relativní pozice dále oslabovala – klesla na **pouhých 72,8 % průměru ČR**, a to navzdory nominálnímu růstu (viz kapitolu 1.2). Liberecký kraj byl navíc **jediným regionem**, který v letech 2020–2023 zaznamenal **reálný pokles HDP na obyvatele**, což signalizuje nízkou schopnost adaptace na postpandemické výzvy a slabou odolnost vůči ekonomickým otřesům.

Z hlediska **produktivity práce (HDP na zaměstnance)** je pozice Libereckého kraje o něco příznivější – v roce 2023 činila přibližně **88,8 % republikového průměru**, přičemž v období 2020–2023 rostla produktivita práce rychleji než celostátní průměr (viz kapitolu 1.3). Tento nesoulad mezi vývojem HDP na obyvatele a HDP na zaměstnance ukazuje, že problémem není samotná efektivita práce, ale spíše **omezující demografické a strukturální faktory** – nižší míra ekonomické participace, úbytek populace v produktivním věku či **převaha méně produktivních odvětví**.

Tabulka 2 Vývoj HDP na obyvatele a na zaměstnance ve strukturálně postižených krajích ve srovnání s ČR (2003–2023)

Ukazatel	Liberecký kraj		Ústecký kraj		Moravskoslezský kraj		Karlovarský kraj		ČR
	vývoj	vůči ČR	vývoj	vůči ČR	vývoj	vůči ČR	vývoj	vůči ČR	vývoj
HDP na obyvatele (stálé ceny) 2003/2023	+31,60 %		+34,38 %		+53,99 %		+11,1 %		+47,98 %
		-9,6 p. b.		-7,45 p. b.		+3,07 p. b.		-20,6 p. b.	
HDP na obyvatele (běžné ceny) 2003/2023	+124,2 %		+129,0 %		+162,4 %		+89,4 %		+152,1 %
HDP na zaměstnance (stálé ceny) 2003/2023	+32,82 %		+26,98 %		+34,30 %		+14,8 %		+37,79 %
		-3,07 p. b.		-6,98 p. b.		-2,11 p. b.		-12,95 p. b.	
HDP na zaměstnance (běžné ceny) 2003/2023	+126,3 %		+116,4 %		+128,8 %		+95,6 %		+134,81 %

Zdroj: vlastní na základě (ČSÚ, 2025)

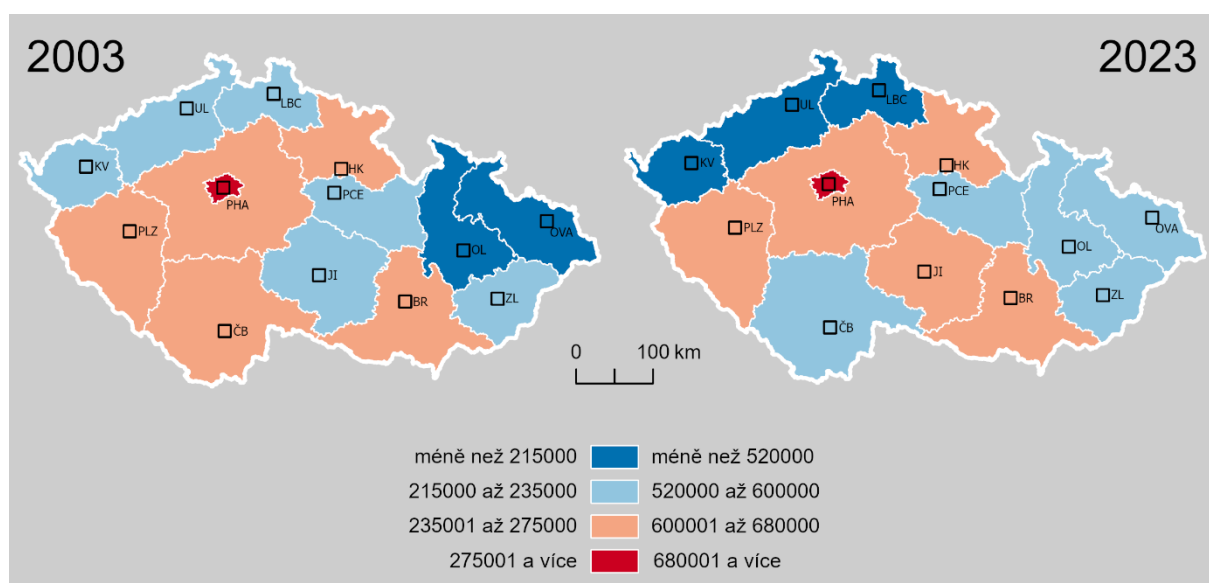
Tabulka 2 přehledně zachycuje vývoj vybraných indikátorů ekonomické výkonnosti ve vztahu k vývoji ukazatele v čase a vztahu k národnímu průměru. Zaměřuje se na Liberecký kraj a tři strukturálně postižené regiony – Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský. V období 2003–2023 došlo ve všech sledovaných krajích k nominálnímu i reálnému růstu ukazatelů HDP na

obyvatele i HDP na zaměstnance, avšak s rozdílnou dynamikou. Nejvyšší růst HDP na obyvatele ve stálých cenách zaznamenal Moravskoslezský kraj (+54 %), který jako jediný zároveň zlepšil své postavení vůči národnímu průměru (+3 p. b.), což naznačuje částečný konvergenční trend. Liberecký a Ústecký kraj vykázaly obdobný růst v absolutních číslech, jejich relativní postavení se však mírně zhoršilo. Karlovarský kraj zůstává výkonnostně nejslabší – dosáhl nejnižšího růstu ve všech ukazatelích a jeho odstup od průměru ČR se výrazně prohloubil, zejména u HDP na obyvatele (pokles o 20,6 p. b.).

2.5.1 Prostorová distribuce HDP

Pro klasifikaci hodnot byla využita metoda **Natural Breaks (Jenks)** v prostředí **ArcGIS**, která identifikuje přirozené shluky hodnot a minimalizuje rozptyl uvnitř tříd. Díky tomu je možné lépe vizuálně vystihnout **skutečné prostorové rozdíly mezi kraji**, a ne pouze rovnoměrné intervaly. Kartogramy (viz Obrázek 10 a Obrázek 11) znázorňují vývoj **HDP na obyvatele a HDP na zaměstnance** v jednotlivých krajích ČR mezi lety **2003 a 2023**. Co se týče **HDP na obyvatele** (viz Obrázek 10), ze změn Jenkovy škály je patrné, že:

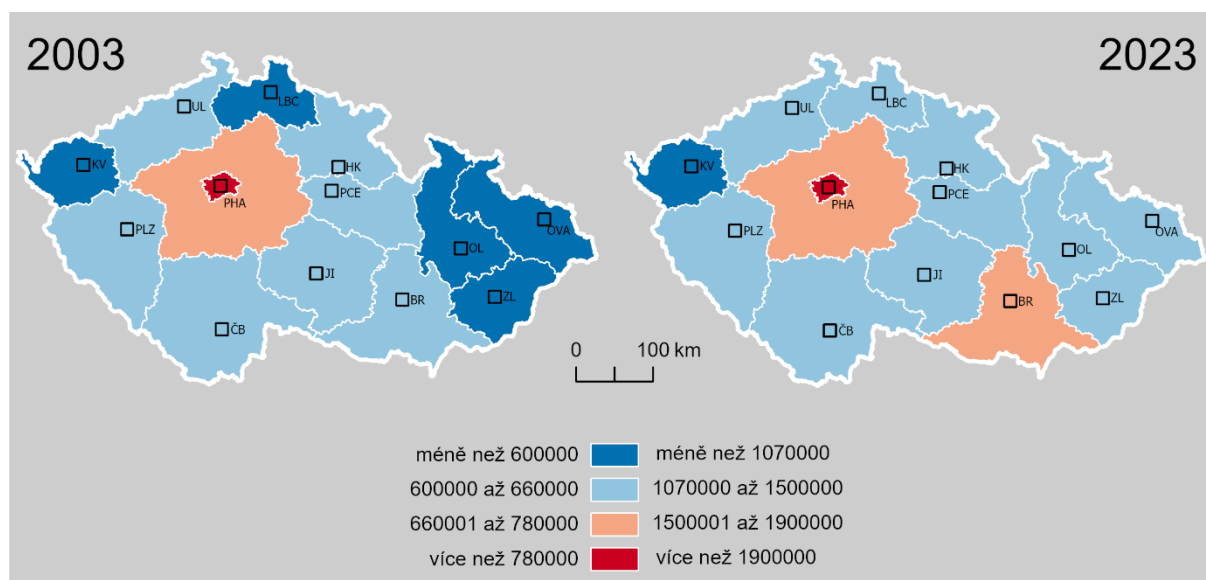
- **Praha** si udržuje a dále upevňuje **extrémně nadprůměrnou pozici**. Zůstává jako jediný kraj v nejvyšší třídě.
- **Karlovarský, Ústecký a Liberecký kraj** zaznamenaly nejvýraznější **relativní propad** – z kategorie nižší střední se posouvají do nejnižší, což signalizuje **stagnaci či zpomalení růstu** ve srovnání se zbytkem republiky.
- Naopak **Moravskoslezský kraj**, ale také Olomoucký kraj zaznamenaly **zlepšení**, přechod z nejnižší do nižší střední kategorie, což svědčí o efektivní restrukturalizaci a vyšší dynamice růstu.
- Region **Vysočina** se posouvá z nižší střední do vyšší střední kategorie.

Obrázek 10 Kartogram: HDP na obyvatele podle krajů ČR v roce 2003 a 2023 v (Kč)

Zdroj: vlastní zpracování na základě (ČSÚ, 2025)

Klasifikace Natural Breaks (Jenks) v případě HDP na zaměstnance (tj. produktivity práce – viz Obrázek 11) ukazuje zlepšení Libereckého, Moravskoslezského, Olomouckého a Zlínského kraje, tj. posun z pozice v nejnižší kategorii do nižší střední, jakož i posun Jihomoravského kraje z pozice nižší do vyšší střední kategorie.

Obrázek 11 Kartogram: HDP na zaměstnance podle krajů ČR v roce 2003 a 2023 (v Kč)
Zdroj: vlastní zpracování na základě (ČSÚ, 2025)

2.5.2 Regionální odvětvová specializace

Lokalizační analýza (viz kapitolu 2.4) dokládá, že Liberecký kraj si **udrhuje silnou specializaci na zpracovatelský průmysl** s lokalizačním koeficientem dlouhodobě převyšujícím 1,4. Tato orientace sice v minulosti přinášela konkurenční výhody, například **nadprůměrnou mzdovou úroveň ve zpracovatelském průmyslu** (v roce 2003 třetí nejvyšší v ČR), avšak v poslední dekádě se tato výhoda **vytratila** – v roce 2023 byly průměrné mzdy ve zpracovatelském průmyslu již **pod republikovým průměrem** a zaostávaly za Středočeským krajem o téměř **22 %**.

Současně nedochází k větší **odvětvové diverzifikaci** – Liberecký kraj zůstává závislý na několika dominantních odvětvích, především průmyslu, a vykazuje **nízký podíl znalostně intenzivních služeb**. To snižuje jeho schopnost pružně reagovat na strukturální změny a dlouhodobě limituje jeho konvergenční potenciál. Naopak kraje jako Jihomoravský nebo Plzeňský s diverzifikovanou ekonomikou dosahují stabilnějšího růstu a vyšší odolnosti vůči šokům.

Dalším zjištěním je **negativní demografický vývoj**, který se promítá do ekonomické výkonnosti – stárnutí populace, odliv mladých a kvalifikovaných pracovníků (zejména směrem k Praze) a pokles počtu ekonomicky aktivních obyvatel omezují růst HDP na obyvatele (viz kapitoly 1.2 a 1.4). **Geografická blízkost Hlavního města Prahy** tak kromě potenciálních synergických efektů přináší i **migrační tlak a konkurenci na trhu práce**.

Liberecký kraj čelí kombinaci **strukturálních a demografických výzev**, které vyžadují **cílené veřejné zásahy**. Klíčovou prioritou je **posílení odvětvové diverzifikace**, rozvoj **znalostní ekonomiky a vazeb na výzkumnou a inovační infrastrukturu**, která může být do budoucna oporou pro zvyšování regionální konkurenceschopnosti i životní úrovně obyvatel. Detailnější rozbor vybraných socio-ekonomických indikátorů v mezikrajském srovnání je proveden v následující **kapitole 3**.

3 Srovnávací analýza klíčových ukazatelů ekonomického rozvoje

Krátkodobý vývoj regionální ekonomiky naznačuje určité posuny ve struktuře výkonu, avšak hlubší analýza ukazuje, že základní tendence zůstávají dlouhodobě stabilní. Liberecký kraj čelí kombinaci příznivých i méně příznivých faktorů, které dohromady určují jeho současné postavení v rámci České republiky.

3.1 Demografický vývoj a lidský kapitál

Demografické trendy zásadně ovlivňují dlouhodobý růstový potenciál Libereckého kraje. Struktura populace, její věkové složení a migrační pohyby určují dostupnost pracovních sil a schopnost ekonomiky reagovat na měnící se podmínky. **V případě Libereckého kraje se demografický vývoj vyznačuje postupným stárnutím populace, mírným úbytkem obyvatelstva v produktivním věku a odlivem mladých, vzdělaných lidí do jiných krajů České republiky či do zahraničí.**

3.1.1 Přirozené saldo

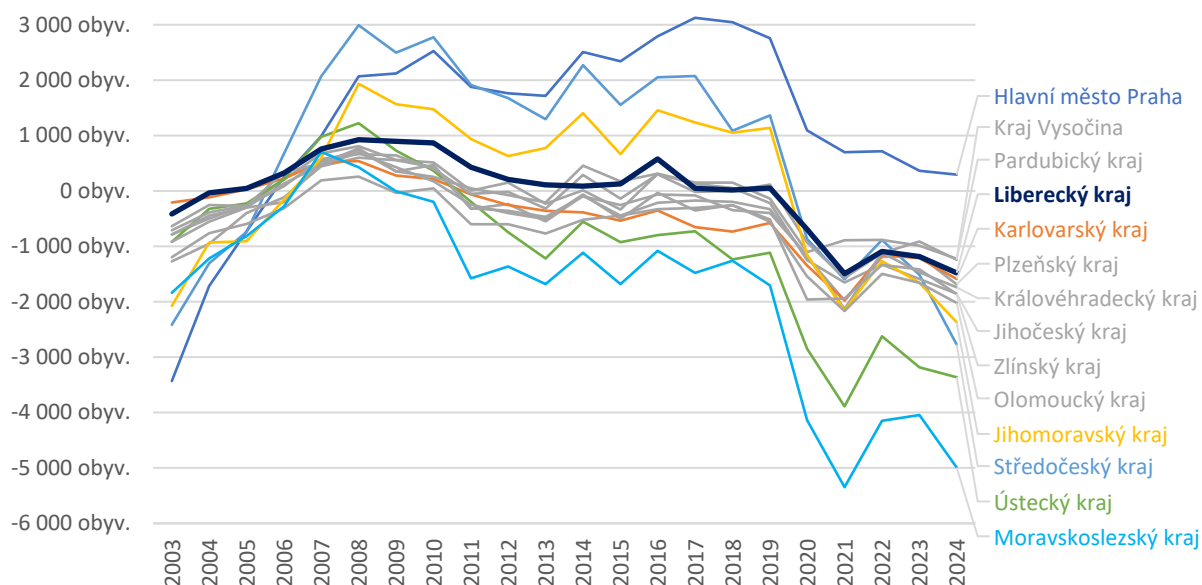
Přirozené saldo obyvatelstva je demografický ukazatel, který vyjadřuje rozdíl mezi počtem narozených a zemřelých osob v daném období. Ukazuje, zda se populace přirozenou cestou (tj. bez vlivu migrace) zvyšuje nebo snižuje.

Přirozené saldo = počet živě narozených – počet zemřelých. Kladné saldo → více narozených než zemřelých → přirozený přírůstek. Záporné saldo → více zemřelých než narozených → přirozený úbytek.

► Ukazatel slouží k hodnocení reprodukčního vývoje populace a dlouhodobých demografických trendů, např. stárnutí populace, populační krize nebo potřeby migrační politiky.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

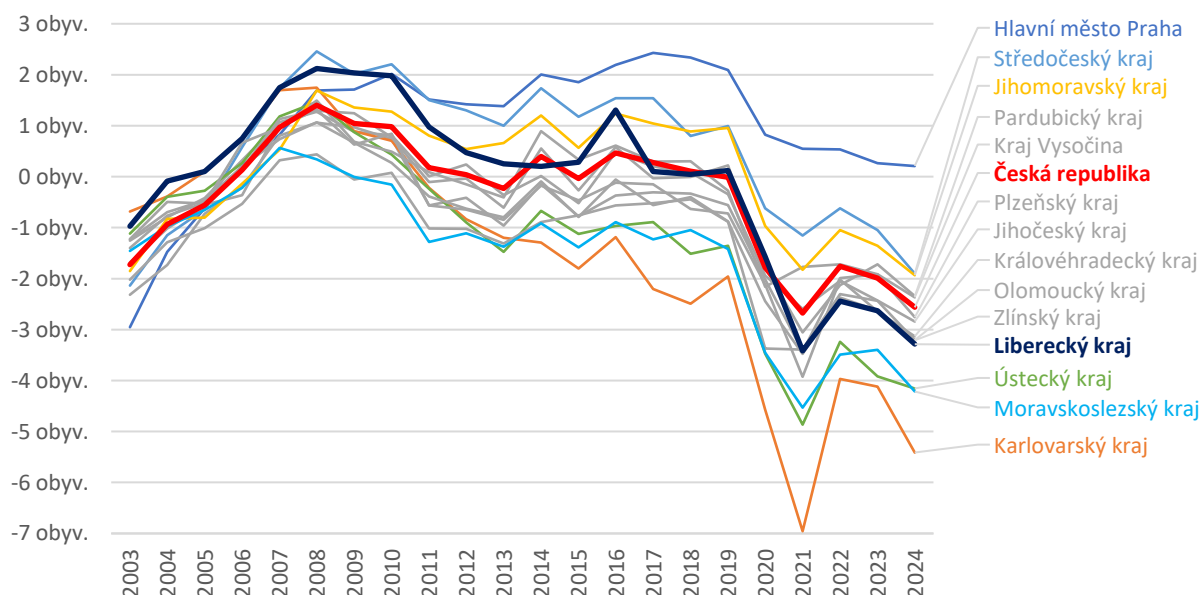
Vývoj přirozeného salda (přirozeného přírůstku/úbytku obyvatel) v letech 2003–2024 ilustruje zásadní změny v demografické dynamice České republiky a jejích regionů. Celostátní trend ukazuje, že zatímco v polovině sledovaného období byl přirozený přírůstek kladný (např. **v roce 2008 +1,4 na 1000 obyvatel**), od roku **2013 se saldo začíná zhoršovat**, přičemž od roku **2020 dochází k prudkému propadu** – v roce **2021 činí přirozený úbytek –2,7**, v roce **2022 –1,8** a v roce **2024 činí –2,6 na 1000 obyvatel** (viz Obrázek 12).

Obrázek 12 Přirozený přírůstek (úbytek) obyvatel

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Liberecký kraj v tomto vývoji **kopíruje celostátní trajektorii**, byť s mírně příznivějším výchozím postavením. V letech **2005 až 2010** zde přirozené saldo dosahovalo **kladných hodnot mezi +0,8 a +2,1**, což ukazuje na **relativně mladou a reprodukčně aktivní populaci** v daném období. Po roce **2011** však dochází ke **stagnaci**, a od roku **2020** nastává **trvalý pokles do záporných hodnot** – v roce **2021** saldo činí **–3,4**, v roce **2023** **–2,6** a v roce **2024** již **–3,3**, což je výrazně horší než celostátní průměr a ukazuje na **zrychlené stárnutí populace a nízkou porodnost** (viz Obrázek 13).

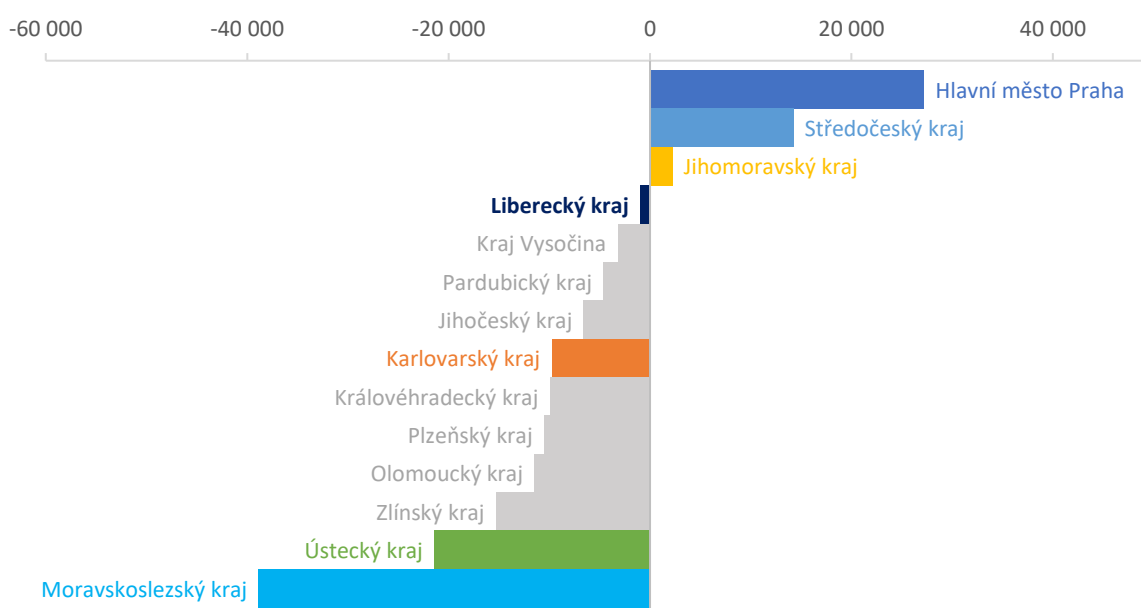
Obrázek 13 Přirozený přírůstek (úbytek) obyvatel na 1000 obyvatel

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Při srovnání s ostatními kraji zaujímá **Liberecký kraj střední pozici**, tedy není mezi nejhoršími (např. **Karlovarský kraj: –5,4 v roce 2024** nebo **Moravskoslezský: –4,2**), ale ani mezi těmi,

kteří si dlouhodobě udržují příznivější demografický profil (např. **Hlavní město Praha: pouze –0,2 v roce 2024**). Z krajů srovnatelné velikosti je pokles v Libereckém kraji **výraznější než v Královéhradeckém (–3,1), Pardubickém (–2,3) či Vysočině (–2,4)**.

Ačkoli načtené saldo za celé období 2003–2024 je pro Liberecký kraj mírně kladné (blíže viz Obrázek 14), z pohledu trendu je přirozené saldo v Libereckém kraji za poslední dvě dekády **silně negativní**, přičemž **od roku 2019 nenastalo jediné období s kladnou hodnotou**. To odpovídá širším demografickým procesům stárnutí obyvatelstva, nižší míře porodnosti a omezené schopnosti migrační náhrady těchto ztrát. Liberecký kraj je po Karlovarském, Ústeckém a Moravskoslezském kraji v roce 2024 čtvrtým krajem s nejvyšším přirozeným úbytkem obyvatelstva.

Obrázek 14 Přirozené saldo celkem za období 2003–2024
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Liberecký kraj vstoupil do období trvalého přirozeného úbytku obyvatelstva, který je v posledních letech **srovnatelný s úrovní strukturálně oslabených regionů**. Tento vývoj představuje **zásadní výzvu pro budoucí plánování veřejných služeb, regionální politiky a infrastruktury**, a vyžaduje koordinaci jak **populačních, tak migračních strategií**.

3.1.2 Migrační saldo

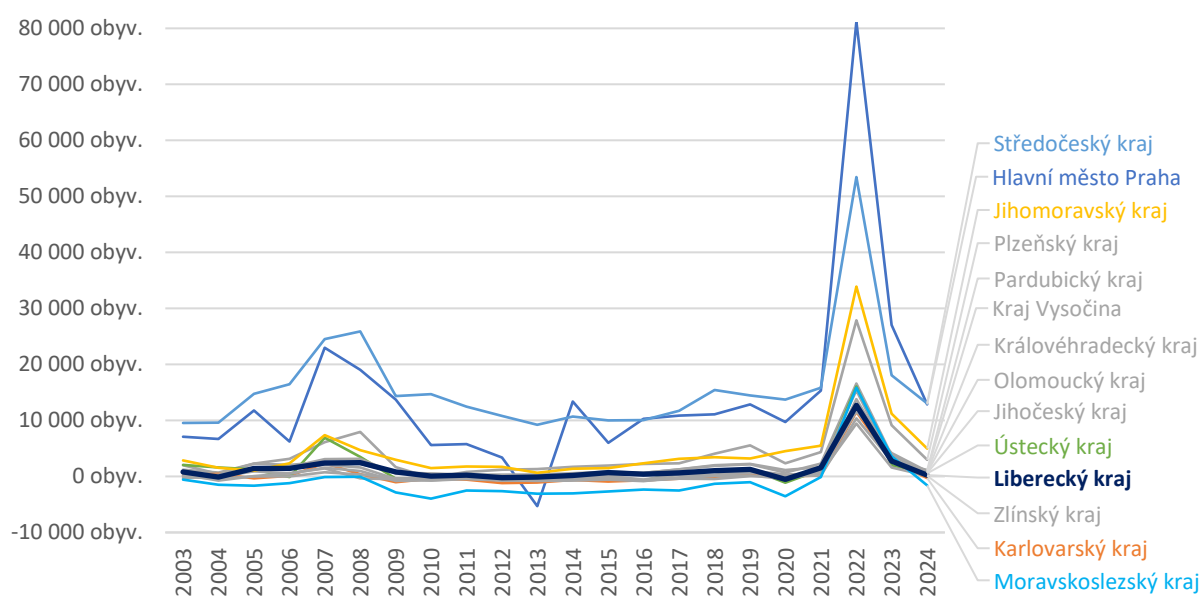
Migrační saldo je demografický ukazatel, který vyjadřuje rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých osob do a z daného území v určitém časovém období.

Migrační saldo = počet přistěhovalých – počet vystěhovalých. Kladné saldo → více lidí se přistěhovalo, než vystěhovalo → migrační přírůstek. Záporné saldo → více lidí se vystěhovalo, než přistěhovalo → migrační úbytek

► Ukazatel slouží k hodnocení migrační atraktivity území a je klíčovým faktorem celkového populačního vývoje spolu s přirozeným saldem. Ukazují přírůstky či úbytky obyvatel z vnitřních a vnějších zdrojů.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

Migrační saldo na 1000 obyvatel je citlivým ukazatelem atraktivity regionu z hlediska přirozené i vnější migrace. V letech **2003–2024** prošla Česká republika velmi dynamickým vývojem – z hodnoty **2,5 v roce 2003 se v roce 2024 dostává na úroveň 3,4**, přičemž došlo k několika **značným výkyvům**, jak ukazuje Obrázek 15 a Obrázek 16.

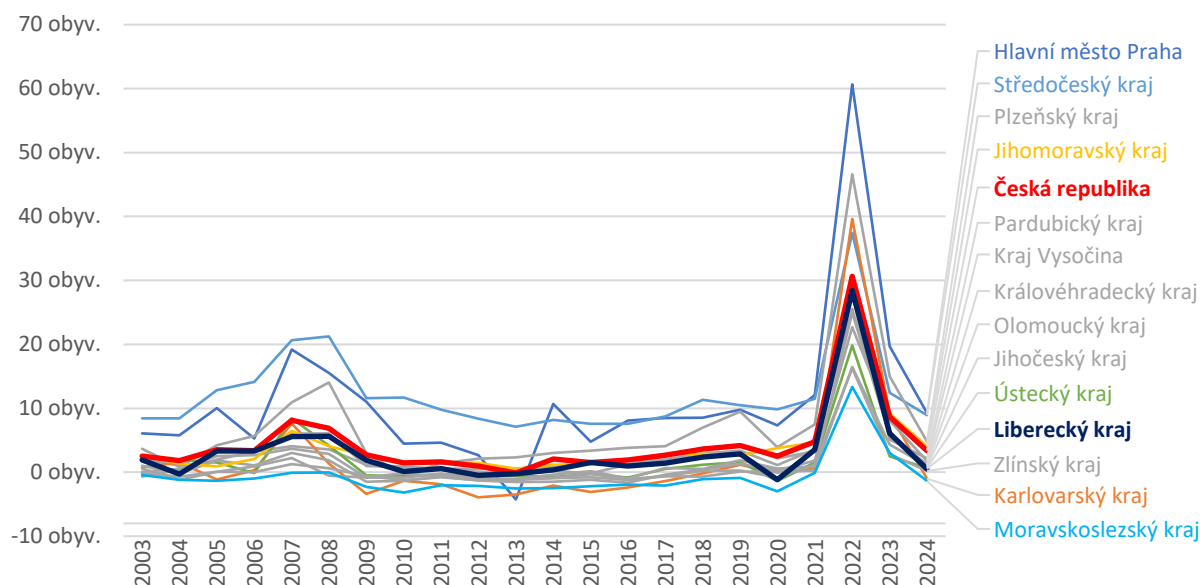

Obrázek 15 Přírůstek (úbytek) obyvatel stěhováním

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Nejvýraznější změna nastala v roce **2022**, kdy se kvůli válce na Ukrajině a následnému přílivu obyvatel výrazně zvýšilo migrační saldo napříč celou republikou, a to na **30,6 osob na 1000 obyvatel**. Tento extrémní nárůst byl krátkodobý, neboť již v roce 2023 poklesl na 8,7 a v roce 2024 dále na 3,4.

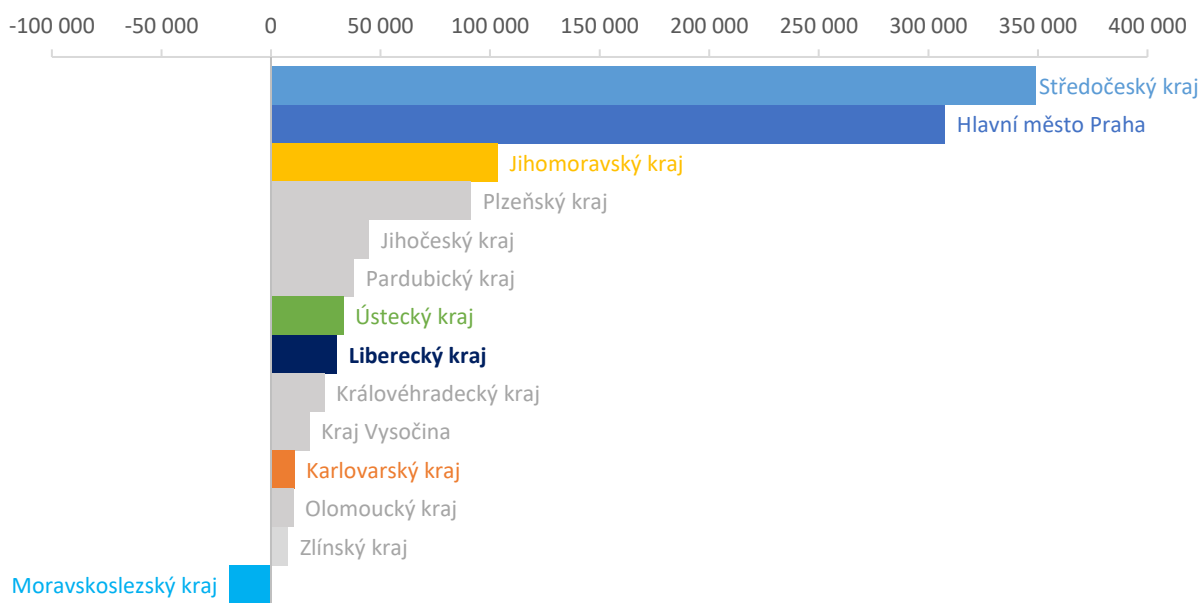
Liberecký kraj se v dlouhodobém horizontu drží **blízko republikového průměru**, ovšem s určitými výkyvy. V roce **2003** činilo saldo **1,9**, přičemž během let kolísalo – například v roce **2010 bylo téměř nulové (0,1)** a v roce **2012 dokonce záporné (-0,5)**. Od roku **2013** došlo k opětovnému nárůstu, s vrcholem v roce **2022**, kdy dosáhlo hodnoty **28,4**. Do roku **2024** však klesá na **0,5**, což svědčí o návratu k běžnějším migračním vzorcům.

Obrázek 16 Přírůstek (úbytek) obyvatel stěhováním na 1000 obyvatel

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Na základě těchto dat lze konstatovat, že **Liberecký kraj není v dlouhodobém průměru výrazně migračně ziskový ani ztrátový**, ačkoli profituje z celorepublikových trendů, zejména v letech s vysokou zahraniční migrací. Zajímavý je **dlouhodobě kladný trend od roku 2013**, který může souviset s **relativní atraktivitou kraje pro vnitřní migraci**, např. díky lepší dostupnosti zázemí Prahy a životnímu prostředí.

Obrázek 17 Migrační saldo celkem za období 2003–2024

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

V porovnání s ostatními kraji je patrné, že **největší migrační přebytky dlouhodobě zaznamenávají Středočeský a Hlavní město Praha**, zatímco **Moravskoslezský kraj vykazuje setrvale negativní migrační bilanci až do roku 2022**. Výjimečně pozitivní hodnoty v roce 2022

Ize přičíst **mimořádné mezinárodní situaci**, a především **dočasnému ubytování vysokého počtu cizinců**, a to i v Libereckém kraji.

Vývoj migračního salda v Libereckém kraji ukazuje na **střídání období stagnace a mírného růstu**, s výkyvem v důsledku vnějších událostí. Dlouhodobě stabilní vývoj v poslední dekádě však dokládá, že kraj **není výrazně migračně exponovaný**, ale dokáže si udržet **rovnovážnou migrační bilanci** (blíže viz Obrázek 17).

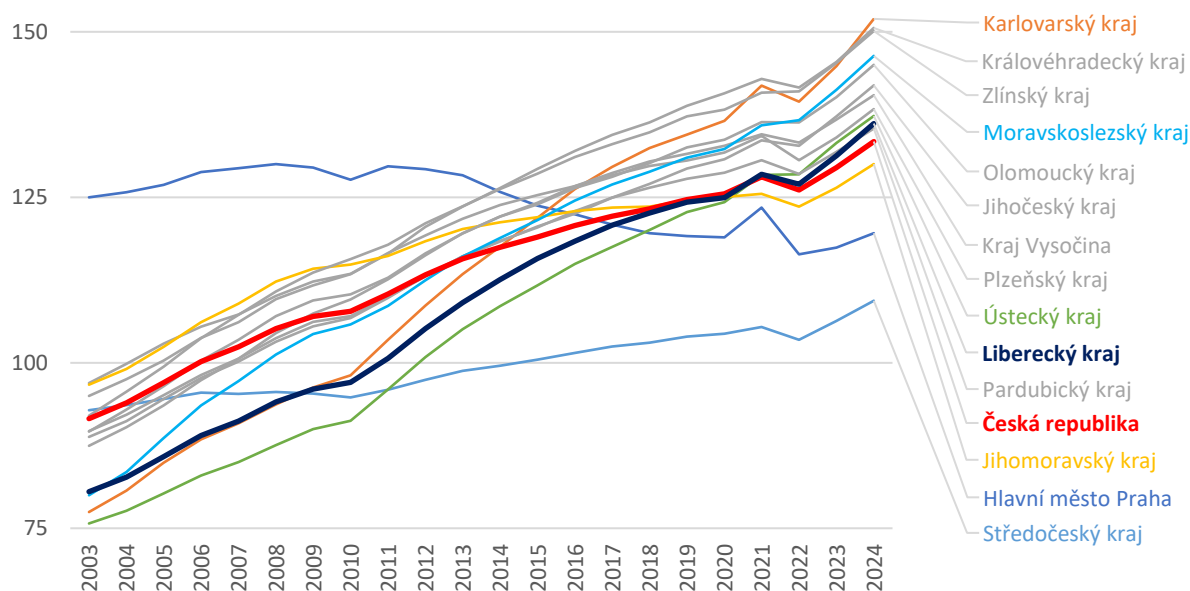
3.1.3 Index stáří

Index stáří je demografický ukazatel, který vyjadřuje poměr počtu osob ve věku 65 a více let k počtu osob ve věku 0–14 let. Slouží jako měřítko stárnutí populace.

Index stáří = $(\text{počet osob ve věku 65+} / \text{počet osob ve věku 0–14 let}) \times 100$. Hodnota 100 znamená, že je stejný počet seniorů jako dětí, hodnoty nad 100 značí, že je více seniorů než dětí → populace stárne, hodnoty pod 100 značí převahu dětské složky → mladá populace

► Ukazatel je důležitý pro plánování sociální a důchodové politiky, zdravotní péče, školství a trhu práce – vysoký index stáří znamená zátěž pro produktivní složku populace. Vysoké hodnoty indikují demografické stárnutí a budoucí tlak na sociální systém.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

Obrázek 18 Index stáří

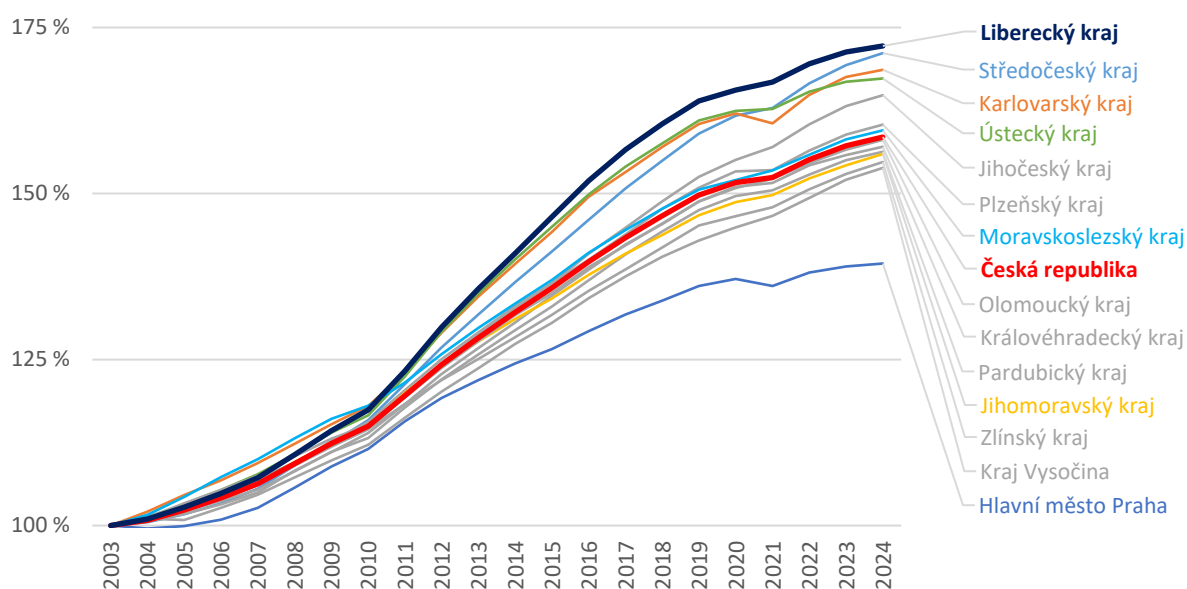
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Vývoj **indexu stáří**, tedy poměru počtu osob ve věku 65 a více let ku počtu dětí do 15 let, patří mezi zásadní demografické ukazatele stárnutí populace. V časové řadě **2003–2024** je patrný **nepřerušovaný růst** tohoto ukazatele v celé České republice. Zatímco v roce **2003 činil index**

stáří v ČR 91,6, v roce **2024 již dosahuje hodnoty 133,4**, tedy o **více než 40 indexových bodů více**. Tento trend dokumentuje výrazné **stárnutí české populace** v posledních dvou dekadách, přičemž detailní přehled přináší Obrázek 18.

V **Libereckém kraji** měl index stáří v roce **2003 hodnotu 81**, což bylo pod republikovým průměrem. Do roku **2010** se zvýšil na **97** a do roku **2024 na 136**, tedy nárůst o **55 indexových bodů** za 21 let. Tento vývoj ukazuje na **výrazné stárnutí populace kraje**, které je **rychlejší než republikový průměr**, a **Liberecký kraj se tím postupně zařadil do horní poloviny mezikrajského srovnání**.

Pro kontext je vhodné uvést, že nejvyšší hodnoty indexu stáří v roce 2024 dosahuje **Karlovarský kraj (152)** a **Královéhradecký kraj (151)**. Na opačné straně spektra zůstává **Středočeský kraj (109)** a **Hlavní město Praha (120)**, tedy regiony s nejmladší strukturou obyvatelstva.

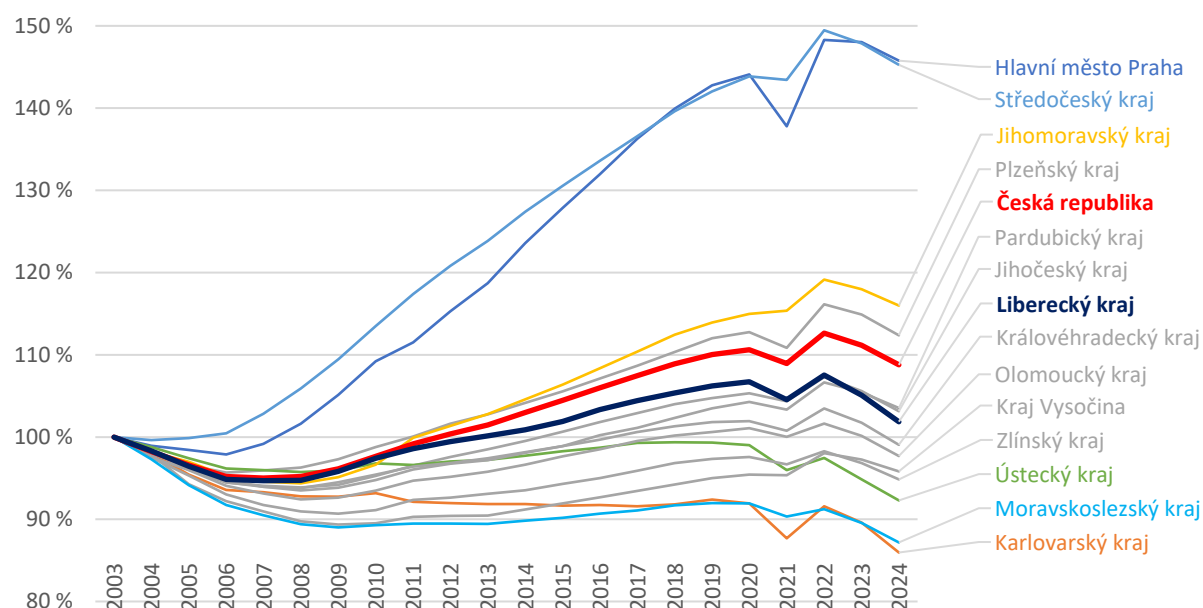

*Obrázek 19 Index změny počtu obyvatel starších 65 let
(rok 2003 = 100 %)*

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Struktura obyvatelstva Libereckého kraje tak naznačuje, že region čelí stále náročnější demografické situaci, kdy podíl seniorů významně převyšuje počet dětí. Nárůst počtu obyvatel na 65 let je zde dokonce nejvyšší ze všech krajů ČR (viz Obrázek 19), zatímco nárůst počtu obyvatel 0–14 let je pod národním průměrem a jeho dynamika odpovídá umístění zhruba v polovině krajského žebříčku (viz Obrázek 20). Tento vývoj bude mít **zásadní dopady na sociální a zdravotní služby, pracovní trh i ekonomickou strukturu kraje** a měl by být zohledněn při plánování veřejných politik, investic do infrastruktury a adaptačních strategií pro stárnoucí populaci.

Index stáří v Libereckém kraji rostl setrvale a bez výkyvů, což odráží jak pokračující pokles porodnosti, tak prodlužující se délku života. Situace tak odpovídá celorepublikovému trendu, avšak s **mírně vyšší intenzitou v posledních deseti letech**.

Obrázek 20 Index změny počtu obyvatel ve věku 0–14 let
(rok 2003 = 100 %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

3.1.4 Mezikrajská dojíždka a vyjíždka

Mezikrajská dojíždka a vyjíždka je prostorový ukazatel vyjadřující intenzitu pohybu obyvatel mezi jednotlivými kraji České republiky za účelem práce nebo vzdělávání. Sleduje počet osob, které pravidelně opouštějí místo svého trvalého bydliště (v jednom kraji) kvůli zaměstnání nebo studiu v jiném kraji. Rozlišujeme:

Celkovou vyjíždku: součet všech osob vyjíždějících mimo svůj kraj za prací nebo vzděláním.

Vyjíždku za prací: počet ekonomicky aktivních osob, které dojíždějí do zaměstnání mimo kraj svého bydliště.

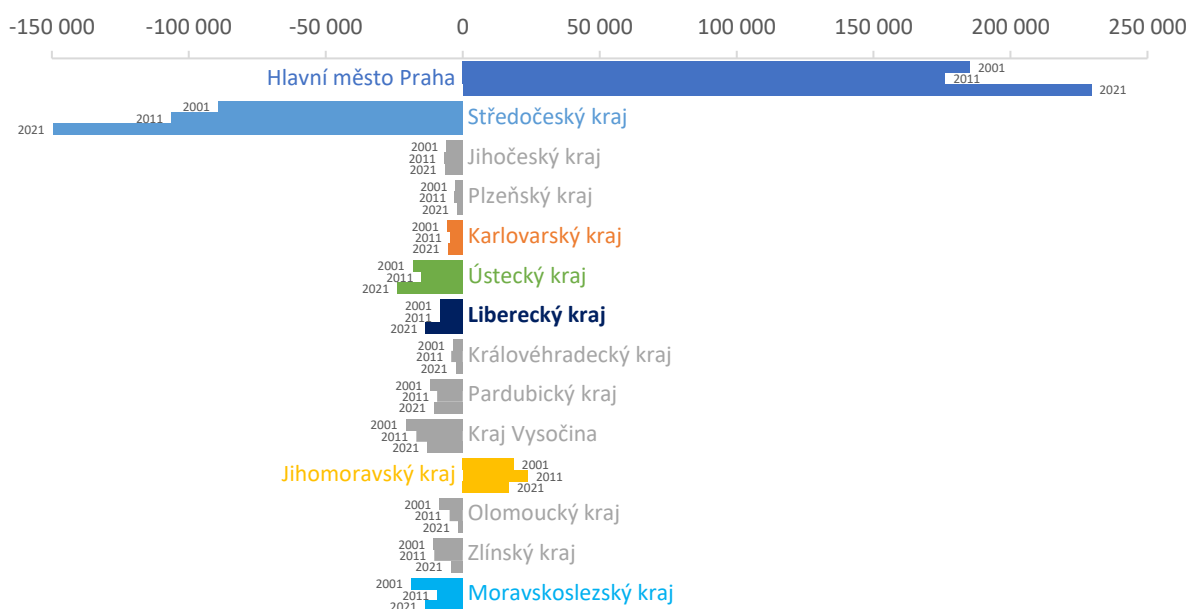
Vyjíždku za vzděláním: počet žáků a studentů, kteří dojíždějí za vzdělávacími aktivitami mimo kraj svého bydliště.

► Ukazatel poskytuje cenné informace o funkčních vazbách mezi regiony, dostupnosti pracovních a vzdělávacích příležitostí, infrastruktury a mobility pracovní síly. Vyšší míra vyjíždky obvykle odráží omezenou nabídku zaměstnání či vzdělávacích institucí v místě bydliště, naopak nižší hodnoty značí buď dobrou regionální dostupnost těchto zdrojů, nebo nižší mobilitu obyvatel. Vývoj v čase (2001–2021) umožňuje sledovat změny ve struktuře trhu práce, dojíždkové infrastruktury (např. dálnic, železnice), ale i dopady digitalizace, např. pokles

dojížděky kvůli práci na dálku. Dlouhodobě roste počet osob, které dojíždějí mezi kraji za prací, zatímco vyjížděka za vzděláním je stabilnější a často závislá na umístění vysokých škol.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje z cenů SLDB 2001, 2011 a 2021, poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

Liberecký kraj zaznamenal v období 2001–2021 **nárůst** z 49,9 na 54,8 vyjíždějících na 1000 obyvatel. Po poklesu mezi lety 2001 a 2011 došlo v poslední dekádě k výraznému **růstu mezikrajské mobility**. V roce 2021 měl Liberecký kraj **6. nejvyšší hodnotu** v ČR a zároveň překonal celorepublikový průměr (53,0). V porovnání se sousedními kraji (Ústecký, Královéhradecký) má vyšší intenzitu mezikrajské vyjížděky, což potvrzuje **vazby na pracovní a vzdělávací centra mimo kraj** (zejména Praha, Středočeský kraj). Detailněji situaci zaznamenává Obrázek 21 a Obrázek 22.

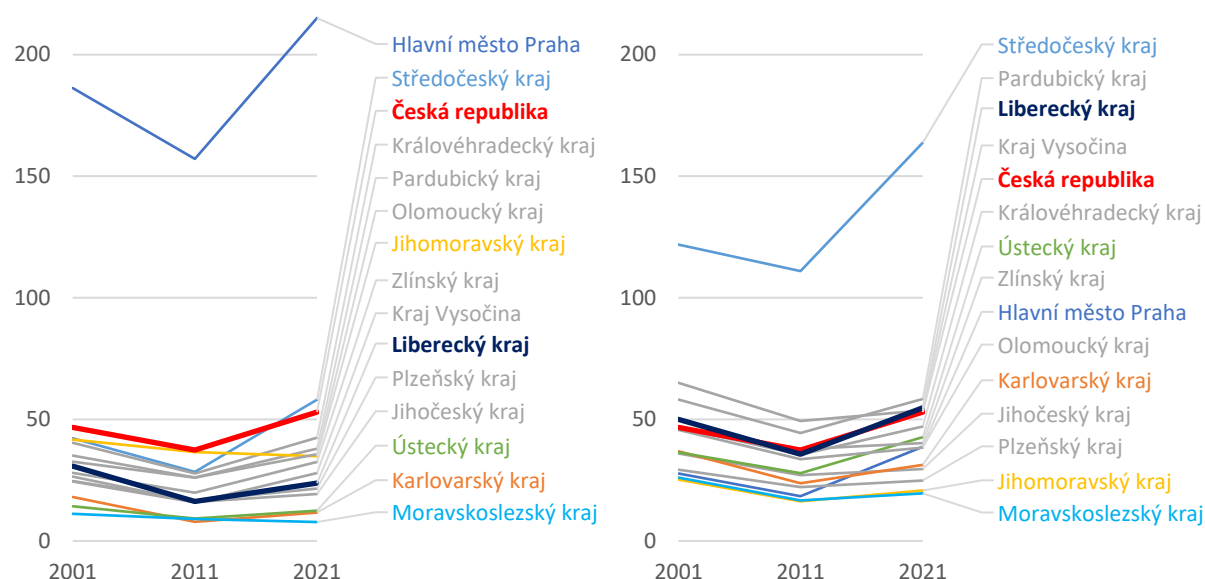

Obrázek 21 Saldo celkové mezikrajské dojížděky v letech 2001, 2011 a 2021

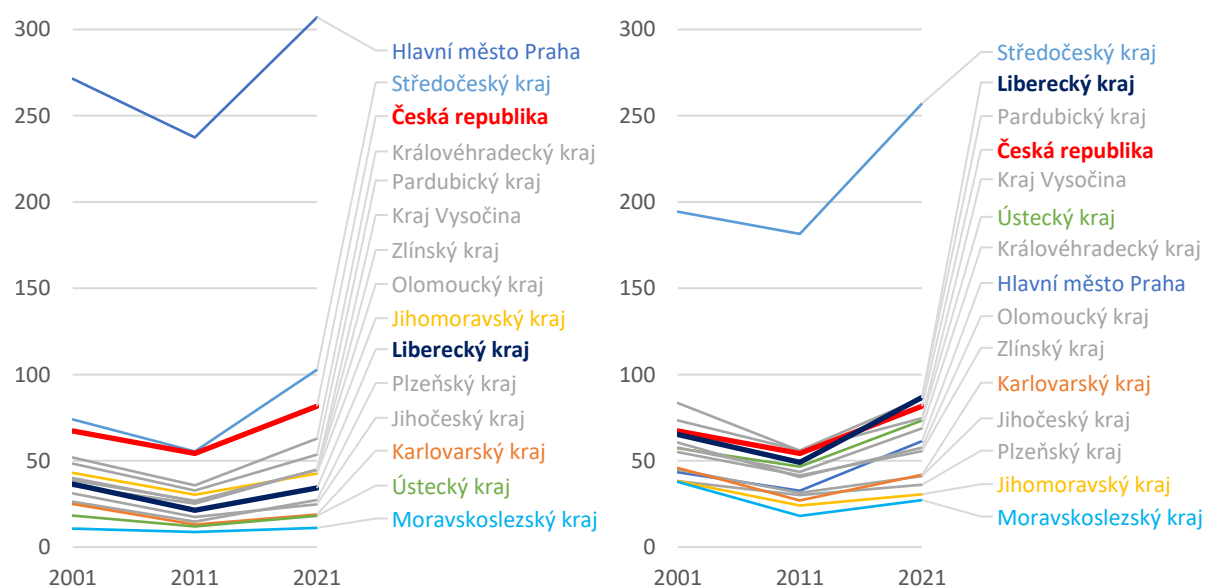
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

V roce 2021 činil podíl vyjíždějících za prací z Libereckého kraje **86,7 na 1000 zaměstnaných**, což je **výrazně nadprůměrné** (ČR: 81,7). V celorepublikovém srovnání je **Liberecký kraj na 4. místě** (za Středočeským, Pardubickým a Královéhradeckým krajem). V období 2001–2021 se intenzita vyjížděky nejprve snížila (na 49,1 v roce 2011), ale do roku 2021 opět **výrazně vzrostla** (o 37,6 osob na 1000 obyvatel). Tento trend odráží zřejmě **zvýšenou flexibilitu pracovní síly**, ale také **nedostatek kvalifikovaných pracovních příležitostí** v kraji. Z Libereckého kraje **vyjíždí za prací více osob**, než kolik jich do něj dojíždí (86,7 vs. 34,2 na 1000 zaměstnaných v roce 2021). Tato **negativní bilance** potvrzuje, že kraj plní roli „**exportéra pracovní síly**“, a jeho **ekonomická atraktivita** zůstává nižší než v případě sousedních metropolitních oblastí. Data o

mezikrajské vyjíždě za prací, jejichž zdrojem jsou SLBD 2001, 2011 a 2021, zaznamenává Obrázek 23.

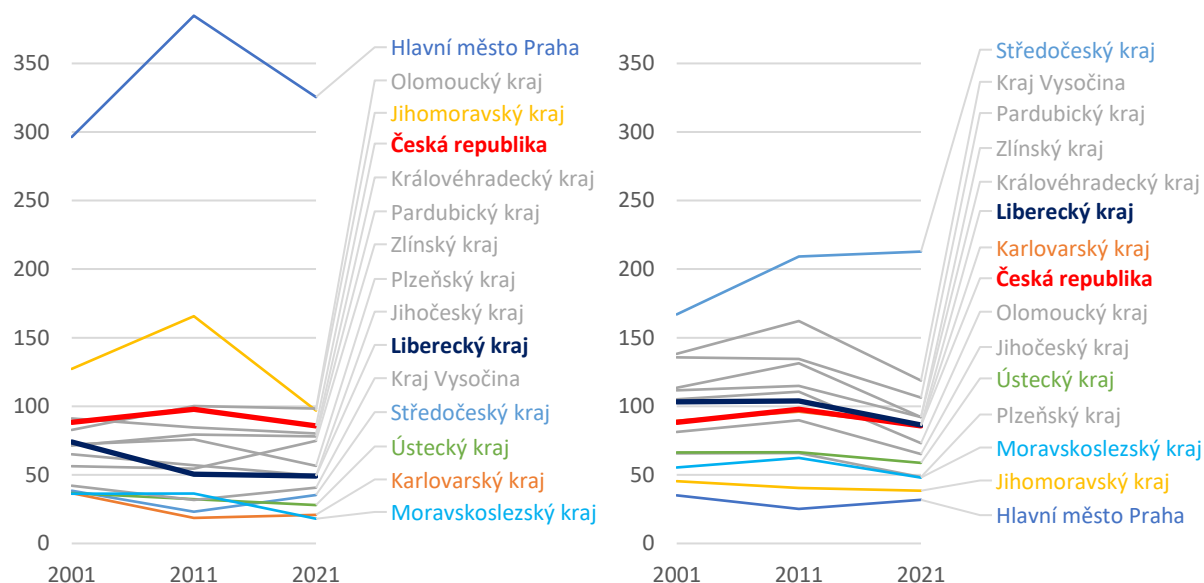
Obrázek 22 Mezikrajská dojíždka (vlevo) a vyjíždka (vpravo) na 1000 obyvatel v letech 2001, 2011 a 2021
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Obrázek 23 Mezikrajská dojíždka (vlevo) a vyjíždka (vpravo) za práci na 1000 zaměstnaných v letech 2001, 2011 a 2021
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

V roce 2021 vyjíždělo za vzděláním z Libereckého kraje **86,4 žáků a studentů na 1000 žáků a studentů**, tedy **mírně nad průměrem ČR (85,7)**. Oproti roku 2011 došlo k poklesu (ze 103,9), což naznačuje **stabilizaci vzdělávací nabídky** nebo nižší mobilitu studentů. I přes tento pokles se kraj nadále řadí mezi **regiony s vyšší vyjíždkou za vzděláním**, což souvisí s **omezenou nabídkou vysokých škol** (pouze jedna veřejná univerzita se sídlem v kraji). V roce 2021 bylo v každé tisícovce žáků a studentů vzdělávaných v Libereckém kraji **49,2 žáků a studentů z**

jiných krajů, ale z každé tisícovky žáků a studentů Libereckého kraje jich **86,4 vyjíždělo za vzděláním mimo Liberecký kraj** – tj. značně **negativní vzdělanostní bilance**. V této oblasti se kraj **nedokázal stát cílovou destinací pro studující mládež**, což ovlivňuje dlouhodobé demografické i inovační kapacity regionu. Data o mezikrajské vyjízdce za vzděláním, jejichž zdrojem jsou SLBD 2001, 2011 a 2021, zaznamenává Obrázek 24.

Obrázek 24 Mezikrajská dojíždka (vlevo) a vyjíždka (vpravo) za vzděláním na 1000 žáků a studentů v letech 2001, 2011 a 2021

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Liberecký kraj tak v mezikrajské mobilitě dlouhodobě zaujímá **pozici aktivního „zdrojového“ regionu**, odkud obyvatelé **často vyjíždějí za prací i vzděláním**. Tato situace odráží strukturální výzvy, jako je **omezená nabídka pracovních míst s vyšší přidanou hodnotou a nižší koncentrace terciárních vzdělávacích institucí**. Z pohledu regionální politiky jde o důležité zjištění pro **plánování dopravní obslužnosti, podpory inovační infrastruktury a rozvoj kvalifikované pracovní síly**.

3.1.5 Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob

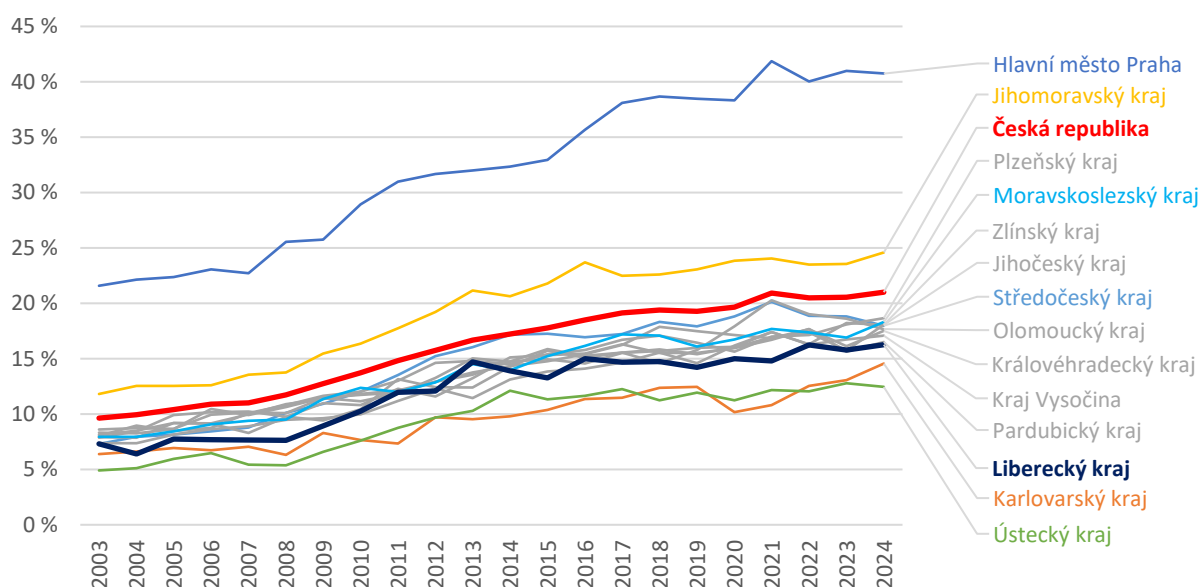
Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob (15+) je ukazatel, který vyjadřuje procento osob ve věku 15 a více let, které dosáhly terciárního (vysokoškolského) vzdělání, a slouží jako měřítko vzdělanostní úrovně populace.

Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob (15+) = (počet osob ve věku 15 let a více s dokončeným vysokoškolským vzděláním / celkový počet osob ve věku 15 let a více) × 100. Podle klasifikace ISCED 2011 se jedná o vzdělávací stupeň 5–8 (bakalářské, magisterské a doktorské programy)

► Ukazatel slouží k hodnocení kvalifikace pracovní síly, rozvoje lidského kapitálu a regionálních rozdílů ve vzdělanostní struktuře; vyšší hodnoty jsou zpravidla spojeny s vyšší produktivitou a inovační kapacitou regionu.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

Vývoj podílu vysokoškolsky vzdělaných osob na populaci ve věku 15+ v Libereckém kraji mezi lety **2003 a 2024** ukazuje na **postupný, ale pozvolný nárůst**, který v posledních letech mírně kolísá. Výsledky v grafické podobě podává Obrázek 25 a Obrázek 26.

Obrázek 25 Podíl osob s vysokoškolským vzděláním na populaci ve věku 15 a více let

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Zatímco v roce **2003** činil **podíl vysokoškolsky vzdělaných osob pouhých 7 %**, do roku **2011** se zvýšil na **12 %**, což odpovídá celostátnímu trendu růstu dostupnosti terciárního vzdělání. V letech **2012 až 2015** se podíl v kraji pohyboval mezi **13–15 %**, přičemž v roce **2013** byl **zaznamenán mírný skok na 15 %**, následovaný opětovným poklesem na **13 % v roce 2015**.

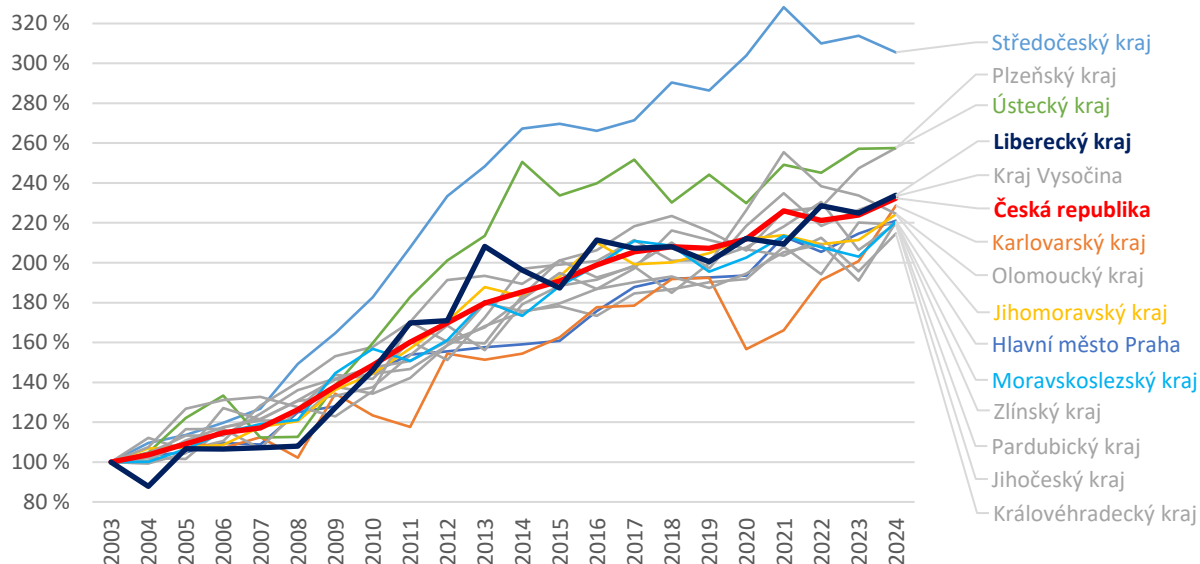
Po roce 2015 lze sledovat **stabilizaci** kolem hodnoty **15–16 %**, přičemž v posledním roce sledování (2024) dosáhl podíl hodnoty **16 %**, čímž se Liberecký kraj dostává **na nebo těsně pod republikový průměr**, který činí **21 %**.

Ve srovnání s jinými kraji si Liberecký kraj v rámci ukazatele nevede nejlépe – **dlouhodobě se drží ve spodní polovině mezikrajského srovnání**, v roce **2024 zaujímá třetí místo za Ústeckým a Karlovarským krajem** (blíže viz Obrázek 25). Nejvyšší podíly dlouhodobě vykazuje **Hlavní město Praha** (v roce 2024 až **43 %**), dále **Jihomoravský kraj (25 %)** či **Středočeský kraj**. Naopak **Karlovarský a Ústecký kraj** i přes růst stále zaostávají s hodnotami kolem **13–15 %**.

V Libereckém kraji sice podíl vysokoškolsky vzdělaných osob vzrostl za poslední dvě dekády více než **dvojnásobně**, avšak **tempo růstu je pomalejší** než u průměru ČR nebo některých srovnatelných krajů. To souvisí s nižší koncentrací vysokoškolských institucí v regionu a se

strukturou pracovního trhu, který v některých oblastech méně motivuje k dosažení vysokoškolského vzdělání.

Růst podílu vysokoškoláků v Libereckém kraji je zřetelný, ale nikoli výrazně nadprůměrný. **Region si drží mírně podprůměrnou pozici**, i když se mu daří trendově sledovat zvyšující se vzdělanostní úroveň v celé republice. Tento vývoj je přehledně zobrazuje Obrázek 26.

Obrázek 26 Index změny počtu osob s vysokoškolským vzděláním
(rok 2003 = 100 %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

3.2 Zaměstnanost, nezaměstnanost a trh práce

Vývoj zaměstnanosti a nezaměstnanosti v Libereckém kraji odráží strukturální charakteristiky regionální ekonomiky i širší makroekonomické vlivy. Analýza zaměstnanosti a nezaměstnanosti umožňuje lépe pochopit, do jaké míry je region schopen využívat svůj pracovní potenciál a jak reaguje na změny v poptávce po pracovní síle. Zvláštní pozornost je přitom věnována rozdílům mezi jednotlivými odvětvími, struktuře pracovních míst a celkové dynamice trhu práce v Libereckém kraji.

3.2.1 Průměrná měsíční hrubá mzda

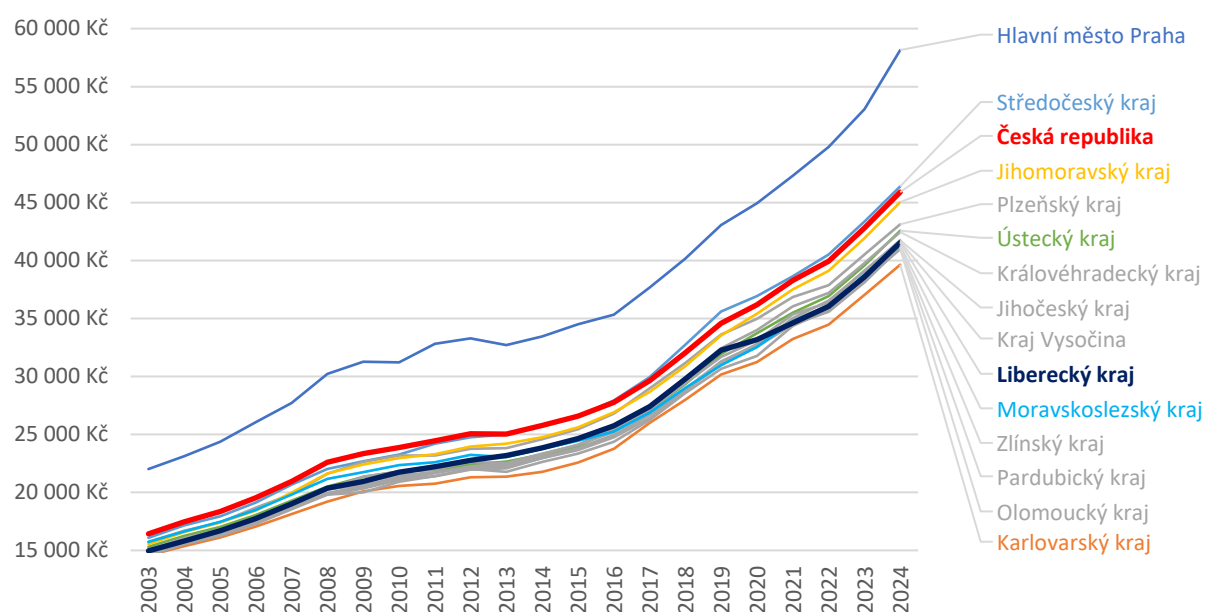
Průměrná hrubá měsíční mzda dle zjišťování ČSÚ je ukazatel, který vyjadřuje výši celkových mzdových prostředků připadajících na jednoho zaměstnance za měsíc, před odečtením odvodů a daní. Jedná se o hrubou mzdu zahrnující základní mzdy a platy, příplatky a doplátky, odměny, náhrady mzdy, odměny za pohotovost a jiné složky mzdy, které byly v daném období zaměstnancům zúčtovány k výplatě. Neobsahuje náhrady za nemoc či karanténu hrazené zaměstnavatelem. Hodnota je vypočítána na přepočtené počty zaměstnanců (FTE). Jedná se o průměr (aritmetický), tj. součet všech uvedených složek mezd dělený počtem zaměstnanců.

Zdrojem této statistiky je podnikové výkaznictví ČSÚ za ekonomické subjekty – buď podle FTE nebo fyzických osob, včetně podniků od 20 zaměstnanců (a některých výjimek).

► Poskytuje spolehlivou orientační informaci o mzdové úrovni v ekonomice, umožňuje sledování vývoje mezd, srovnání mezi odvětvími či regiony.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

Liberecký kraj zaznamenal v období 2003–2024 v oblasti nominální průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnance (přepočtené na plnou pracovní dobu) výrazný růst z 14 962 Kč v roce 2003 na 41 549 Kč v roce 2024, což představuje nárůst o 178 % (viz Obrázek 29). Tempo růstu odpovídá celorepublikovému průměru (179 %).

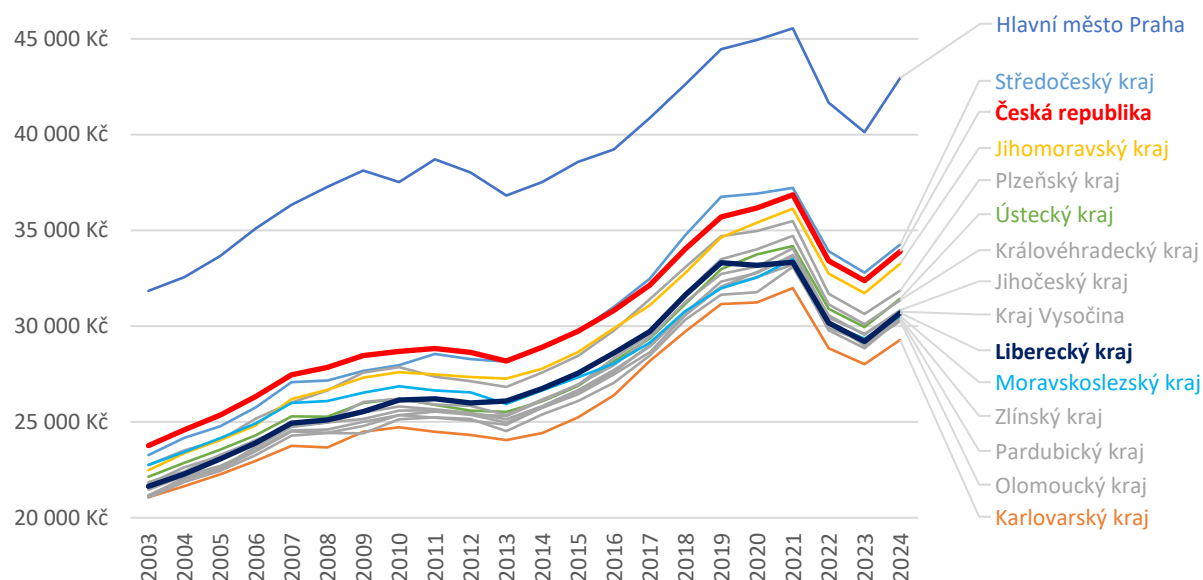

Obrázek 27 Nominální průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance (přepočteného na plnou pracovní dobu) podle místa pracoviště v Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

V mezikrajském srovnání však zůstává **Liberecký kraj v absolutních hodnotách stabilně spíše v dolní polovině žebříčku** – v roce 2024 zaujímá 8. místo ze 14 krajů (viz Obrázek 27). Ačkoli v první dekádě sledovaného období (2003–2012) se jeho růst blížil k republikovému průměru a v některých letech i předčil sousední regiony, v posledních letech dochází k mírnému zaostávání za dynamikou některých krajů, zejména Středočeského, Královéhradeckého či Ústeckého. Tyto regiony dosahují v roce 2024 vyšších absolutních hodnot (např. Středočeský kraj 46 392 Kč, Královéhradecký 42 457 Kč, Ústecký 42 571 Kč) i vyššího indexu růstu. Na rozdíl od vývoje mediánové mzdy, kde Liberecký kraj patří k nejrychleji rostoucím regionům (blíže viz kapitolu 3.2.2), je **tempo růstu průměrné mzdy mírně podprůměrné** a naznačuje, že **mzdy nejvyšších příjmových skupin nerostou v kraji tak rychle jako jinde**. To může být známkou

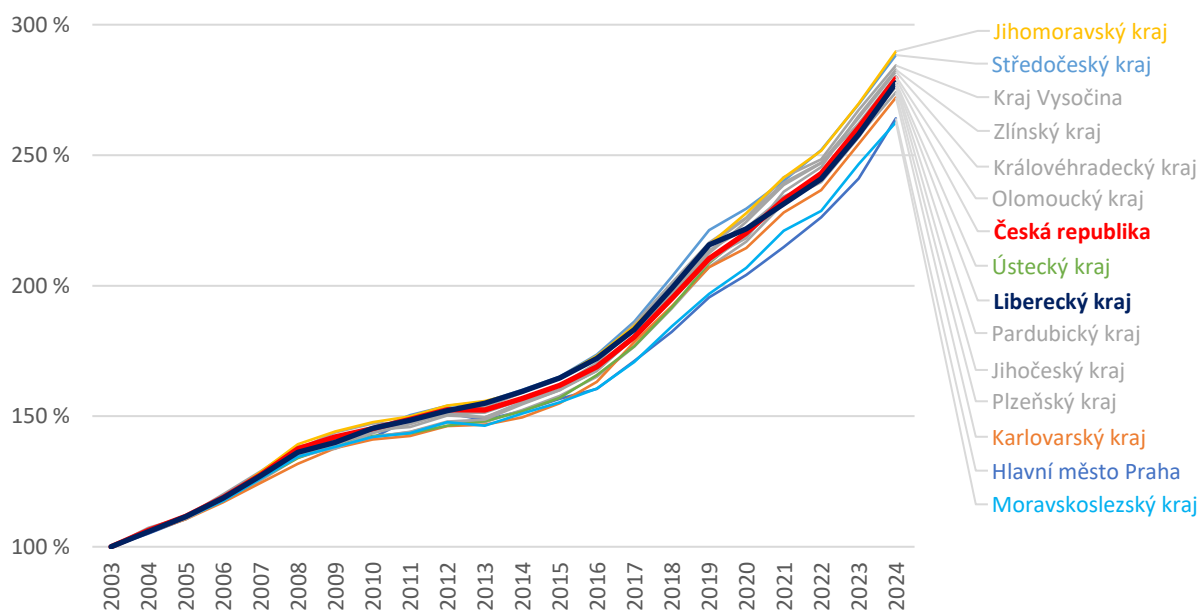
relativní mzdové vyrovnanosti, ale také odrazem nižší přítomnosti vysoce placených profesí. Vývoj tedy potvrzuje, že zatímco Liberecký kraj zvyšuje svou průměrnou mzdovou úroveň, jeho postavení v rámci republiky zůstává dlouhodobě **relativně stabilní, bez výrazného posunu v žebříčku**.

Obrázek 28 Reálná průměrná hrubá měsíční mzda v Kč – stálé ceny roku 2020

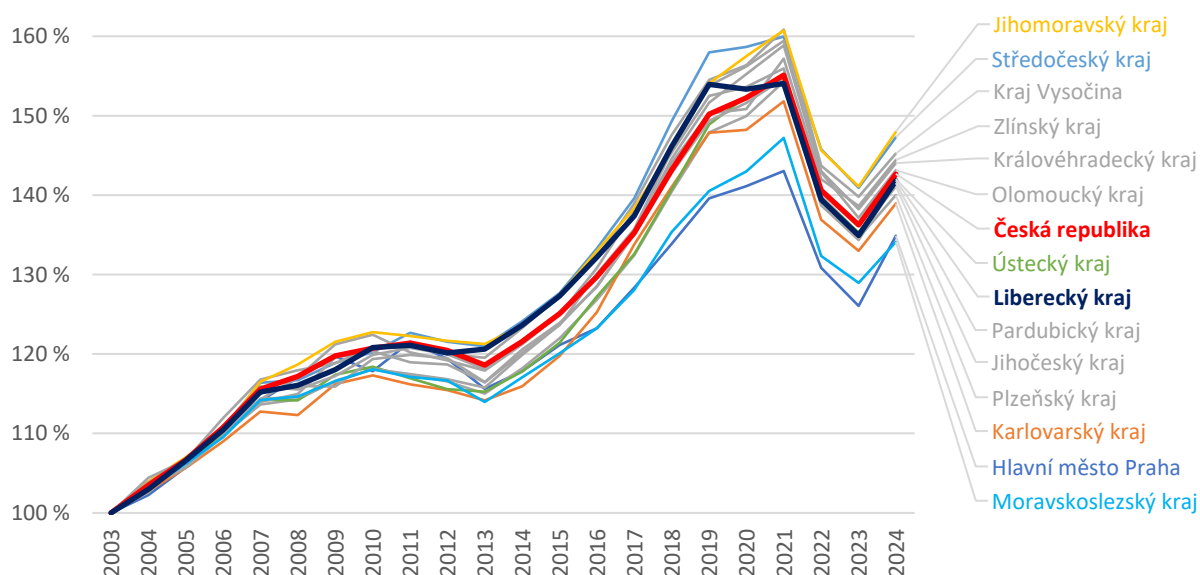
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Zatímco vývoj nominálních mezd v Libereckém kraji vypadá z dlouhodobého hlediska příznivě, pohled na **reálnou průměrnou mzdu** (tedy očištěnou o inflaci, rovněž viz Obrázek 28) nabízí střízlivější obraz. V roce 2003 činila reálná průměrná mzda v Libereckém kraji 21 640 Kč, přičemž vrcholu dosáhla v roce 2019 s hodnotou 33 312 Kč. Od té doby se reálné mzdy v důsledku vysoké inflace začaly snižovat – v roce 2023 činí již jen 29 198 Kč a v roce 2024 mírně rostou na 30 693 Kč, což je přibližně **na úrovni let 2017–2018**. To znamená, že navzdory tomu, že nominální mzdy v kraji stále rostou, **reálná kupní síla zaměstnanců se v posledních letech fakticky snižuje**, a to poměrně výrazně – mezi lety 2019 a 2023, kdy reálná mzda poklesla o více než 12 % (viz Obrázek 30). Tento vývoj potvrzuje, že samotný růst mezd není dostatečný, pokud je výrazně převýšen tempem inflace. Liberecký kraj na tom **není výrazně odlišně od zbytku republiky**, jelikož podobný pokles reálných mezd zaznamenaly i ostatní regiony včetně Prahy. Je však zřejmé, že v období vysoké inflace se regionům s nižší mzdovou hladinou daří **obnovovat reálnou úroveň pomaleji**, a tím se mohou v budoucnu prohlubovat i regionální rozdíly v životní úrovni. V tomto ohledu je třeba rovněž poznamenat, že ceny bydlení jsou v Libereckém kraji ve srovnání s kraji, které se umístily – co se úrovně reálných mezd týče – relativně vyšší, tudíž lze uvažovat, že situace zejména osob, které nebydlí ve vlastním bytě/domě či mladých rodin je komplikovanější.

Obrázek 29 Index změny nominální průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnance
(rok 2003 = 100 %) – běžné ceny

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Obrázek 30 Index změny průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnance
(rok 2003 = 100 %) – stálé ceny roku 2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Vývoj a úroveň průměrné a mediánové mzdy v Libereckém kraji vykazují některé společné rysy, ale zároveň odhalují důležité rozdíly, které napovídají o vnitřní struktuře mzdové distribuce v regionu. V obou případech došlo v období 2003–2024 k výraznému růstu – průměrná mzda vzrostla z 14 962 Kč na 41 549 Kč, mediánová mzda pak ze 14 353 Kč na 40 156 Kč. Zatímco absolutní rozdíl mezi těmito dvěma ukazateli zůstává poměrně stabilní (v roce 2024 činí 1 393 Kč), tempo jejich růstu se mírně liší. **Mediánová mzda vzrostla v Libereckém kraji nejrychleji ze všech krajů ČR (180 %, blíže viz kapitolu 3.2.2), zatímco tempo růstu průměrné mzdy (178 %) bylo jen mírně pod celorepublikovým průměrem.** Tento rozdíl

naznačuje, že růst mezd byl v Libereckém kraji v posledních dvou dekádách relativně rovnoměrný napříč příjmovými skupinami – tedy že se zvyšování mezd neodehrávalo jen na vrcholu mzdového spektra, ale zasahovalo i střed a spodní část rozdělení. Zatímco **mediánová mzda se v žebříčku posunula z dolní části k průměru republiky** (aktuálně 7. místo z 14), **průměrná mzda zůstává spíše ve spodní polovině pořadí** (10. místo), což svědčí o nižším zastoupení vysoce placených profesí či menší koncentraci velkých zaměstnavatelů s vyšší mzdovou politikou. Porovnání obou ukazatelů potvrzuje, že **Liberecký kraj dosahuje solidního růstu v celé šíři pracovního trhu**, ale z hlediska atraktivity pro nejvyšší příjmové skupiny zůstává zatím mírně pozadu.

3.2.2 Medián měsíční hrubé mzdy

Medián hrubé měsíční mzdy je taková výše mzdy, která rozděluje soubor zaměstnanců na dvě stejně početné části – 50 % zaměstnanců pobírá nižší mzdu a 50 % vyšší mzdu. Zahrnuje mzdy včetně všech složek hrubé mzdy (základní mzda, příplatky, odměny apod.), bez srážek. Průměr může být výrazně vyšší než medián, pokud existují vysoké mzdové extrémy (např. velmi dobře placené manažerské pozice). Medián lépe odráží „typickou“ mzdu zaměstnanců a je užitečný pro analýzu mzdové nerovnosti.

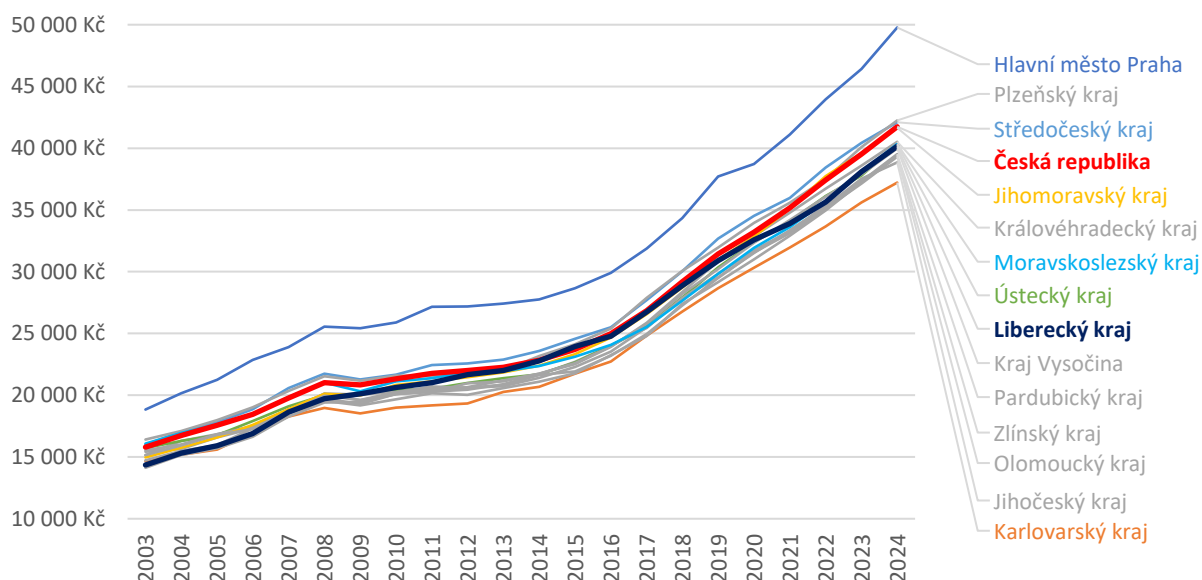
► Ukazatel slouží jako spolehlivější měřítko skutečné mzdové úrovně většiny populace, v této studii je využit při analýze regionálních rozdílů v odměňování.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

Vývoj nominální mediánové hrubé měsíční mzdy v Libereckém kraji v období 2003 až 2024 ukazuje na dlouhodobě stabilní růst, který odpovídá celostátním trendům, nicméně v kontextu sousedních krajů a strukturálně postižených regionů se ukazují i limity této dynamiky. V roce 2003 činila mediánová mzda v Libereckém kraji 14 353 Kč, zatímco v roce 2024 dosahuje již 40 156 Kč, což představuje nárůst o 180 % během sledovaného období, který je druhým nejvyšším po kraji Vysočina (viz Obrázek 33). Ačkoli se region pohybuje blízko republikového průměru, který v roce 2024 činí 41 742 Kč, v porovnání s některými sousedními kraji nebo dříve méně výkonnými regiony jeho relativní pozice osciluje.

Hlavní město Praha vykazuje konzistentně nejvyšší úroveň mezd již od počátku sledovaného období. Rozdíl mezi Prahou a Libereckým krajem činil v roce 2003 zhruba 4,5 tis. Kč (18 841 Kč vs. 14 353 Kč), přičemž v roce 2024 se tento rozdíl prohloubil na 9,6 tis. Kč (49 775 Kč vs. 40 156 Kč). Tento vývoj odráží významnou koncentraci kvalifikovaných profesí, podniků a státní správy v metropoli, stejně jako její odlišnou hospodářskou strukturu, ale pravděpodobně také vyšší cenovou hladinu, které čelí obyvatelé hlavního města.

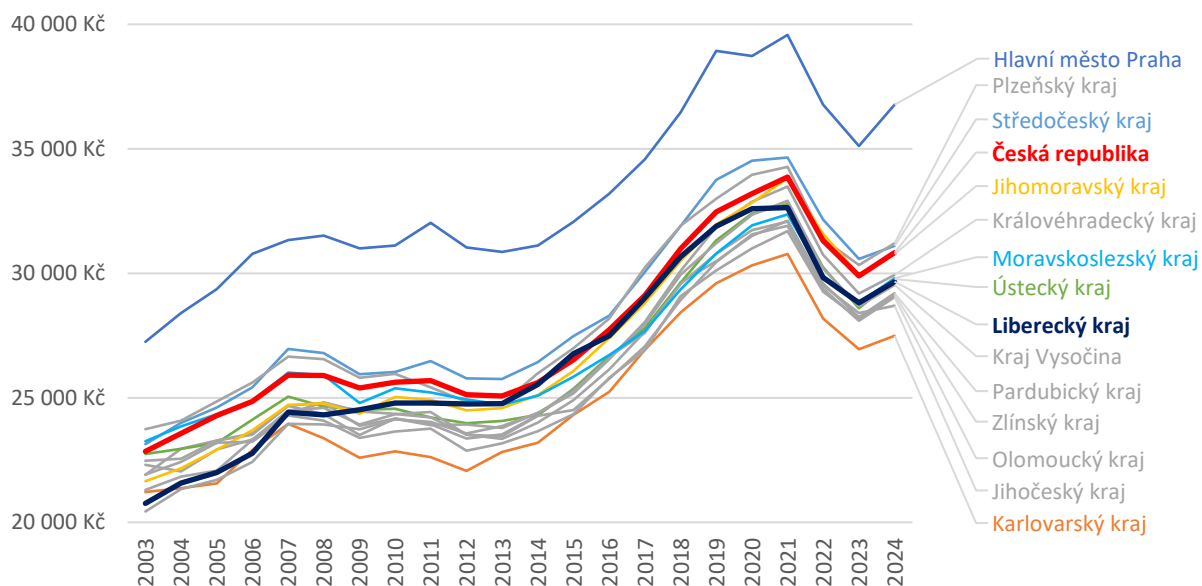
Středočeský kraj, sousedící s Libereckým, si dlouhodobě udržuje vyšší úroveň mezd. V roce 2003 byl rozdíl relativně malý (+1 646 Kč), avšak v roce 2024 činí již +1 944 Kč (42 100 Kč vs. 40 156 Kč). Tato stabilita poukazuje na robustní pracovní trh, profitující ze strategické polohy v blízkosti Prahy a průmyslové diverzifikace.

Obrázek 31 Nominální mediánová hrubá měsíční mzda zaměstnance v Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Zajímavý posun je patrný ve srovnání s Královéhradeckým krajem. Zatímco v roce 2003 měl Královéhradecký kraj mediánovou mzdu vyšší o 1 187 Kč, v roce 2011 již Liberecký dočasně převzal vedení (21 017 Kč vs. 20 266 Kč). Od roku 2018 však Královéhradecký kraj Liberecký stabilně převyšuje a v roce 2024 činí rozdíl +362 Kč (40 518 Kč vs. 40 156 Kč).

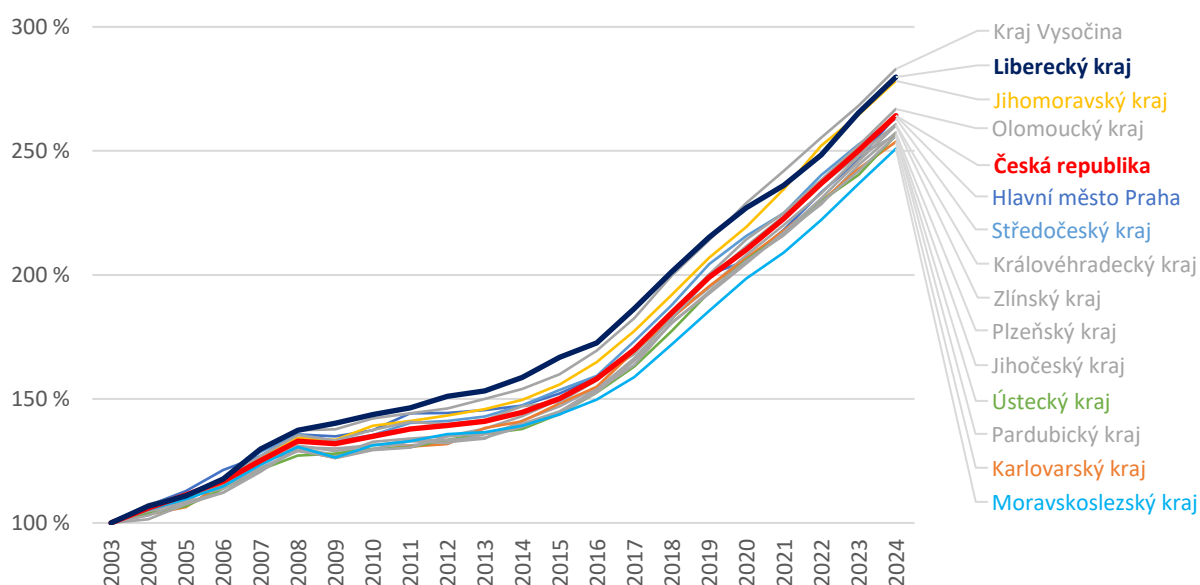

Obrázek 32 Reálná mediánová hrubá měsíční mzda v Kč – stálé ceny roku 2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Velmi zajímavý je také vývoj v Ústeckém kraji, který byl v letech 2003 až cca 2021 většinou pod úrovní Libereckého kraje. V roce 2003 činil rozdíl +628 Kč ve prospěch Ústeckého (15 725 Kč vs. 14 353 Kč), ale v roce 2011 byl již Liberecký kraj výše o 484 Kč. Od roku 2022 se situace znovu obrací, a v roce 2024 má Ústecký kraj vyšší mzdu o 147 Kč (40 303 Kč vs. 40 156 Kč), čímž se řadí nad Liberecký i přes své dřívější strukturální zaostávání (blíže viz Obrázek 31, ale také Obrázek 32). Tento vývoj ukazuje, že Liberecký kraj je v posledních letech pod rostoucím konkurenčním tlakem i ze strany dříve slabších regionů.

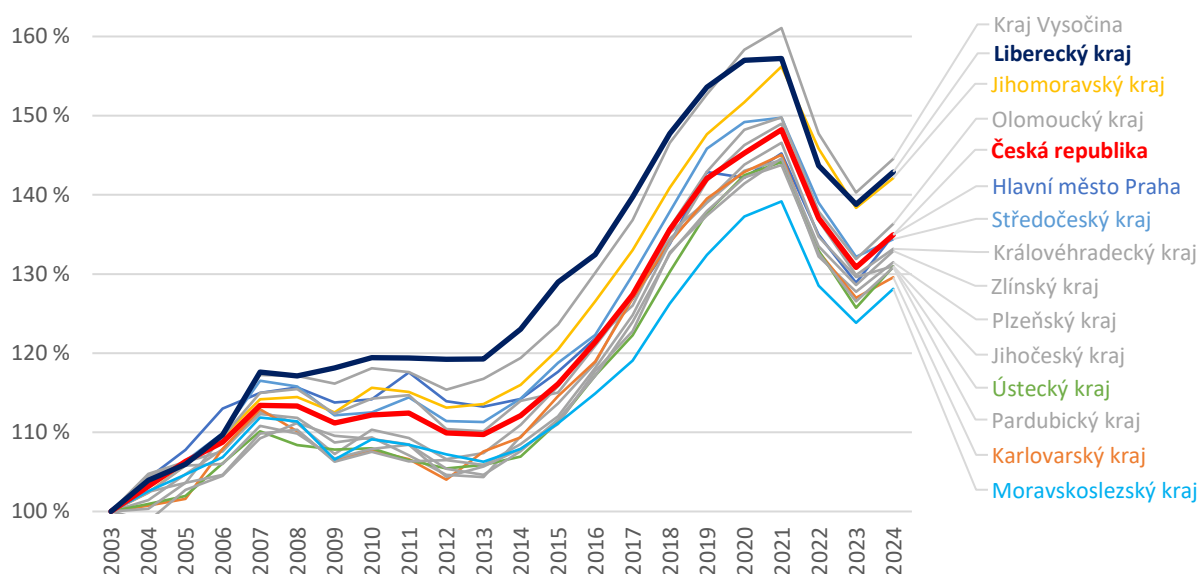
Liberecký kraj zaznamenal v období 2003–2024 **výrazný růst** nominální mediánové hrubé měsíční mzdy, která vzrostla z 14 353 Kč na 40 156 Kč, tedy o více než 180 %. V relativním vyjádření jde dokonce o **druhý nejvyšší růst ze všech krajů ČR**, což ukazuje na silnou konvergenci regionu směrem k republikovému průměru. Navzdory tomuto tempu se však kraj v absolutních hodnotách mezd stále drží ve střední části meziregionálního pořadí a v roce 2024 zaujímá 8. místo ze 14 krajů. V průběhu sledovaného období se jeho relativní pozice oproti ostatním krajům mírně zlepšila, když se z předposledního místa v roce 2003 posunul do horní poloviny žebříčku, nicméně v posledních letech byl opět předstížen dalšími kraji, jako je Královéhradecký a nově i Ústecký.

Obrázek 33 Index změny nominální mediánové hrubé měsíční mzdy zaměstnance
(rok 2003 = 100 %) – běžné ceny

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Uvedený vývoj naznačuje, že ačkoli mzdy v Libereckém kraji rostou rychle, obdobně dynamický vývoj v jiných regionech snižuje jeho šanci na výraznější zlepšení relativního postavení, a ukazuje na sílící konkurenci mezi kraji i rostoucí význam regionálních strukturálních faktorů. Z pohledu kupní síly a inflace však dochází od roku 2021 ve všech krajích k absolutnímu poklesu reálné mzdy, od roku 2023 se situace opět pomalu zlepšuje (viz Obrázek 34).

Obrázek 34 Index změny reálné mediánové hrubé měsíční mzdy zaměstnance
(rok 2003 = 100 %) – stálé ceny roku 2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

3.2.3 Mediánová hrubá měsíční mzda v podnikatelské sféře

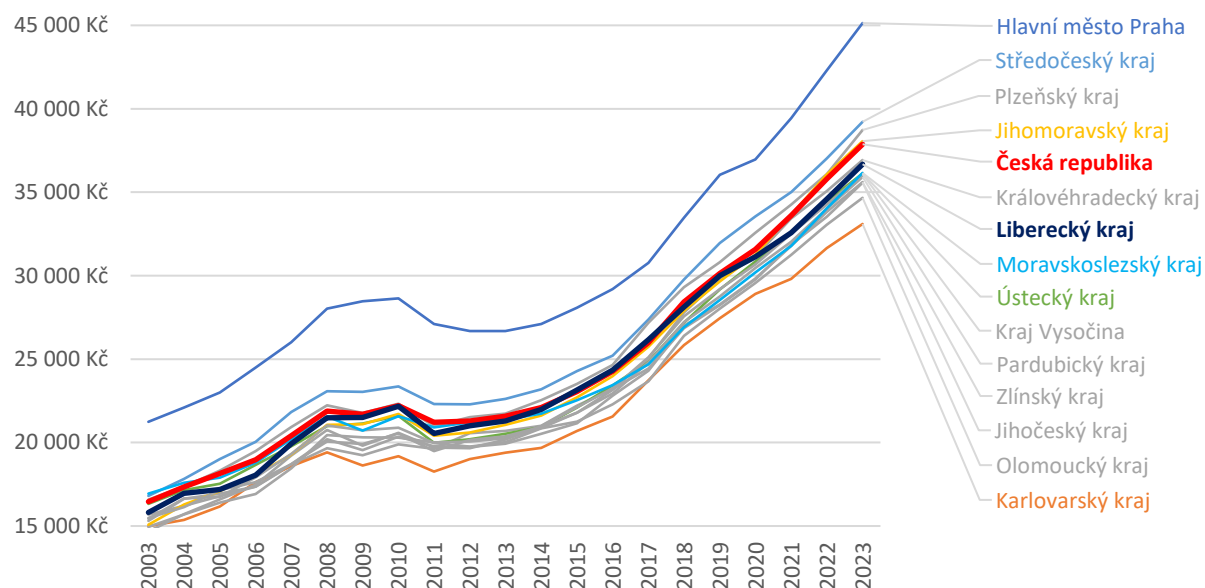
Medián hrubé měsíční mzdy v podnikatelské sféře je taková výše mzdy, která rozděluje zaměstnance v podnikatelském sektoru na dvě stejně početné skupiny – 50 % zaměstnanců má nižší mzdu a 50 % vyšší. Zahrnuje hrubé mzdy včetně všech jejich složek (základní mzda, příplatky, prémie atd.), před zdaněním a bez odvodů. Zahrnuty jsou mzdy zaměstnanců podnikatelských subjektů (např. obchodní společnosti, živnostníci se zaměstnanci), zahrnuty naopak nejsou platy zaměstnanců ve veřejném sektoru (např. školy, úřady, zdravotnictví ve veřejném zřizovateli).

► Ukazatel poskytuje realističtější obraz mzdové situace v soukromé ekonomice, protože není zkreslen vlivem extrémních hodnot ani mzdovou strukturou veřejného sektoru. Slouží k analýze odměňování v tržním prostředí, regionálních rozdílů i sociální politiky. Ukazatel „typické“ mzdy v soukromém sektoru.

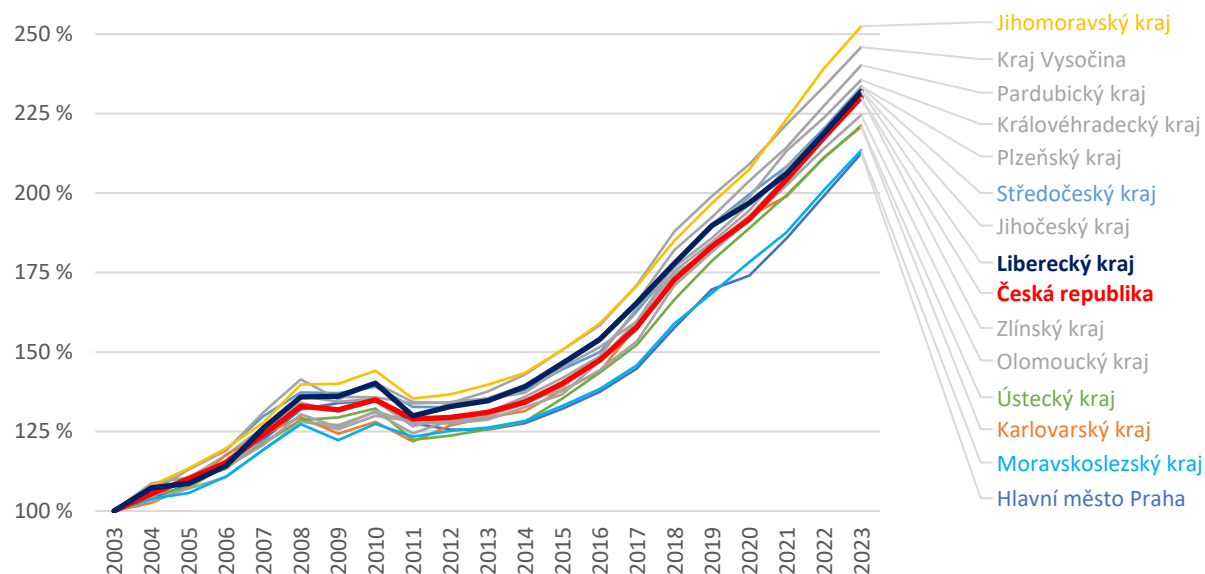
Zdroj dat: TREXIMA. *Informační systém o průměrném výdělku (ISPV): Regionální statistika – ceny práce. Mzdová sféra.* Zlín: TREXIMA. Dostupné z: <https://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Archiv.aspx> [cit. 16. 7. 2025].

Vývoj **nominální mediánové hrubé měsíční mzdy zaměstnance v podnikatelské sféře** v Libereckém kraji v letech 2003–2023 ukazuje na dlouhodobě stabilní růst, který je v souladu s celorepublikovým trendem, ale zároveň mírně zaostává za nejdynamičtěji rostoucími regiony. Zatímco v roce 2003 činila mediánová mzda v podnikatelské sféře v Libereckém kraji **15 810 Kč**, v roce 2023 dosáhla **36 679 Kč**, což představuje nárůst o **132 %** (index 232 %). Tento růst je plně srovnatelný s průměrem ČR (index 230 %) a odpovídá pozici kraje v **horní polovině**

mezikrajského žebříčku růstu, ačkoli v absolutních hodnotách se Liberecký kraj dlouhodobě pohybuje v mírném podprůměru (v roce 2023 je na 10.–11. místě z 14) – blíže viz Obrázek 35.

Obrázek 35 Nominální mediánová hrubá měsíční mzda zaměstnance v podnikatelské sféře v Kč
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Obrázek 36 Index změny nominální mediánové hrubé měsíční mzdy zaměstnance v podnikatelské sféře (rok 2003 = 100 %) – běžné ceny
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

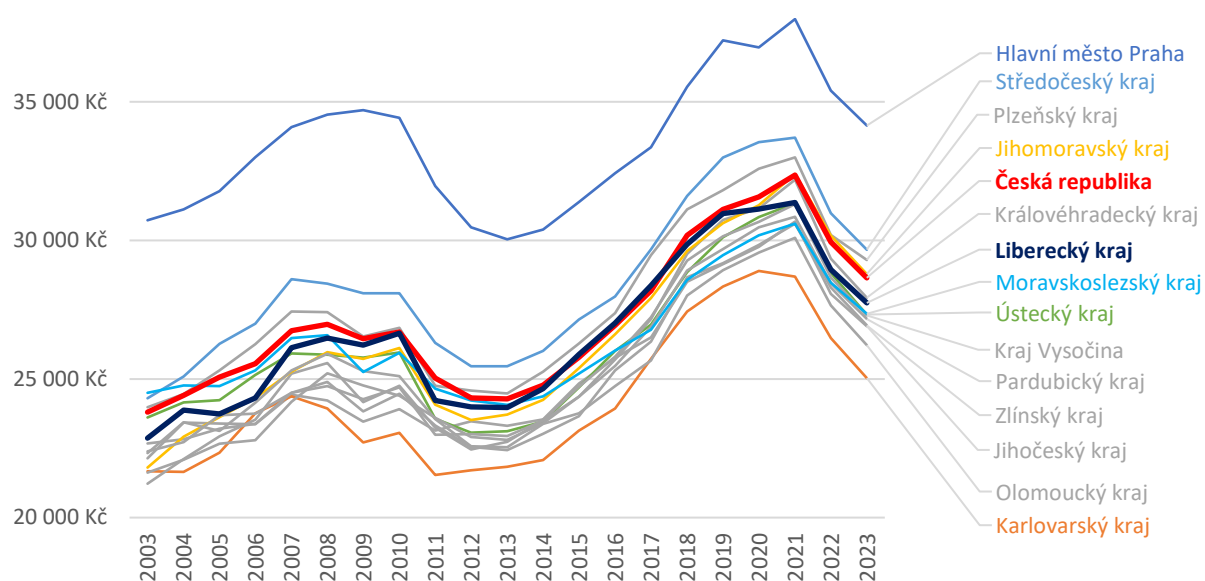
Srovnání s jinými kraji ukazuje, že i když mzdy v podnikatelské sféře rostly v Libereckém kraji relativně rovnoměrně, region zůstává méně atraktivní pro nejvyšší mzdové úrovně – například Praha v roce 2023 dosahuje 45 136 Kč, tedy o téměř 8 500 Kč více. Pozitivní je však stabilní tempo růstu i během krizových let – např. i v roce 2020 či 2021, kdy část krajů vykazovala pokles či stagnaci, zde mzdy rostly dál. Ve srovnání s vývojem celkové mediánové mzdy v kraji (viz kapitolu 3.2.2) je patrné, že mzdy v podnikatelské sféře rostly mírně pomaleji

než medián celkový, což je odrazem konzervativnější mzdové politiky zaměstnavatelů či nižšího podílu znalostně intenzivních odvětví. Vývoj naznačuje, že Liberecký kraj drží krok s republikovým průměrem a **prokazuje stabilitu a solidní dynamiku růstu v soukromém sektoru**, přestože jeho pozice mezi kraji zůstává relativně neměnná.

Porovnání vývoje **mediánové hrubé měsíční mzdy v podnikatelské sféře** a celkové **mediánové mzdy napříč všemi sektory** v Libereckém kraji za období 2003–2023 odhaluje několik zajímavých rozdílů v dynamice i absolutní úrovni. Zatímco **celková mediánová mzda** vzrostla z **14 353 Kč v roce 2003** na **38 096 Kč v roce 2023** (index růstu: **165 %**, viz kapitolu 3.2.2), **mediánová mzda v podnikatelské sféře** vzrostla ze **15 810 Kč** na **36 679 Kč** (index růstu: 132 %). To znamená, že ačkoliv podnikatelský sektor měl v roce 2003 vyšší výchozí úroveň, **tempo růstu bylo nižší**, a od roku 2020 začala celková mediánová mzda tu podnikatelskou **překonávat**. V roce 2023 je tak celkový medián **o více než 1 400 Kč vyšší** než medián v podnikatelské sféře. Tento rozdíl může být způsoben několika faktory. Jednak zrychleným růstem mezd ve veřejném sektoru (např. školství, zdravotnictví, státní správa) zejména v posledních letech, jednak strukturou zaměstnanosti v Libereckém kraji – ve veřejné sféře je větší podíl stabilnějších, kvalifikovaných pozic s progresivně upravovanými tarify. Zároveň podnikatelská sféra v kraji nemusí být tažena vysoce placenými profesemi či technologicky náročnými odvětvími v takové míře jako v jiných regionech.

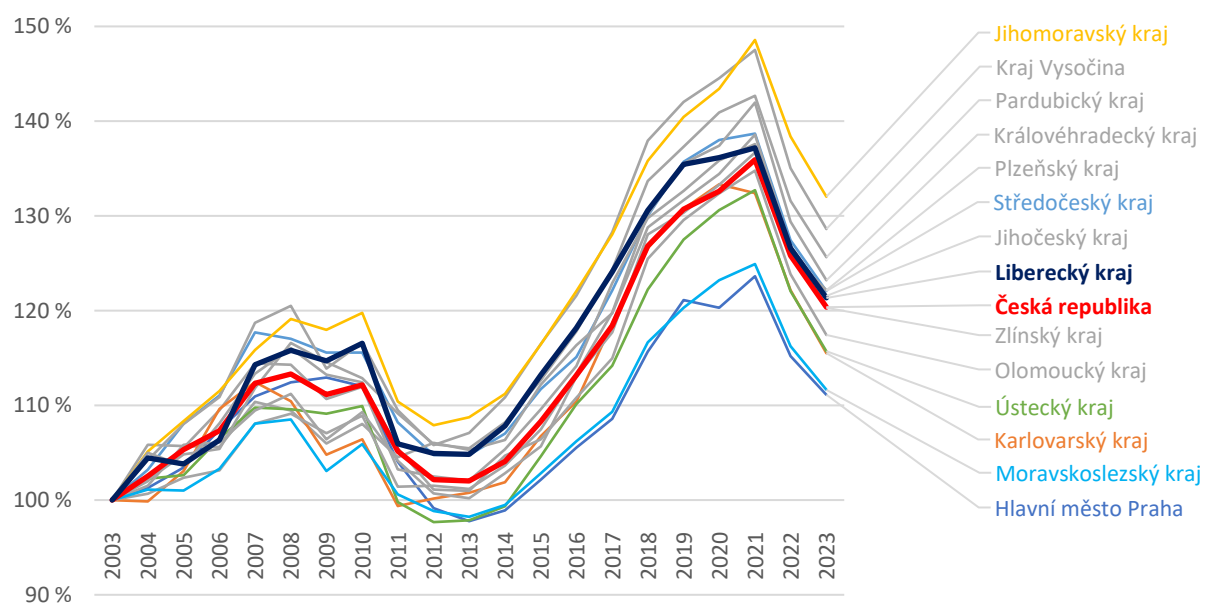
Zatímco **podnikatelský sektor nadále tvoří důležitý pilíř mzdové úrovně v kraji**, v posledních letech jej v dynamice **překonává celkový medián**, což ilustruje i **překřížení trendových linií po roce 2020**. Tato skutečnost je signálem postupného **vyrovnávání mzdových podmínek napříč sektory**, ale i důsledkem mzdové stagnace části zaměstnanců v soukromé sféře během období vysoké inflace a ekonomické nejistoty.

Zatímco **nominální mediánová mzda** zaměstnanců v podnikatelské sféře v ČR v období 2003–2023 vzrostla z 16 458 Kč na 37 876 Kč, což představuje nárůst o **130 %**, vývoj **reálné mediánové mzdy** očištěné o inflaci ukazuje zcela jiný obrázek: ta v roce 2023 činila 28 650 Kč a oproti roku 2003 (23 803 Kč) vzrostla pouze o **20 %**. To znamená, že zatímco zaměstnanci dostávají výrazně více „korun na výplatní pásce“, jejich **reálná kupní síla rostla mnohem pomaleji**. K propadům reálných mezd došlo především v letech 2011–2013 a znovu po roce 2021, kdy inflace překonala mzdový růst. Nejvyšší reálné hodnoty byly dosaženy v letech 2020 a 2021 (vrchol: 32 356 Kč), poté ale následoval reálný pokles o více než 11 % během dvou let. Data jasně ukazují, že **nominální růst mezd neodpovídá reálnému zvyšování životní úrovně**, a vývoj reálné mzdy je zásadní pro hodnocení skutečných dopadů na zaměstnance (viz Obrázek 37 a Obrázek 38).

Obrázek 37 Reálná mediánová hrubá měsíční mzda zaměstnance v podnikatelské sféře v Kč – stálé ceny roku 2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Obrázek 38 Index změny reálné mediánové hrubé měsíční mzdy zaměstnance v podnikatelské sféře (rok 2003 = 100 %) – stálé ceny roku 2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

3.2.4 Míra nezaměstnanosti (podíl nezaměstnaných osob a obecná nezaměstnanost)

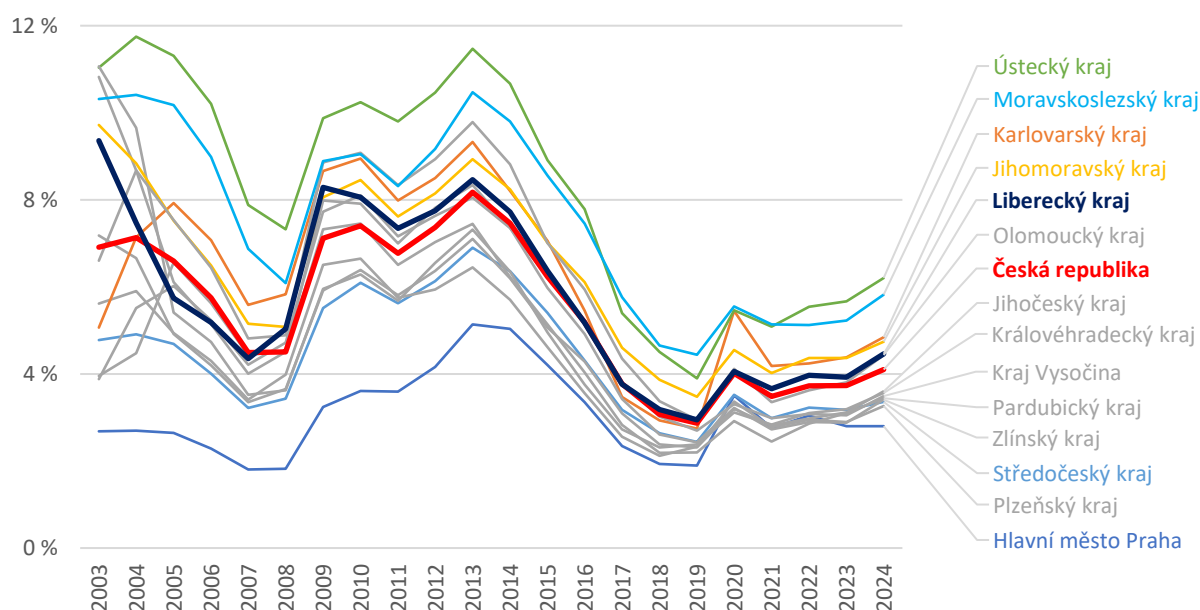
Podíl nezaměstnaných osob (PNO) a obecná míra nezaměstnanosti se liší jak ve zdroji dat, tak ve způsobu výpočtu. PNO vychází z evidence Úřadu práce a zohledňuje pouze registrované uchazeče o zaměstnání ve věku 15–64 let, zatímco obecná míra nezaměstnanosti je založena na výběrovém šetření Českého statistického úřadu (VŠPS) a zahrnuje všechny ekonomicky aktivní osoby obvykle ve věku 15–74 let, které práci aktivně hledají a jsou připraveny nastoupit do dvou týdnů. PNO tedy zachycuje administrativní pohled, zatímco obecná míra odpovídá

mezinárodně srovnatelnému statistickému přístupu. **PNO** je často vyšší v regionech s vyšší závislostí obyvatel na evidenci u ÚP (např. kvůli sociálním dávkám), zatímco **obecná nezaměstnanost** je mezinárodně srovnatelná a nezávislá na evidenci.

► **PNO** odráží spíše postavení na trhu práce z pohledu státní správy, zatímco **obecná nezaměstnanost** je robustnějším ukazatelem ekonomické aktivity a nezaměstnanosti podle mezinárodních standardů. Oba ukazatele jsou klíčovým měřítkem výkonnosti trhu práce, hospodářského cyklu a sociální situace. Nízká míra nezaměstnanosti značí vysoké využití pracovní síly, vysoká může signalizovat recesi nebo strukturální problémy.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

Vývoj **podílu nezaměstnaných osob (PNO)** i **obecné míry nezaměstnanosti** v Libereckém kraji v období 2003–2024 vykazuje podobné trendy jako ve zbytku Česka, avšak s několika regionálně specifickými rysy. Liberecký kraj tradičně spadal spíše mezi regiony se **střední mírou nezaměstnanosti**, přičemž jeho hodnoty byly v průměru **vyšší než celorepublikový průměr**, ale nižší než ve strukturálně postižených krajích – tedy v Ústeckém, Karlovarském a Moravskoslezském (blíže viz Obrázek 39 a Obrázek 40).

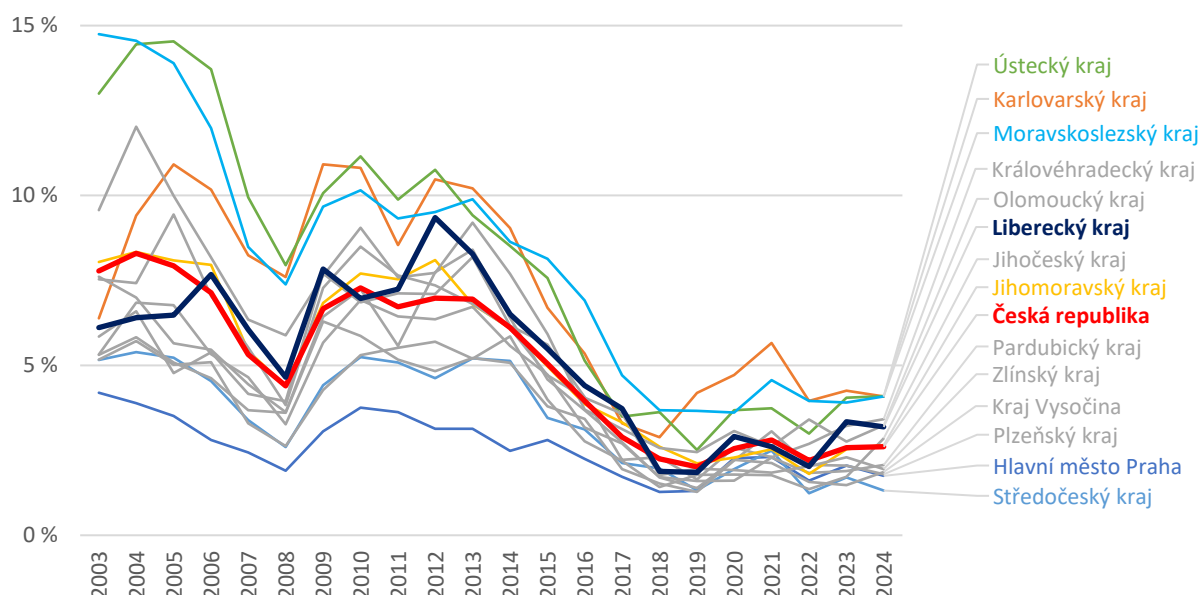

Obrázek 39 Podíl nezaměstnaných osob

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Z hlediska PNO dosahoval Liberecký kraj v roce 2003 hodnoty 9,4 %, což bylo výrazně nad průměrem (6,9 %) a ukazovalo na tehdejší strukturální problémy trhu práce v regionu – zejména nízkou kvalifikaci části pracovní síly, orientaci na málo produktivní odvětví a slabou dopravní dostupnost některých periferních oblastí. Postupně ale docházelo ke zlepšení: v období před pandemií COVID-19 (2017–2019) se PNO snížil na 3,1–3,8 %, což bylo

pravděpodobně výsledkem posilující průmyslové výroby (automotive, strojírenství), růstu zaměstnanosti v technických službách i větší pracovní mobility do sousedních regionů a do Německa a Polska. Krátkodobý nárůst PNO v roce 2020 odráží dopady pandemie COVID-19, především v sektorech jako výroba, cestovní ruch a maloobchod, kde nejen Liberecký kraj zaznamenal dočasné propouštění.

Obrázek 40 Obecná míra nezaměstnanosti

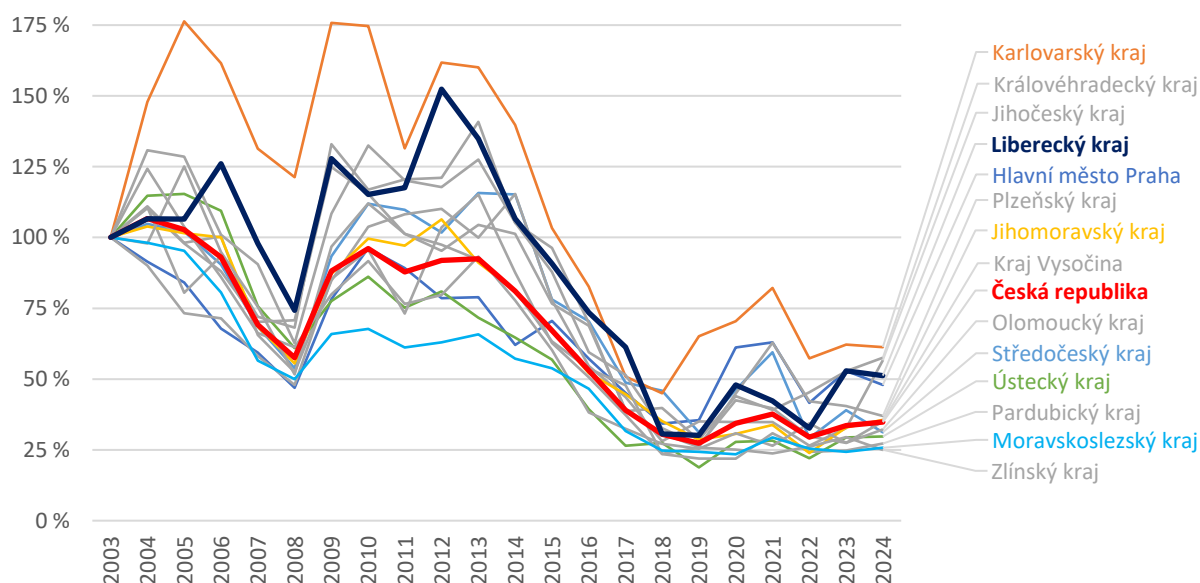
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Ve srovnání s **Karlovarským, Ústeckým a Moravskoslezským krajem** měl Liberecký kraj výhodu v tom, že jeho ekonomika nebyla tolik závislá na útlumových odvětvích (např. těžba uhlí, hutnictví), jejichž restrukturalizace vedla v uvedených krajích k **dlouhodobě zvýšené nezaměstnanosti** a obtížně řešitelným sociálním problémům. Například Ústecký kraj měl po celé sledované období nejvyšší hodnoty PNO i obecné míry nezaměstnanosti v Česku, a to často až dvojnásobné oproti průměru. Karlovarský kraj trpěl nejen slabou ekonomickou základnou, ale také vysokým podílem sociálně vyloučených lokalit a nízkou vzdělanostní strukturou, což se přímo odráží v horší zaměstnatelnosti obyvatel. Moravskoslezský kraj čelil komplikované transformaci průmyslového jádra, kde zánik velkých podniků neprovázelo dostatečné nahrazení novými pracovními příležitostmi, zejména pro osoby s nižší kvalifikací.

Liberecký kraj, přestože čelil výzvám zejména v periferních oblastech (Frýdlantsko, část Českolipska), těžil z **blíže vazby na silnější regiony (Praha, Středočeský kraj, Sasko)**, z vyšší míry dojížděky za prací (blíže viz kapitolu 3.1.4) a z postupného rozvoje regionálních inovačních struktur. Obecná míra nezaměstnanosti v Libereckém kraji, i když v první dekádě sledovaného období zůstávala nadprůměrná (např. v roce 2009 až 7,8 %), v posledních letech klesla na úroveň kolem 2–3 %, což značí postupné sblížování s republikovým průměrem. Tento pokles je ale nutné vnímat i optikou demografického vývoje – tedy stárnutí populace, odliv mladých

lidí do Prahy nebo zahraničí a snížení počtu ekonomicky aktivních obyvatel, což rovněž snižuje počet lidí, kteří by mohli být oficiálně nezaměstnaní (blíže viz kapitolu 3.1).

Charakter vývoje v Libereckém kraji jej stále přibližuje ke skupině strukturálně postižených a hospodářsky či sociálně ohrožených území, neboť přetrvávají regionální rozdíly a potřeba investic (blíže viz kapitolu 3.4.3), budování dopravní infrastruktury (blíže viz kapitolu 3.4.6) a dostupného bydlení (blíže viz kapitolu 3.3.2), které jsou podmínkou dalšího rozvoje a udržitelné zaměstnanosti. Bez aktivní regionální politiky a zapojení do mezinárodních vazeb by Libereckému kraji hrozil návrat k problémům, jež dosud charakterizují strukturálně postižené regiony.

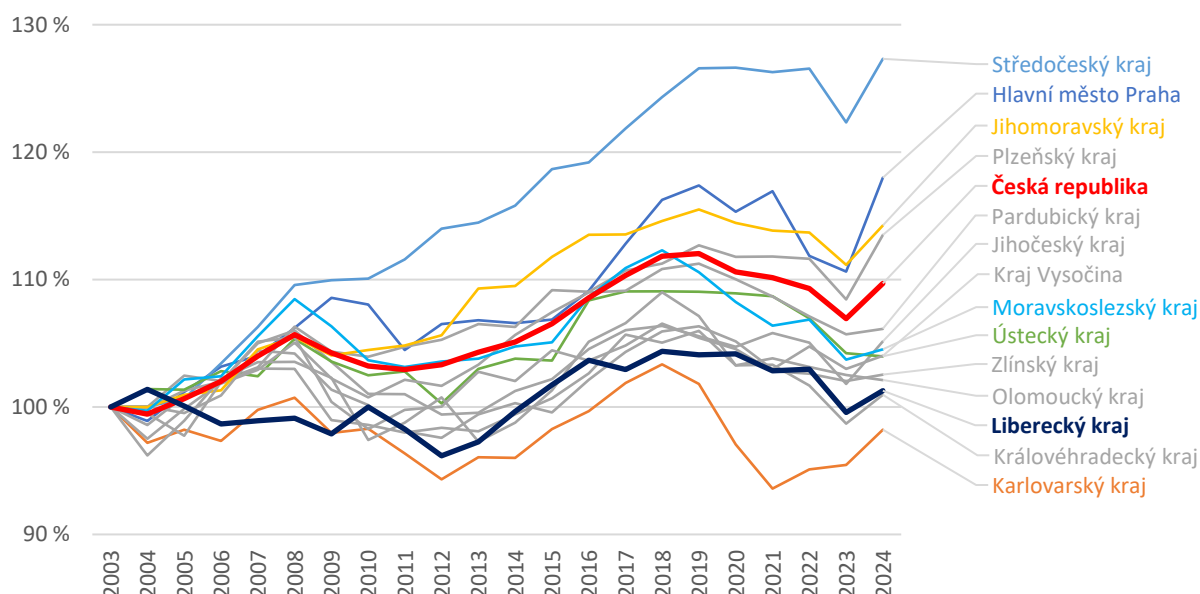

Obrázek 41 Index změny počtu nezaměstnaných osob
(rok 2003 = 100 %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Na základě porovnání indexu změny **počtu nezaměstnaných osob a počtu zaměstnaných osob** od roku 2003 do roku 2024 (viz Obrázek 41) je patrné, že v České republice došlo k **výraznému poklesu počtu nezaměstnaných osob** (na 35 % původní hodnoty v roce 2003), zatímco počet zaměstnaných osob mírně vzrostl (na 110 %). Tento trend ukazuje na **dlouhodobě příznivý vývoj trhu práce**, kdy pokles nezaměstnanosti není jen důsledkem úbytku pracovní síly, ale skutečně i růstu zaměstnanosti. Regionální rozdíly jsou však výrazné. Například **Liberecký kraj snížil počet nezaměstnaných osob na 51 % úroveň roku 2003, avšak růst zaměstnanosti byl zde poměrně nízký (jen na 101 %)**, což naznačuje i **demografické či migrační vlivy** (blíže viz kapitolu 3.1). Naopak **Středočeský kraj** zaznamenal silný růst zaměstnanosti o 27 % a zároveň významný pokles počtu nezaměstnaných o 31 %, což svědčí o vysoké pracovní atraktivitě regionu. Ve **strukturálně postižených krajích**, jako je **Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský**, se počet nezaměstnaných osob snižoval pomaleji, např. Karlovarský kraj zůstává v roce 2024 na 61 % původní hodnoty, přičemž zaměstnanost zde vzrostla jen mírně.

Tyto regiony čelí složitějším socioekonomickým výzvám, jako je útlum tradičních odvětví, nižší vzdělanostní struktura či slabší pracovní mobilita zde zpomalují konvergenci k republikovému průměru. Kombinace těchto ukazatelů potvrzuje, že klesající nezaměstnanost je v řadě krajů doprovázena růstem zaměstnanosti, nikoli pouze úbytkem obyvatel v aktivním věku.

Obrázek 42 Index změny počtu zaměstnaných osob
(rok 2003 = 100 %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

3.2.5 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti

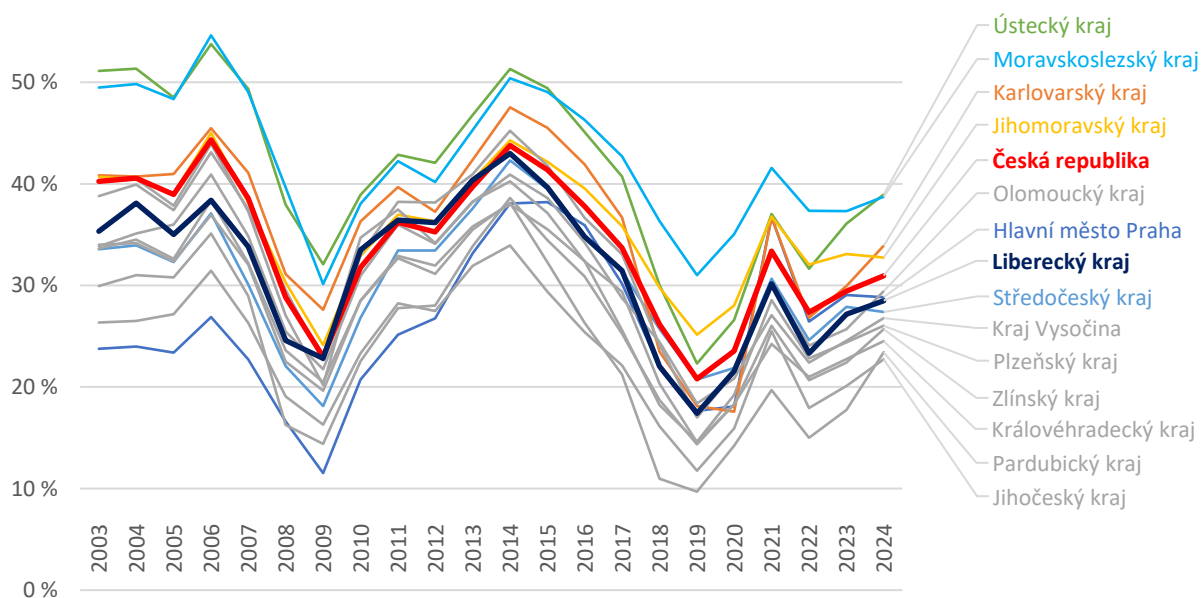
Míra dlouhodobé nezaměstnanosti je ukazatel, který vyjadřuje procentní podíl osob nezaměstnaných déle než 12 měsíců na celkovém počtu ekonomicky aktivních osob. Poukazuje na hloubku a strukturální charakter nezaměstnanosti v dané ekonomice. Míra dlouhodobé nezaměstnanosti = $(\text{počet dlouhodobě nezaměstnaných} / \text{počet ekonomicky aktivních osob}) \times 100$, přičemž dlouhodobě nezaměstnanou je osoba, která aktivně hledá práci a je připravena nastoupit, ale je bez zaměstnání nepřetržitě 12 měsíců a déle (dle definice Mezinárodní organizace práce – ILO).

► Ukazatel upozorňuje na znevýhodněné skupiny na trhu práce, vyšší riziko sociálního vyloučení a na neefektivitu systémů rekvalifikace a zaměstnanosti. Vysoká hodnota může signalizovat strukturální problémy v ekonomice nebo nedostatek vhodných pracovních míst.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

Dlouhodobá nezaměstnanost, která představuje významný strukturální problém trhu práce, má v jednotlivých krajích České republiky výrazně odlišnou dynamiku, přičemž socioekonomické pozadí hraje klíčovou roli. **V Libereckém kraji** se od roku 2003 sice podařilo

snížit **absolutní počet dlouhodobě nezaměstnaných osob na 41 % výchozí hodnoty** (viz Obrázek 44) a **podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkové nezaměstnanosti z 35,3 % na 28,5 %, což je mírně pod průměrem ČR** (blíže viz Obrázek 43), přesto nelze tento vývoj považovat za jednoznačně úspěšný. Pokles nebyl lineární, mezi lety 2011 a 2015 došlo k nárůstu podílu až na 43 %, a i v posledních letech po roce 2020 je znovu patrné zhoršování tohoto ukazatele. Tento vývoj odráží jak cyklické výkyvy, tak i **strukturální limity regionu**, jako je **nižší vzdělanostní struktura obyvatelstva, technologicky méně náročná výrobní základna** a relativně **slabší diverzifikace ekonomiky**. I přes pozitivní trend zůstává v Libereckém kraji relativně vysoký počet osob, které se obtížně zapojují zpět do pracovního trhu, což souvisí se strukturou zaměstnanosti v regionu, nižší mobilitou pracovní síly a slabšími rekvalifikačními nástroji. Liberecký kraj zůstává uvíznutý ve středním pásmu mezi výkonnějšími regiony a oblastmi s chronickými problémy. Bez razantních investic do vzdělávání, inovací a aktivní politiky zaměstnanosti hrozí, že jeho pozice zůstane dlouhodobě stagnující.

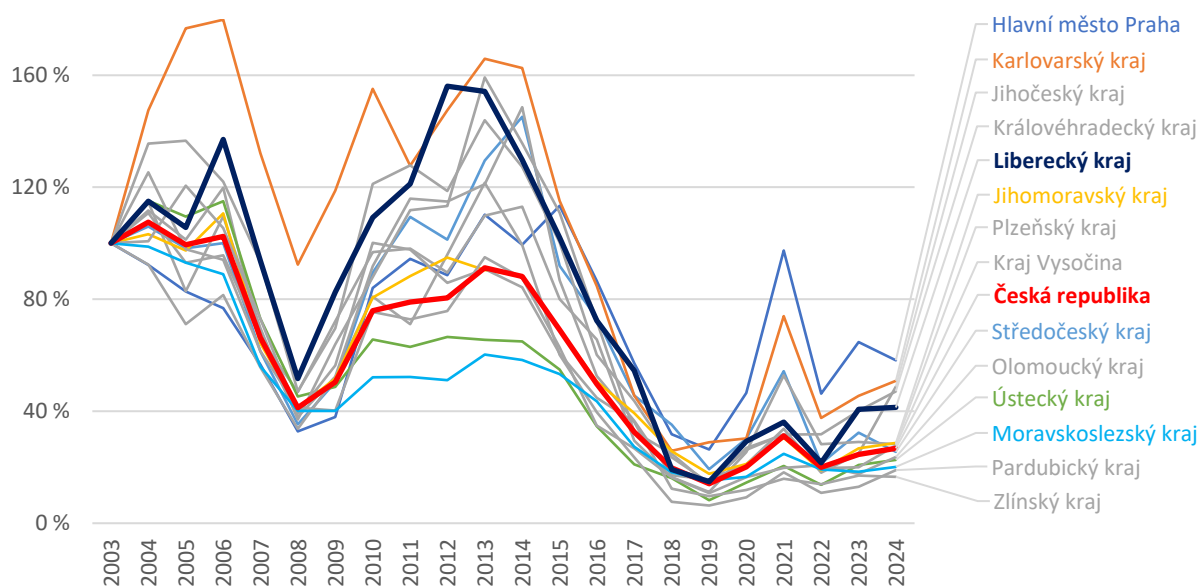
Obrázek 43 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Liberecký kraj nese některé rysy strukturálně postiženého regionu, nicméně míra a intenzita jeho problémů dosud nedosahuje rozsahu, jaký dlouhodobě charakterizuje Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj. Například **v Karlovarském kraji se podíl dlouhodobě nezaměstnaných v roce 2024 drží na 33,9 %, což je o 6 p. b. nad republikovým průměrem, a jejich počet klesl jen na 51 % původní úrovně**, tedy mnohem méně než v Libereckém kraji. Tento region navíc dlouhodobě trpí **nízkou atraktivitou pro investory, nedostatečnou infrastrukturou**, a také **odlivem mladé populace**.

Podobně **Ústecký kraj**, historicky spojený s těžkým průmyslem a vysokým zastoupením nízkokvalifikovaných profesí, vykazuje **nejvyšší podíly dlouhodobě nezaměstnaných téměř ve všech sledovaných letech** – v roce 2024 dosahuje 39 %, což je **nejvyšší hodnota v republice**, a

přestože absolutní počet těchto osob klesl na 23 %, stále to odráží přetrvávající **strukturální znevýhodnění** kraje a obtížnou **rekvalifikaci pracovní síly**.

Moravskoslezský kraj, přestože je ze strukturálně postižených krajů nejprůmyslovější a zaznamenal nejvyšší nárůst zaměstnanosti do roku 2019, stále trpí **vysokým zastoupením dlouhodobě nezaměstnaných** (38,7 % v roce 2024) a jen velmi pomalým úbytkem jejich počtu (pouze 20 % vůči roku 2003). Důvodem je nejen **dožívající těžký průmysl**, ale také **sociálně slabé lokality** a **nízká mobilita pracovní síly** v rámci ČR.

Obrázek 44 Index změny počtu dlouhodobě nezaměstnaných osob
(rok 2003 = 100 %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Všechny zmíněné strukturálně postižené kraje i Liberecký kraj čelí i širším výzvám – nedostatečné nabídce služeb zaměstnanosti, obtížnému sladění nabídky a poptávky po pracovních silách a slabé schopnosti místní ekonomiky absorbovat pracovní sílu s nízkým nebo nevyhovujícím vzděláním. Silná závislost na automobilovém průmyslu a montážních provozech představuje pro Liberecký kraj výrazné riziko. Tato jednostranná orientace činí kraj mimořádně zranitelným vůči technologickým změnám a hospodářským cyklickým šokům. Bez zásadní transformace, tedy posílení kvalifikační struktury obyvatelstva, rozvoje technologicky náročnějších odvětví a výrazné podpory místní inovační kapacity, hrozí, že Liberecký kraj zůstane v dlouhodobé stagnaci a bude postupně ztrácet svou konkurenceschopnost.

3.2.6 Podíl zaměstnaných ve službách

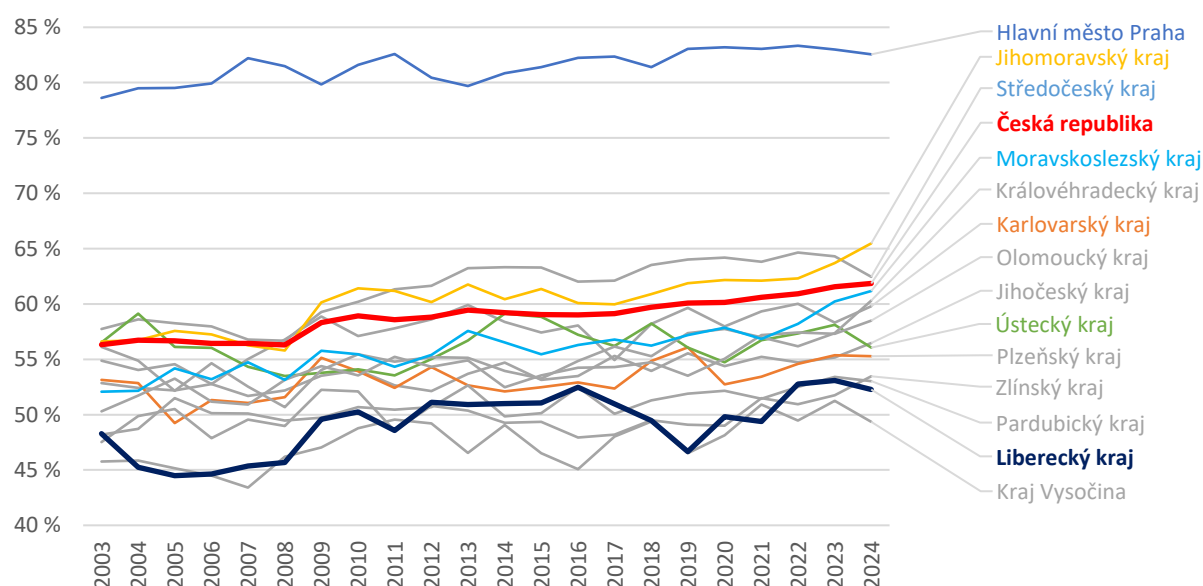
Podíl zaměstnaných ve službách je ukazatel, který vyjadřuje procento všech zaměstnaných osob, které pracují v terciárním sektoru, tedy v odvětvích služeb. Slouží jako měřítko ekonomické struktury a vyspělosti daného území. Podle klasifikace CZ-NACE zahrnuje sektor služeb segmenty G – obchod a opravy, H – doprava a skladování, I – ubytování a stravování, J

– informační a komunikační činnosti, K–N – finančnictví, nemovitosti, věda, administrativa, O–Q – veřejná správa, školství, zdravotnictví, R–U – ostatní služby (kultura, sport, opravy apod.).

► Ukazatel odráží stupeň modernizace a terciarizace ekonomiky – vyšší podíl je typický pro ekonomicky vyspělé a urbanizované oblasti se zaměřením na znalostní ekonomiku, obchod, administrativu a veřejné služby.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

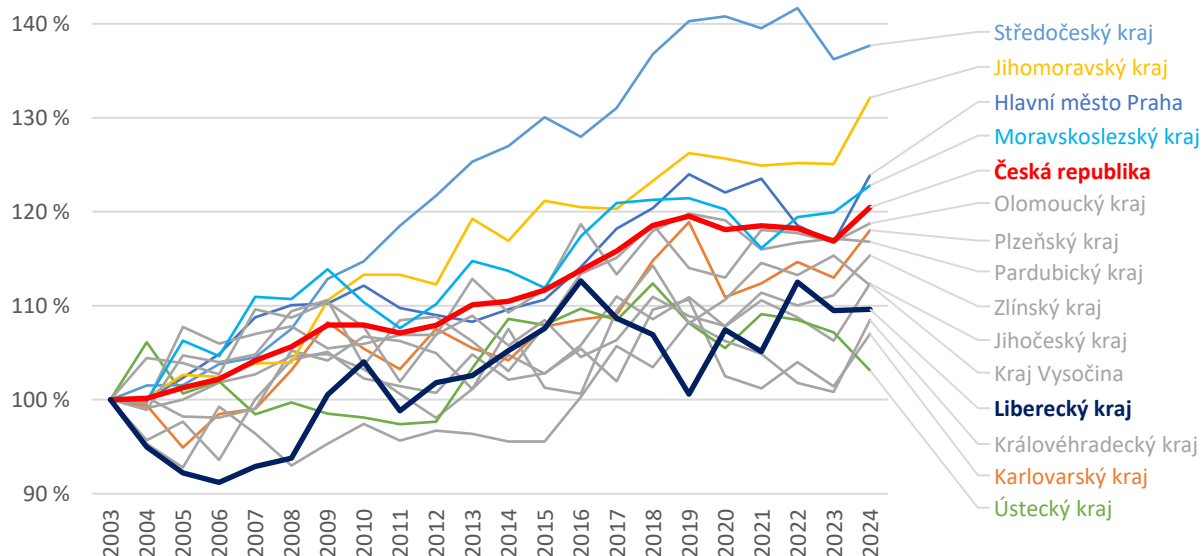
Podíl zaměstnaných v odvětví služeb a index změny jejich počtu ukazují dlouhodobý růst významu terciárního sektoru v české ekonomice, avšak s výraznými regionálními rozdíly. V roce 2024 dosáhl podíl zaměstnaných v sektoru služeb v České republice 61,9 %, přičemž nejvyšší hodnoty tradičně vykazovala Praha (82,6 %) a **nejnižší** kraj Vysočina (49,4 %) a Liberecký kraj (52,3 %), blíže viz Obrázek 45.

Obrázek 45 Podíl zaměstnaných v odvětví služeb (terciární sféře)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Liberecký kraj i v roce 2024 zůstává jedním z krajů s **nejnižším zastoupením služeb na zaměstnanosti**, a to i přes jisté zlepšení oproti hodnotám z počátku období (např. 44,5 % v roce 2005). Podobně index změny počtu zaměstnaných v sektoru služeb v Libereckém kraji narostl do roku 2024 pouze na 110 % (ČR 120 %, Středočeský 138 %, Jihomoravský 132 %), což naznačuje **relativně pomalý nárůst služeb** v tomto regionu. Ve srovnání se strukturálně postiženými kraji, jako je Moravskoslezský (123 %), Karlovarský (107 %) nebo Ústecký (103 %), si Liberecký kraj vede mírně lépe než Karlovarský a Ústecký kraj, ale **zaostává za téměř všemi ostatními kraji**, kde probíhá rychlejší transformace ekonomiky směrem ke znalostním a službám orientovaným odvětvím (blíže viz Obrázek 46).

Obrázek 46 Index změny počtu zaměstnaných v odvětví služeb (terciární sféře)
(rok 2003 = 100 %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Nízký podíl zaměstnaných ve službách v Libereckém kraji odráží silnou závislost na tradičním průmyslu (zejména automobilovém a sklářském), nižší urbanizaci mimo Liberec a slabou přítomnost znalostně intenzivních profesí. Tato strukturální slabina omezuje růst mezd, flexibilitu trhu práce i schopnost reagovat na trendy digitalizace a zelené transformace. Oproti tomu Praha, Brno a Středočeský kraj využívají výhody aglomerační ekonomiky, blízkosti výzkumných center a vysoké poptávky po službách, což podporuje jejich dynamiku. Zatímco Moravskoslezský kraj systematicky rozvíjí high-tech služby v návaznosti na brownfield projekty a Ústecký i Karlovarský kraj využívají prostředky spravedlivé transformace k rozvoji moderních služeb, Liberecký kraj zaostává. Chybí zde silná báze terciárního vzdělávání, kapacity pro inovace i podnikatelská infrastruktura pro rozvoj ICT, financí či odborného poradenství. To snižuje atraktivitu regionu pro mladé a kvalifikované pracovníky i investice s vyšší přidanou hodnotou. **Bez urychlené restrukturalizace a podpory rozvoje služeb hrozí, že Liberecký kraj prohloubí své zaostávání nejen za metropolitními regiony, ale i za transformujícími se strukturálně postiženými kraji.**

3.3 Příjmy, spotřeba a životní úroveň

Příjmová situace obyvatelstva a s ní související spotřební vzorce patří mezi důležité ukazatele životní úrovně v regionu. Úroveň příjmů domácností určuje jejich schopnost financovat základní potřeby, investovat do vzdělání, bydlení nebo volnočasových aktivit a zároveň vytváří předpoklady pro lokální ekonomický růst prostřednictvím spotřebitelské poptávky. Analýza příjmů a spotřeby proto umožňuje nahlédnout nejen do materiálního zajištění obyvatel Libereckého kraje, ale také do jejich sociální stability a možností dlouhodobého rozvoje.

3.3.1 Čistý disponibilní důchod domácností

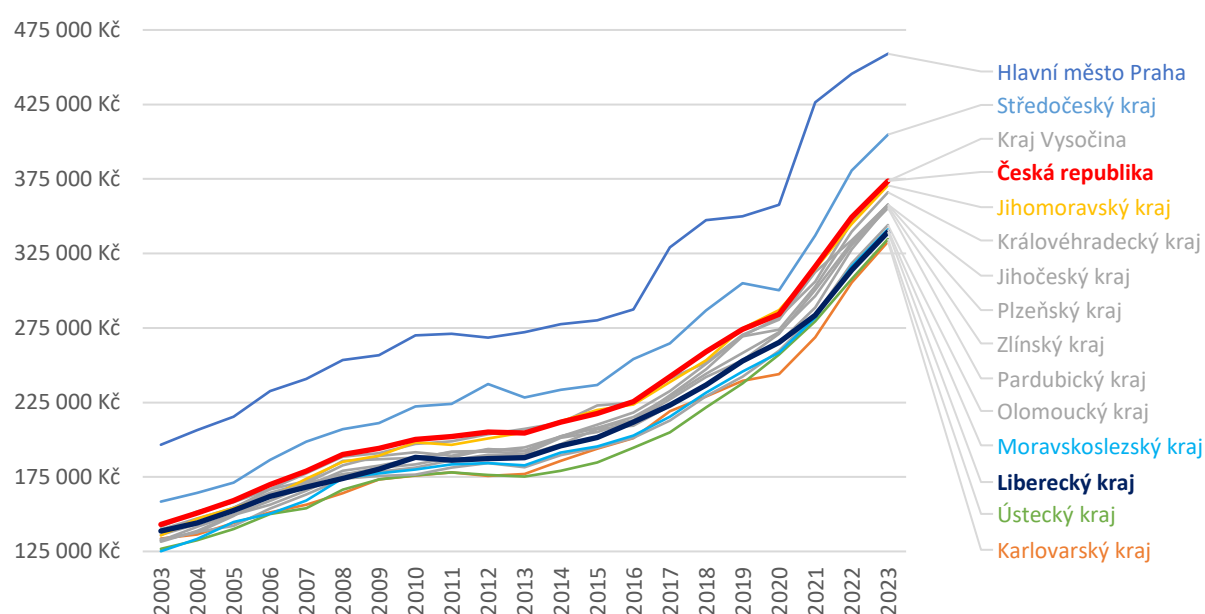
Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele je ukazatel, který vyjadřuje průměrný objem finančních prostředků, které má jedna osoba v domácnostech k dispozici pro spotřebu nebo úspory po odečtení daní, pojistného a přerozdělovacích transferů.

Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele = (čistý disponibilní důchod sektoru domácností / počet obyvatel). Ukazatel zahrnuje příjmy z práce (mzdy a platy), příjmy z majetku (úroky, dividendy, nájmy), sociální transfery (důchody, dávky, příspěvky), odečteny jsou daně, povinné odvody a sociální příspěvky. Kalkulace vychází z národních účtů (podle metodiky ESA 2010).

► Slouží jako ukazatel ekonomické situace obyvatelstva, životní úrovně a regionálních rozdílů v příjmech. Je vhodný pro srovnání mezi regiony i časovými obdobími. Do značné míry naznačuje kupní sílu obyvatelstva.

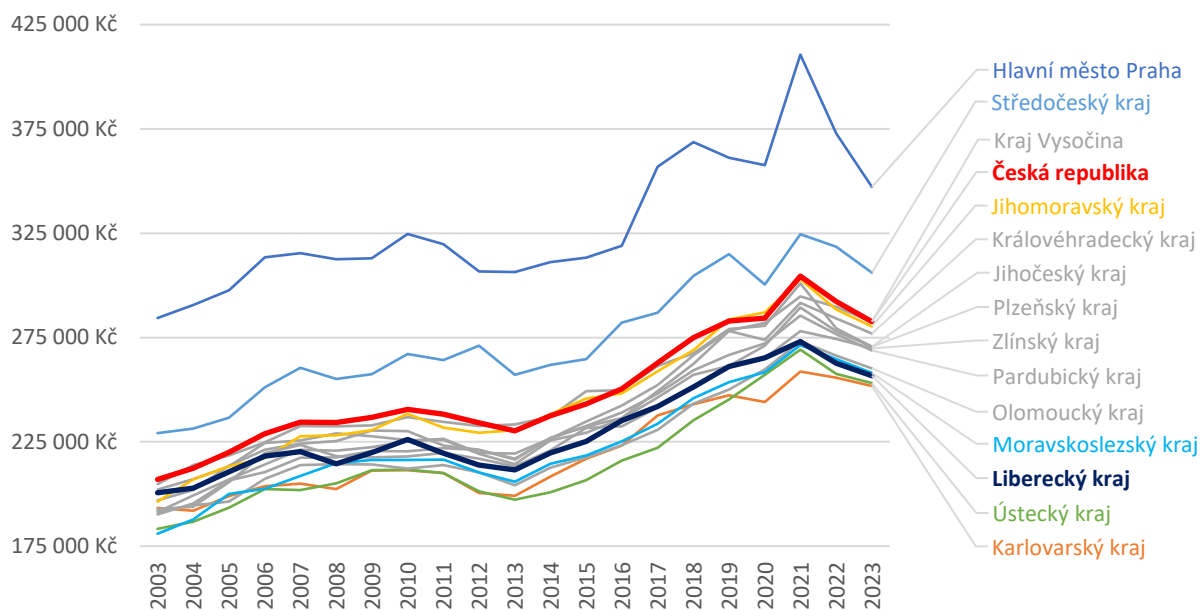
Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

Vývoj ukazatele čistý disponibilní důchod domácností přepočtený na obyvatele v letech 2003–2023 ukazuje jednoznačný trend růstu životní úrovně obyvatel napříč regiony, avšak zároveň odhaluje **trvale přetrvávající regionální rozdíly**. Celorepublikově se hodnota tohoto ukazatele **zvýšila z 143 101 Kč v roce 2003 na 373 599 Kč v roce 2023**, což znamená **nárůst o více než 160 %** za dvacet let (viz Obrázek 47). Ukazatel ve stálých cenách, tedy očištěný o vliv inflace ukazuje pokles životní úrovně obyvatel od roku 2021 napříč všemi regiony, blíže viz Obrázek 48.

Obrázek 47 Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele (Kč) – běžné ceny

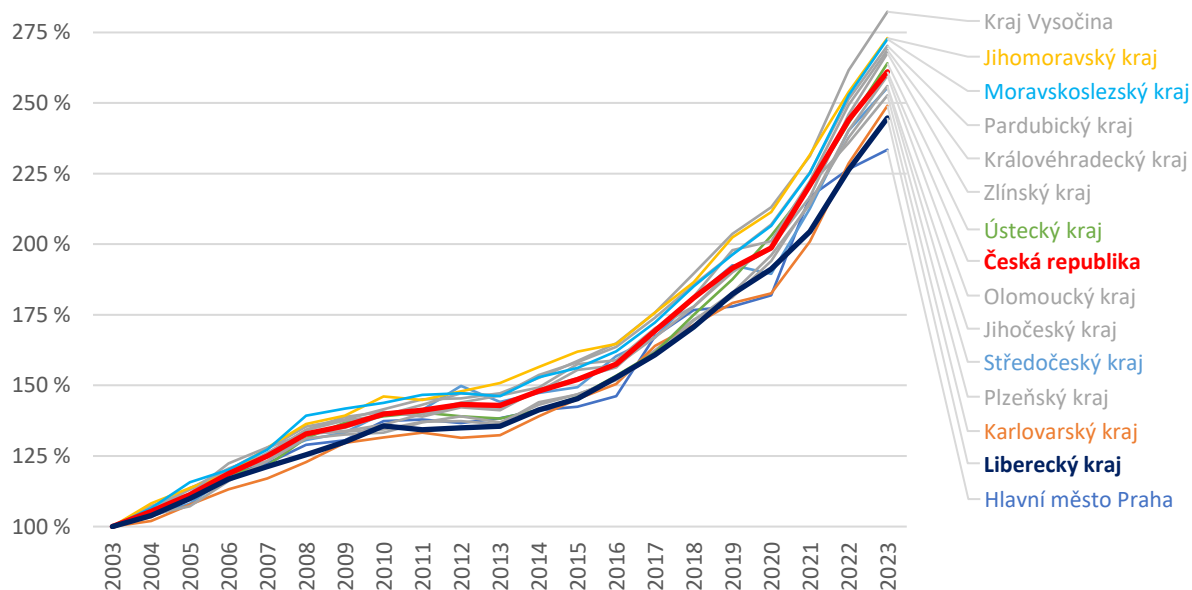
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Obrázek 48 Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele (Kč) – stálé ceny roku 2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Liberecký kraj v tomto období rovněž zaznamenal **konzistentní růst**, a to z **138 693 Kč v roce 2003 na 339 422 Kč v roce 2023**, což představuje zvýšení o **145 %** (viz Obrázek 49). Tento vývoj je silně podprůměrný v porovnání s tempem růstu v jiných mimopražských regionech, což svědčí o znevýhodněné příjmové situaci domácností v tomto kraji.

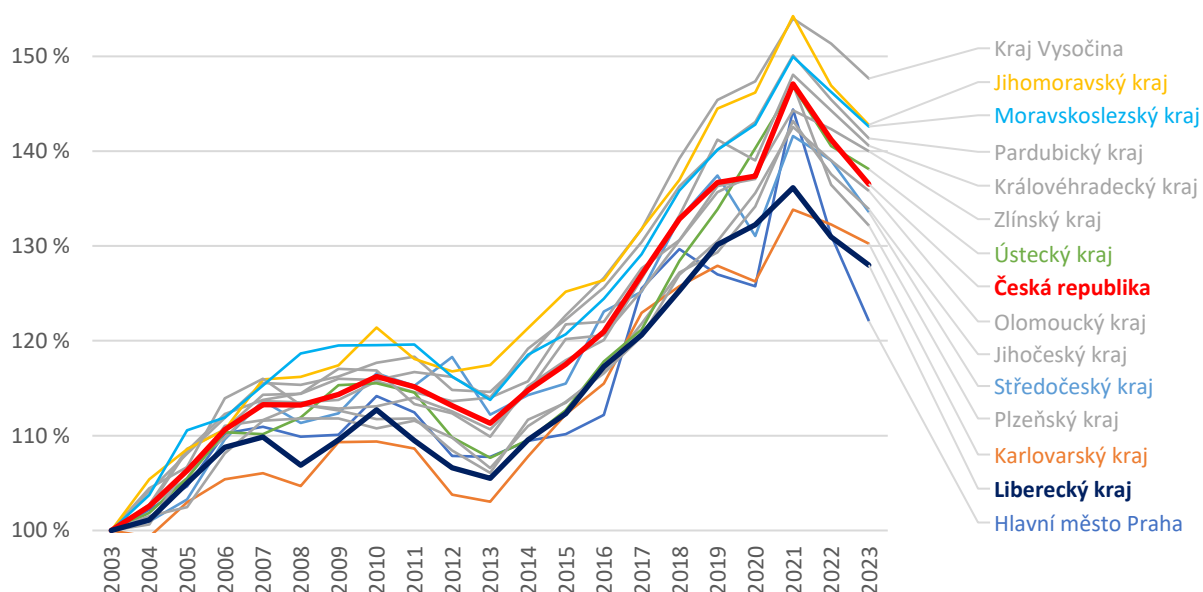
Obrázek 49 Index změny čistého disponibilního důchodu domácností na obyvatele (rok 2003 = 100 %) – běžné ceny

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Do roku **2008** byl růst relativně plynulý, v letech **2009–2012** je možné pozorovat **příbrzdění růstu důchodů v důsledku ekonomické krize**, kdy v Libereckém kraji došlo dokonce k mírnému poklesu mezi lety 2011 a 2012. Po roce **2013** nastává opět stabilní růst, který se **výrazně zrychluje po roce 2016**, kdy se domácnosti naplno začaly podílet na výsledcích ekonomického

růstu. Nejstrmější nárůst byl zaznamenán v letech 2020–2023, což lze spojit s reakcemi na pandemii COVID-19 (kompenzace, transfery) a následnou inflační vlnou, která sice zvyšovala nominální příjmy, ale zároveň podlamovala jejich reálnou kupní sílu.

V mezikrajském srovnání zůstává **nejvýše Praha**, kde v roce 2023 činil čistý disponibilní důchod na obyvatele **459 011 Kč**, tedy o více než **120 tisíc korun více než v Libereckém kraji**. Výrazně nadprůměrné hodnoty vykazuje také **Středočeský kraj (404 730 Kč)**, který z příjmového hlediska těží z blízkosti metropole. Naopak **Moravskoslezský kraj (341 154 Kč)**, **Liberecký (339 442 Kč)**, **Ústecký (334 682 Kč)** a **Karlovarský kraj (332 859 Kč)** jsou regiony s nejnižšími hodnotami ukazatele v běžných i stálých cenách, a tedy i **nejnižší kupní silou domácností**.

Obrázek 50 Index změny čistého disponibilního důchodu domácností na obyvatele (rok 2003 = 100 %) – stálé ceny roku 2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Liberecký kraj dlouhodobě zaostává za republikovým průměrem, tempo růstu příjmů domácností v letech 2003–2023 je zde druhé nejnižší. Zatímco nominální příjmy v běžných cenách vzrostly o 161 %, Liberecký kraj zaznamenal 145% nárůst – což je ve srovnání s kraji, které měly na počátku sledovaného období podobnou startovací pozici (Královéhradecký 169 % či Jihočeský 156 %) podprůměrné. **Přestože dochází k nominálnímu růstu, tento růst je nedostatečný a Liberecký kraj se tak propadá také v oblasti příjmů obyvatel a v posledních letech zaujímá spodní pozice žebříčku společně se strukturálně postiženými regiony.** Reálná kupní síla těchto příjmů v důsledku inflace v posledních letech citelně oslabila. Tento trend je patrný napříč všemi regiony České republiky, avšak v Libereckém kraji je jeho dopad umocněn relativně vysokými cenami bydlení (viz Kocourek, Šimanová, Šmída, 2021). V tomto kontextu lze pokles životní úrovně vnímat ještě dramatičtěji. Průměrná cena bytu přepočtená na m² činila v letech 2021–2023 v Libereckém kraji 44 210 Kč, zatímco v krajích, které se rovněž

nacházejí z hlediska příjmů na chvostu žebříčku jsou ceny bydlení přijatelnější – Karlovarský kraj 33 094 Kč, Moravskoslezský kraj 38 484 Kč a Ústecký kraj 33 451 Kč (ČSÚ, 2025).

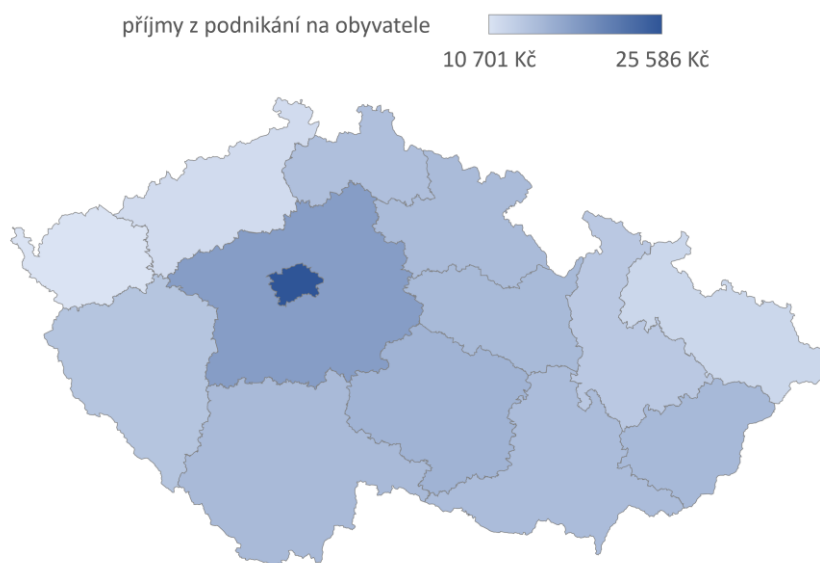
Významnou výzvou do budoucna bude **zmírňování regionálních nerovností** a zajištění toho, aby se hospodářský růst **více promítal do příjmů obyvatel i mimo metropolitní oblasti**, což platí i pro Liberecký kraj. Zevrubnější analýza intraregionálních rozdílů v příjmech na území Libereckého kraje ukazuje, že k částem kraje s nejnižšími příjmy celorepublikově patří zejména Frýdlantsko (Kocourek, Šimanová, Šmída, 2021).

3.3.1.1 Analýza struktury příjmů obyvatel v mezikrajském srovnání

Tato analýza vychází z výsledků projektu TL01000303 „Využití Big Data pro vyhodnocení socio-ekonomické pozice obyvatel v typech území definovaných Strategií regionálního rozvoje 2021+“, řešeného v rámci programu ÉTA Technologické agentury ČR. Autory metodiky jsou Aleš Kocourek, Jana Šimanová a Jiří Šmída, přičemž jejím odborným garantem byl **Český statistický úřad**. V rámci projektu byla vytvořena a dne 20. 6. 2021 certifikována metodika s názvem „**Metodika využití Big Data pro vyhodnocení socio-ekonomické pozice obyvatel v typech území definovaných Strategií regionálního rozvoje 2021+**“. Tato metodika umožňuje detailní územní analýzu příjmů obyvatelstva v České republice jak z hlediska jejich **absolutní výše**, tak zejména **strukturálního složení** – tj. podle jednotlivých příjmových složek, jako jsou příjmy ze zaměstnání, podnikání, transfery, příjmy ze zahraničí či dávky sociálního a nemocenského pojištění. Hlavní předností této metodiky je právě možnost **dekompozice příjmů domácností** až na úroveň obcí s rozšířenou působností, což umožňuje přesnější identifikaci regionálních rozdílů a faktorů, které tyto disparity ovlivňují. V následující části je na základě této metodiky provedeno srovnání příjmové struktury Libereckého kraje s ostatními kraji České republiky, se zvláštním důrazem na postavení vůči strukturálně postiženým regionům.

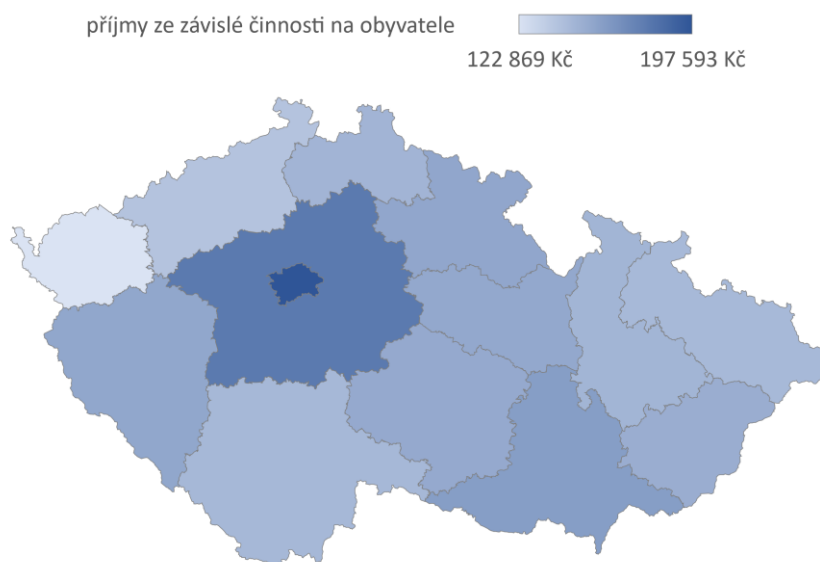
Na základě mezikrajského srovnání čistého peněžního příjmu domácností a jeho hlavních složek lze konstatovat, že **Liberecký kraj** v období 2020–2022 dosahuje **podprůměrné úrovně příjmů na obyvatele**. Hodnota **228 764 Kč** na obyvatele je nižší než republikový průměr (242 920 Kč) a kraj se tak řadí přibližně na 9.–10. místo mezi čtrnácti kraji České republiky.

Z hlediska **příjmů z podnikání** dosahuje Liberecký kraj průměrné roční částky **14 454 Kč na obyvatele**, což je sice **nižší než celostátní průměr (15 861 Kč)**, avšak stále se jedná o **lepší hodnotu než v Ústeckém, Karlovarském nebo Moravskoslezském kraji**. Tato úroveň potvrzuje pozici Libereckého kraje jako **středně silného regionu** z hlediska podnikatelské aktivity, který však výrazně zaostává za Prahou (25 586 Kč) či Středočeským krajem (18 010 Kč), tedy regiony s nejvyššími příjmy z podnikání (blíže viz Obrázek 51).

Obrázek 51 Mezikrajské srovnání výše příjmů z podnikání přepočtených na obyvatele
Zdroj: vlastní zpracování na základě (Kocourek, Šímanová, Šmída, 2021)

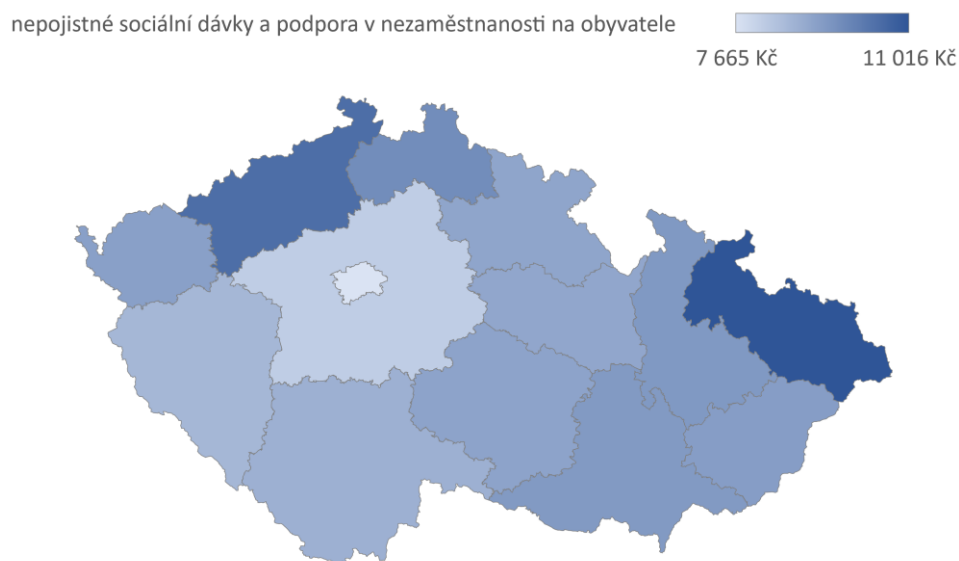
Vyměřovací základy – tedy příjmy ze závislé činnosti a odvody – činí v Libereckém kraji **147 340 Kč na obyvatele**, což je **mírně pod republikovým průměrem (159 037 Kč)** – viz Obrázek 52. Opět se potvrzuje pozice kraje jako **průměrně výkonného**, s vyššími hodnotami než v Karlovarském, Ústeckém či Moravskoslezském kraji, ale nižšími než v Praze či Středočeském kraji, kde se dlouhodobě koncentruje většina ekonomicky nejvýkonnějších subjektů a zaměstnavatelů.

Obrázek 52 Mezikrajské srovnání výše příjmů ze závislé činnosti přepočtených na obyvatele
Zdroj: vlastní zpracování na základě (Kocourek, Šímanová, Šmída, 2021)

V případě **nepojistných sociálních dávek a podpory v nezaměstnanosti** dosahuje Liberecký kraj hodnoty průměrných ročních příjmů **9 701 Kč na obyvatele**, což je **mírně nad republikovým průměrem (9 173 Kč)**. Tento ukazatel odráží určitou míru socioekonomické zátěže, která je typická spíše pro strukturálně slabší regiony. Vyšší hodnoty lze nalézt v

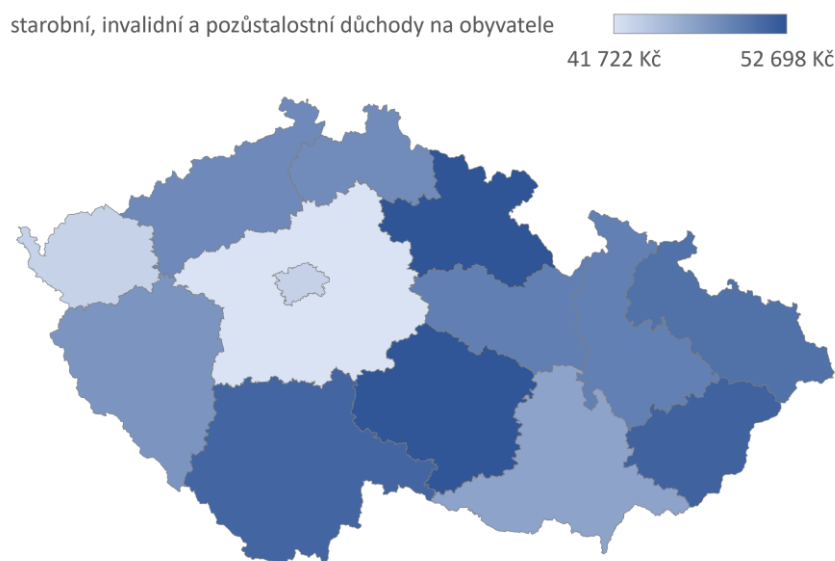
Moravskoslezském (11 016 Kč) a Ústeckém kraji (10 433 Kč), zatímco nejnižší dávky vykazuje Hlavní město Praha (7 665 Kč) – viz Obrázek 53.

Obrázek 53 Mezikrajské srovnání výše příjmů z nepojistných sociálních dávek a podpory v nezaměstnanosti přepočtených na obyvatele

Zdroj: vlastní zpracování na základě (Kocourek, Šímanová, Šmída, 2021)

Z hlediska **důchodových příjmů** (starobní, invalidní a pozůstalostní důchody) činí hodnota průměrných ročních příjmů v Libereckém kraji **48 456 Kč na obyvatele**, což odpovídá **celorepublikovému průměru (47 596 Kč)**. Ve srovnání s regiony s vyšším podílem seniorní populace, jako je Královéhradecký (52 698 Kč) či Vysočina (52 618 Kč), je tato hodnota mírně nižší, avšak stále výrazně nad úrovní Prahy (43 103 Kč), kde je věková struktura obyvatelstva příznivější (blíže viz Obrázek 54).

Obrázek 54 Mezikrajské srovnání výše příjmů ze starobních, invalidních a pozůstalostních důchodů přepočtených na obyvatele

Zdroj: vlastní zpracování na základě (Kocourek, Šímanová, Šmída, 2021)

Strukturální profil příjmů Libereckého kraje tak vykazuje **vyvážený, nicméně mírně podprůměrný charakter**. Významnou roli hrají příjmy ze zaměstnání a důchodové složky, zatímco podnikání a kapitálové výnosy mají nižší význam než ve vyspělých regionech. Výsledky naznačují, že k urychlení konvergence vůči republikovému průměru by bylo žádoucí posílit podnikatelské prostředí a produktivitu práce, přičemž míra sociálních transferů zůstává zatím relativně stabilní.

Situace Libereckého kraje, jak ji vykresluje struktura příjmů jeho obyvatel, zůstává křehká. Ačkoli dosahuje vyššího čistého příjmu na obyvatele (o 5 až 11 tisíc Kč) a silnějších příjmů z podnikání (o 20–35 % více) než kraje s nejnižšími hodnotami těchto ukazatelů, tato výhoda je spíše relativní a neodráží zásadní strukturální odolnost kraje. Vyšší vyměřovací základy sice poukazují na lepší úroveň zaměstnanosti a mezd, avšak závislost na úzkém průmyslovém základu činí tento stav značně zranitelným. **Liberecký kraj je regionem přechodového typu, nedosahuje úrovně ekonomicky nejsilnějších krajů, zároveň v sobě nese znaky, které jej v řadě aspektů přibližují strukturálně postiženým či hospodářsky a sociálně ohroženým oblastem.**

3.3.2 Intenzita bytové výstavby

Intenzita bytové výstavby je ukazatel, který vyjadřuje počet zahájených nebo dokončených bytů v přepočtu na 1000 obyvatel v daném území a časovém období. Slouží jako měřítko dynamiky rozvoje bytového fondu a schopnosti regionu reagovat na poptávku po bydlení.

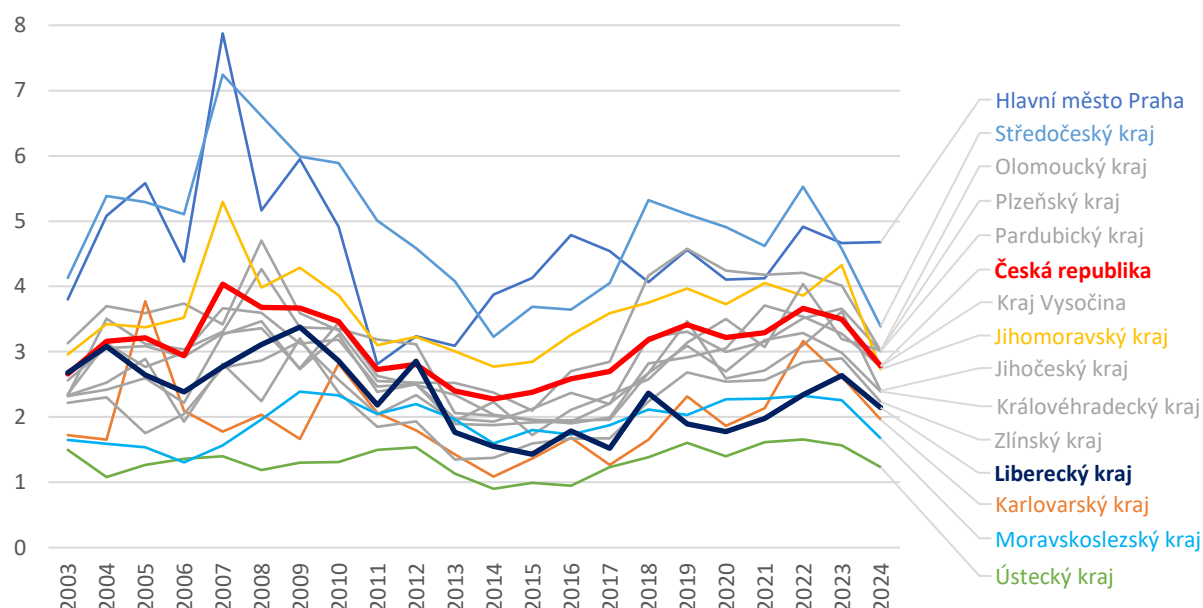
Intenzita bytové výstavby = (počet zahájených nebo dokončených bytů / počet obyvatel) × 1000
Zahájená výstavba – počet nově zahájených bytů na 1000 obyvatel
Dokončená výstavba – počet dokončených bytů na 1000 obyvatel.

► Ukazatel slouží k hodnocení dostupnosti a rozvoje bydlení, regionálních rozdílů v investiční aktivitě a souladu mezi populačním růstem a výstavbou bytů. Je klíčový pro územní plánování, bytovou politiku i sledování tlaku na realitní trh. Měří výstavbu nových bytových jednotek na 1000 obyvatel.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

Vývoj ukazatele dokončených bytů na 1000 obyvatel v Libereckém kraji mezi lety 2003 a 2024 ukazuje na kolísavou, ale celkově podprůměrnou intenzitu bytové výstavby ve srovnání s ostatními regiony České republiky (blíže viz Obrázek 55). Zatímco v roce 2003 činil tento ukazatel 2,68 bytu na 1000 obyvatel, maximum bylo zaznamenáno v roce 2009 s hodnotou 3,38, tedy těsně pod republikovým průměrem. Tento vrchol lze spojit s předkrizovým stavebním boomem a doznívajícími projekty zahájenými ještě před globální finanční krizí.

Po roce 2009 nastalo výraznější utlumení výstavby – mezi roky 2013 a 2016 se hodnota ukazatele pohybovala trvale pod hranicí 2 bytů na 1000 obyvatel, což reflektovalo jak hospodářskou opatrnost investorů, tak pomalejší rozvoj stavebních projektů mimo největší aglomerace. Nejnižších hodnot dosáhl Liberecký kraj v letech 2014 a 2015 (1,55 a 1,43). V následujících letech došlo ke krátkodobému oživení – v roce 2023 dosáhl ukazatel hodnoty 2,63, přičemž pro rok 2024 je očekáván pokles na 2,14, tedy opět pod republikovým průměrem (2,78). Tento vývoj dokumentuje Obrázek 55.

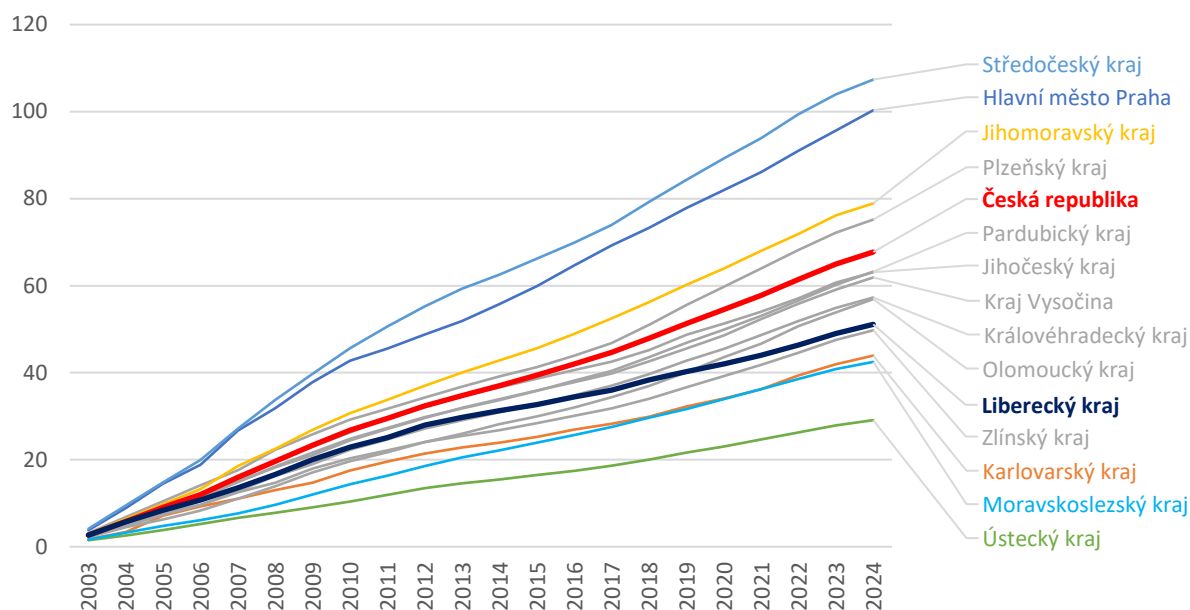

Obrázek 55 Dokončené byty na 1000 obyvatel středního stavu

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Ve srovnání s ostatními regiony patří Liberecký kraj dlouhodobě k oblastem s nejnižší intenzitou bytové výstavby. Například Středočeský kraj a Hlavní město Praha pravidelně vykazují hodnoty nad 4, místy i nad 5 či 6 dokončených bytů na 1000 obyvatel – v roce 2007 dokonce v Praze až 7,87 a ve Středočeském kraji 7,24. Oproti tomu Liberecký kraj jen výjimečně překročil hranici 3 bytů a zůstává tak výrazně pod úrovní těchto dynamických regionů. V posledních letech jej v intenzitě výstavby dohání, či dokonce překonávají, i dříve méně výkonné regiony jako Zlínský, Olomoucký nebo Pardubický kraj.

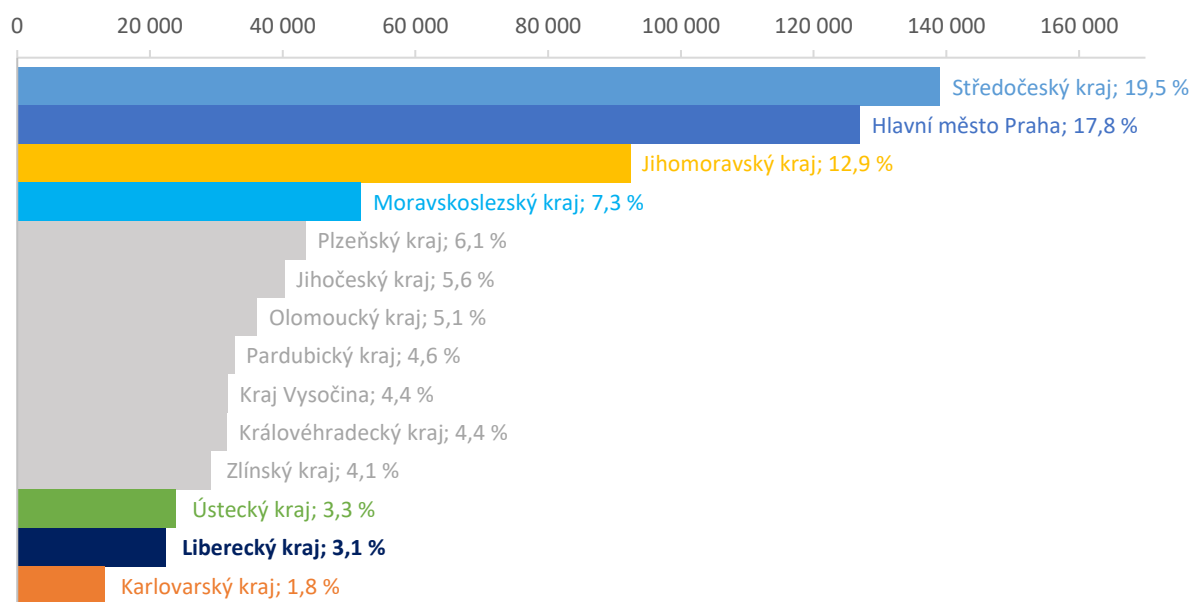
Nízká výstavba je výsledkem působení řady faktorů. Mezi ně patří teritoriální omezení v důsledku chráněných krajinných oblastí, menší dostupnost vhodných stavebních pozemků, administrativní náročnost povolovacích procesů a také menší přítomnost velkých developerských projektů mimo samotné krajské město. Dílčím faktorem je i skutečnost, že velká část poptávky po novém bydlení je orientována na rekreační nemovitosti, což samo o sobě nezvyšuje dostupnost běžného rezidenčního bydlení.

Obrázek 56 Kumulativní počet dokončených bytů na 1000 obyvatel od roku 2003

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Z hlediska regionálního rozvoje je proto třeba sledovat nejen absolutní objem nové výstavby, ale i její strukturu, teritoriální rozložení a dostupnost pro jednotlivé skupiny obyvatel. Bez cílených intervencí – například v podobě územního plánování, pobídek pro výstavbu nájemního bydlení nebo zjednodušení regulačních bariér – se Liberecký kraj bude i nadále potýkat s napjatou bytovou situací a rizikem ztráty konkurenceschopnosti vůči lépe připraveným regionům. Tento trend je dlouhodobě patrný z dostupných dat o celkovém počtu dokončených bytů v období 2003–2024 (viz Obrázek 57).

Obrázek 57 Počet dokončených bytů v období 2003–2024

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Z pohledu bytové dostupnosti a populační stability tak Liberecký kraj zůstává v tomto ukazateli spíše stagnujícím regionem. S ohledem na očekávané demografické výzvy i potřebu stabilního

bydlení pro pracovní sílu by bylo vhodné zaměřit regionální politiku na podporu plánování a výstavby dostupného bydlení, zjednodušení povolovacích procesů i lepší koordinaci mezi samosprávami a investory.

3.4 Podnikatelské prostředí a investice

Podnikatelské prostředí představuje zásadní prvek regionální konkurenceschopnosti, jelikož odráží schopnost regionu vytvářet podmínky pro podnikání a přitahovat nové investice. Dynamika podnikatelských aktivit se promítá nejen do tvorby pracovních míst a růstu hrubého domácího produktu, ale i do celkové inovativnosti a adaptability regionu. V případě Libereckého kraje je proto nezbytné zkoumat, jaké jsou možnosti místních podnikatelských subjektů, jaká odvětví dominují a do jaké míry se daří přitahovat vnější kapitál a podporovat endogenní rozvoj.

3.4.1 Aktivní ekonomické subjekty na 1000 obyvatel

Ukazatel „Ekonomicky aktivní subjekty na 1000 obyvatel“ vyjadřuje míru podnikatelské aktivity v daném území nebo populaci. Udává, kolik registrovaných ekonomicky aktivních subjektů (např. firem, podnikatelů) připadá na 1000 obyvatel.

Ekonomicky aktivní subjekty na 1000 obyvatel = $(\text{počet ekonomicky aktivních subjektů v daném území} / \text{počet obyvatel tohoto území}) \times 1000$. Zahrnuty jsou podnikající fyzické osoby (živnostníci, OSVČ), právnické osoby (obchodní společnosti, družstva, některé neziskové organizace) – subjekty, které vykazují aktivitu (např. odevzdávají daňové přiznání, mají zaměstnance, nebo ekonomické obraty). Zdrojem těchto dat je zpravidla Registr ekonomických subjektů (RES) vedený ČSÚ nebo ARES MFČR. Vyšší hodnota ukazatele = vyšší míra podnikatelské aktivity, často vázaná na městské nebo ekonomicky rozvinuté oblasti. Nižší hodnota může signalizovat menší ekonomickou dynamiku, strukturální problémy nebo vyšší závislost na zaměstnaneckých vztazích. Ukazatel nezohledňuje velikost subjektů – živnostník a nadnárodní podnik mají stejnou váhu. Hodnotu může ovlivnit i věková struktura obyvatel (např. v regionech s vysokým podílem seniorů bude relativní hustota subjektů nižší). Vhodné je ukazatel doplňovat dalšími: např. podíl aktivních subjektů z celkového počtu registrovaných, obraty nebo zaměstnanost.

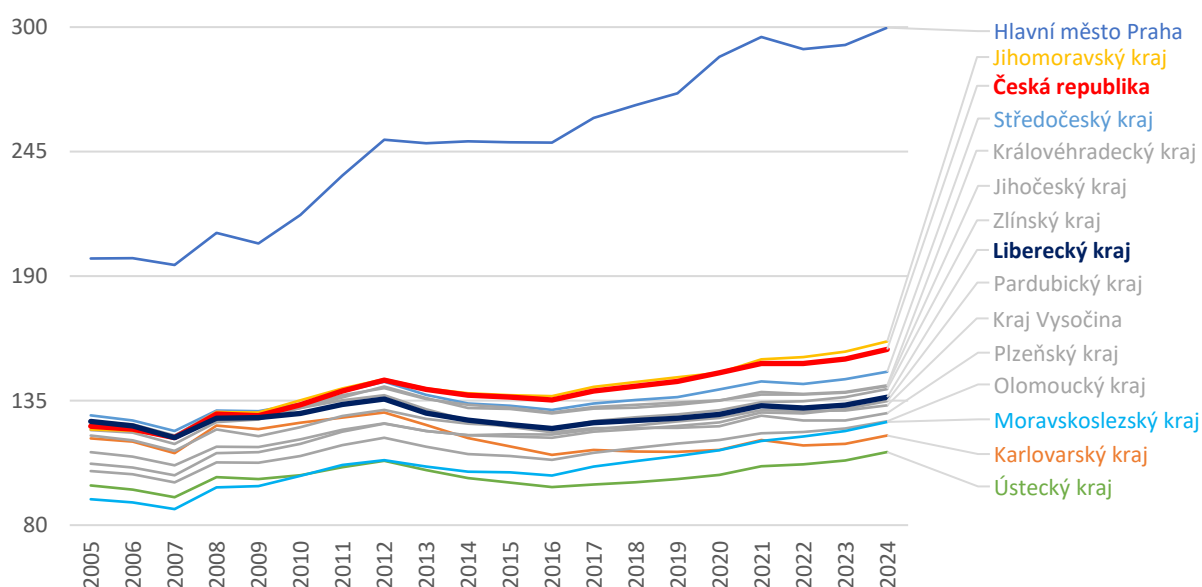
► ukazatel odráží míru podnikatelské aktivity a ekonomické vitality regionu.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

Počet aktivních ekonomických subjektů na 1000 obyvatel v Libereckém kraji vykazuje v období 2005–2024 **stabilní, mírně rostoucí trend**, avšak s několika obdobími stagnace a zpomalení. V

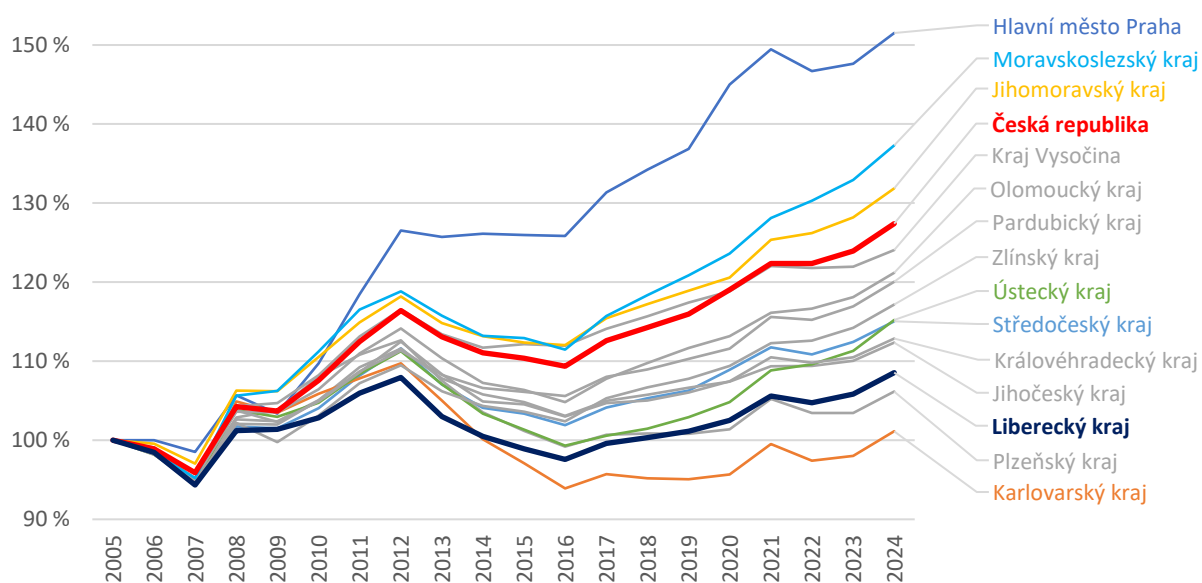
roce 2005 činil tento ukazatel 125,8, zatímco v roce 2024 dosahuje hodnoty 136,5. To představuje **celkový přírůstek o 10,7 bodu**, tj. nárůst o přibližně 8,5 % za dvacetileté období (viz Obrázek 58 a Obrázek 59).

Po mírném poklesu mezi lety 2005–2007 (z 125,8 na 118,6) následovalo období růstu až do roku 2012, kdy ukazatel dosáhl 135,7. Tento vývoj byl však následován zpomalením – do roku 2016 hodnota klesla na 122,7. V dalších letech lze pozorovat **opětovný mírný nárůst**, až na hodnotu 136,5 v roce 2024. Růst v poslední dekádě byl tedy spíše pozvolný, bez výrazných výkyvů.

Obrázek 58 Počet ekonomicky aktivních subjektů (subjekty se zjištěnou aktivitou) na 1000 obyvatel

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Obrázek 59 Index změny počtu ekonomicky aktivních subjektů na 1000 obyvatel (rok 2005 = 100 %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Ve srovnání s celorepublikovým průměrem (ČR: 157,6 v roce 2024) se Liberecký kraj **trvale drží pod celostátní úrovní**, přičemž rozdíl mezi oběma hodnotami dosáhl v roce 2024 přibližně 21 bodů. To poukazuje na **nižší podnikatelskou hustotu** v kraji ve srovnání s republikovým průměrem.

Hlavní město Praha je v tomto ukazateli dlouhodobě dominantní. V roce 2024 vykazuje 299,8 ekonomických subjektů na 1000 obyvatel, tedy **více než dvojnásobek hodnoty Libereckého kraje**. Výrazný náskok je dán koncentrací živnostníků a oficiálních sídel podniků i jejich poboček v metropoli.

Ze **sousedních krajů** si dlouhodobě nejlépe vede **Královéhradecký kraj**, který má v roce 2024 hodnotu 141,8, tedy o 5,3 bodu více než Liberecký. Rozdíl se přitom postupně zmenšuje – zatímco v roce 2012 činil rozdíl 5,6 bodu (141,3 vs. 135,7), v roce 2024 už je rozdíl menší (viz Obrázek 60). **Středočeský kraj** měl v roce 2024 hodnotu 147,8, což je rovněž vyšší než Liberecký kraj, a to především díky silné suburbanizaci a podnikatelské aktivitě v okolí Prahy.

Liberecký kraj vykazuje systematicky podprůměrnou hustotu aktivních ekonomických subjektů. Náskok oproti Ústeckému a Karlovarskému kraji však není signálem zásadní konkurenční výhody Libereckého kraje. Dlouhodobý trend navíc naznačuje, že nedochází ke skutečnému strukturálnímu posilování postavení Libereckého kraje, a to ani vůči regionům s nejnižšími hodnotami. Liberecký kraj zůstává pod průměrem České republiky a na rozdíl od jiných krajů se od něj v posledních dvou dekadách vzdaluje, což ukazuje na pomalu chřadnoucí a vymírající podnikatelský sektor v regionu (viz Obrázek 58).

Ve srovnání se silnými ekonomickými regiony, jako je **Jihomoravský kraj** (161,2) nebo **Zlínský kraj** (140,1), Liberecký kraj zaostává, což svědčí o **nižší intenzitě podnikání v přepočtu na obyvatele**, přestože celkový vývoj nevykazuje regresi, tempo růstu ekonomických subjektů (index změny – viz Obrázek 59) je třetí nejpomalejší po Karlovarském a Plzeňském kraji.

Z dlouhodobého hlediska podnikatelská základna v Libereckém kraji stagnuje a její růst výrazně zaostává za většinou dynamických a urbanizovaných regionů. Kraj se zjevně potýká s omezenou atraktivitou pro nové podnikatelské subjekty a nedostatečnou diverzifikací ekonomických aktivit. Hlavním úkolem proto není jen udržení stávající úrovně, ale především zásadní zlepšení a posílení prostředí pro podnikání, tedy zjednodušení administrativních podmínek, systematická podpora inovací a cílené investice do infrastruktury. Bez těchto kroků hrozí, že se mezera mezi Libereckým krajem a jeho konkurenceschopnějšími rivaly bude dál prohlubovat.

3.4.2 Index změny počtu ekonomických subjektů

Index změny počtu ekonomických subjektů je ukazatel, který vyjadřuje relativní změnu počtu podnikajících fyzických a právnických osob v čase, obvykle ve srovnání s předchozím rokem

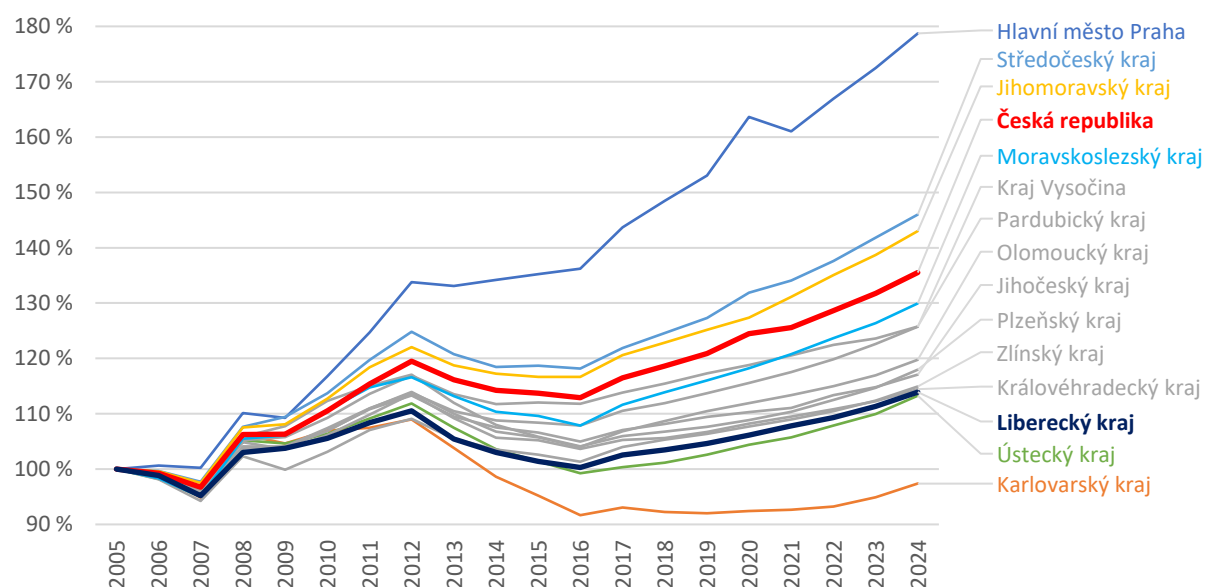
nebo jiným referenčním obdobím. Slouží ke sledování dynamiky podnikatelského prostředí a míry podnikatelské aktivity v daném území.

Index změny počtu ekonomických subjektů = (počet fyzických a právnických osob v aktuálním období / počet fyzických a právnických osob v referenčním období) × 100, přičemž hodnota > 100 → nárůst počtu ekonomických subjektů (např. 105 znamená 5% růst, hodnota = 100 → beze změny, hodnota < 100 → pokles počtu ekonomických subjektů).

► Ukazatel umožňuje sledovat vývoj podnikatelské aktivity, identifikovat regeneraci podnikatelského sektoru nebo naopak jeho útlum a porovnávat regionální či oborové trendy. Je důležitý pro analýzu podnikatelského klimatu a politiky podpory malého a středního podnikání. Sleduje růst či útlum podnikání v čase.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

Vývoj počtu ekonomických subjektů v Libereckém kraji v letech 2005 až 2024, měřený pomocí indexu s výchozí hodnotou 100 v roce 2005, vykazuje **umírněný a kolísavý růst** s výrazným zpomalením ve druhé dekádě sledovaného období. V roce 2005 byl index nastaven na 100, v roce 2024 činí 114, což znamená **celkový nárůst počtu subjektů o 14 % za dvacet let** (viz Obrázek 60). Tento přírůstek je nižší než celorepublikový průměr, který za stejné období vzrostl na index 136 (+36 %).

Obrázek 60 Index změny počtu ekonomicky aktivních subjektů
(rok 2005 = 100 %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

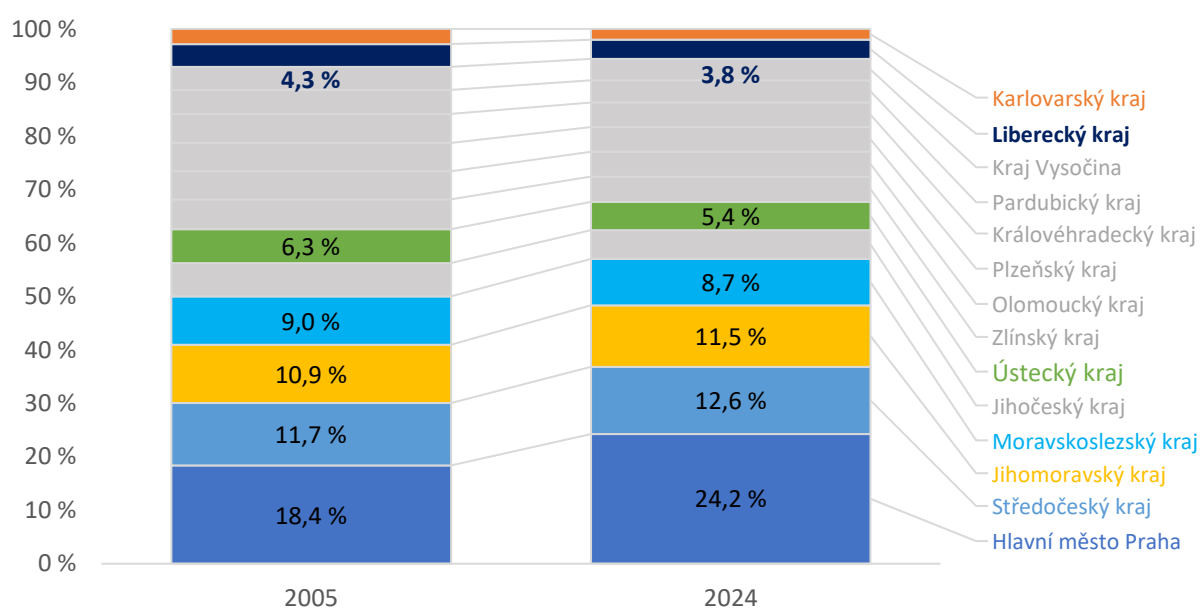
Zpočátku sledovaného období se Liberecký kraj vyvíjel podobně jako jiné regiony – do roku 2008 vzrostl index na 103. Finanční krize se však projevila zpomalením růstu: zatímco v roce

2009 činil index 104, v následujících letech rostl velmi mírně a v roce 2015 dosáhl pouze 101, což představuje **prakticky stagnaci v letech 2009–2015**. V roce 2016 dosahuje index rovněž 100, tedy se vrací na výchozí úroveň. Tento vývoj potvrzuje, že **počet nově vznikajících subjektů byl zřejmě kompenzován vyšším počtem zaniklých podniků**, zejména malých a mikropodniků.

Po roce 2016 nastává mírné oživení. Index se do roku 2020 zvyšuje na 106 a v roce 2024 dosahuje hodnoty 114, což signalizuje **pozvolný, avšak trvale pozitivní vývoj** v poslední dekádě sledovaného období. Přesto však zůstává Liberecký kraj **pod republikovým průměrem i pod úrovní většiny sousedních krajů**.

Ve srovnání se sousedními regiony je vývoj v Libereckém kraji výrazně pomalejší. Například Královéhradecký kraj dosáhl v roce 2024 hodnoty 114 (stejně jako Liberecký), ale měl v některých letech rychlejší tempo růstu (např. 2008–2013). Středočeský kraj však roste podstatně dynamičtěji – z hodnoty 100 v roce 2005 až na 146 v roce 2024, tedy nárůst o 46 %, což svědčí o atraktivitě regionu pro podnikání v zázemí Prahy (viz Obrázek 60).

Praha je v tomto ukazateli **zcela výjimečná** – index zde narostl z 100 na 179, tedy o 79 %. Hlavní město vykazuje po celé období nejvyšší přírůstky počtu ekonomických subjektů, zejména ve sféře služeb, živnostenských činností a svobodných povolání. Naproti tomu Karlovarský kraj, strukturálně slabý region, zaznamenal **pokles** v počtu subjektů mezi lety 2009 a 2016 (index klesl ze 107 na 92), a i v roce 2024 činí jeho index pouze 97 – což znamená **absolutní pokles počtu ekonomických subjektů vůči roku 2005** (viz Obrázek 60). Podobně Ústecký kraj dosáhl v roce 2024 hodnoty pouze 113 (o jeden bod méně než Liberecký).

Obrázek 61 Rozdělení ekonomicky aktivních subjektů (subjektů se zjištěnou aktivitou) do krajů ČR

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Zatímco Hlavní město Praha výrazně vybočuje směrem vzhůru a posiluje svou pozici (+5,8 p. b. podílu na počtu aktivních subjektů), Karlovarský kraj stojí na opačném konci spektra s nejnižšími hodnotami. Bezprostředně nad ním se však v žebříčku nejhorších regionů objevuje společně s Ústeckým i Liberecký kraj. Z grafu (viz Obrázek 61) je patrné, že podíl Libereckého kraje na celkovém počtu aktivních ekonomických subjektů v ČR mezi lety 2003 a 2023 poklesl o 0,5 p. b., což jej řadí blíže ke strukturálně postiženým oblastem než k dynamicky rostoucím regionům typu Středočeského (+0,9 p. b.) či Jihomoravského kraje (+0,6 p. b.).

Z regionální perspektivy vykazuje Liberecký kraj určitou stagnaci. Jeho růst je dlouhodobě podprůměrný a nepřináší zásadní posun oproti ostatním krajům. Nízká dynamika podnikatelské základny po hospodářské krizi, trvalá zdrženlivost při zakládání nových subjektů a úbytek drobných živnostníků v některých odvětvích poukazují na strukturální slabinu, která omezuje konkurenceschopnost kraje. Možný růstový potenciál proto nespočívá jen v drobných úpravách podnikatelského prostředí, ale vyžaduje zásadní podporu podnikání zejména v periferních oblastech, systematické poradenství, digitalizaci a výrazné zjednodušení administrativy.

3.4.3 Tvorba hrubého fixního kapitálu

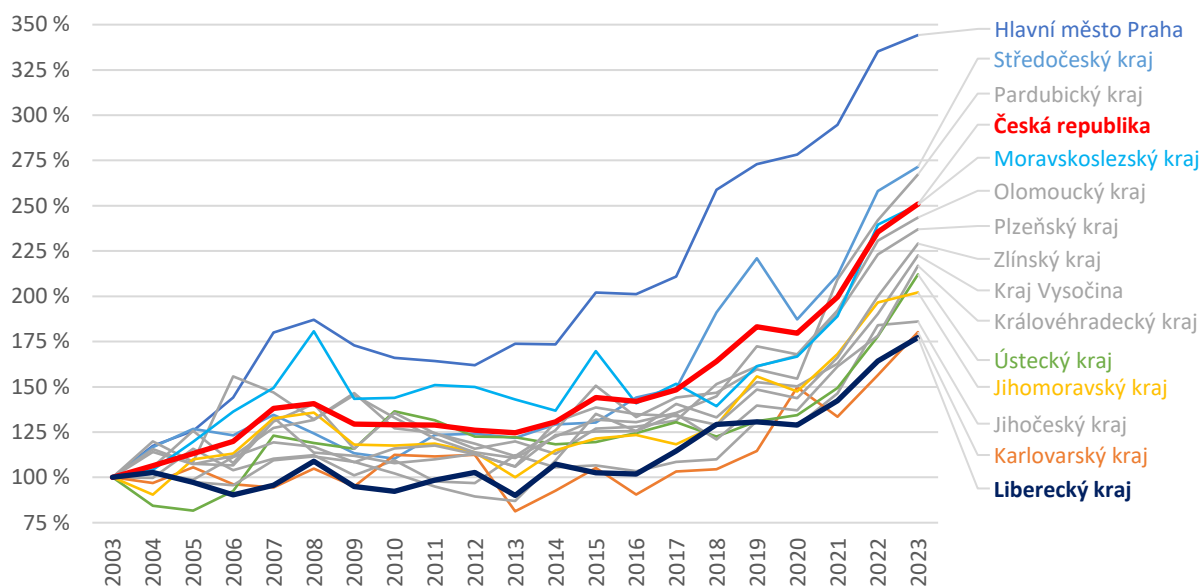
Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK) je klíčový ukazatel národních účtů, který měří investice do dlouhodobých aktiv, jež slouží k produkci po dobu delší než jeden rok. Je součástí výdajové strany hrubého domácího produktu (HDP).

THFK představuje nákupy minus prodeje fixních aktiv (včetně výroby pro vlastní potřebu), která jsou určena k opakovanému použití při výrobě zboží a služeb po dobu delší než jeden rok. Nezahrnuje však spotřebu fixního kapitálu (tj. opotřebení – ta se odečítá až při výpočtu čisté tvorby kapitálu), nákupy a prodeje stávajícího majetku mezi domácími rezidenty (jen nové investice nebo čistý import), investice do zásob (ty se sledují samostatně).

► Ukazuje míru investic do budoucí produkční kapacity ekonomiky, je důležitým indikátorem budoucího ekonomického růstu, strukturálních změn a investičního klimatu.

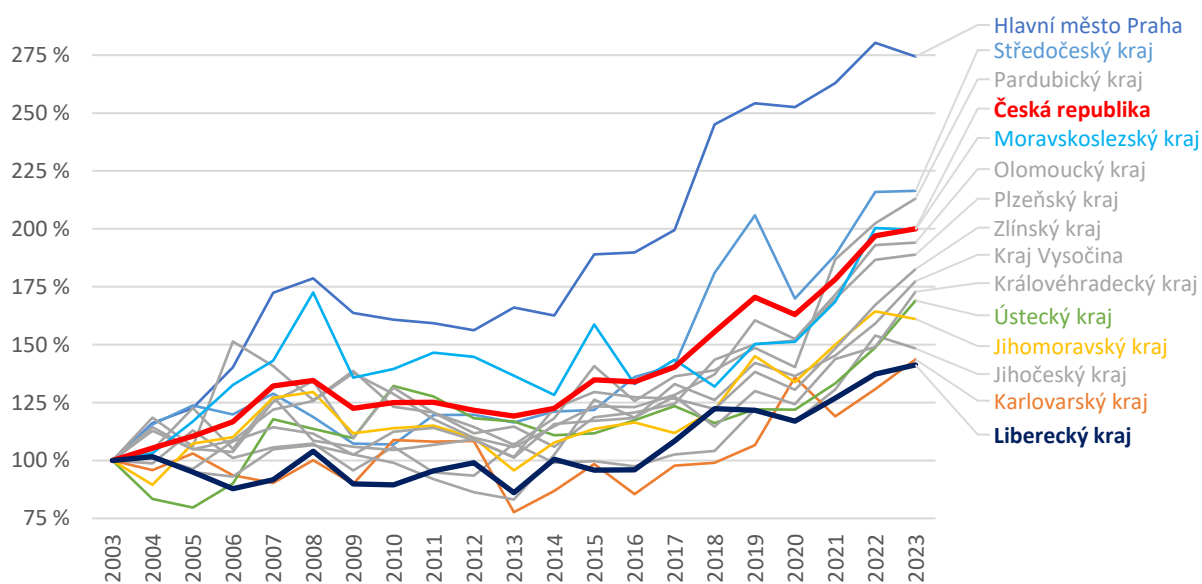
Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK) v Libereckém kraji vykazuje v období 2003–2023 **povolný, avšak nerovnoměrný růst**. Zatímco v roce 2003 činila celková hodnota investic v kraji 32,06 mld. Kč, v roce 2023 dosahuje již 56,83 mld. Kč. To představuje **nárůst o 77 % za dvacetileté období**, který však neprobíhal lineárně (viz Obrázek 62).

Obrázek 62 Index změny tvorby hrubého fixního kapitálu
(rok 2003 = 100 %) – běžné ceny

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Obrázek 63 Index změny tvorby hrubého fixního kapitálu
(rok 2003 = 100 %) – stálé ceny roku 2020 (ceny výrobků investiční povahy)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

V období 2003–2008 dochází ke **stagnaci a mírnému poklesu** – hodnota klesá z 32,06 mld. Kč (2003) na 28,96 mld. Kč (2006), přičemž růst zaznamenává až rok 2008 (34,91 mld. Kč). Následná krize přinesla pokles na 29,6 mld. Kč v roce 2010. Po roce 2011 následuje **pozvolné oživení**, přičemž zlom nastal po roce 2016. V letech 2016–2023 vzrostla THFK o více než 24 mld. Kč, tedy o 76 % během sedmi let (viz Obrázek 62).

Ve **srovnání s celkovým trendem v ČR** (nárůst z 829 mld. Kč v roce 2003 na 2 080 mld. Kč v roce 2023, tj. o +151 %) je růst v Libereckém kraji **relativně pomalejší**, což svědčí o menší intenzitě kapitálových investic v regionu.

Ve srovnání se **sousedními kraji** je vývoj v Libereckém kraji pozadu:

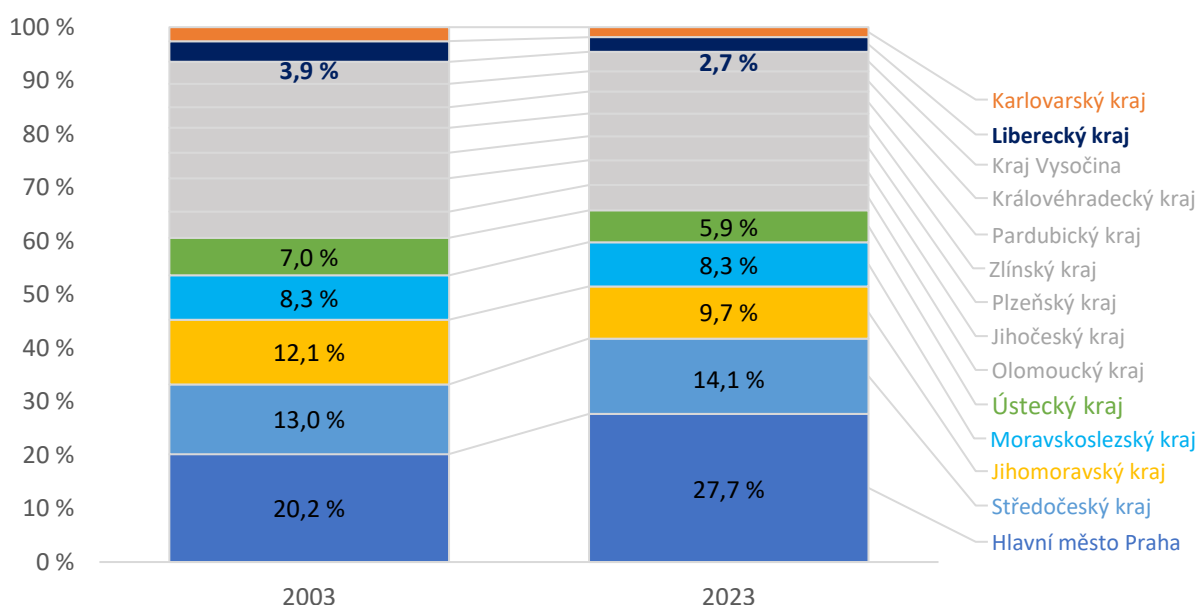
- **Královéhradecký kraj** zvýšil THFK z 36,3 mld. Kč (2003) na 78,7 mld. Kč (2023), tedy **více než dvojnásobně**.
- **Středočeský kraj** investice v roce 2023 na 293,2 mld. Kč, tj. téměř **trojnásobek oproti 2003**.
- **Ústecký kraj**, přestože strukturálně znevýhodněný, rostl z 58,2 mld. Kč na 123,4 mld. Kč, tedy více než Liberecký kraj, ačkoli výchozí hodnota byla vyšší.

Hlavní město Praha je v ukazateli dominantní – v roce 2023 činila THFK 575,8 mld. Kč, což je **více než 10násobek hodnoty Libereckého kraje**. Praha zaznamenala dynamický růst především po roce 2015.

Ve srovnání se **strukturálně postiženými kraji** je Liberecký kraj **středně výkonný**:

- **Karlovarský kraj** dosáhl v roce 2023 hodnoty pouze 38,96 mld. Kč, což je pod úrovní Libereckého kraje a značí **nejnižší úroveň investiční aktivity v ČR**.
- **Moravskoslezský kraj** však výrazně předstihl Liberecký kraj – z 68,76 mld. Kč (2003) na 172,3 mld. Kč (2023), což značí **aktivní investiční restrukturalizaci průmyslu** v regionu.

V posledních třech letech (2021–2023) vykazuje Liberecký kraj pozitivní vývoj – mezi roky 2020 a 2023 vzrostla THFK z 41,3 na 56,8 mld. Kč, což odpovídá **nárůstu o 37 %**. Tato dynamika je signálem **postpandemického oživení** investiční činnosti a potenciálně i větší důvěry investorů v region.

Obrázek 64 Podíl jednotlivých krajů na národní tvorbě hrubého fixního kapitálu

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Z hlediska rozvoje kraje zůstává THFK klíčovým indikátorem kapacit pro modernizaci, výstavbu a technologické zlepšení infrastruktury. Přestože Liberecký kraj nedosahuje investičních

objemů jako jeho vyspělejší a dynamičtější sousedé, jeho relativně stabilní růst po roce 2016 ukazuje na pozitivní strukturální změny. **V období následujícím po pandemii COVID-19 však růst THFK v Libereckém kraji ve srovnání s ostatními regiony zpomalil a Liberecký kraj se díky tomu v posledním sledovaném roce znovu propadl na poslední příčku mezikrajského srovnání.** Z grafu (viz Obrázek 64) vyplývá, že na podíl Libereckého kraje (stejně jako většiny ostatních krajů) na celkové THFK v ČR v letech 2003 a 2023 poklesl, v případě Libereckého kraje o 0,8 p. b. (Ústecký kraj –1,1 p. b., Moravskoslezský kraj 0 p. b., Karlovarský kraj – 0,7 p. b.). Naopak nárůst podílu zaznamenala Praha (+7,5 p. b.), Středočeský (+1,1 p. b.) a Pardubický kraj (+0,3 p. b.).

Další růst však bude vyžadovat **podporu investičních projektů s vyšší přidanou hodnotou**, zlepšení dopravní dostupnosti a propojení mezi průmyslovými zónami, univerzitním sektorem a veřejnou infrastrukturou.

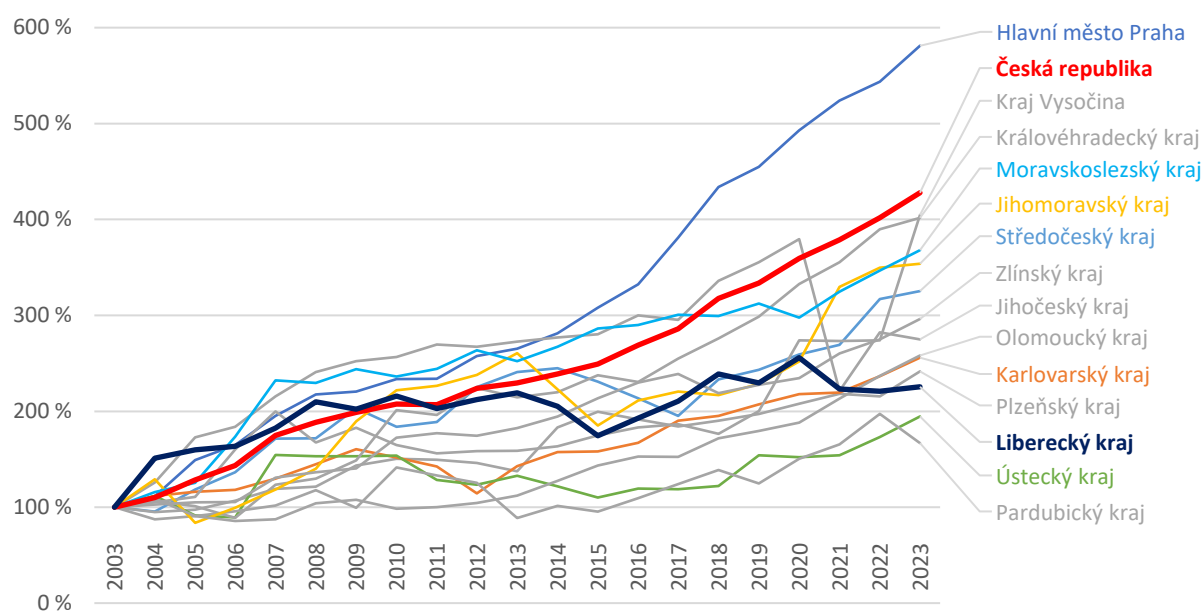
3.4.4 Přímé zahraniční investice

Přímá zahraniční investice (PZI) podle metodiky platební bilance (dle Mezinárodního měnového fondu – BPM6) představuje investici rezidenta jednoho ekonomického celku do podniku (nerezidenta) jiného ekonomického celku s cílem získat trvalý vliv na jeho řízení. Přímé zahraniční investice (PZI) zahrnují investice, při nichž investor (přímý investor) získá alespoň 10 % podíl na základním kapitálu (hlasovacích právech) v podniku v zahraničí (přímá investice). Tento práh 10 % se považuje za hranici pro „trvalý zájem“ investora.

► Ukazuje přítomnost mezinárodního kapitálu v regionu, který může přinášet nové technologie, pracovní místa a vazby na globální trhy.

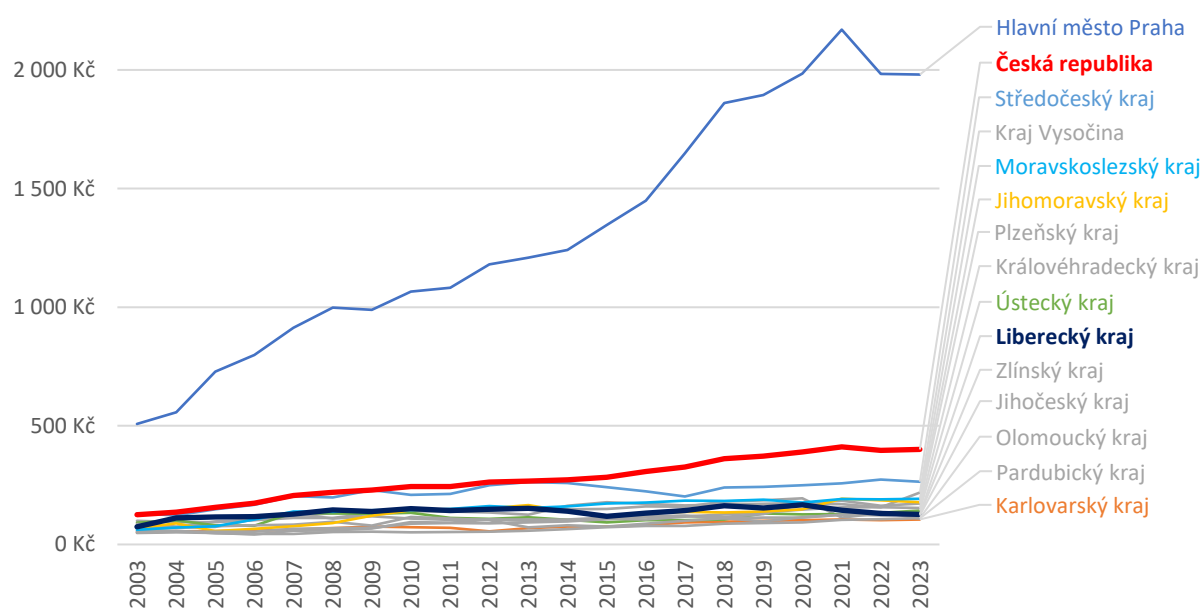
Zdroj dat: ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Přímé zahraniční investice: metodické vysvětlivky, data PZI a roční publikace [online]. Praha: Česká národní banka, [cit. 16. 7. 2025]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/index.html

V období **2003–2023** se objem **přímých zahraničních investic (PZI)** v **Libereckém kraji více než zdvojnásobil** – z původních přibližně **28,9 miliardy korun v roce 2003** vzrostl na **65,1 miliardy korun v roce 2023** (viz Obrázek 65). Přestože se jedná o **absolutní růst, tempo tohoto zvyšování bylo ve srovnání s většinou ostatních krajů podprůměrné**. Vývoj investic navíc **nebyl rovnoměrný** – v některých letech (např. **2013 nebo 2020**) došlo k **poklesu** a celkově lze říci, že se objem investic **od roku 2017 pohybuje v poměrně úzkém pásmu mezi 63 až 74 miliardami korun, bez výraznějšího růstového trendu**. To naznačuje jak **určitou míru nasycení trhu**, tak i **pokles atraktivity regionu pro zahraniční investory**.

Obrázek 65 Index změny přímých zahraničních investic
(rok 2003 = 100 %) – běžné ceny

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

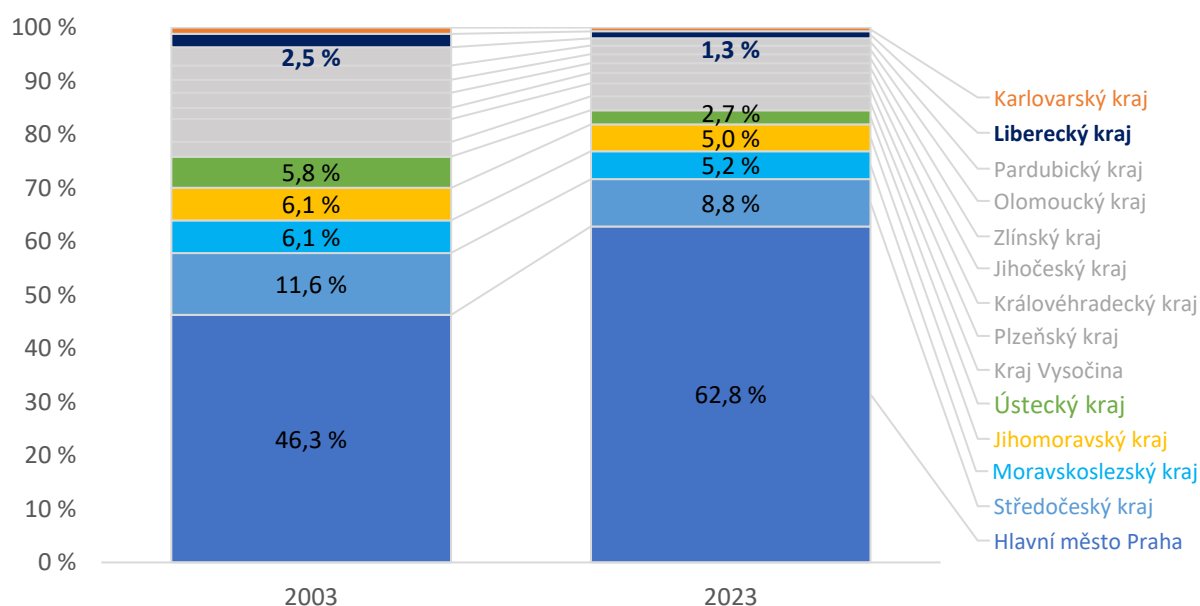

Obrázek 66 Přímé zahraniční investice v tis. Kč na obyvatele – stálé ceny kapitálových statků roku 2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

V mezikrajském srovnání si **Liberecký kraj** dlouhodobě udržuje spíše podprůměrnou pozici. V letech 2003–2023 se většinou pohyboval mezi 9. až 11. místem ze čtrnácti krajů. Například v roce 2023 činily PZI v kraji 65,1 miliardy korun, zatímco průměr za celou Českou republiku (včetně Prahy) přesáhl 4,9 bilionu korun a bez Prahy se průměr pohyboval okolo 117 miliard. **Hlavní město Praha** dominuje trhu se zahraničními investicemi s více než 60% podílem na celkových přímých zahraničních investicích (viz Obrázek 67). Výrazně vyšší objem PZI vykazují i další kraje jako Jihomoravský, Moravskoslezský, Středočeský nebo Plzeňský, kde se hodnoty často pohybují ve více než dvojnásobku oproti Libereckému kraji (rovněž viz Obrázek

67). V některých případech, jako je **Královéhradecký, Zlínský či Olomoucký kraj**, byly historicky objemy srovnatelné, avšak **v posledních letech se dynamika růstu v těchto regionech zrychlila**.

Obrázek 67 Podíl jednotlivých krajů na přímých zahraničních investicích v letech 2003 a 2023

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Podíl Libereckého kraje na celkových PZI v ČR klesá – zatímco v roce 2003 činil přibližně 2,5 %, v roce 2023 už jen 1,3 %. Tento vývoj naznačuje, že kraj **nedokázal udržet krok s tempem růstu investiční aktivity v ostatních částech republiky**. Důvody souvisí se **strukturálními faktory**, jako je **nižší míra specializace, omezená inovační kapacita, menší pracovní trh** nebo **horší dopravní napojení na hlavní páteřní tahy a aglomerační centra**.

Z pohledu **celkové dynamiky a atraktivity pro zahraniční investice** tak **Liberecký kraj zaostává jak za průměrem České republiky, tak i za většinou ostatních krajů**.

Z pohledu **přímých zahraničních investic přepočtených na obyvatele ve stálých cenách** je patrné, že **Liberecký kraj** sice mezi lety 2003 a 2023 zaznamenal nárůst z **74 Kč na 127 Kč na osobu**, nicméně jeho postavení v mezikrajském srovnání zůstává dlouhodobě **spíše slabé**. Nejvyšších hodnot dosáhl kraj v letech **2017 až 2019**, kdy se objem investic pohyboval kolem **160 Kč na osobu**, avšak poté následoval **pokles a stabilizace pod celostátním průměrem**, který v roce 2023 činil **400 Kč na obyvatele**. Zatímco například **Praha překročila hranici 1 900 Kč** a dlouhodobě investičnímu prostředí v Česku dominuje, **Liberecký kraj výrazně zaostává nejen za hlavním městem, ale i za průměrem většiny ostatních regionů**. V posledních letech se jeho **relativní pozice dále zhoršuje**, což potvrzuje, že i po očištění o vliv inflace a velikost populace zůstává **méně atraktivní destinací pro zahraniční investory** a nedaří se mu **významněji posilovat svou konkurenceschopnost** v tomto ohledu.

3.4.5 Poměr reinvestovaného zisku a základního kapitálu na přímých zahraničních investicích

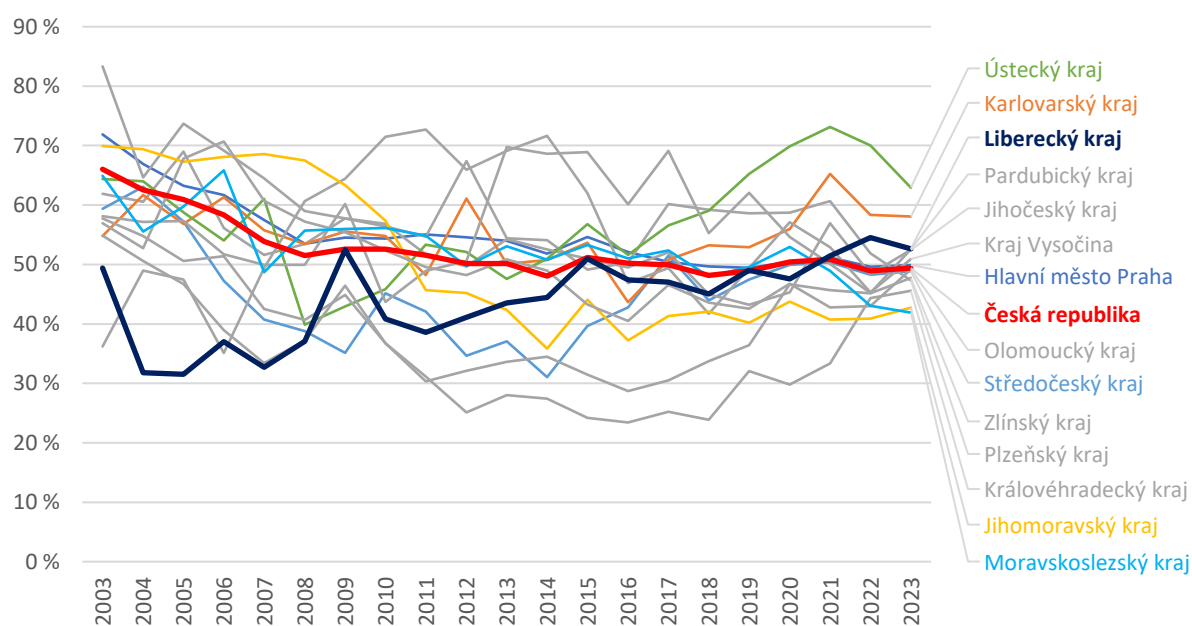
Poměr reinvestovaného zisku a základního kapitálu k přímým zahraničním investicím (PZI) vyjadřuje, jak velká část celkových přímých zahraničních investic je tvořena dlouhodobě stabilními složkami kapitálu, tedy vlastním kapitálem a reinvestovaným ziskem, oproti ostatním (často volatilnějším) formám, jako jsou úvěry mezi spřízněnými podniky.

Poměr reinvestovaného zisku a základního kapitálu k PZI = (reinvestovaný zisk + základní kapitál) / celkové PZI, přičemž reinvestovaný zisk je podíl zisku, který zahraniční investor ponechává v podniku namísto výplaty dividend, základní kapitál jsou přímé vlastnické investice investora do podniku (např. vklad do základního jmění) a celkové PZI zahrnují také ostatní kapitál, např. půjčky a úvěry mezi podniky ve skupině.

► Ukazuje, jak „kvalitní“ nebo dlouhodobě stabilní je struktura zahraničních investic – vyšší hodnota značí větší důvěru investorů a trvalý zájem o rozvoj podnikání v zemi, nižší hodnoty mohou naznačovat dočasnost či finanční optimalizaci bez hlubšího ekonomického ukotvení. Vysoký poměr signalizuje důvěru investorů a stabilní ekonomické prostředí.

Zdroj dat: ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Přímé zahraniční investice: metodické vysvětlivky, data PZI a roční publikace [online]. Praha: Česká národní banka, [cit. 16. 7. 2025]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_balance_stat/publikace_pb/pzi/index.html

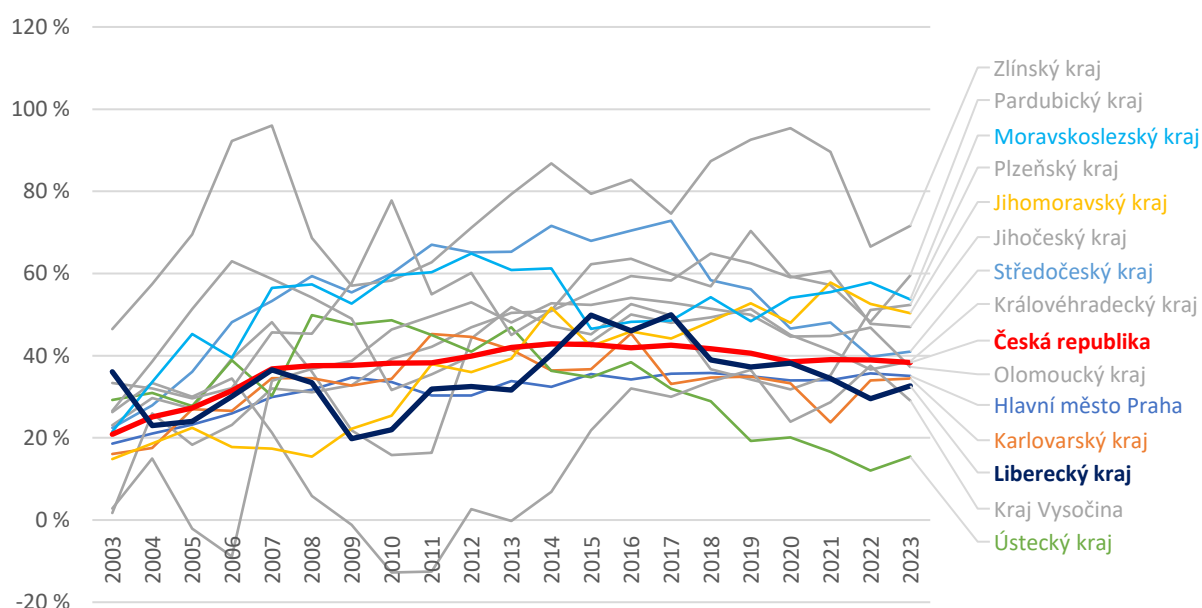
Z pohledu struktury přímých zahraničních investic v Libereckém kraji, konkrétně podílu základního kapitálu a reinvestovaného zisku, lze vysledovat několik důležitých trendů, které doplňují celkový obraz jeho investiční atraktivity.

Obrázek 68 Podíl základního kapitálu na přímých zahraničních investicích

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Podíl **základního kapitálu** na přímých zahraničních investicích byl v Libereckém kraji dlouhodobě pod průměrem České republiky, což dokumentuje Obrázek 68. V prvních letech sledovaného období, konkrétně v roce 2003, činil podíl 49,4 %, zatímco republikový průměr dosahoval 66 %. V následujícím desetiletí se hodnota v Libereckém kraji pohybovala mezi 30 a 50 %, což odráží nižší míru vstupních kapitálových vkladů zahraničních podniků do regionu. V posledních letech (2021–2023) se sice hodnota mírně stabilizovala na úrovni 52–54 %, přesto kraj i nadále zaostává za některými investičně silnějšími regiony. **Investice v Libereckém kraji mají spíše provozní než kapitálový charakter a chybí větší zakládající investice, které by přinášely dlouhodobý strukturální efekt.**

Obrázek 69 Podíl reinvestovaného zisku na přímých zahraničních investicích

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Podíl **reinvestovaného zisku** se v Libereckém kraji v průběhu sledovaného období vyvíjel rovněž kolísavě, s hodnotami mezi 20 a 50 % (blíže viz Obrázek 69). Po poměrně nízkých hodnotách v období 2009–2011 došlo k růstu, a v roce 2015 podíl poprvé překročil hranici 40 %. V roce 2017 dosáhl svého vrcholu (50 %) a od té doby se držel v rozmezí 30 až 40 %. V roce 2023 činil podíl 32,6 %, což je mírně pod celostátním průměrem (38,3 %). Z toho lze usuzovat, že zahraniční podniky v regionu nejsou výrazně motivovány k opětovnému investování svých zisků zpět do místní ekonomiky, což oslabuje multiplikační efekt přítomnosti PZI. Tento trend může být způsoben jak strukturou podniků (např. dominance poboček bez rozhodovacích pravomocí), tak nižší investiční atraktivitou z hlediska inovací, kvalifikované pracovní síly či výzkumné infrastruktury.

Struktura PZI v Libereckém kraji ukazuje na **nižší intenzitu zakládajících investic i slabší míru reinvestování zisků** oproti jiným krajům. Tyto faktory významně přispívají k dlouhodobě slabší ekonomické výkonnosti regionu a naznačují potřebu cílené podpory pro investice s vyšší přidanou hodnotou a dlouhodobějším ekonomickým dopadem.

3.4.6 Dopravní infrastruktura

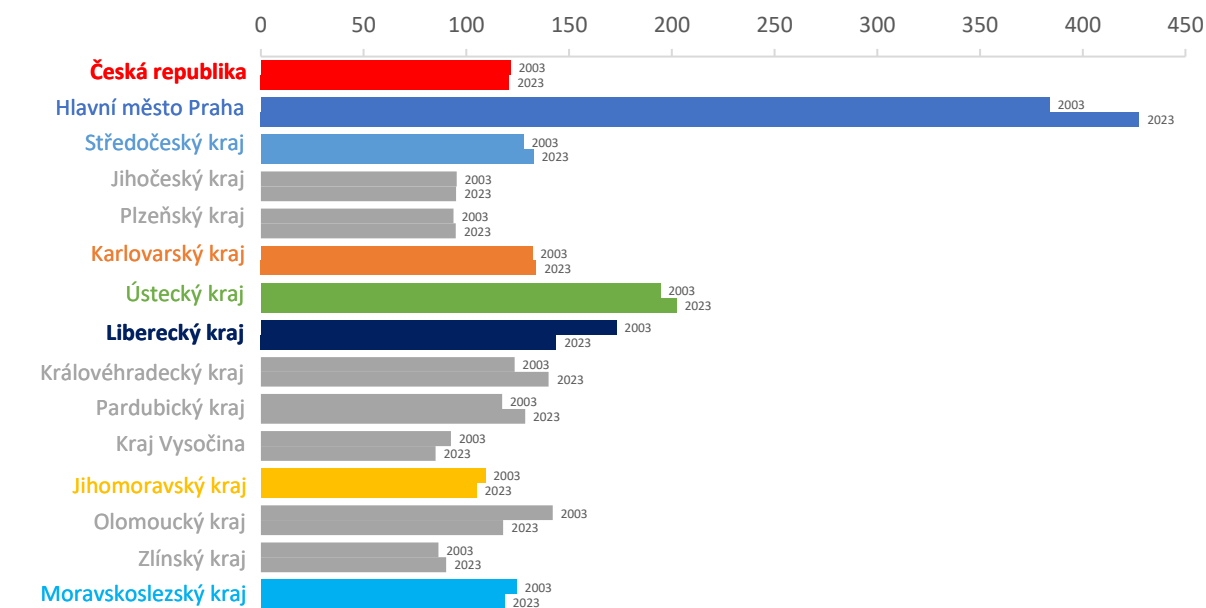
Hustota železniční sítě (m/km^2) udává délku provozovaných železničních tratí ve vztahu k ploše území. Vyšší hodnota signalizuje lepší pokrytí regionu železniční dopravou a tím i lepší dostupnost veřejné dopravy nebo možnost zapojení do nákladních železničních koridorů. Naopak nižší hustota naznačuje, že význam železnice v dopravní obslužnosti regionu je omezený. V rámci této kategorie lze vyčlenit železniční trasy, které jsou víceokolejné (případně železniční koridory, které jsou elektrifikované) a umožňují intenzivnější a efektivnější přepravu osob i nákladu.

Hustota silniční sítě (m/km^2) měří celkovou délku všech kategorií silnic v daném území. Vyšší hodnota ukazuje na hustší síť, která může přispívat k lepšímu propojení obcí a měst, dostupnosti služeb a ekonomickým aktivitám. V rámci této kategorie se vyčleňuje **hustota dálniční sítě**, protože dálnice představují páteř dálkové a tranzitní dopravy a jejich přítomnost zásadně ovlivňuje napojení regionu na hlavní národní i mezinárodní dopravní tahy. Specifickou roli hrají také ukazatele **hustoty silnic I. a II. třídy**. Silnice I. třídy slouží jako hlavní komunikace regionálního a nadregionálního významu a často suplují funkci dálnic tam, kde tyto chybí. Hustota silnic II. třídy vypovídá o úrovni vnitroregionálního propojení a dostupnosti menších sídel, a má proto zásadní význam pro každodenní mobilitu obyvatel a vyrovnaný regionální rozvoj.

► Hodnocené ukazatele neslouží pouze k popisu fyzické délky jednotlivých druhů komunikací, ale poskytují i nepřímou informaci o dostupnosti, mobilitě a ekonomickém potenciálu regionu. Jejich interpretace je proto důležitým podkladem pro analýzu regionálních disparit, hodnocení konkurenceschopnosti krajů i pro plánování budoucí dopravní politiky.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

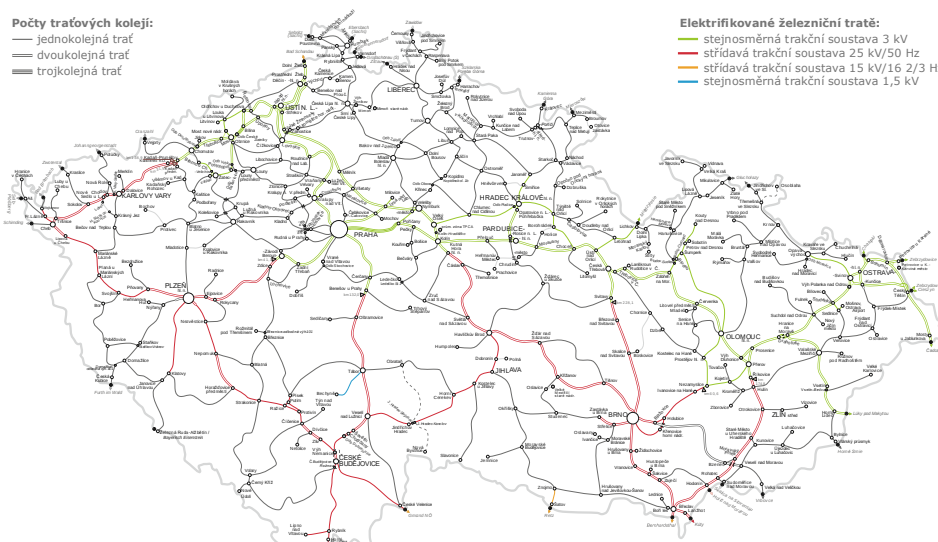
Na celostátní úrovni se hustota železniční sítě v posledních dvaceti letech téměř nezměnila a pohybuje se kolem $121 \text{ m}/\text{km}^2$ rozlohy kraje. Nej hustší železniční síť má dlouhodobě Hlavní město Praha, Ústecký a právě Liberecký kraj, naopak nejřidší Kraj Vysočina, Zlínský, Jihočeský a Plzeňský kraj (viz Obrázek 70). V Libereckém kraji ovšem během dvaceti let došlo k výraznému zkrácení železniční sítě, a tedy k poklesu její hustoty ze $170 \text{ m}/\text{km}^2$ až na $144 \text{ m}/\text{km}^2$. Hustota železniční sítě v Libereckém kraji klesla nejvíce ze všech krajů České republiky a kraj tak přišel o část své někdejší dopravní výhody. Pokles délky železničních tratí totiž nebyl spojen se zefektivněním, zrychlením a zkapacitněním železničních spojení, ale spíše s rušením nevyužívaných a nerentabilních spojů.

Obrázek 70 Hustota železniční sítě v m/km² rozlohy

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Hustota železniční sítě ovšem dostatečně nevypovídá o její přepravní kapacitě ani kvalitě. Tu lze lépe posoudit například podle počtu traťových kolejí na dané trase, případně také podle rozsahu železniční sítě, která je elektrifikována. Jak ukazuje Obrázek 71, v Libereckém kraji prakticky zcela chybí vícekolejné železniční tratě a také elektrifikované železniční koridory se mu zcela vyhýbají. Pravděpodobně díky tomu dnes cesta rychlíkem z Liberce do Pardubic trvá déle než za 1. republiky v době parní železniční přepravy. Zcela logicky se tak v Libereckém kraji musí většina transportu osob i nákladu odehrávat na silničních a dálničních trasách.

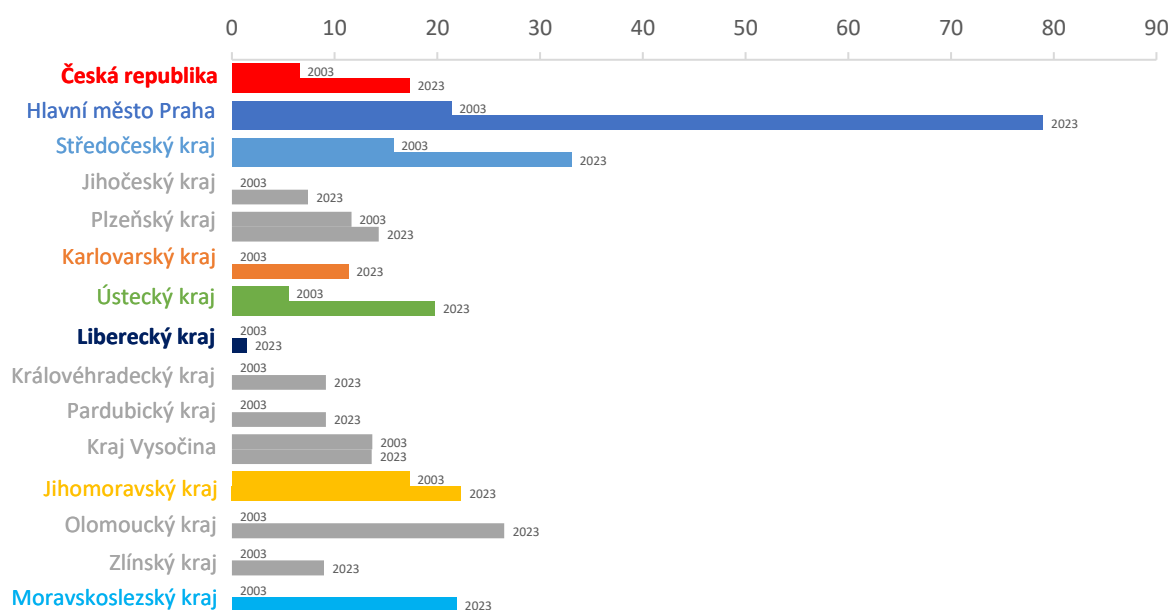
Obrázek 71 Železniční síť České republiky

(stav k 15. lednu 2025)

Zdroj: upraveno podle (Krýže, 2025)

Hustota silniční sítě ve sledovaném období 2003–2023 v celé ČR mírně vzrostla a nejvýraznější posun nastal v rozvoji dálnic, jejichž hustota se více než ztrojnásobila. Síť silnic I. a II. třídy se

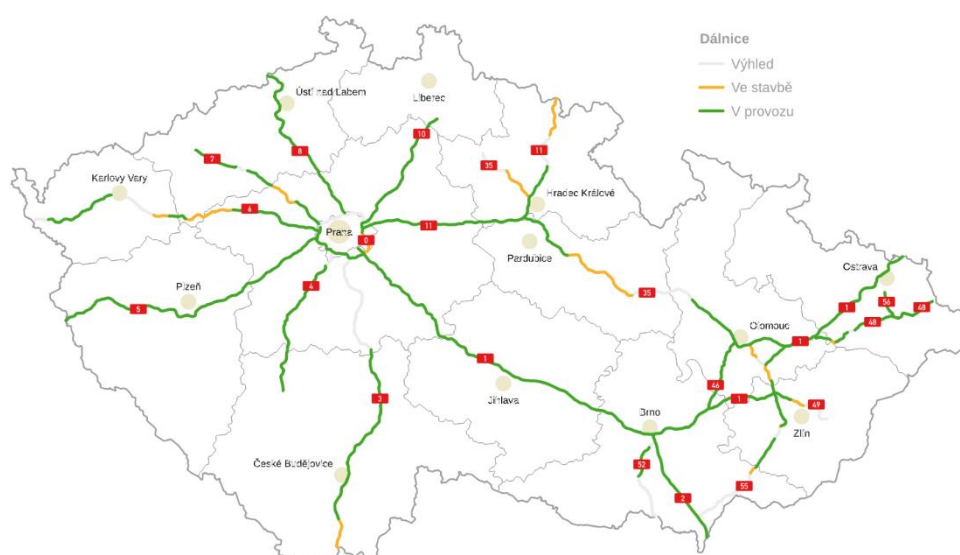
postupně rozšiřovala, i když v jednotlivých krajích s rozdílnou dynamikou. Jejich síť je nejhustší ve Středočeském kraji, který plní roli dopravního uzlu celé republiky, a naopak relativně řidší v krajích s menší hustotou osídlení, případně vyšší mírou urbanizace.

Obrázek 72 Hustota dálniční sítě v m/km² rozlohy

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Dálnice se za sledované období dvou dekád nejvíce rozšířily na území Hlavního města Prahy, Středočeského, Moravskoslezského či Olomouckého kraje, zatímco v jiných regionech – zejména v severních a západních Čechách – zůstává hustota dálniční sítě zanedbatelná (viz též Obrázek 72).

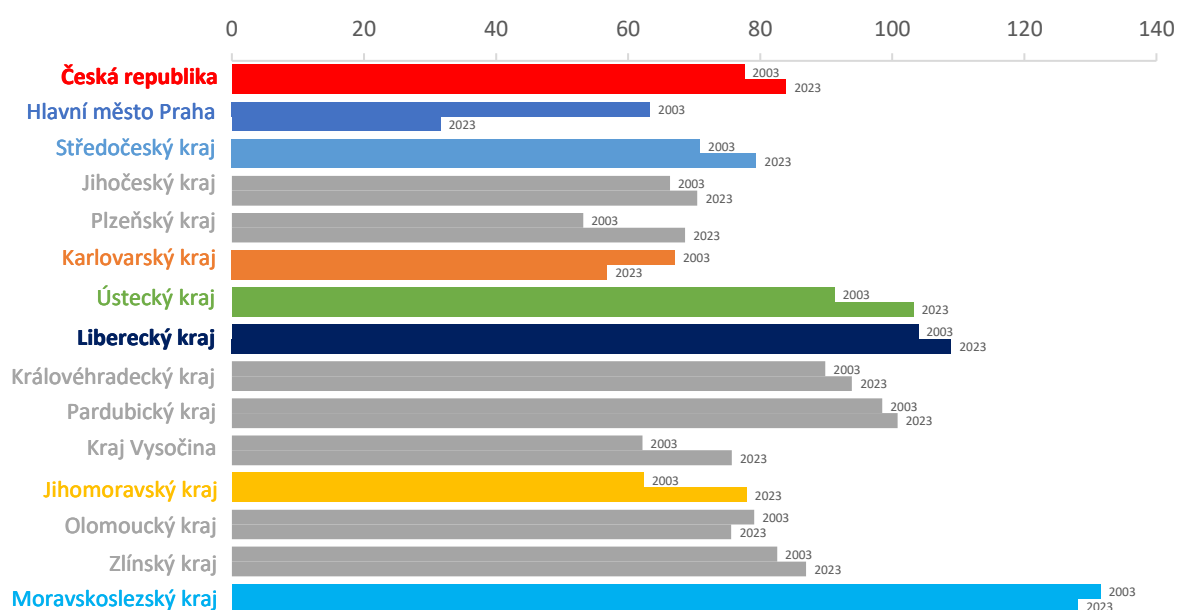
Obrázek 73 Dálniční síť České republiky

(stav k 27. červenci 2025)

Zdroj: (Hudec, 2025)

Celková hustota silniční sítě v Libereckém kraji zůstává stabilně vysoká, což odpovídá potřebě zajišťovat spojení v geomorfologicky členitém terénu. Zcela zásadním problémem je ale

minimální rozsah dálniční sítě – v porovnání s většinou ostatních krajů zde dálnice prakticky chybí (viz Obrázek 73). Tuto absenci částečně kompenzují silnice I. třídy, jejichž hustota je v Libereckém kraji druhá nejvyšší v celé republice (viz Obrázek 74). Právě na nich spočívá hlavní zátěž dálkové dopravy, což přináší negativa v podobě přetíženosti tranzitem a zvýšené dopravní zátěže sídel ležících na těchto tazích. Dobré silniční spojení Libereckého kraje tak fakticky existuje pouze do Středočeského kraje a Hlavního města Prahy. Ostatní sousedící kraje (Ústecký a Královéhradecký) na kvalitní a kapacitní silniční propojení již řadu dekád marně čekají. Silnice II. třídy mají v kraji podprůměrnou hustotu, což oslabuje zejména vnitřní propojení regionu a dostupnost menších obcí.

Obrázek 74 Hustota sítě silnic I. třídy v m/km² rozlohy

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Dopady chybějící dopravní infrastruktury jsou zřejmé v hospodářské a sociální rovině. Nedostatečné dálniční napojení komplikuje rozvoj průmyslových zón a logistických center, protože investoři preferují regiony s rychlým přístupem na dálnice a k hlavním evropským koridorům. To snižuje atraktivitu Libereckého kraje pro nové investory a omezuje možnosti expanze místních podniků, zejména v automobilovém a strojírenském průmyslu, který je na kvalitní dopravu velmi citlivý. Slabší dopravní dostupnost se promítá také do cestovního ruchu. Obtížnější přístup k horským oblastem a rekreačním střediskům může část návštěvníků odradit.

Významným problémem je i každodenní mobilita obyvatel. Vysoké zatížení silnic I. třídy, které suplují funkci dálnic, vede k častým kolonám a prodlužuje dojíždění do zaměstnání, zejména směrem do sousedních krajů a Hlavního města Prahy. Pro obyvatele menších obcí pak podprůměrná hustota silnic II. třídy znamená horší dostupnost služeb a pracovních příležitostí. V kombinaci s poklesem hustoty železniční sítě se tak snižují alternativy k individuální automobilové dopravě, což zvyšuje závislost kraje na silniční dopravě a zároveň prohlubuje

environmentální zátěž. S výjimkou směru Liberec – Mladá Boleslav – Praha je Liberecký kraj v mezikrajské konkurenci diskvalifikován zcela chybějícím nebo kvalitativně a kapacitně nevyhovujícím železničním a silničním propojením na ekonomická centra a dopravní uzly nejen v sousedících krajích Česka, ale i v Polsku a Německu.

Liberecký kraj čelí výzvě, jak zajistit lepší dopravní napojení na hlavní dálniční i železniční koridory a zároveň posílit dostupnost v rámci regionu. Řešení se neobejde bez zásadních investic do dálniční sítě, modernizace železnic a propojení Libereckého kraje s klíčovými ekonomickými a dopravními uzly v Ústeckém a Královéhradeckém kraji, ale také za hranicemi v Polsku a Německu. Jen tak bude možné zlepšit předpoklady pro vyšší konkurenceschopnost kraje, lepší podmínky pro podnikání a současně i kvalitu života jeho obyvatel.

3.5 Inovace, věda a výzkum

Inovace, věda a výzkum představují stěžejní faktory dlouhodobé konkurenceschopnosti regionu a jeho schopnosti reagovat na technologické a společenské změny. Úroveň investic do výzkumných aktivit, míra spolupráce mezi akademickou sférou, podniky a veřejnou správou, stejně jako dostupnost kvalifikovaných lidských zdrojů, určují možnosti regionálního rozvoje. Je proto nezbytné sledovat nejen absolutní objem výdajů na výzkum a vývoj, ale také jejich efektivitu a schopnost generovat inovační výstupy, které posilují diverzifikaci a stabilitu místní ekonomiky.

3.5.1 Výdaje na výzkum a vývoj

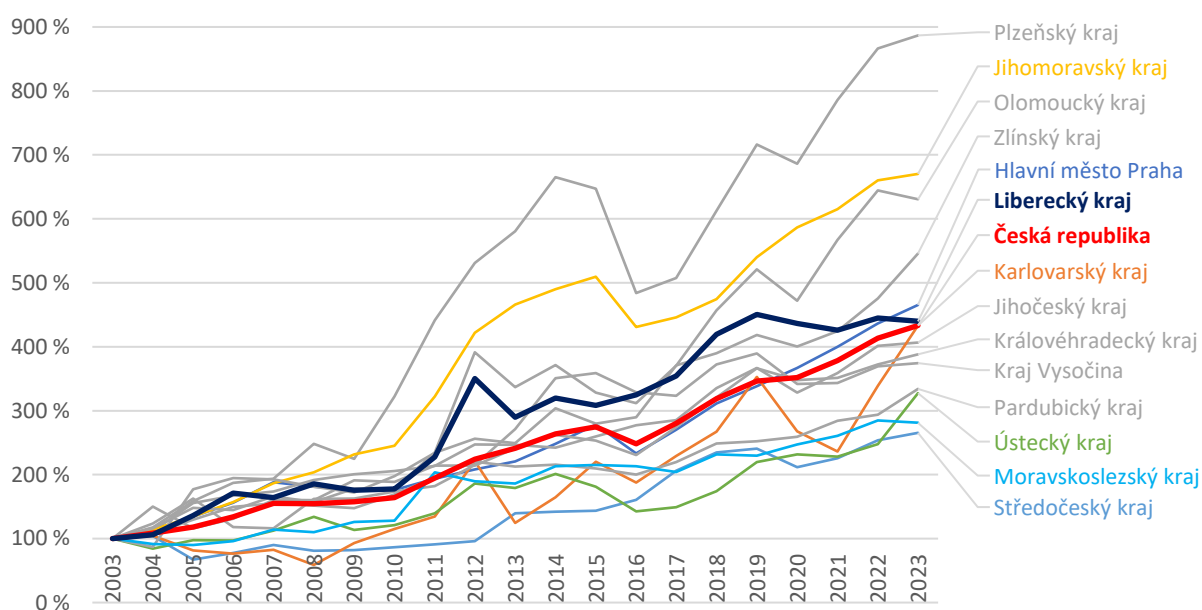
Výdaje na výzkum a vývoj (VaV) jsou významným ukazatelem inovační výkonnosti a technologické úrovně regionů i celé ekonomiky. Vyjadřují celkové finanční prostředky vynaložené na systematickou tvůrčí činnost, jejímž cílem je rozšíření znalostí a jejich využití pro nové aplikace. Zahrnují jak interní náklady organizací na VaV (mzdy, zařízení, materiál), tak externí nákupy služeb přímo spojených s výzkumnou činností.

Výdaje na VaV se člení podle typu výzkumu (základní, aplikovaný, experimentální), podle sektoru provádění (podnikatelský, vládní, vysokoškolský, neziskový), případně podle zdroje financování (veřejný, soukromý, zahraniční). Ukazatel je vyjadřován jak v absolutních hodnotách (např. mil. Kč), tak ve vztahu k jiným proměnným – například **v poměru k HDP** (VaV jako % HDP), nebo **na obyvatele**.

➤ Tento ukazatel slouží jako **indikátor technologické kapacity a inovačního potenciálu** daného území. Vysoká úroveň výdajů na VaV bývá spojována s vyšší produktivitou práce, konkurenceschopností a schopností regionu přizpůsobit se strukturálním změnám v ekonomice. Z hlediska regionální politiky je zároveň významným kritériem pro přidělování podpory z evropských fondů zaměřených na výzkum, vývoj a inovace.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

Výdaje na výzkum a vývoj (VaV) v Libereckém kraji mezi lety 2003 a 2023 **vzrostly více než čtyřnásobně** – z původních 817 mil. Kč v roce 2003 na 3 592 mil. Kč v roce 2023 (blíže viz Obrázek 75). Přestože se jedná o výrazný absolutní nárůst, tempo růstu zaostává za některými technologicky vyspělými nebo intenzivně podporovanými regiony, jako je Plzeňský, Jihomoravský, Olomoucký, Zlínský kraj či Hlavní město Praha. Tempo růstu se však pohybuje víceméně dlouhodobě nad průměrem ČR (blíže viz Obrázek 75).

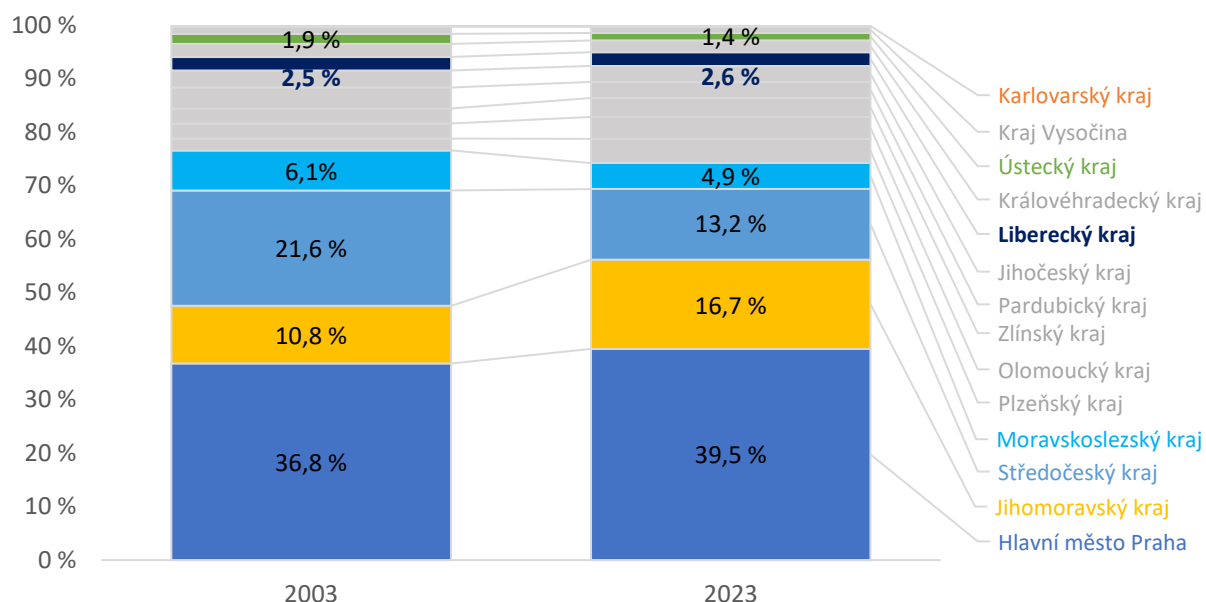
Obrázek 75 Index změny výdajů na výzkum a vývoj
(rok 2003 = 100 %) – běžné ceny

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Vývoj lze rozdělit do několika etap. V letech 2003–2008 docházelo k pozvolnému růstu výdajů z 817 na 1 517 mil. Kč, tedy o 85 %, což signalizovalo narůstající důraz na VaV v období před globální ekonomickou krizí. Mezi lety 2009–2013 byla patrná stagnace – po mírném propadu v roce 2009 výdaje opět rostly až k vrcholu 2 860 mil. Kč v roce 2012, následně však opět poklesly a kolísaly v rozmezí 2 366–2 520 mil. Kč. V období 2014–2019 došlo k dalšímu navyšování, přičemž rok 2019 s výdaji ve výši 3 681 mil. Kč představoval předpandemické maximum. V období pandemie COVID-19 (2020–2023) následovalo mírné snížení (např. 3 480 mil. Kč v roce 2021), které však bylo vystřídáno stabilizací kolem hranice 3 600 mil. Kč.

Ve srovnání s ostatními kraji si Liberecký kraj udržuje stabilní, avšak nikoli dominantní postavení. Jihomoravský kraj, díky silnému akademickému zázemí v Brně, dosáhl v roce 2023 výdajů přes 23 miliard Kč, což je téměř sedminásobek hodnoty Libereckého kraje. Hlavní město Praha jakožto centrum VaV v ČR s vysokou koncentrací univerzit, výzkumných ústavů i firemních center, dosáhlo v témže roce výdajů ve výši 55,2 miliard Kč.

V porovnání s kraji podobného velikostního a socioekonomického profilu vykazuje například Zlínský kraj srovnatelné výdaje (4 939 mil. Kč), zatímco Karlovarský kraj výrazně zaostává – v roce 2023 zaznamenal pouhých 398 mil. Kč. Ústecký kraj, často označovaný jako strukturálně znevýhodněný, sice v posledních letech roste, ale v roce 2023 dosáhl pouze 1 981 mil. Kč, tedy zhruba polovinu hodnoty Libereckého kraje.

Obrázek 76 Podíl jednotlivých krajů na výdajích do výzkumu a vývoje v letech 2003 a 2023

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Nejvýznamnější podíl na výdajích do výzkumu a vývoje si ve sledovaném období let 2003–2023 **udržují metropolitní kraje Hlavní město Praha (39,5 %) a Jihomoravský kraj (16,7 %)**, které dnes dohromady spolknou více než polovinu všech VaV výdajů. Výrazný pokles podílu na VaV výdajích zaznamenal **Středočeský kraj (13,2 %) a Moravskoslezský kraj (4,5 %)**. Mezi kraji s nejmenším podílem VaV výdajů setrvává Karlovarský kraj (0,3 %), Kraj Vysočina, Ústecký kraj, Královéhradecký a Liberecký kraj. Blíže viz Obrázek 76.

Z hlediska podílu jednotlivých krajů na celkových výdajích na výzkum a vývoj v České republice se postavení Libereckého kraje v průběhu dvaceti let prakticky nezměnilo. **V roce 2003 činil podíl kraje 2,5 %**, čímž se zařadil na **9. místo** mezi kraji. **V roce 2023 tento podíl mírně vzrostl na 2,6 %**, což ale odpovídá **10. pozici** v mezikrajském srovnání. Ačkoli se tedy **absolutní výdaje na VaV více než zčtyřnásobily**, relativní váha kraje v celkové výši výdajů v rámci ČR se **výrazněji neposunula**.

Tato data potvrzují, že **Liberecký kraj nepatří mezi inovačně silné regiony**, ale zejména v posledních letech poněkud **stagnuje a stěží se drží nad republikovým průměrem**. Nadále pro něj zůstává výzvou zvýšit **dynamiku růstu VaV výdajů** a zlepšit **relativní postavení vůči silnějším regionům** prostřednictvím cílených investic, rozvoje lidského kapitálu a účinnější regionální inovační politiky.

Přestože výdaje na VaV v Libereckém kraji dlouhodobě rostou, přetrvávají značné rozdíly v relativní intenzitě výzkumu mezi jednotlivými regiony. Zatímco některé kraje dokázaly VaV akcelarovat díky cílené podpoře, rozvinuté inovační infrastruktury a silnému univerzitnímu zázemí, Liberecký kraj zůstává na republikovém průměru, jak z hlediska podílu VaV na HDP, tak celkového objemu výdajů.

Z pohledu regionální politiky je proto nezbytné podporovat transfer technologií mezi podniky a výzkumnými organizacemi, dále rozvíjet inovační infrastrukturu, včetně science parků a klastrových iniciativ, aktivně zapojovat podniky do výzkumných projektů, zintenzivnit spolupráci s univerzitním sektorem, zejména s Technickou univerzitou v Liberci, a využít dotační příležitosti národního, ale především nadnárodního charakteru. Tato opatření přispějí ke zvýšení konkurenceschopnosti kraje a k jeho hlubší integraci do národní i evropské inovační infrastruktury.

3.5.2 Počet pracovníků ve výzkumu a vývoji na 1000 zaměstnanců

Počet pracovníků ve výzkumu a vývoji (VaV) na 1000 zaměstnaných osob je statistický ukazatel, který vyjadřuje intenzitu zapojení lidských zdrojů do výzkumných a inovačních aktivit v daném regionu. Jedná se o **poměrný ukazatel**, který převádí absolutní počet výzkumných pracovníků (fyzických osob) na základě celkového počtu zaměstnaných v ekonomice daného kraje.

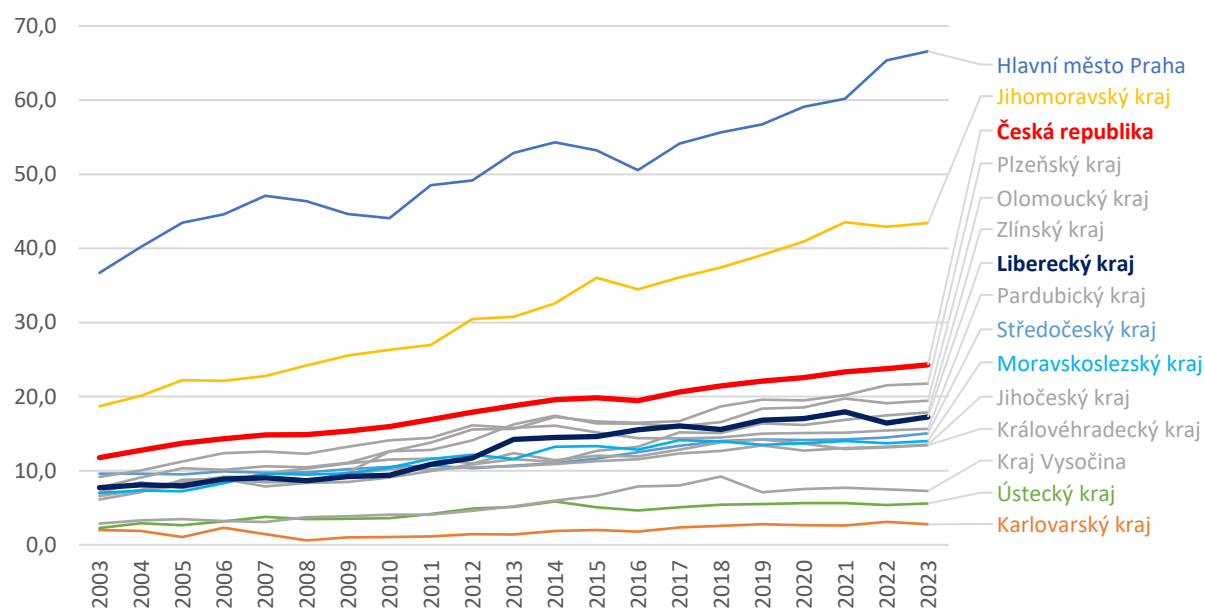
Tento ukazatel **nezahrnuje přepočtení na plný pracovní úvazek (FTE)**, ale počítá skutečný počet fyzických osob pracujících v oblasti VaV, bez ohledu na rozsah jejich úvazku. Zahrnuje přitom nejen výzkumníky, ale i technické, administrativní a další podpůrné pracovníky přímo zapojené do výzkumných činností.

► Ukazatel je **důležitým měřítkem inovační kapacity regionu**, protože odráží míru specializace trhu práce na znalostně náročné činnosti. Vyšší hodnota svědčí o **silnější vědecko-výzkumné infrastruktury**, vyšší koncentraci výzkumných institucí a zpravidla i o přítomnosti univerzit či technologických firem. Naopak nízké hodnoty poukazují na **slabší výzkumné zázemí a nižší schopnost regionu generovat inovace**, což může negativně ovlivňovat konkurenceschopnost a dlouhodobý ekonomický růst.

Zdroj dat: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Regionální statistické údaje poskytnuté na základě smlouvy o spolupráci mezi EF TUL a ČSÚ z roku 2000. Praha: ČSÚ, 2025. Neveřejná data získaná prostřednictvím služby Infoservis.

V dlouhodobém vývoji ukazatele **počet pracovníků ve výzkumu a vývoji (VaV) na 1000 zaměstnanců** si Liberecký kraj mezi lety **2003 až 2023** udržuje stabilní ale celkově **podprůměrnou pozici** v rámci mezikrajského srovnání. Zatímco v roce **2003 činila hodnota 7,7**

osob, v roce 2023 to bylo již 17,2 pracovníků na 1000 zaměstnaných osob, což znamená více než dvojnásobné zvýšení (blíže viz Obrázek 77).

Obrázek 77 Počet pracovníků ve výzkumu a vývoji (fyzické osoby k 31. 12.) na 1000 zaměstnanců

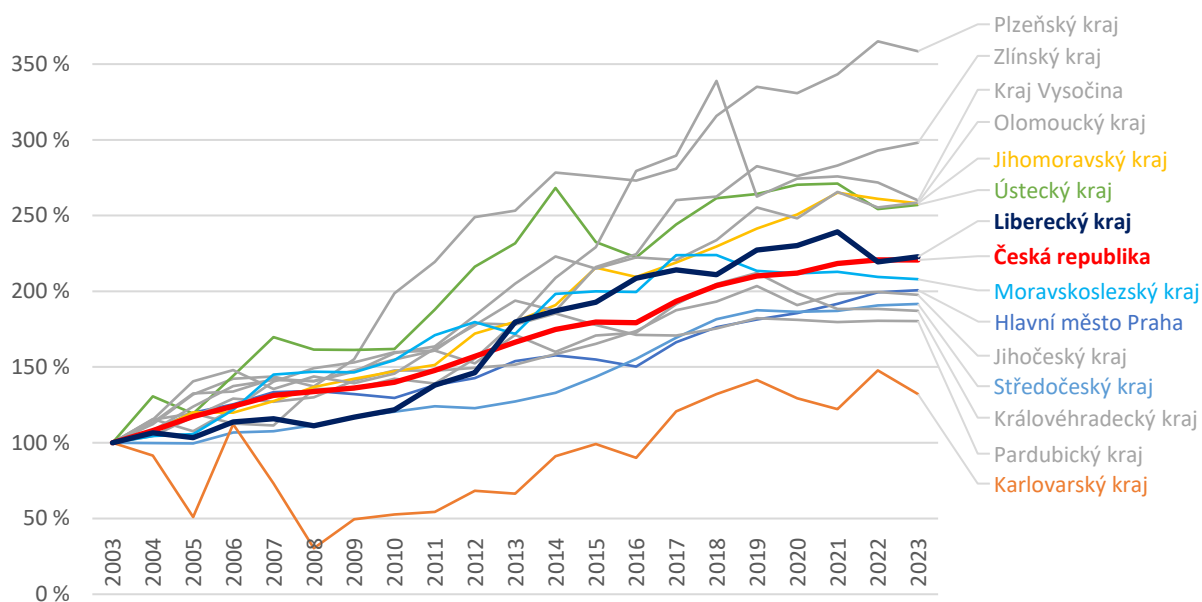
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

Z hlediska národního průměru, který ve stejném období vzrostl z 11,8 na 24,3 pracovníků, však Liberecký kraj stále zaostává za celorepublikovým trendem. Největší nárůst pracovníků VaV zaznamenala hlavní město Praha (z 36,7 na 66,6) a Jihomoravský kraj (z 18,7 na 43,4) – tedy dvě hlavní výzkumná centra země.

Přestože Liberecký kraj nedosahuje úrovně výzkumně nejvyspělejších regionů, jeho vývoj lze hodnotit pozitivně. Významné zrychlení růstu lze pozorovat zejména po roce 2011, kdy došlo k soustavnému zvyšování počtu pracovníků ve VaV až do roku 2021, s drobným poklesem v letech 2022 a 2023 (blíže viz Obrázek 78).

Ve srovnání s regiony podobné velikosti si Liberecký kraj stojí lépe než například Jihočeský, Ústecký nebo Vysočina. Nad ním se však v posledních letech výrazně profilují kraje jako Olomoucký (19,5), Zlínský (17,9) nebo Plzeňský kraj (21,8), které díky rozvoji inovační infrastruktury a akademického zázemí zvyšují svou inovační kapacitu rychlejším tempem.

Ačkoli se pozice Libereckého kraje ve VaV zlepšuje, zaostávání za republikovým průměrem i za inovativními regiony přetrvává. Další růst počtu pracovníků ve VaV by měl být podporován cílenými investicemi do výzkumné infrastruktury, transferu technologií a spolupráce s univerzitním sektorem, zejména s Technickou univerzitou v Liberci.

Obrázek 78 Index změny počtu pracovníků ve výzkumu a vývoji (fyzické osoby)
(rok 2003 = 100 %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat (ČSÚ, 2025)

3.6 Přehled pozic Libereckého kraje ve srovnání napříč kraji České republiky

Pro vyhodnocení pozice Libereckého kraje v rámci krajského srovnání byla využita **tabulka s pořadím jednotlivých krajů podle hodnot vybraných indikátorů** (viz výše). **Nižší pořadí (např. 1. místo) značí nejlepší hodnotu mezi kraji, zatímco vyšší pořadí (např. 14. místo) označuje nejhorší výsledek.** Zvolená **metoda srovnání podle pořadí** umožňuje přehledně a srozumitelně identifikovat relativní postavení kraje v rámci ČR napříč různorodými ukazateli. Je vhodná zejména tam, kde je cílem zjistit **strukturální silné a slabé stránky regionu**, aniž by bylo nutné porovnávat samotné hodnoty v různých jednotkách. V případě Libereckého kraje je nutné zdůraznit, že ačkoli se v některých ukazatelích odlišuje od tradičně nejvíce znevýhodněných krajů, v mnoha oblastech se jejich problémům velmi přibližuje.

Mezi oblastmi, kde Liberecký kraj dosahuje lepších výsledků než strukturálně postižené kraje, patří příznivější demografický vývoj (index změny počtu obyvatel a index stárí), vyšší mediánová mzda v podnikatelské sféře nebo relativně silnější příjmy z podnikání. Tyto ukazatele však samy o sobě nezakládají zásadní rozdíl ve struktuře regionu, a to zejména proto, že slabiny v oblasti investic, služeb, vzdělanosti a příjmů domácností táhnou Liberecký kraj blíže ke skupině hospodářsky a sociálně ohrožených území.

Mezi nejslabší oblasti, kde Liberecký kraj dosahuje horšího pořadí než všechny ostatní kraje ČR, patří:

- Hustota dálniční sítě, sítě vícekolejných železničních tratí a sítě elektrifikovaných železničních koridorů (2023) – **14. místo**, ukazující na **dopravní izolovanost**

Libereckého kraje od okolních regionů s výjimkou silničního spojení do Mladé Boleslavi a Hlavního města Prahy.

- Index změny tvorby hrubého fixního kapitálu (2003–2023) – **14. místo**, tedy **nejnižší investiční aktivita v dlouhodobém horizontu**.
- Počet osob vyjíždějících za prací na 1000 zaměstnanců (2021) – **13. místo**, což svědčí o **výrazném podílu obyvatel Libereckého kraje dojíždějících za prací mimo region**. Tento trend je často motivován **lepšími výdělkovými příležitostmi a širší nabídkou pracovních míst ve spádových centrech, zejména v Praze a Středočeském kraji**, kam směřuje značná část dojíždějících.
- Počet osob vyjíždějících za vzděláním (2021) – **9. místo**, tedy poměrně vysoký podíl studentů mívajících mimo region, přičemž **Liberecký kraj vykazuje horší pozici než ostatní strukturálně postižené kraje** (Ústecký 5., Moravskoslezský 3., Karlovarský 8.). Tento jev může naznačovat **nižší atraktivitu či omezenou nabídku některých typů vzdělávacích institucí v kraji**, zejména ve srovnání s většími vysokoškolskými centry, kam mladí lidé často odcházejí za kvalitnějším nebo specializovaným studiem.
- Podíl zaměstnaných ve službách (2024) – **13. místo**, což je **výrazně pod průměrem ČR** a značí **trvalou závislost na průmyslu a slabý rozvoj terciární sféry**

Ukazatele, kde je Liberecký kraj srovnatelný s jinými strukturálně, hospodářsky nebo sociálně znevýhodněnými kraji, tedy nedosahuje ani výrazně lepších, ani vyloženě horších výsledků:

- Regionální HDP na obyvatele – **13. místo**, srovnatelné s ÚK (12.) a KVK (14.), tedy **nízká ekonomická výkonnost na obyvatele**.
- Přirozený přírůstek obyvatelstva (2003–2024) – **11. místo**, na úrovni ostatních sledovaných krajů, ukazuje na **dlouhodobý demografický úbytek**.
- Podíl osob s vysokoškolským vzděláním (2024) – **12. místo**, podobně jako ÚK (14.) a KVK (13.), což značí **slabší vzdělanostní strukturu**.
- Nominální a reálný čistý disponibilní důchod domácností (2023) – **12. místo**, stejně jako ÚK (13.) a KVK (14.) ukazuje na **nízkou kupní sílu průměrné domácnosti**.
- Dokončené byty na 1000 obyvatel (2003–2024) – **11. místo**, opět blízko ostatním strukturálně postiženým krajům, ale **cenově na úrovni Hlavního města Praha**.
- Index změny počtu ekonomicky aktivních subjektů (2024) – **12. místo**, podobně jako ÚK (13.) a KVK (14.) naznačuje **degeneraci a odumírání podnikatelského sektoru v regionu**.

Tyto poznatky slouží jako výchozí podklad pro **cílenou regionální politiku a strategické intervence** (blíže viz kapitolu 5).

Tabulka 3 Změny v pořadí krajů ČR podle vybraných ukazatelů za sledované období

Ukazatel	Hlavní město Praha	Středočeský kraj	Jihočeský kraj	Plzeňský kraj	Karlovarský kraj	Ústecký kraj	Liberecký kraj	Královéhradecký kraj	Pardubický kraj	Kraj Vysočina	Jihomoravský kraj	Olomoucký kraj	Zlínský kraj	Moravskoslezský kraj
Regionální hrubý domácí produkt na obyvatele	0	+1	+2	+3	+3	+2	+4	-2	+2	-3	-2	-2	-4	-4
Regionální hrubý domácí produkt na zaměstnance	0	0	-1	0	0	+1	0	-1	+3	+2	0	0	-4	0
Index změny počtu obyvatel	0	0	+1	-8	+9	+8	-2	-1	-2	-1	-1	-2	-1	0
Přirozený přírůstek (úbytek) obyvatel na 1000 obyvatel	-13	-10	+1	-7	+13	+9	+9	-1	-3	+1	-7	+4	-1	+5
Přírůstek (úbytek) obyvatel stěhováním na 1000 obyvatel	-1	+1	+3	0	+4	+5	+4	-4	-9	-2	0	-2	0	+1
Index stáří	-12	-9	+3	-6	+12	+5	+1	+2	-4	+3	-9	+3	+3	+8
Počet osob vyjíždějících za prací na 1000 zaměstnanců	+4	0	-1	0	-1	+2	+2	0	0	-2	0	-3	-1	0
Počet osob vyjíždějících za vzděláním na 1000 žáků a studentů	0	0	0	0	+1	0	+1	0	0	0	0	-2	0	0
Podíl osob s vysokoškolským vzděláním	0	-5	+3	-3	0	0	+1	+5	+3	0	0	-1	0	-3
Průměrná hrubá měsíční mzda na zaměstnance	0	0	0	+1	+1	-1	0	-2	+2	-3	-2	+1	-3	+6
Mediánová hrubá měsíční mzda zaměstnance	0	-1	+4	0	+2	+2	-5	-1	+3	-5	-6	+1	+3	+3
Mediánová hrubá měsíční mzda v podnikatelské sféře	0	-1	+2	-1	+2	+3	0	-2	-3	-5	-7	+4	+3	+5
Podíl nezaměstnaných osob	0	-1	0	-4	+7	+1	+1	-7	-7	+4	+1	+2	+1	+2
Obecná míra nezaměstnanosti	+1	-1	+5	-1	+5	+1	+2	+5	-4	-1	-4	-2	-4	-2
Podíl dlouhodobě nezaměstnaných	+8	+3	-1	-2	0	0	0	0	-3	0	0	0	-5	0
Podíl zaměstnaných ve službách	0	+1	0	+3	0	+5	+2	0	0	0	-1	-3	-2	-5
Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele	0	0	+2	+4	+6	0	+7	-1	-3	-8	-3	0	-1	-3
Dokončené byty na 1000 obyvatel	-1	+1	0	+1	0	0	+6	-1	-2	0	+3	-8	+1	0
Index změny počtu ekonomicky aktivních subjektů	0	0	+4	+4	+8	0	+5	+1	-5	-4	0	-1	-4	-8
Počet ekonomicky aktivních subjektů na 1000 obyvatel	0	+1	+2	+3	+4	+1	+3	-1	-2	-2	-4	-1	-2	-2
Index změny tvorby hrubého fixního kapitálů	-1	-1	+1	+5	+1	-4	+5	-1	-1	+2	-2	0	-1	-3
Přímé zahraniční investice na obyvatele	0	0	+1	+3	+1	+4	+3	-7	+8	-5	-2	+1	-2	-5
Podíl reinvestovaného zisku na přímých zahraničních investicích	0	-1	-8	-3	0	+10	+10	+3	-1	+7	-7	-4	0	-6
Podíl základního kapitálu na přímých zahraničních investicích	+5	+2	+4	+5	-10	-4	-10	+3	-4	-8	+10	-2	-1	+10
Počet pracovníků ve výzkumu a vývoji na 1000 zaměstnanců	0	+5	+1	-7	0	0	0	+4	+3	0	0	-1	-6	+1
Výdaje na výzkum a vývoj	0	+1	+3	-6	0	0	+1	+1	+3	0	-1	-1	-1	0
Hustota železniční sítě	0	0	0	0	0	0	0	-4	-2	+1	0	+5	-1	+1
Hustota dálniční sítě	0	-1	-1	+2	-5	0	0	-3	-4	+4	+2	-11	-2	-9
ZMĚNA V POŘADÍ MEZI KRAJI CELKEM	-10	-15	+30	-14	+63	+50	+50	-15	-32	-25	-42	-25	-35	-8

Zdroj: vlastní zpracování na základě (ČSÚ, 2025), (ČNB, 2025) a (MPSV, 2025)

3.7 Shrnutí srovnávací analýzy klíčových ukazatelů ekonomické vývoje

Pozice Libereckého kraje v mezikrajském srovnání je **alarmující**. Data jednoznačně ukazují, že region v uplynulých dvou dekádách v řadě zásadních ukazatelů ztratil svoji pozici a dnes patří mezi strukturálně nejvíce oslabené oblasti České republiky. Souhrnný index změn, který dosáhl hodnoty **+50**, řadí Liberecký kraj po bok strukturálně postižených krajů, tj. Karlovarského (+63) a Ústeckého (+50). Společně tak tvoří skupinu regionů, které se v dlouhodobém horizontu propadly nejvíce a jejichž **problémy nelze považovat za dočasné, nýbrž za hluboce zakořeněné. Nejde o dočasnou odchylku, ale o projev trvalých a systémových limitů Libereckého kraje.**

Největší slabinou zůstává ekonomická výkonnost. Hrubý domácí produkt na obyvatele se propadl o čtyři pozice, což potvrzuje, že hospodářství regionu neroste dostatečně rychle. Přestože produktivita práce na zaměstnance stagnovala, relativní postavení vzhledem k velikosti populace výrazně oslabuje, což odráží úzkou a málo diverzifikovanou hospodářskou základnu, která nedokáže generovat dostatečnou přidanou hodnotu. Ekonomickou zranitelnost Libereckého kraje prohlubuje i **nedostatečná bytová výstavba a slabá podnikatelská aktivita**, což je jasný signál, že kraj nedokáže ani přitáhnout, ani udržet investory, ani podpořit místní podnikání.

Stejně závažná je demografická situace. Přestože se kraj mírně posunul v celkovém počtu obyvatel, **dramaticky ztratil v přirozeném přírůstku a migrační bilanci**. Obyvatelstvo stárne a nové pracovní síly nepřicházejí, což oslabuje pracovní trh, zvyšuje tlak na veřejné služby a dlouhodobě podkopává konkurenceschopnost Libereckého kraje.

Výrazně zaostává i oblast vzdělávání a lidského kapitálu. **Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob se zvyšuje pomaleji než v jiných krajích ČR**, což zásadně omezuje šance kraje uspět v přechodu k ekonomice s vysokou přidanou hodnotou založené na znalostech. Rostoucí vyjíždka za vzděláním i prací ukazuje, že obyvatelé regionu hledají příležitosti mimo kraj, a tím oslabují lokální spotřebu i nabídku kvalifikované pracovní síly. Liberecký kraj ztrácí schopnost přitahovat moderní odvětví a inovace.

Situace na trhu práce je neuspokojivá. Přestože mediánové mzdy dohnaly ve sledovaném období část rozdílu vůči celé ČR, **čistý disponibilní důchod domácností zaostává**. Obyvatelé Libereckého kraje sice vydělávají více, ale jejich životní úroveň neroste stejně rychle jako v ostatních krajích. To spolu s nedostatkem dostupného bydlení a slabou nabídkou služeb vytváří podmínky, které tlačí mladé a vzdělané obyvatele k odchodu z Libereckého kraje.

Jedním z mála pozitiv je příliv přímých zahraničních investic. Ten je sice ve srovnání s celou ČR nadprůměrný, avšak **nevyužitý potenciál je enormní**. Investice nejsou dostatečně napojené na místní podniky a výzkumné instituce, takže jejich přínos zůstává omezený na krátkodobý růst zaměstnanosti v odvětvích a činnostech s nižší přidanou hodnotou. Ačkoli výdaje na

výzkum a vývoj vzrostly, počet pracovníků ve výzkumu a vývoji stagnuje, což svědčí o tom, že region nedokáže proměnit kapitál v inovační kapacitu.

Dalším závažným nedostatkem je **dopravní infrastruktura**. Liberecký kraj na svém území nemá prakticky žádnou více Kolejnou železniční trať, ani elektrifikovanou železniční trasu. Délka dálniční sítě je nejnižší v celé České republice, a to i při přepočtu na rozlohu kraje. Kraji zásadně chybí moderní, kvalitní a kapacitní dopravní napojení na hospodářské uzly v Ústeckém nebo Královéhradeckém kraji, za hranicemi v Německu i Polsku, ale také přímé železniční spojení do Prahy. Tento deficit omezuje zapojení kraje do širších ekonomických vazeb a současně snižuje jeho přitažlivost pro investory i atraktivitu pro obyvatele.

Liberecký kraj se ve sledovaném období dostal do kategorie regionů s nejhlubším propadem v České republice. Oslabil svou pozici v hospodářské výkonnosti, demografickém vývoji, vzdělanostní struktuře i podnikatelské aktivitě. Tyto slabiny se vzájemně násobí, neboť slabá ekonomika odrazuje investory, školství neposkytuje kvalifikovanou pracovní sílu a stárnoucí populace zvyšuje tlak na veřejné služby.

3.7.1 Doporučení

Pokud Liberecký kraj nenajde způsob, jak zásadně změnit své dlouhodobé směřování, hrozí mu, že se trvale zařadí mezi periferní regiony Česka s nízkou životní úrovní, slabou konkurenceschopností a rostoucí závislostí na vnějších zdrojích. Dosavadní trajektorie potvrzená celkovým propadem v pořadí mezi kraji ukazuje, že jde o strukturální problém, nikoliv o dočasný výkyv. Liberecký kraj stojí na křižovatce, buď využije příznivý příliv zahraničního kapitálu k nastartování inovační transformace, nebo se trvale propadne mezi strukturálně nejvíce znevýhodněné regiony. **Vláda, krajská samospráva, podnikatelský sektor a vzdělávací a výzkumné instituce musí společně přijmout rozhodnutí, zda chtějí, aby se region stal aktivním hráčem v moderní znalostní ekonomice, nebo zda se smíří s rolí periferní oblasti, odkud budou odcházet mladí a kvalifikovaní lidé. V tuto chvíli je zcela zřejmé, že bez rychlých a cílených zásahů se nepříznivý trend nepodaří zvrátit.**

Základním předpokladem obratu je **přeměna hospodářské základny**. Pokud kraj nadále zůstane závislý na méně sofistikovaných odvětvích a na zahraničních investicích bez vazby na lokální výzkum, vývoj a inovace, stane se pouhou montážní periferií, což by vedlo k dlouhodobé stagnaci na nízké úrovni přidané hodnoty a k postupnému vylidňování regionu. Proto je nezbytné, aby podpora směřovala k odvětvím s vyšší technickou a znalostní náročností a aby byla aktivně rozvíjena spolupráce podniků, středních a vyšších odborných škol, univerzity a výzkumných pracovišť.

Rozvoj **dopravní infrastruktury** nelze nadále odkládat. Pokud kraj nezlepší své dopravní napojení, zůstane mimo hlavní investiční proudy a jeho atraktivita bude dále klesat. To povede k posilování odlivu obyvatel a podniků do lépe dopravně dostupných regionů.

Stejně naléhavé je řešení **demografických problémů**. Pokud se nepodaří zastavit stárnutí populace a odliv mladých lidí, pracovní trh se během příštích let ocitne v kritické nerovnováze. To povede nejen k tlaku na růst nákladů ve veřejných službách, ale i k tomu, že region nebude schopen nabídnout investorům kvalifikovanou pracovní sílu. Přijetí opatření v oblasti dostupného bydlení, kvalitních veřejných služeb a moderního vzdělávání proto nesnese odkladu.

Odkládání řešení alarmující situace v oblasti dopravní infrastruktury, vzdělávání a rozvoje lidského kapitálu by znamenalo, že kraj definitivně ztratí svoji konkurenceschopnost vůči progresivnějším krajům ČR, což dále prohloubí socioekonomické rozdíly vůči vyspělejším částem ČR.

4 Identifikace hlavních příčin poklesu nebo zaostávání

Analýza vývoje Libereckého kraje v posledních dvou dekádách ukazuje, že kraj čelí kombinaci vnitřních a vnějších faktorů, které významně ovlivňují jeho schopnost držet krok s dynamicky se rozvíjejícími oblastmi České republiky. Přestože v některých ukazatelích vykazuje lepší výsledky než strukturálně postižené kraje, v řadě dalších se objevují symptomy stagnace či postupného zaostávání. Tyto faktory nelze chápat izolovaně, navzájem se prolínají a vytvářejí komplexní bariéry bránící vyšší konkurenceschopnosti regionu.

Ambicí této kapitoly je proto identifikovat příčiny, které stojí za relativně slabším výkonem kraje. Tyto příčiny lze rozdělit do dvou hlavních kategorií: faktory vnitřního charakteru, tedy ty, které vycházejí z vnitřní struktury regionální ekonomiky, úrovně vzdělanosti či podnikatelského prostředí, a faktory vnějšího charakteru, které souvisejí se širšími podmínkami, jako je národní hospodářská politika, globální ekonomické změny nebo geografické a infrastrukturní limity. Statistickou analýzu odhadující sílu těchto konkrétních faktorů při stimulaci hospodářského rozvoje Libereckého kraje shrnuje příloha na straně 110 a následujících.

4.1 Faktory vnitřního charakteru (strukturální problémy, vzdělání, podnikatelské prostředí)

Liberecký kraj vykazuje výrazné strukturální znevýhodnění a již v současnosti čelí celé řadě **vnitřních rozvojových bariér**, které zpomalují jeho konvergenci k hospodářsky nejsilnějším krajům ČR.

Jedním z nejpalčivějších problémů je přetrvávající závislost na tradičních průmyslových odvětvích, zejména automobilovém a sklářském průmyslu. Tyto obory se vyznačují relativně nízkou přidanou hodnotou a pomalou inovační dynamikou, což činí region mimořádně zranitelným vůči technologickým změnám i cyklickým výkyvům světové ekonomiky. Slabá terciarizace (13. místo mezi kraji) odráží nevyužitý potenciál služeb, a tedy i strukturální slabost trhu práce, který nenabízí dostatek kvalifikovaných a atraktivních pracovních příležitostí.

Dlouhodobým problémem je také **vyšší podíl obyvatel vyjíždějících za prací mimo kraj** (13. místo), především do Prahy a Středočeského kraje, což naznačuje **nedostatečně atraktivní pracovní nabídku** a nižší mzdovou úroveň v místě bydliště. Tento trend zároveň oslabuje lokální spotřební poptávku a přispívá k „odlivu“ ekonomického potenciálu mimo region.

V oblasti **vzdělání** Liberecký kraj vykazuje **podprůměrný podíl vysokoškolsky vzdělaných osob** (12. místo), což souvisí s omezenou kapacitou vysokoškolských institucí a jejich oborovým zaměřením. Značný počet studentů (podle odhadů MŠMT až 28 %) odchází za vzděláním mimo kraj (9. místo v dojížděcí za vzděláním), což zvyšuje riziko jejich trvalého odchodu z regionu a přispívá ke stárnutí populace a odlivu kvalifikované pracovní síly.

V oblasti podnikatelského prostředí se region potýká nejen s relativně nízkou hustotou ekonomicky aktivních subjektů (7. místo), ale především s jejich extrémně slabou dynamikou. Index změny počtu subjektů od roku 2005 (12. místo) ukazuje, že Liberecký kraj nedokáže generovat dostatečný příliv nových podnikatelských iniciativ, což se promítá do slabší inovační kapacity, kterou navíc dále zhoršují podprůměrné výdaje na výzkum a vývoj a nízký počet výzkumných pracovníků.

Liberecký kraj je regionem, který vnitřně restrukturalizuje jen velmi pomalu a jeho ekonomická struktura, vzdělanostní úroveň i inovační potenciál zůstávají na úrovni, která jej výrazně brzdí. Pokud nedojde k zásadní a cílené intervenci směřující k diverzifikaci ekonomiky, rozvoji terciárního sektoru a podpoře vzdělanostní a inovační základny, hrozí, že se kraj stále více přiblíží profilům strukturálně postižených oblastí a ztratí schopnost konkurovat dynamicky rostoucím krajům České republiky.

4.2 Vnější vlivy a meziregionální vazby

Hospodářský vývoj Libereckého kraje je zásadně ovlivňován jeho polohou na severu Čech v blízkosti Prahy a hranic s Polskem a Německem. Ačkoli tato poloha přináší určité příležitosti, ve skutečnosti vytváří i značné znevýhodnění v podobě odlivu pracovní síly, nedostatečného objemu investic a periferního postavení vůči hlavním rozhodovacím centrům.

Významným vnějším vlivem je **silná přitažlivost Prahy a Středočeského kraje**, kam směřuje značná část dojíždějících za prací. Tato dojíždka je vyvolávána jak **vyšší mzdovou hladinou a rozvinutým trhem práce v těchto regionech**, tak i relativně **dobrou dopravní dostupností** (zejm. dálniční spojení Liberec–Praha). Výsledkem je trvalý **odliv ekonomicky aktivních obyvatel mimo kraj**, který má nepříznivý dopad na lokální trh práce, snižuje daňovou bázi obcí a oslabuje poptávku po některých typech služeb v Libereckém kraji.

Přeshraniční spolupráce s německými a polskými regiony v rámci Euroregionu Nisa sice představuje částečnou výhodu, ale doposud byla založena především na malých a středních podnicích a komunálních projektech, které nemají dostatečnou váhu pro strukturální transformaci ekonomiky. Větší objemy přímých zahraničních investic se dlouhodobě vyhýbají Libereckému kraji a směřují do regionů s lepší infrastrukturou a vyšší urbanizací. V ukazatelích PZI na obyvatele se Liberecký kraj pohybuje pod průměrem ČR a jeho schopnost udržet zahraniční kapitál je slabší než u některých strukturálně postižených regionů, například Moravskoslezského kraje. Do budoucna by bezpochyby ekonomickému i společenskému rozvoji oblasti česko-polsko-německého Trojzemí pomohla realizace dobře zacílených významných projektů mezinárodního významu (např. rozvíjejících budované Deutsches Zentrum für Astrophysik v německém Görlitz apod.) směřujících do rozvoje znalostní ekonomiky a služeb s vysokou přidanou hodnotou.

Dalším důležitým vnějším faktorem je **subdodavatelské postavení kraje v rámci širších výrobních řetězců, zejména v automobilovém a strojírenském průmyslu**, což jej činí zranitelným vůči **vnějším šokům** – např. změnám poptávky, poruchám v dodavatelsko-odběratelských tocích nebo v důsledku geopolitického napětí. Pro exportně orientované podniky z kraje je navíc klíčová makroekonomická stabilita v eurozóně a poptávka z německého trhu, která má cyklický vliv na výkon regionální ekonomiky. Výbor Evropského parlamentu pro regionální rozvoj ostatně upozorňuje na rizika vysoké závislosti na automotive a nezbytnost diverzifikovat ekonomické modely regionů s významným automobilovým průmyslem v rámci spravedlivé transformace (MULLOOLY, 2025).

Z pohledu zapojení do znalostní ekonomiky Liberecký kraj nadále výrazně zaostává. Vážně napojení na centra excelentního výzkumu a metropolitní inovační uzly, což se odráží v podprůměrných výdajích na výzkum a vývoj a v nedostatku kvalifikovaných pracovníků v této oblasti. Region tak zůstává spíše periferním dodavatelem než aktivním tvůrcem inovací.

Vnější faktory působí na Liberecký kraj spíše negativně než pozitivně, blízkost Prahy vede k odlivu lidí a kapitálu, přeshraniční spolupráce nepřináší dostatečný strukturální impuls a nedostatečné zapojení do vyšších pater hodnotových řetězců drží kraj na okraji ekonomického prostoru České republiky i Evropy. Bez aktivní a cílené politiky, která by tuto periferní pozici narušila, hrozí regionu další prohlubování disparit vůči silným a dynamickým krajům.

4.3 Dopady transformace ekonomiky a globalizace

Transformace české ekonomiky po roce 1989 se v Libereckém kraji projevila specifickým způsobem, daným strukturou průmyslu, geografickou polohou i historickými souvislostmi. Region, jehož hospodářství bylo dlouhodobě založeno na **tradičních odvětvích s nižší přidanou hodnotou**, jako je sklářství, textilní průmysl a později automobilový sektor, vstupoval do transformačního období s relativně úzkým výrobním profilem a vysokou závislostí na několika málo dominantních zaměstnavatelích.

Dynamika ekonomické globalizace v kombinaci s liberalizací obchodu a otevřením trhu přinesla do regionu nové investiční příležitosti, ale zároveň také **zvýšila konkurenční tlak na tradiční odvětví**. Mnoho podniků v oblasti sklářství, textilu a lehkého průmyslu nebylo schopno obstát v globální konkurenci levnější výroby z Asie a v důsledku toho došlo k **masivní restrukturalizaci zaměstnanosti a uzavírání podniků**, zejména v periferních částech kraje (např. Frýdlantsko nebo část Českolipska).

Na druhé straně region dokázal v průběhu 90. let a po vstupu do EU přilákat **některé významné investory**, především do vybraných fragmentů dodavatelského řetězce **automobilového průmyslu a strojírenství**, čímž částečně vyrovnal ztráty z kolapsu tradičních odvětví. Tento posun však **nebyl doprovázen odpovídajícím růstem kvalifikační úrovně pracovní síly ani**

diverzifikací ekonomické základny, což vede k vyšší zranitelnosti kraje vůči cyklickým výkyvům globální poptávky, technologickým změnám nebo krizím v dodavatelsko-odběratelských řetězcích.

Proces globalizace se také výrazně promítá do **mobility pracovní síly** – jak směrem **ven z kraje (za lepšími mzdovými podmínkami a širší nabídkou práce do Prahy a Středočeského kraje)**, tak i směrem **dovnitř, v podobě pracovní migrace zejména z východní Evropy, ale i z Dálného východu**, reagující na poptávku po levné pracovní síle v průmyslových provozech. Tyto procesy mají dlouhodobý dopad na **sociální soudržnost**, strukturu pracovního trhu i tlak na veřejné služby.

Transformace ekonomiky v posledních třech dekádách tak v Libereckém kraji vedla ke **značným vnitřním změnám** – odvětvové restrukturalizaci, proměně zaměstnanecké struktury a nové závislosti na externích faktorech. Kraj sice **částečně využil výhod otevřené ekonomiky**, avšak bez hlubší inovační transformace a dostatečné míry adaptace na znalostní ekonomiku zůstává **zranitelný vůči turbulencím mezinárodního prostředí** a geopolitickým vlivům. Tento vývoj posiluje potřebu **cílené podpory diverzifikace, digitalizace a zvyšování kvalifikace obyvatelstva**, zejména v lokalitách s vyšší mírou strukturální zátěže.

4.4 Shrnutí a syntéza příčin

Na základě předchozích analýz lze příčiny zaostávání Libereckého kraje rozdělit do tří vzájemně propojených rovin: **strukturální faktory vnitřního charakteru, vnější vlivy a meziregionální vazby a dopady transformace ekonomiky a globalizace**. Společně formují specifický vývojový profil kraje a jeho dlouhodobou výzvu v překonávání ekonomické a sociální perifernosti.

1. Strukturální faktory vnitřního charakteru:

- **Úzký sektorový profil:** Kraj je dlouhodobě orientován na průmyslovou výrobu s nízkým podílem terciéru. Tradiční odvětví (sklářství, textil) ztratila konkurenceschopnost, novější segmenty (např. automotive) dominují, ale vykazují **nižší přidanou hodnotu a inovační aktivitu**.
- **Vzdělanostní struktura:** Podíl osob s vysokoškolským vzděláním je pod republikovým průměrem. Kraj se potýká s **nižší atraktivitou pro mladé talenty** a absolventy univerzit, kteří často odcházejí do metropolitních oblastí.
- **Podnikatelské prostředí:** Nízký počet aktivních podnikatelských subjektů na 1000 obyvatel v některých částech kraje, slabá diverzifikace a **nedostatek inovativních podniků** limitují ekonomickou dynamiku.
- **Výrazná vnitřní diferenciac:** Liberecká kraj vykazuje významné rozdíly mezi jednotlivými oblastmi, především periferními (např. Frýdlantsko, část Českolipska) z hlediska příjmů obyvatel a dostupnosti služeb.

2. Vnější vlivy a meziregionální vazby:

- **Výrazná dojíždka za prací a vzděláním mimo kraj** (zejména do Prahy a Středočeského kraje), která odráží jak nižší mzdové a kariérní možnosti v regionu, tak koncentraci sofistikovaných služeb s vysokou přidanou hodnotou mimo kraj.
- **Slabší zapojení do přeshraničních a meziregionálních inovačních sítí**, přestože kraj těží z blízkosti k Německu a Polsku. Přeshraniční spolupráce je spíše lokálního charakteru a nevytváří systémový dopad na výkonnost ekonomiky regionu.
- **Podprůměrné přímé zahraniční investice a nízký podíl reinvestovaného zisku** ukazují na slabé ukotvení investorů a omezenou schopnost Libereckého kraje transformovat zahraniční kapitál do trvalého hospodářského růstu.

3. Dopady transformace ekonomiky a globalizace:

- **Restrukturalizace po roce 1989 vedla ke kolapsu tradičních odvětví Libereckého kraje**, přičemž nástup nových nebyl tak diverzifikovaný a inovativní jako např. v Moravskoslezském kraji.
- **Závislost na úzce specializovaných fragmentech exportních odvětví** (např. subdodavatelství pro automotive) činí kraj zranitelným vůči globálním šokům, narušení dodavatelských řetězců a geopolitickým rizikům.
- **Migrace pracovní síly** (odchod kvalifikovaných, příchod levné pracovní síly) ovlivňuje soudržnost trhu práce i kvalitu života v některých částech Libereckého kraje.
- Liberecký kraj nevykazuje výrazné zlepšení v oblasti výzkumu, vývoje ani digitální transformace a **zaostává v adaptaci na znalostní ekonomiku**.

5 Tematické oblasti s potenciálem pro zlepšení

Na základě komplexní analýzy vývoje ekonomických, sociálních a demografických ukazatelů v letech 2003–2023 (kapitoly 2–4) a statistického zhodnocení faktorů regionálního růstu (kap. 4) byly identifikovány tematické oblasti, jejichž zlepšení představuje zásadní příležitost pro návrat Libereckého kraje na trajektorii udržitelného rozvoje a konvergence k průměrným hodnotám České republiky. Následující prioritní oblasti reflektují jak strukturální výzvy (např. závislost na průmyslu, stárnutí populace, nízká inovační kapacita), tak vnější trendy (globalizace, zelená transformace, změny na trhu práce).

5.1 Diverzifikace hospodářské struktury a posílení terciéru

Zjištění:

Liberecký kraj vykazuje dlouhodobou strukturální závislost na zpracovatelském průmyslu (zejména automotive, sklářství, textilnictví), která je potvrzena nadprůměrnými lokalizačními koeficienty (viz kapitolu 2.4). Naopak podíl služeb na zaměstnanosti i HDP je podprůměrný, což snižuje odolnost vůči krizím a omezuje růst produktivity práce (viz kapitolu 3.2.6).

Doporučená opatření:

- Podpora rozvoje znalostně intenzivních služeb, ICT sektoru, kulturních, kreativních a expertních profesí a cestovního ruchu.
- Rozvoj podnikatelské infrastruktury pro terciární sektor včetně technologických a inovačních hubů mimo Liberec.
- Přesměrování části veřejné podpory na rozvoj nemanuálních sektorů s vysokou přidanou hodnotou.

Hlavní indikátory:

- Podíl zaměstnaných v sektoru služeb na celkové zaměstnanosti (%)
- Počet ekonomicky aktivních subjektů ve službách na 1000 obyvatel
- Lokalizační koeficient pro terciární odvětví (např. ICT, odborné služby, cestovní ruch, kulturně kreativní odvětví apod.)

5.2 Posílení inovační kapacity a aplikovaného výzkumu

Zjištění:

Liberecký kraj dosahuje nízkých hodnot v ukazatelích výdajů na výzkum a vývoj i počtu pracovníků ve VaV na 1000 zaměstnanců (viz kapitolu 3.5). Region postrádá silnou aplikační základnu pro přenos znalostí do podnikové sféry, zejména mimo krajské centrum.

Doporučená opatření:

- Systematické propojení Technické univerzity v Liberci s průmyslovými partnery prostřednictvím společných VaV projektů.
- Podpora vzniku experimentálních a testovacích zařízení ve spolupráci s podniky a výzkumnými institucemi.
- Posílení role transferových center a zakládání spin-off podniků.

Hlavní indikátory:

- Výdaje na výzkum a vývoj na 1 zaměstnance (Kč, běžné a stálé ceny)
- Počet pracovníků ve VaV na 1000 zaměstnanců
- Počet registrovaných patentů / užitečných vzorů na 100 000 obyvatel
- Počet společných VaV projektů firem a výzkumných organizací
- Počet start-upů / spin-off firem vzniklých z TUL nebo AV ČR v kraji

5.3 Stabilizace a rozvoj lidského kapitálu

Zjištění:

Liberecký kraj vykazuje nízký podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel (12. místo v mezikrajském srovnání) a zároveň vysoký podíl mladých osob vyjíždějících za vzděláním mimo region (kapitoly 3.1.4 a 3.1.5). Demografický vývoj navíc potvrzuje stárnutí populace a úbytek obyvatel v produktivním věku (kapitoly 3.1.1 a 3.1.3).

Doporučená opatření:

- Rozšíření a modernizace vzdělávacích a studijních programů a materiálně-technického zázemí technických středních, vyšších odborných škol i jediné vysoké školy v kraji (Technické univerzity v Liberci) v souladu s potřebami trhu práce.
- Zavedení motivačních a návratových programů pro absolventy, kteří kvůli vzdělání opustili region.
- Podpora celoživotního vzdělávání a rekvalifikací, zejména v technických a digitálních oborech.

Hlavní indikátory:

- Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob ve věku 25–64 let (%)
- Počet studentů vyšších odborných a vysokých škol s trvalým pobytem v kraji na 1000 obyvatel
- Podíl osob účastnících se programů dalšího vzdělávání (% populace 25–64 let)
- Míra návratnosti absolventů (podíl absolventů vysokých škol, kteří zůstali, resp. se vrátili do kraje)
- Počet nově akreditovaných studijních programů na vysokých školách v Libereckém kraji

5.4 Zvýšení atraktivity pracovního trhu a mzdové úrovně

Zjištění:

Navzdory růstu produktivity práce (kapitola 2.3) vykazuje Liberecký kraj nižší průměrné a mediánové mzdy, vysoký podíl vyjíždějících za prací (kapitola 3.1.4) a výrazné územní disparity mezi Libercem a periferiemi (kapitola 4.1). Míra dlouhodobé nezaměstnanosti zůstává vyšší než v rozvinutějších regionech (kapitola 3.2.5).

Doporučená opatření:

- Podpora vzniku kvalitních pracovních míst v periferních částech kraje.
- Zvýšení konkurenceschopnosti regionálních zaměstnavatelů prostřednictvím mzdových příspěvků a investičních pobídek.
- Rozvoj možností práce na dálku a hybridních forem zaměstnání.

Hlavní indikátory:

- Míra zaměstnanosti (15–64 let, %)
- Průměrná / mediánová mzda (běžné a stálé ceny)
- Podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkové nezaměstnanosti (%)
- Počet vyjíždějících za prací na 1000 obyvatel
- Index růstu mediánové mzdy v podnikatelské sféře

5.5 Restart investiční aktivity a posílení reinvestičního potenciálu

Zjištění:

Liberecký kraj má nejnižší hodnotu indexu růstu tvorby hrubého fixního kapitálu mezi všemi kraji ČR (kapitola 3.4.3) a zároveň nízký poměr reinvestovaného zisku v rámci přímých zahraničních investic (kapitola 3.4.5), což omezuje akumulaci kapitálu pro budoucí rozvoj.

Doporučená opatření:

- Aktivní vyhledávání investorů se zájmem o dlouhodobé ukotvení v regionu a podporu vývoje produktů.
- Příprava významných přeshraničních investičních projektů zaměřených na znalostní ekonomiku a terciární sektor s vysokou přidanou hodnotou.
- Zřízení krajského investičního nástroje pro spolufinancování strategických projektů.
- Motivace podniků k reinvestici zisků formou daňových benefitů a přístupu k veřejným službám.

Hlavní indikátory:

- Hrubá tvorba fixního kapitálu na 1 obyvatele (běžné a stálé ceny)
- Poměr reinvestovaného zisku k základnímu kapitálu přímých zahraničních investic (%)
- Podíl Libereckého kraje na celkovém objemu PZI v ČR (%)

- Objem realizovaných investic s krajskou podporou (např. OP TAK, IROP)
- Rozloha aktivovaných brownfieldů (v ha)

5.6 Posílení regionální soudržnosti a dostupnosti služeb

Zjištění:

Značná vnitřní diferenciací mezi Libercem a periferií kraje (Frýdlantsko, část Semilská) se projevuje v nižší dostupnosti služeb, nižší míře ekonomické aktivity i odlivu obyvatel (kapitoly 3.1.2 a 4.1). Prohlubující se disparity ohrožují soudržnost a stabilitu regionu.

Doporučená opatření:

- Investice do dostupnosti veřejných a digitálních služeb v periferních oblastech.
- Investice do kvalitního a kapacitního dopravního napojení na ekonomické a transportní uzly v okolních krajích (nejen směrem na Mladou Boleslav a Prahu).
- Posílení dostupnosti veřejné dopravy a pracovních příležitostí.
- Podpora místního podnikání a komunitních ekonomických projektů.
- Posílení spolupráce v rámci česko-polsko-německého Trojzemí.

Hlavní indikátory:

- Index dojíždky za službami (časová dostupnost škol, lékaře, úřadu)
- Počet obyvatel obcí do 2000 obyvatel s pokrytím vysokorychlostním internetem (%)
- Míra migračního salda v periferních ORP (např. Frýdlant, Semily)
- Zkapacitnění a zkvalitnění dopravní sítě (zejm. dálnice a silnice první třídy, dvojkolejné úseky železniční sítě, elektrifikace železniční sítě)
- Index spokojenosti obyvatel se službami v obcích (dotazníkově)
- Počet nových nebo rozšířených poboček veřejných služeb mimo krajské město

5.7 Podpora digitální a zelené transformace

Zjištění:

Region zatím nevykazuje systematické přechody směrem k digitální či zelené ekonomice, ačkoliv právě **tyto směry představují zásadní rozvojové příležitosti v kontextu evropských politik a investičních priorit** (viz kapitolu 3.4).

Doporučená opatření:

- Zavádění prvků „chytrého regionu“ (smart region) včetně datového řízení veřejných služeb.
- Podpora komunitní energetiky, dekarbonizace průmyslu a cirkulární ekonomiky.
- Vzdělávání pracovní síly v oblasti zelených technologií, energetiky a digitálních dovedností.

Hlavní indikátory:

- Počet komunitních energetických projektů na 100 000 obyvatel
- Počet zaměstnanců v sektoru zelené ekonomiky a ICT
- Podíl škol zapojených do výuky digitálních kompetencí a ekologie (%)
- Míra digitalizace veřejné správy (počet digitálních služeb dostupných online)
- Podíl veřejných budov s energetickým managementem a úsporami energie (%)

Z hlediska potenciálu pro zvýšení ekonomické výkonnosti, snížení meziregionálních disparit a zajištění dlouhodobé konkurenceschopnosti Libereckého kraje by měly být **prioritizovány následující oblasti**:

- **Rozvoj lidského kapitálu** (vzdělanost, návrat absolventů, rekvalifikace).
- **Diversifikace ekonomiky** a podpora terciéru.
- **Podpora výzkumu, vývoje a inovací** s napojením na podniky.
- **Zvýšení investiční aktivity a zlepšení kapacity a atraktivity kraje pro reinvestice.**
- **Zajištění dostupnosti služeb a ekonomických příležitostí v celém území kraje.**

Tato doporučení tvoří základ pro formulaci navazujících strategických kroků a aktualizaci krajských rozvojových dokumentů.

Závěr

Závěrečná část této analytické studie shrnuje zjištění o vývoji a současném postavení Libereckého kraje v kontextu mezikrajského srovnání v České republice. Analýza vychází z časových řad a strukturálních charakteristik ekonomického, sociálního a demografického vývoje v letech 2003–2023 a ukazuje, že **Liberecký kraj navzdory dílčím pozitivům v řadě oblastí zaostává a vykazuje znaky strukturálně postiženého regionu.**

Liberecký kraj dlouhodobě patří mezi regiony s podprůměrným ekonomickým výkonem. HDP na obyvatele i na zaměstnance se pohybuje pod celostátním průměrem a dynamika růstu je příliš nízká na to, aby umožnila skutečnou konvergenci k ekonomicky silnějším krajům. Obzvláště alarmující je nízká tvorba hrubého fixního kapitálu, kde Liberecký kraj dosahuje nejhorších výsledků ze všech krajů ČR, což znamená vážné oslabení jak podnikatelského prostředí, tak modernizace veřejné infrastruktury.

Struktura hospodářství zůstává málo diverzifikovaná a silně závislá na tradičních průmyslových odvětvích, zejména automobilovém, sklářském a částečně textilním. Liberecký kraj se tak stává zranitelným vůči technologickým změnám, globalizačním tlakům a cyklickým výkyvům poptávky. Sektor služeb a znalostní ekonomiky je podprůměrně rozvinut, omezuje tvorbu pracovních míst s vyšší přidanou hodnotou a prohlubuje strukturální slabiny.

Další oblastí, ve které Liberecký kraj čelí problémům, je lidský kapitál. Ve srovnání s většinou ostatních krajů vykazuje nižší podíl vysokoškolsky vzdělané populace a poměrně vysoký podíl mladých lidí vyjíždějících za vzděláním mimo region. V kombinaci s nízkou mírou návratnosti absolventů to vede k oslabování inovačního a odborného potenciálu. Přestože Technická univerzita v Liberci představuje důležitý výzkumný a vzdělávací uzel, její vliv je zatím prostorově omezený a nedochází k širší regionální difuzi znalostí ani ke vzniku inovačních ekosystémů mimo krajské centrum.

Demografický vývoj v Libereckém kraji ukazuje na postupné stárnutí populace, mírný přirozený úbytek a jen velmi pozvolný růst celkového počtu obyvatel. Obyvatelstvo periferních oblastí, jako je Frýdlantsko nebo části Semilská, čelí horší dostupnosti služeb, pracovních příležitostí i vzdělávacích institucí. Region tak není homogenní. Rozdíly mezi centrem a periferií se v čase spíše prohlubují, což snižuje sociální soudržnost i efektivitu rozvojových intervencí.

Ačkoli nezaměstnanost zůstává relativně nízká, nižší mzdová úroveň a slabá atraktivita pracovních míst vedou k masivní vyjízdce za prací mimo kraj, zejména do Prahy a Středočeského kraje. To nejen oslabuje lokální trh práce, ale také snižuje daňovou bázi a zhoršuje ekonomickou soběstačnost kraje.

Bez jasně cílených a intenzivních intervencí ze strany vlády a příslušných ministerstev hrozí, že se Liberecký kraj stane strukturálně postiženým regionem. Mnohé ukazatele – od investiční

aktivity, přes vzdělanostní strukturu až po inovační kapacitu – vykazují parametry typické pro hospodářsky, strukturálně nebo sociálně deprivovaná území.

Budoucí rozvoj kraje proto nelze zajistit pouze regionálními opatřeními. Je nutná koordinovaná politika státu, která se zaměří na:

- diverzifikaci hospodářské struktury a posílení terciéru,
- posílení inovační kapacity a aplikovaného výzkumu,
- stabilizaci a rozvoj lidského kapitálu,
- zvýšení atraktivity pracovního trhu a mzdové úrovně,
- restart investiční aktivity a posílení reinvestičního potenciálu,
- posílení regionální soudržnosti a dostupnosti služeb a na
- podporu digitální a zelené transformace.

Pokud tyto kroky nebudou realizovány, Liberecký kraj bude dále ztrácet krok s dynamickými regiony ČR a jeho ekonomická i sociální pozice se bude postupně přibližovat krajům, které jsou dnes již považovány za strukturálně postižené.

Příloha Statistická analýza faktorů regionálního hospodářského růstu

Regionální hospodářský růst je výsledkem působení celé řady vzájemně provázaných faktorů, které ovlivňují výkonnost ekonomiky daného území v čase. Zatímco hrubý domácí produkt (HDP) na obyvatele nebo na zaměstnance představuje klíčový syntetický ukazatel vývoje regionální ekonomiky, samotný růst HDP nelze chápat izolovaně. Jeho změny často odrážejí vývoj v oblasti zaměstnanosti, produktivity práce, investic, vzdělanostní struktury či inovační kapacity.

Ambicí této kapitoly je **identifikovat faktory, které ve střednědobém až dlouhodobém časovém horizontu nejvíce souvisejí s vývojem HDP** v analyzovaném kraji, a to prostřednictvím aplikace vybraných statistických metod. Hlavní pozornost je věnována **korelační analýze, která umožňuje kvantifikovat sílu a směr vzájemných vztahů mezi HDP a dalšími socioekonomickými ukazateli.**

Záměrem analýzy není prokázání příčinných vztahů, ale spíše **identifikace proměnných, jejichž vývoj je s vývojem HDP nejvíce spjat.** Tyto poznatky mohou sloužit jako podklad pro hlubší analýzu nebo jako inspirace pro tvorbu rozvojových strategií na úrovni regionu.

Výběr indikátorů

Pro statistickou analýzu byly vybrány indikátory, které **reprezentují klíčové aspekty regionálního hospodářského vývoje.** Výběr vycházel z **předchozí interpretace jejich vývoje v čase a v porovnání s ostatními regiony ČR.** Zohledněna byla také **dlouhodobá dostupnost dat a jejich relevance vůči regionálnímu HDP.**

Použité tematické okruhy a příklady indikátorů:

Ekonomická výkonnost

- HDP na obyvatele (běžné a stálé ceny)
- HDP na zaměstnance (běžné a stálé ceny)

Demografie a lidský kapitál

- Počet obyvatel
- Celkové, přirozené a migrační saldo
- Index stárí
- Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob starších 15 let
- Mezikrajská vyjíždka a dojíždka (srovnání let 2001, 2011 a 2021)

Trh práce a zaměstnanost

- Podíl zaměstnaných ve službách
- Míra nezaměstnanosti a podíl nezaměstnaných osob

- Průměrná mzda
- Mediánová mzda (celková i v podnikatelské sféře)

Životní úroveň a příjmy

- Čistý disponibilní důchod na obyvatele (běžné a stálé ceny)
- Příjmy ze zaměstnání, podnikání, dávek
- Počet dokončených bytů (intenzita bytové výstavby)

Podnikání a investice

- Počet ekonomických subjektů se zjištěnou aktivitou (od roku 2005)
- Tvorba hrubého fixního kapitálu (běžné a stálé ceny)
- Přímé zahraniční investice
- Podíl reinvestovaného zisku na přímých zahraničních investicích
- Podíl základního kapitálu na přímých zahraničních investicích

Výzkum, vývoj a inovace

- Výdaje na výzkum a vývoj
- Počet výzkumných pracovníků a celkový počet pracovníků ve výzkumu a vývoji (od roku 2005)

Metodika výzkumu a zdroje dat

Ambicí statistické analýzy je **zhodnotit, jak silně a v jakém směru souvisejí vybrané socioekonomické indikátory s vývojem hrubého domácího produktu (HDP) v Libereckém kraji v delším časovém horizontu**. K tomu byly využity základní nástroje deskriptivní a inferenční statistiky, zejména korelační analýza, případně doplňkově i jednoduché regresní přístupy.

Základní metodicko-analytický rámec tvoří **Pearsonův korelační koeficient**, který kvantifikuje lineární závislost mezi dvěma spojitými proměnnými. Hodnoty koeficientu se pohybují **v intervalu od -1 do +1**, přičemž **hodnota blízká +1 značí silnou pozitivní korelaci, hodnota blízká -1 silnou negativní korelaci a hodnota blízká 0 ukazuje na absenci lineární vazby**.

U všech zjištěných korelačních koeficientů byla testována **statistická významnost na hladině významnosti $\alpha = 0,05$** .

V případě vybraných proměnných, které vykazovaly **velmi silnou vazbu na vývoj HDP**, byla provedena **doplňková lineární regresní analýza**, jejímž cílem bylo ověřit, do jaké míry lze změny HDP vysvětlit pomocí konkrétního indikátoru (nezávislé proměnné). Výsledky **doplňkových regresních modelů** jsou interpretovány s důrazem na **koeficient determinace (R^2) a statistickou významnost odhadnutých parametrů**.

Před provedením samotné analýzy bylo nezbytné zajistit konzistenci a srovnatelnost dat napříč časem. Zpracování zahrnovalo zejména tyto kroky:

- **Transformace na stálé ceny:** V případech, kde byla dostupná pouze data v běžných cenách, byl proveden přepočet na stálé ceny pomocí příslušného cenového indexu, aby bylo možné eliminovat vliv inflace. V případě HDP byl jako cenový index zvolen implicitní cenový deflátor HDP, v případě příjmových ukazatelů obyvatel (průměrná a mediánová mzda a čistý disponibilní důchod domácností) index spotřebitelských cen a v případě hrubé tvorby kapitálů pak cenový index kapitálových statků, který je součástí indexu cen průmyslových výrobců. Všechny ukazatele byly pro jednoduchost přepočteny na stálé ceny roku 2020. HDP ve stálých cenách umožňuje porovnávat ekonomickou aktivitu v čase bez zkreslení změnami cen, což znamená, že ukazuje reálný růst nebo pokles ekonomického výkonu kraje nezávisle na tom, jak se mění ceny zboží a služeb. Tento převod tedy očišťuje data o cenové efekty a umožňuje přesnější hodnocení vývoje ekonomiky v delším časovém období. Také při analýze dlouhodobého vývoje příjmů obyvatel je lepší je převést z běžných na stálé ceny, protože takový převod odstraní vliv inflace či deflace, tedy změn cenové hladiny v průběhu času. Převod na stálé ceny umožňuje měřit reálnou hodnotu příjmů, tedy jejich kupní sílu, která odráží skutečnou ekonomickou situaci obyvatel nezávisle na kolísání cen. Tím se zajistí, že změny v příjmech nejsou zkresleny cenovými změnami, a umožní se tak objektivní a srovnatelný pohled na reálný růst nebo pokles životní úrovně v různých časových obdobích.
- **Transformace dat na jednotkový základ:** Časové řady ukazatelů, které v sobě inherentně zohledňují velikost konkrétního kraje, byly převedeny na jednotkový základ pro zajištění vzájemné srovnatelnosti (např. přepočet HDP na obyvatele či zaměstnance, přepočet na 1000 obyvatel regionu, podíl na logickém celku apod.). Přepočet ukazatelů na jednotkový základ umožňuje přesnější a srovnatelnější měření ekonomické výkonnosti a životní úrovně lidí v různých regionech. Transformací dat na jednotkový základ lze ale z celkového ukazatele také získat odlišnou informaci. Přepočet HDP na obyvatele indikuje lépe životní úroveň a prosperitu průměrného obyvatele kraje, neboť zahrnuje i osoby, které nejsou v produktivním věku nebo nejsou ekonomicky aktivní. Naproti tomu přepočet HDP na zaměstnance spíše naznačuje průměrnou produktivitu práce v regionu nebo průměrnou efektivitu ekonomiky daného kraje, protože se zaměřuje pouze na ekonomicky aktivní část populace.
- **Transformace dat na indexy:** Pro snadnější analýzu dlouhodobého vývoje v jednotlivých krajích byly dále všechny absolutní ukazatele vztaženy k základnímu roku (zpravidla rok 2003, pokud byla k tomuto roku již relevantní a spolehlivá data dostupná) a přepočteny na index změny příslušného indikátoru. Tímto způsobem byla nastavena pro všechny kraje pomyslná stejná „startovací čára“, usnadňující interpretaci dlouhodobého vývoje a vyhodnocení dynamiky změn v čase a umožňující mezikrajské srovnání bez ohledu na

absolutní velikost kraje. V případě ukazatelů, které jsou ve své obvyklé podobě poměrové (např. míra nezaměstnanosti, podíl nezaměstnaných osob, index stárí apod.) byla pro transformaci na indexy zpracována obvykle základní absolutní data (např. počet nezaměstnaných, počet zaměstnaných, počet obyvatel ve věku do 14 let, počet obyvatel starších 65 let apod.) s cílem posuzovat mezikrajské rozdíly v dynamice vývoje. Právě takto zpracované indexy jsou dále zapojeny do korelační analýzy a regresních statistických modelů, což výrazně zjednodušuje interpretaci výsledků.

- **Úplnost dat:** V analýze byly zahrnuty indikátory, pro něž byla k dispozici dostatečně dlouhá časová řada s minimálním výskytem chybějících hodnot (alespoň 15 let) a s daty, která byla mezičasově srovnatelná, pořízená podle dlouhodobě koherentní metodiky a vycházející ze spolehlivých zdrojů. K hlavním datovým zdrojům patří statistické databáze Českého statistického úřadu, České národní banky, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva financí, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a další.
- **Dekompozice časových řad:** V případě výrazně trendových časových řad je vhodné použití detrendovaných hodnot (např. pomocí první difference), aby nedocházelo k zavádějící identifikaci zdánlivé korelace způsobené společným trendem analyzovaných indikátorů (s ohledem na roční data a relativně malý počet sledování nemá smysl uvažovat o dalším očišťování časových řad například o sezónní složky). Očištění časových řad od trendu je nezbytná zejména pro primární korelační analýzu bilaterálních vztahů, jejíž výsledky by mohla zdánlivá korelace zásadně znehodnotit. V regresní analýze a analýze panelových dat se testuje multikolinearita a stacionarita vysvětlujících proměnných.
- **Zpoždění proměnných:** U některých proměnných by bylo vhodné testovat také jejich vztah se zpožděním, aby se ověřilo, zda tyto faktory neovlivňují HDP s efektem odloženým do budoucnosti (typicky například hrubá tvorba kapitálu, přímé zahraniční investice nebo výzkum, vývoj a inovace). Časové řady o délce 21 ročních sledování (v některých případech jen 19 ročních sledování) jsou ale svojí délkou na hranici aplikovatelnosti zákona velkých čísel, který je pro většinu statistických analýz zcela klíčový. Proto bude v této studii od analýzy zpožděných dopadů na ekonomickou výkonnost a efektivitu Libereckého kraje upuštěno.

Celkový přístup byl volen tak, aby umožnil identifikovat nejen sílu, ale i charakter vazeb mezi vývojem HDP a vybranými ukazateli, a to v realistickém kontextu regionálního rozvoje.

Výsledky korelační analýzy

Tabulka korelačních koeficientů představuje základní pohled na nejjednodušší vztah mezi dvěma indikátory. Jedná se tedy vždy o dvoustrannou lineární vazbu, která je testována a dále ověřována zejména znaménkovým testem, ale také zařazením do mnohonásobného regresního modelu.

Tabulka 4 Korelační analýza – Hrubý domácí produkt na obyvatele ve stálých cenách

Regionální hrubý domácí produkt na 1 obyvatele (stálé ceny roku 2020)	Česká republika	Hlavní město Praha	Středočeský kraj	Jihočeský kraj	Píseňský kraj	Karlovarský kraj	Ústecký kraj	Liberecký kraj	Královéhradecký kraj	Pardubický kraj	Kraj Vysočina	Jihomoravský kraj	Olomoucký kraj	Zlínský kraj	Moravskoslezský kraj
Počet obyvatel	-13,1 %	-22,4 %	-8,0 %	6,1 %	-36,0 %	-0,7 %	15,6 %	-15,6 %	-21,1 %	11,9 %	-36,9 %	-26,5 %	-19,0 %	-2,9 %	-12,3 %
Počet obyvatel ve věku 0–14 let	-16,9 %	-35,1 %	-8,7 %	-23,7 %	-13,9 %	10,6 %	-14,3 %	3,3 %	-5,0 %	-11,3 %	-29,4 %	-11,7 %	-3,3 %	15,0 %	6,6 %
Počet obyvatel ve věku 65 a více let	-30,3 %	-29,4 %	-16,6 %	-27,8 %	-40,2 %	11,0 %	-12,8 %	-28,4 %	-30,9 %	-7,0 %	-34,1 %	-30,2 %	-8,7 %	-29,2 %	-42,3 %
Počet obyvatel starších 15 let s vysokoškolským vzděláním	-11,2 %	11,3 %	-24,2 %	-12,8 %	-5,3 %	-7,4 %	-7,8 %	-5,0 %	-5,8 %	-5,3 %	18,6 %	-22,2 %	29,7 %	11,5 %	-30,2 %
Průměrná mzda (běžné ceny)	32,7 %	15,2 %	43,4 %	38,3 %	19,7 %	41,4 %	25,2 %	25,4 %	26,4 %	23,1 %	33,8 %	37,7 %	39,1 %	35,0 %	25,0 %
Průměrná mzda (stálé ceny roku 2020)	44,6 %	45,6 %	47,5 %	25,6 %	37,2 %	39,6 %	7,1 %	46,5 %	51,1 %	29,4 %	41,9 %	46,5 %	46,9 %	34,5 %	29,0 %
Mediánová mzda (běžné ceny)	46,0 %	42,0 %	50,5 %	27,4 %	4,0 %	35,5 %	29,1 %	10,5 %	33,6 %	30,6 %	20,3 %	54,1 %	39,4 %	16,8 %	27,9 %
Mediánová mzda (stálé ceny roku 2020)	56,0 %	65,8 %	57,6 %	20,9 %	28,3 %	38,4 %	11,1 %	37,8 %	60,2 %	38,9 %	34,0 %	61,1 %	53,8 %	22,7 %	35,2 %
Mediánová mzda v podnikatelské sféře (běžné ceny)	36,7 %	31,6 %	28,0 %	24,5 %	2,7 %	29,5 %	25,4 %	-0,7 %	28,9 %	20,1 %	22,9 %	39,4 %	29,5 %	26,7 %	18,2 %
Mediánová mzda v podnikatelské sféře (stálé ceny roku 2020)	51,6 %	60,2 %	39,7 %	20,5 %	25,2 %	27,0 %	13,2 %	25,3 %	54,7 %	31,8 %	36,0 %	53,2 %	46,0 %	31,1 %	28,5 %
Počet nezaměstnaných osob	-68,8 %	-58,5 %	-65,2 %	-31,4 %	-18,9 %	-39,0 %	-53,0 %	-43,1 %	-73,4 %	-71,2 %	-37,3 %	-59,1 %	-51,8 %	43,7 %	-37,7 %
Počet zaměstnaných osob	63,0 %	35,5 %	40,6 %	30,3 %	18,5 %	58,3 %	-3,7 %	11,7 %	68,6 %	45,6 %	22,1 %	57,9 %	29,6 %	36,6 %	46,3 %
Počet dlouhodobě nezaměstnaných osob	-37,3 %	-16,3 %	-40,0 %	-25,9 %	-9,7 %	-26,2 %	-49,6 %	-34,1 %	-64,5 %	-48,0 %	-21,0 %	-33,0 %	-22,8 %	-35,0 %	-10,6 %
Počet osob zaměstnaných v terciárním sektoru	25,2 %	67,5 %	-11,4 %	26,1 %	9,5 %	23,0 %	-15,9 %	-60,3 %	27,7 %	4,2 %	-9,2 %	-6,2 %	13,8 %	-28,3 %	-0,8 %
Čistý disponibilní důchod domácností (stálé ceny roku 2020)	65,0 %	59,7 %	59,0 %	37,4 %	35,7 %	50,7 %	16,5 %	40,7 %	50,0 %	40,1 %	40,0 %	55,5 %	44,7 %	44,4 %	54,2 %
Čistý disponibilní důchod domácností (běžné ceny)	25,8 %	34,7 %	32,3 %	28,6 %	-3,0 %	30,6 %	24,4 %	-2,6 %	2,2 %	11,6 %	3,0 %	21,2 %	6,1 %	21,9 %	28,7 %
Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele (stálé ceny roku 2020)	60,4 %	56,0 %	58,0 %	33,2 %	40,9 %	47,0 %	11,9 %	41,8 %	51,2 %	32,4 %	46,6 %	54,0 %	45,5 %	43,0 %	53,8 %
Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele (běžné ceny)	32,4 %	41,3 %	36,5 %	29,3 %	13,3 %	36,4 %	21,9 %	1,4 %	6,8 %	9,7 %	12,2 %	29,1 %	9,4 %	23,8 %	32,2 %
Počet dokončených bytů	29,2 %	24,2 %	29,3 %	33,4 %	25,9 %	17,5 %	50,1 %	-31,2 %	39,6 %	20,0 %	-2,0 %	22,3 %	-0,8 %	39,4 %	-27,9 %
Počet podnikatelských subjektů se zjištěnou aktivitou	-19,5 %	-33,2 %	-31,2 %	7,9 %	10,2 %	10,2 %	-10,0 %	-22,0 %	22,3 %	-35,1 %	-37,2 %	-1,4 %	-0,1 %	27,7 %	-3,0 %
Počet podnikatelských subjektů se zjištěnou aktivitou na 1000 obyvatel	-12,4 %	-14,3 %	-26,4 %	9,4 %	22,1 %	10,7 %	-9,6 %	-15,5 %	-17,2 %	-35,6 %	-30,7 %	7,4 %	4,0 %	28,4 %	-0,6 %
Hrubá tvorba fixního kapitálu (běžné ceny)	55,2 %	59,8 %	47,1 %	28,6 %	36,5 %	-15,3 %	11,6 %	-1,4 %	25,2 %	26,5 %	43,8 %	38,2 %	14,5 %	22,0 %	37,1 %
Hrubá tvorba fixního kapitálu (stálé ceny roku 2020)	72,5 %	68,9 %	52,6 %	33,0 %	44,1 %	-12,7 %	9,4 %	6,4 %	34,9 %	29,7 %	50,6 %	47,4 %	26,1 %	30,5 %	42,6 %
Přímé zahraniční investice (běžné ceny)	35,8 %	57,2 %	-14,8 %	15,3 %	-13,5 %	21,7 %	4,8 %	2,3 %	-5,9 %	23,2 %	28,5 %	-11,1 %	-4,2 %	-7,0 %	39,1 %
Přímé zahraniční investice (stálé ceny roku 2020)	47,3 %	66,7 %	-11,0 %	17,1 %	-0,1 %	27,1 %	2,7 %	7,6 %	1,7 %	23,9 %	33,2 %	-5,6 %	6,6 %	0,0 %	43,4 %
Podíl reinvestovaného zisku na přímých zahraničních investicích	51,7 %	39,9 %	52,9 %	16,4 %	-22,2 %	10,7 %	-25,1 %	42,0 %	37,5 %	-6,0 %	0,2 %	-30,2 %	10,4 %	16,8 %	50,2 %
Podíl základního kapitálu na přímých zahraničních investicích	-33,9 %	-40,9 %	2,6 %	6,2 %	-13,3 %	-15,7 %	7,2 %	-36,4 %	-16,5 %	-21,8 %	-10,6 %	20,3 %	-31,7 %	-44,9 %	-25,5 %
Počet pracovníků ve výzkumu a vývoji na 1000 zaměstnanců (fyzické osoby k 31.12.)	55,6 %	38,6 %	30,1 %	62,6 %	12,5 %	-3,7 %	-6,2 %	7,8 %	48,4 %	-0,9 %	-40,1 %	28,4 %	0,8 %	48,7 %	44,4 %
Podíl počtu výzkumných pracovníků na počtu všech pracovníků ve výzkumu a vývoji	34,6 %	32,7 %	17,4 %	14,8 %	-2,1 %	-10,8 %	29,9 %	29,4 %	46,3 %	25,3 %	-49,4 %	13,9 %	9,6 %	45,5 %	21,7 %
Výdaje na výzkum a vývoj (běžné ceny)	31,5 %	43,4 %	20,2 %	60,4 %	26,7 %	-13,5 %	0,2 %	32,0 %	18,1 %	20,7 %	-26,0 %	9,6 %	1,7 %	38,9 %	4,1 %

Zdroj: vlastní

Tabulka 5 Korelační analýza – Hrubý domácí produkt na zaměstnance ve stálých cenách

Regionální hrubý domácí produkt na 1 zaměstnance (stálé ceny roku 2020)	Česká republika	Hlavní město Praha	Středočeský kraj	Jihočeský kraj	Plzeňský kraj	Karlovarský kraj	Ústecký kraj	Liberecký kraj	Královéhradecký kraj	Pardubický kraj	Kraj Vysočina	Jihomoravský kraj	Olomoucký kraj	Zlínský kraj	Moravskoslezský kraj
Počet obyvatel	-3,9 %	14,6 %	-6,5 %	19,7 %	-4,3 %	-59,5 %	19,0 %	8,8 %	-32,7 %	27,8 %	-61,1 %	-12,7 %	8,6 %	-11,6 %	-25,6 %
Počet obyvatel ve věku 0–14 let	-23,9 %	-10,5 %	4,6 %	-25,2 %	6,2 %	-24,1 %	-14,1 %	8,2 %	-12,9 %	-13,1 %	-41,4 %	-25,0 %	-24,5 %	-10,8 %	-20,6 %
Počet obyvatel ve věku 65 a více let	-17,4 %	14,1 %	-4,8 %	-7,6 %	-10,0 %	-59,2 %	-6,7 %	-21,9 %	-21,3 %	21,3 %	-29,3 %	-26,3 %	4,0 %	-33,5 %	-47,6 %
Počet obyvatel starších 15 let s vysokoškolským vzděláním	-10,4 %	-9,9 %	-8,2 %	-3,4 %	-7,5 %	-9,5 %	17,4 %	6,6 %	-0,6 %	-8,0 %	33,7 %	-10,5 %	7,2 %	4,4 %	-15,7 %
Průměrná mzda (běžné ceny)	25,9 %	10,9 %	24,9 %	19,8 %	19,2 %	36,0 %	5,9 %	31,7 %	4,7 %	6,0 %	9,0 %	36,9 %	19,6 %	33,8 %	23,1 %
Průměrná mzda (stálé ceny roku 2020)	33,8 %	24,4 %	28,1 %	0,1 %	20,8 %	50,9 %	-8,8 %	14,0 %	47,6 %	9,6 %	27,3 %	34,9 %	9,1 %	33,7 %	30,7 %
Mediánová mzda (běžné ceny)	38,1 %	34,4 %	29,9 %	25,8 %	-2,6 %	29,0 %	4,8 %	11,4 %	-11,4 %	17,4 %	-16,3 %	54,3 %	23,6 %	14,7 %	21,7 %
Mediánová mzda (stálé ceny roku 2020)	43,7 %	42,2 %	34,6 %	6,9 %	6,5 %	46,8 %	-9,4 %	2,6 %	35,9 %	18,8 %	10,5 %	49,6 %	15,6 %	21,0 %	33,2 %
Mediánová mzda v podnikatelské sféře (běžné ceny)	25,4 %	18,1 %	3,6 %	32,7 %	-7,3 %	18,8 %	6,3 %	-15,9 %	-19,7 %	4,6 %	-7,1 %	30,6 %	16,8 %	31,6 %	14,0 %
Mediánová mzda v podnikatelské sféře (stálé ceny roku 2020)	36,2 %	31,0 %	13,4 %	14,6 %	1,4 %	39,4 %	-5,5 %	-17,7 %	24,7 %	9,0 %	12,3 %	35,6 %	12,0 %	35,1 %	27,8 %
Počet nezaměstnaných osob	-53,0 %	-57,5 %	-52,5 %	-6,9 %	-5,1 %	1,7 %	-21,3 %	-20,0 %	4,0 %	-34,6 %	16,2 %	-37,3 %	19,1 %	-17,6 %	-12,1 %
Počet zaměstnaných osob	35,8 %	-2,0 %	23,5 %	-28,7 %	-24,5 %	-23,2 %	-45,6 %	33,9 %	5,9 %	4,1 %	-37,8 %	27,5 %	-33,9 %	-8,9 %	7,1 %
Počet dlouhodobě nezaměstnaných osob	-20,6 %	-26,5 %	-21,3 %	-2,6 %	-9,8 %	22,2 %	-19,1 %	-23,4 %	16,4 %	-23,0 %	34,8 %	-10,8 %	14,5 %	-3,2 %	23,0 %
Počet osob zaměstnaných v terciárním sektoru	8,7 %	45,4 %	-12,8 %	-17,8 %	13,2 %	4,2 %	-40,8 %	-59,8 %	17,8 %	-6,0 %	8,7 %	-1,9 %	-20,9 %	-41,0 %	-25,2 %
Čistý disponibilní důchod domácností (stálé ceny roku 2020)	61,3 %	37,6 %	41,2 %	-2,9 %	-7,3 %	-16,0 %	-7,9 %	5,6 %	10,9 %	20,1 %	12,5 %	39,8 %	-2,0 %	26,0 %	40,5 %
Čistý disponibilní důchod domácností (běžné ceny)	30,8 %	27,0 %	23,9 %	11,0 %	-16,8 %	-39,5 %	7,8 %	10,4 %	-38,9 %	10,1 %	-18,0 %	21,6 %	2,5 %	8,5 %	15,0 %
Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele (stálé ceny roku 2020)	54,7 %	25,3 %	40,9 %	-6,6 %	-4,3 %	11,0 %	-11,8 %	2,9 %	16,8 %	9,9 %	27,7 %	37,4 %	-3,4 %	26,8 %	42,9 %
Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele (běžné ceny)	35,0 %	18,4 %	27,2 %	7,9 %	-16,8 %	-23,1 %	3,7 %	9,6 %	-35,3 %	3,3 %	-6,2 %	26,1 %	1,2 %	10,8 %	19,6 %
Počet dokončených bytů	27,0 %	43,6 %	-2,6 %	35,4 %	21,5 %	-25,6 %	52,0 %	-19,2 %	-1,9 %	12,5 %	1,9 %	14,8 %	6,1 %	-43,7 %	-38,9 %
Počet podnikatelských subjektů se zjištěnou aktivitou	-14,2 %	-14,0 %	-13,5 %	18,7 %	23,8 %	14,7 %	-22,6 %	14,0 %	-50,0 %	-29,8 %	-10,7 %	5,4 %	25,3 %	38,4 %	-12,6 %
Počet podnikatelských subjektů se zjištěnou aktivitou na 1000 obyvatel	-9,6 %	-13,5 %	-9,5 %	14,9 %	21,9 %	33,6 %	-23,4 %	13,7 %	-43,2 %	-33,9 %	-0,4 %	9,7 %	23,6 %	39,9 %	-7,4 %
Hrubá tvorba fixního kapitálu (běžné ceny)	52,1 %	49,2 %	42,8 %	27,9 %	34,7 %	-38,8 %	29,0 %	10,7 %	-8,3 %	22,2 %	33,0 %	18,9 %	23,1 %	12,5 %	28,0 %
Hrubá tvorba fixního kapitálu (stálé ceny roku 2020)	68,4 %	53,5 %	46,4 %	32,9 %	39,7 %	-33,0 %	25,8 %	14,3 %	-2,2 %	25,5 %	39,9 %	26,2 %	30,5 %	20,9 %	33,3 %
Přímé zahraniční investice (běžné ceny)	21,3 %	29,3 %	-21,8 %	15,5 %	13,2 %	-34,1 %	9,3 %	-12,3 %	5,6 %	40,1 %	13,6 %	17,9 %	-9,6 %	-14,6 %	44,0 %
Přímé zahraniční investice (stálé ceny roku 2020)	32,2 %	28,2 %	-20,0 %	17,0 %	19,4 %	-16,2 %	6,1 %	-10,5 %	11,9 %	39,9 %	18,5 %	21,5 %	-5,4 %	-5,0 %	49,1 %
Podíl reinvestovaného zisku na přímých zahraničních investicích	46,9 %	18,8 %	42,5 %	31,2 %	-33,8 %	-21,8 %	-40,5 %	41,4 %	25,9 %	13,0 %	11,8 %	-20,2 %	31,4 %	14,6 %	44,2 %
Podíl základního kapitálu na přímých zahraničních investicích	-28,1 %	-38,5 %	3,5 %	-16,8 %	-7,6 %	26,7 %	26,2 %	-6,1 %	-17,3 %	-28,5 %	-6,2 %	11,3 %	-18,8 %	-24,0 %	-29,0 %
Počet pracovníků ve výzkumu a vývoji na 1000 zaměstnanců (fyzické osoby k 31.12.)	41,6 %	23,2 %	7,0 %	38,0 %	22,1 %	4,3 %	-10,4 %	-7,1 %	54,1 %	-18,1 %	-41,5 %	-17,9 %	-15,9 %	34,3 %	40,0 %
Podíl počtu výzkumných pracovníků na počtu všech pracovníků ve výzkumu a vývoji	33,5 %	28,1 %	-8,5 %	10,7 %	4,6 %	-17,4 %	21,2 %	44,6 %	60,3 %	6,1 %	-37,7 %	-13,0 %	-27,2 %	38,6 %	10,0 %
Výdaje na výzkum a vývoj (běžné ceny)	29,2 %	38,3 %	-0,4 %	35,2 %	8,7 %	-31,6 %	5,3 %	44,7 %	62,6 %	3,0 %	-21,1 %	-2,2 %	-22,0 %	30,9 %	4,7 %

Zdroj: vlastní

Jako závisle proměnnou (vysvětlovanou proměnnou) byl zvolen HDP na obyvatele ve stálých cenách roku 2020 (Tabulka 4) a HDP na zaměstnance ve stálých cenách roku 2020 (Tabulka 5). Hodnoty korelačních koeficientů statisticky významné na hladině významnosti $\alpha = 5 \%$ jsou v tabulce vyznačeny tučně.

Z provedené korelační analýzy pro všechny analyzované ukazatele a všechny kraje České republiky vyplývají některé systematické závěry a některá specifika Libereckého kraje.

- Příjmové ukazatele (průměrná a mediánová mzda a čistý disponibilní důchod domácností) jsou v krajích České republiky zpravidla pozitivně korelované s HDP na obyvatele (ve stálých cenách).
- Počet nezaměstnaných a dlouhodobě nezaměstnaných je napříč kraji České republiky v negativním vztahu k HDP na obyvatele (ve stálých cenách), zatímco počet zaměstnaných v pozitivním vztahu.
- Intenzita bytové výstavby je obvykle pozitivně korelována s HDP na obyvatele (ve stálých cenách), výjimku tvoří pouze Liberecký, Zlínský a Moravskoslezský kraj a jedině v Libereckém kraji je tento negativní vztah statisticky významný a středně silný.
- Faktorem, který má potenciál nejsilněji ovlivnit HDP na zaměstnance (ve stálých cenách) je pochopitelně nezaměstnanost a hrubá tvorba kapitálu. Hrubá tvorba kapitálu (ve stálých cenách na obyvatele) je korelována pozitivně s HDP na zaměstnance (ve stálých cenách) ve všech krajích České republiky s výjimkou Karlovarského kraje.
- Vliv přímých zahraničních investic je spíše diskutabilní (což ale může souviset s jejich dlouhodobým dopadem na ekonomickou efektivitu, který nebylo možné statisticky ověřit), prokazatelně pozitivně ovlivňují HDP na zaměstnance (ve stálých cenách) pouze v Moravskoslezském kraji.
- Dalším faktorem, který má na ekonomickou efektivitu měřenou pomocí HDP na zaměstnance v různých krajích České republiky různý vliv, je výzkum, vývoj a inovace. Prokazatelně pozitivní dopad byl identifikován pouze v Královéhradeckém a Libereckém kraji.
- Statisticky významná pozitivní vazba HDP na zaměstnance (ve stálých cenách) na zaměstnanost v terciárním sektoru byla prokázána pouze v Hlavním městě Praha. Naopak v Libereckém kraji byla identifikována statisticky významná negativní vazba mezi HDP na zaměstnance (ve stálých cenách) a zaměstnaností ve službách, která potvrzuje, že Libereckému kraji chybí služby s vysokou přidanou hodnotou.
- Významný negativní vliv stárnoucí populace na produktivitu práce měřenou HDP na zaměstnance (ve stálých cenách) byl prokázán pouze v Karlovarském a Moravskoslezském kraji.

Výsledky analýzy panelových dat a mnohonásobné regresní analýzy

Analýza panelových dat umožňuje identifikovat převládající faktory, které mají statisticky významnou vazbu na vysvětlovanou proměnnou (v tomto případě na HDP ve stálých cenách na obyvatele a na zaměstnance) napříč všemi kraji České republiky a napříč celým sledovaným obdobím. Poskytuje tedy základní celorepublikový pohled na ekonomickou výkonnost a efektivitu v jednotlivých krajích a ukazuje, které faktory mají potenciál k ní přispět napříč českými regiony.

Parametry modelu pro ukazatel relativní ekonomické výkonnosti krajů České republiky měřené pomocí HDP na obyvatele (ve stálých cenách) byly odhadnuty v prostředí softwaru Eviews verze 12.0 tak, jak ukazuje následující Tabulka 6. Do modelu byly zařazeny jen ty vysvětlující proměnné, které prošly znaménkovým testem a jejichž mezní statistická významnost je nižší než hladina významnosti $\alpha = 0,05$.

Tabulka 6 Analýza panelových dat – Hrubý domácí produkt na obyvatele

Vysvětlovaná proměnná: Hrubý domácí produkt ve stálých cenách na obyvatele			
Metoda: Analýza panelových dat napříč všemi kraji ČR v období 2005–2023			
Vysvětlující proměnné:	Koeficient	Směrodatná odchylka	Mez významnosti
Čistý disponibilní důchod ve stálých cenách na obyvatele	0,390	0,050	0,000
Počet aktivních ekonomických subjektů na 1000 obyvatel	0,537	0,046	0,000
Počet nezaměstnaných	-0,172	0,017	0,000
Konstanta	0,353	0,072	0,000

Zdroj: vlastní

Z výsledků analýzy panelových dat napříč všemi kraji České republiky během celého sledovaného období lze vyvodit, že:

- Zvýšení čistého disponibilního důchodu domácností ve stálých cenách na obyvatele o jeden procentní bod je spojeno se zvýšením HDP ve stálých cenách na obyvatele o **0,390** procentního bodu.
- Zvýšení počtu ekonomických subjektů se zjištěnou aktivitou (na 1000 obyvatel) o jeden procentní bod je spojeno se zvýšením HDP ve stálých cenách na obyvatele o **0,537** procentního bodu.
- Snížení počtu nezaměstnaných osob v kraji o jeden procentní bod se pojí se zvýšením HDP ve stálých cenách na obyvatele o **0,172** procentního bodu.

Uvedený model je schopen postihnout až 81,4 % meziregionálních a mezičasových rozdílů v ekonomické výkonnosti krajů České republiky. Ekonomická výkonnost českých krajů je tedy klíčově závislá na kupní síle průměrného obyvatele regionu (měřené čistým disponibilním důchodem domácností ve stálých cenách), na intenzitě podnikatelských aktivit v regionu (měřené počtem ekonomických subjektů se zjištěnou aktivitou) a na úrovni nezaměstnanosti, která pochopitelně představuje nevyužitý potenciál ekonomického výkonu.

Parametry modelu pro ukazatel průměrné produktivity práce a ekonomické efektivity měřené pomocí HDP na zaměstnance (ve stálých cenách) pak shrnuje následující Tabulka 7. Do modelu byly opět zařazeny pouze ty vysvětlující proměnné, které prošly znaménkovým testem a jejichž mezní statistická významnost je nižší než hladina významnosti $\alpha = 0,05$.

Tabulka 7 Analýza panelových dat – Hrubý domácí produkt na zaměstnance

Vysvětlovaná proměnná: Hrubý domácí produkt ve stálých cenách na zaměstnance			
Metoda: Analýza panelových dat napříč všemi kraji ČR v období 2003–2023			
Vysvětlující proměnné:	Koeficient	Směrodatná odchylka	Mez významnosti
Mediánová mzda v podnikatelské sféře ve stálých cenách	0,110	0,034	0,001
Hrubá tvorba kapitálu ve stálých cenách	0,074	0,013	0,000
Přímé zahraniční investice	0,041	0,005	0,000
Výdaje na výzkum, vývoj a inovace	0,020	0,003	0,000
Počet vysokoškolsky vzdělaných osob	0,058	0,009	0,000
Konstanta	0,746	0,033	0,000

Zdroj: vlastní

Z výsledků analýzy panelových dat napříč všemi kraji České republiky během uvedeného sledovaného období lze vyvodit, že:

- Zvýšení mediánové mzdy v podnikatelské sféře o jeden procentní bod je spojeno se zvýšením HDP ve stálých cenách na zaměstnance o **0,110** procentního bodu.
- Zvýšení hrubé tvorby kapitálu ve stálých cenách o jeden procentní bod je spojeno se zvýšením HDP ve stálých cenách na obyvatele o **0,074** procentního bodu.
- Zvýšení přímých zahraničních investic (v běžných cenách) o jeden procentní bod je spojeno se zvýšením HDP ve stálých cenách na obyvatele o **0,041** procentního bodu.
- Zvýšení výdajů na výzkum a vývoj v běžných cenách o jeden procentní bod je spojeno se zvýšením HDP ve stálých cenách na obyvatele o **0,020** procentního bodu.
- Zvýšení počtu vysokoškolsky vzdělaných osob ve věku 15 a více let o jeden procentní bod se pojí se zvýšením HDP ve stálých cenách na obyvatele o **0,058** procentního bodu.

Uvedený model je schopen postihnout až 79,2 % meziregionálních a mezičasových rozdílů v ekonomické efektivitě a produktivitě práce zaměstnanců v krajích České republiky. Průměrná produktivita práce a ekonomická efektivnost zaměstnanců českých krajů je tedy závislá na kupní síle zaměstnanců v podnikatelském sektoru (měřené mediánovou mzdou v podnikatelské sféře ve stálých cenách), na intenzitě investičních aktivit (měřené hrubou tvorbou kapitálu ve stálých cenách a přímými zahraničními investicemi), na intenzitě realizovaného výzkumu a vývoje (měřené výdaji na výzkum, vývoj a inovace) a na vzdělanosti populace regionu (měřené počtem vysokoškolsky vzdělaných osob starších 15 let).

Regresní analýza se zaměřuje na identifikaci regionálně unikátních specifik, jež na základě historické zkušenosti Libereckého kraje vykazují významnou vazbu na regionální hrubý domácí produkt (ve stálých cenách) v průměru na obyvatele nebo zaměstnance.

Parametry regresního modelu pro ukazatel relativní ekonomické výkonnosti Libereckého kraje měřené pomocí HDP na obyvatele (ve stálých cenách) byly rovněž odhadnuty v prostředí statistického softwaru Eviews verze 12.0 tak, jak ukazuje následující Tabulka 8. Do modelu byly zařazeny jen ty vysvětlující proměnné, které prošly znaménkovým testem a jejichž mezní statistická významnost je nižší než hladina významnosti $\alpha = 0,05$.

Tabulka 8 Mnohonásobná regresní analýza – Hrubý domácí produkt na obyvatele

Vysvětlovaná proměnná: Hrubý domácí produkt ve stálých cenách na obyvatele			
Metoda: Mnohonásobná regrese pro Liberecký kraj v období 2003–2023			
Vysvětlující proměnné:	Koeficient	Směrodatná odchylka	Mez významnosti
Výdaje na výzkum, vývoj a inovace	0,110	0,013	0,000
Počet zaměstnaných osob	2,763	0,415	0,000
Počet osob starších 65 let	-1,869	0,440	0,001

Zdroj: vlastní

Z výsledků mnohonásobné regresní analýzy pro Liberecký kraj za celé sledované období lze vyvodit, že:

- Zvýšení výdajů na výzkum, vývoj a inovace v Libereckém kraji o jeden procentní bod je spojeno se zvýšením HDP ve stálých cenách na obyvatele o **0,110** procentního bodu.
- Zvýšení počtu zaměstnaných osob v Libereckém kraji o jeden procentní bod je spojeno se zvýšením HDP ve stálých cenách na obyvatele o **2,763** procentního bodu.
- Zvýšení počtu osob starších 65 let v Libereckém kraji o jeden procentní bod se pojí se snížením HDP ve stálých cenách na obyvatele o **1,869** procentního bodu.

Uvedený model je schopen postihnout až 92,2 % z dlouhodobé časové dynamiky vývoje ekonomické výkonnosti Libereckého kraje. Ekonomická výkonnost Libereckého kraje je tedy klíčově závislá na počtu zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných v regionu (pro jednoduchost označeno jako počet zaměstnanců), na intenzitě vývojových, výzkumných a inovačních aktivit v kraji (měřené výdaji na výzkum, vývoj a inovace) a negativně jej postihuje zejména stárnutí populace (měřené počtem osob starších 65 let, u nichž lze očekávat jednak postupně narůstající podíl na celkové populaci a současně výrazně nižší ekonomický výkon).

Parametry modelu mnohonásobné regrese pro ukazatel průměrné produktivity práce a ekonomické efektivity měřené pomocí HDP na zaměstnance (ve stálých cenách) pro Liberecký kraj shrnuje následující Tabulka 9. Do modelu byly opět zařazeny pouze ty vysvětlující proměnné, které prošly znaménkovým testem a jejichž mezní statistická významnost je nižší než hladina významnosti $\alpha = 0,05$.

Tabulka 9 Mnohonásobná regresní analýza – Hrubý domácí produkt na zaměstnance

Vysvětlovaná proměnná: Hrubý domácí produkt ve stálých cenách na zaměstnance			
Metoda: Mnohonásobná regrese pro Liberecký kraj v období 2005–2023			
Vysvětlující proměnné:	Koeficient	Směrodatná odchylka	Mez významnosti
Počet dlouhodobě nezaměstnaných	–0,061	0,020	0,006
Počet výzkumných pracovníků přepočtený na FTE	0,194	0,031	0,000
Konstanta	0,970	0,056	0,000

Zdroj: vlastní

Z výsledků mnohonásobné regresní analýzy pro Liberecký kraj během uvedeného sledovaného období lze vyvodit, že:

- Snížení počtu dlouhodobě nezaměstnaných o jeden procentní bod je spojeno se zvýšením HDP ve stálých cenách na zaměstnance o **0,061** procentního bodu.
- Zvýšení počtu výzkumných pracovníků (přepočteného na FTE) o jeden procentní bod je spojeno se zvýšením HDP ve stálých cenách na obyvatele o **0,194** procentního bodu.

Uvedený model je schopen postihnout až 82,0 % z dlouhodobé časové dynamiky vývoje ekonomické efektivity a produktivity práce zaměstnanců v Libereckém kraji. Průměrná produktivita práce a ekonomická efektivnost zaměstnanců českých krajů je tedy závislá zejména na intenzitě výzkumu, vývoje a inovací v kraji (měřené tentokrát pomocí přepočteného počtu výzkumných pracovníků) a negativně jej ovlivňuje především dlouhodobá nezaměstnanost, která představuje zjevný strukturální problém regionu.

Diskuse výsledků

Je zřejmé, že provedené statistické analýzy se zaměřovaly pouze na indikátory, které byly vytipovány zadavatelem studie, tzn. Krajským úřadem Libereckého kraje. Zejména mezikrajská mobilita obyvatel přitom trpí neúplnými časovými řadami (vychází z dat Sčítání lidu, domů a bytů realizovaných v letech 2001, 2011 a 2021), které brání tomu, aby mohla být zařazena do statistických modelů.

Data týkající se přepočteného počtu pracovníků jsou postižena metodickou změnou a srovnatelné, časově a obsahově koherentní údaje proto existují až od roku 2005. Podobný problém pak nastává i u evidence ekonomických subjektů se zjištěnou aktivitou. I zde jsou data dostupná až od roku 2005.

Přesto lze konstatovat, že dosažené výsledky nabízejí zajímavý pohled na ekonomickou výkonnost a efektivnost krajů České republiky a dávají politické reprezentaci Libereckého kraje inspiraci do dalšího období.

Shrnutí a závěry

Ekonomická výkonnost Libereckého kraje byla analyzována v období 2003 až 2023 s cílem identifikovat faktory, které ovlivňují regionální hospodářský růst. Statistické modely této

analýzy dosáhly vysoké vysvětlovací síly až 82 % u produktivity práce, což svědčí o robustnosti zjištěných souvislostí mezi socioekonomickými proměnnými a hospodářským výkonem kraje. Zároveň analýza jasně potvrzuje, že **Liberecký kraj dlouhodobě zaostává a jeho schopnost přibližovat se vyspělejšími regionům zůstává omezená**. Pozitivním faktorem je počet zaměstnaných osob (koeficient 2,763), což zdůrazňuje roli zaměstnanosti pro ekonomický růst. Tento ukazatel ale odhaluje i slabinu kraje, neboť bez dostatečné nabídky kvalifikované pracovní síly a bez aktivní politiky zaměstnanosti není schopen držet krok s rychleji rostoucími a atraktivnějšími kraji. Nejvýraznějším negativním faktorem je demografické stárnutí populace (koeficient -1,869), které představuje strukturální bariéru, již ovšem kraj samostatně bez systematických opatření na celostátní úrovni řešit nedokáže.

Výsledky dále ukazují, že i když **výzkum, vývoj a inovace** pozitivně ovlivňují produktivitu práce, **Liberecký kraj v této oblasti výrazně zaostává**. Nedostatek výzkumné infrastruktury, slabá intenzita vazeb mezi Technickou univerzitou v Liberci a podnikatelským sektorem a nízká atraktivita regionu pro vysoce kvalifikované odborníky limitují jeho růstový potenciál. Posílení inovační kapacity proto není jen doporučením, ale existenční nutností, a to jak na úrovni kraje, tak především díky podpoře ministerstev a státních agentur.

Podobně alarmující je **přetrvávající strukturální nezaměstnanost a vysoká závislost na montážních odvětvích s nízkou přidanou hodnotou**. Bez cílených rekvalifikačních programů, podpory nových pracovních míst v progresivních oborech a flexibilní politiky zaměstnanosti hrozí, že kraj zůstane v pasti nízkých mezd a nízké produktivity.

Rovněž je nezbytný rozvoj lidského kapitálu a vzdělávání, protože počet vysokoškolsky vzdělaných osob koreluje pozitivně s ekonomickou produktivitou. Nízký podíl vysokoškolsky vzdělaných osob a **odliv mladých lidí za studiem i prací do jiných krajů oslabují dlouhodobý růstový potenciál Libereckého kraje**. Pokud nebude posílena kapacita a atraktivita vysokého školství a celoživotního vzdělávání, kraj nedokáže přilákat ani udržet kvalifikovanou pracovní sílu.

Nejpalčivějším problémem zůstává demografický vývoj. **Stárnutí populace a negativní migrační saldo zhoršují nejen pracovní trh, ale i celkovou udržitelnost regionální ekonomiky**. Bez aktivní podpory mladých rodin, cílené migrační politiky a zlepšení atraktivity regionu hrozí další prohlubování divergence vůči ostatním krajům.

Podnikatelský ekosystém je sice relativně stabilní, ale růstově slabý. **Nízká dynamika zakládání nových subjektů a malá diverzifikace podnikatelské základny ukazují na strukturální zranitelnost Libereckého kraje**. Podpora start-upů, digitalizace a snížení administrativní zátěže jsou nezbytné, jinak Liberecký kraj zůstane pozadu za dynamickými kraji a významnými podnikatelskými centry, jako je Středočeský nebo Jihomoravský kraj.

Implementace těchto opatření by měla probíhat ve více fázích. Okamžitou prioritou by měla být podpora aktivní politiky zaměstnanosti a řešení dlouhodobé nezaměstnanosti. V horizontu 5 let lze doporučit investice do výzkumné infrastruktury a systémů vzdělávání a nové rekvalifikační programy reagující na nové podněty z trhu práce. Střednědobě by měly být realizovány demografické kroky a rozvíjen podnikatelský sektor, které pomohou strukturálně transformovat regionální ekonomiku Libereckého kraje. Dlouhodobou vizí je dosažení udržitelného modelu růstu postaveného na inovacích, kvalifikované pracovní síle a stabilní demografické situaci, včetně zvyšování atraktivity kraje pro vnitrostátní i mezinárodní imigraci.

Ekonomická výkonnost Libereckého kraje je determinována souhrnem faktorů, přičemž největší potenciál pro zlepšení spočívá v systematické podpoře výzkumu a inovací, efektivním zvládnutí nezaměstnanosti a proaktivním přístupu k demografickým výzvám. Úspěch těchto opatření vyžaduje koordinovanou spolupráci mezi krajskou samosprávou, vzdělávacími institucemi, podnikatelským sektorem a státní správou s důrazem na dlouhodobou udržitelnost a schopnost adaptace na měnící se ekonomické podmínky.

Použité zdroje a literatura

- ČERNÝ, Martin. *Regionální účty za regiony soudržnosti a kraje* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 2025-07-01]. Dostupné z: <https://csu.gov.cz/produkty/regionalni-ucty-za-regiony-soudrznosti-a-kraje>
- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Přímé zahraniční investice – publikace* [online]. Praha: Česká národní banka, 2025 [cit. 2025-07-31]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/index.html
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Index cen bytových nemovitostí – Metodické vysvětlivky* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 2025-06-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/index-cenbytovych-nemovitosti-1-ctvrtleti-2020>
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Interní databáze Českého statistického úřadu*. Praha: Český statistický úřad, 2025.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Veřejná databáze ČSÚ* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 2025-07-01]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=home>
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Registr ekonomických subjektů (RES)* [online]. Praha: ČSÚ, průběžně aktualizováno [cit. 2025-08-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/registr-ekonomickych-subjektu-res>
- GaREP s.r.o. *Moravskoslezský kraj – Regionální analýza pro účely Programu rozvoje regionu* [online]. Brno: GaREP s.r.o., 2024 [cit. 2025-07-06]. Dostupné z: https://www.rskuk.cz/wp-content/uploads/Aktualizace-Vstupni-analyzy-Strategickeho-ramce_2-1.pdf
- HUDEC, Stanislav. *Dálnice v České republice* [online]. Praha: RoadMedia, 2025. Dostupné z: <https://www.ceskedalnice.cz/wp-content/uploads/mapa-velka.png>
- INFORMAČNÍ SYSTÉM PRŮMĚRNÉHO VÝDĚLKU. *Archiv výsledků šetření* [online]. Praha: TREXIMA, spol. s r.o., [cit. 2025-07-31]. Dostupné z: <https://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Archiv.aspx>
- KOCOUREK, Aleš a ŠIMANOVÁ, Jana. Nominal vs. Real Regional Income Disparities in Selected Cities of the Czech Republic. In: *Proceedings of the 12th International Conference Liberec Economic Forum 2015*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2015, s. 192–200.
- KOCOUREK, Aleš a ŠIMANOVÁ, Jana. Regional Price Levels in the Districts of the Czech Republic: New Results. In: *Proceedings of the 5th International Conference on European Integration 2020*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2020, s. 448–458.
- KOCOUREK, Aleš a ŠIMANOVÁ, Jana. Spatial Modelling of Nominal and Real Net Disposable Household Incomes in the Districts (LAU1) of the Czech Republic. In: *Mathematical Methods in Economics MME 2017*. Hradec Králové: University of Hradec Králové, 2017, s. 336–341.
- KOCOUREK, Aleš et al. *Regionální cenové hladiny v ČR – teorie, metodika a praxe*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2015.
- KOCOUREK, Aleš, KRAFT, Jiří, ŠIMANOVÁ, Jana a ROZKOVEC, Jan. *Metodika stanovení regionálních spotřebních košů a cenových parit pro kalkulaci regionálních cenových*

- hladin (regionálního cenového indexu)* [metodika]. TD020047V002. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2015.
- KOCOUREK, Aleš, ŠIMANOVÁ, Jana a ŠMÍDA, Jiří. Estimation of regional price levels in the districts of the Czech Republic. *Statistika: Statistics and Economy Journal*, 2016, roč. 96, č. 4, s. 56–70.
- KOCOUREK, Aleš, ŠIMANOVÁ, Jana a ŠMÍDA, Jiří. Experimentální studie využití dat státní správy pro odhad hrubé mzdy na úrovni LAU1. In: *Region v rozvoji společnosti 2019*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2019, s. 167–175.
- KOCOUREK, Aleš, ŠIMANOVÁ, Jana a ŠMÍDA, Jiří. *Metodika využití Big Data pro vyhodnocení socio-ekonomické pozice obyvatel v typech území definovaných Strategii regionálního rozvoje 2021+* [metodika]. Certifikováno dne 8. 6. 2021 Ministerstvem pro místní rozvoj ČR.
- KOCOUREK, Aleš, ŠIMANOVÁ, Jana a ŠMÍDA, Jiří. Modelling of Regional Price Levels in the Districts of the Czech Republic. In: *34th International Conference Mathematical Methods in Economics 2016 Conference Proceedings*. Liberec: Technical University of Liberec, 2016, s. 414–418.
- KOCOUREK, Aleš, ŠIMANOVÁ, Jana a ŠMÍDA, Jiří. *Peněžní příjmy a životní náklady obyvatel: detailní pohled na území Česka*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2021. ISBN 978-80-7494-577-9. Dostupné z: http://econlab.tul.cz/wp-content/uploads/2022/04/Monografie_TACR.pdf
- KRAFT, Jiří, KOCOUREK, Aleš, ŠIMANOVÁ, Jana a ROZKOVEC, Jan. *Metodika stanovení regionálních spotřebních košů a cenových parit pro kalkulaci regionálních cenových hladin (regionálního cenového indexu)* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2015 [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: <http://vyzkum.ef.tul.cz/td020047/metodika/rch.pdf>
- KRÝŽE, Pavel. *Počty kolejí, systémy trakčních soustav a čísla podle knižního jízdního řádu* [online]. Praha: Správa železnic. [cit. 2025-09-09]. Dostupné z: <https://provoz.spravazeleznic.cz/Portal/ViewArticle.aspx?oid=2104272>
- MĚSTO LIBEREC. *Ekonomický potenciál obce Liberec* [online]. Liberec: Statutární město Liberec, 2012, doplněno 2024 [cit. 2025-08-20]. Dostupné z: https://docs.liberec.cz/odb_ha/uap_2012/prilohy/E_4_Ekonomicky_potencial_obci/Liberec.pdf
- MULLOOLY, Ciaran (ed.). *Zpráva o úloze politiky soudržnosti při podpoře spravedlivé transformace* [online]. Brusel: Evropský parlament, Výbor pro regionální rozvoj, [cit. 2025-09-09]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-10-2025-0137_CS.html
- ŠIMANOVÁ, Jana a KOCOUREK, Aleš. Regional Price Index in the Czech Republic: Revised. In: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie ETER 2014*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislavě, 2014.
- ŠIMANOVÁ, Jana et al. *Middle Class at a Crossroads*. Praha: Topaz, 2019.
- ŠIMANOVÁ, Jana, KOCOUREK, Aleš a KRAFT, Jiří. Regionalization of the Consumer Price Index in the Czech Republic. In: *The 8th International Days of Statistics and Economics Conference Proceedings*. Praha: University of Economics, 2014, s. 1487–1496.

Výzkumná zpráva s názvem
“Analýza ekonomického rozvoje Libereckého kraje a jeho postavení v rámci České republiky”
byla zpracována v období květen–září 2025 na základě smlouvy č. OLP/02258/2025
jako zakázka smluvního výzkumu
odborným týmem Ekonomické fakulty Technické univerzity v Liberci ve složení:

Jana Šímanová
Aleš Kocourek
Pavla Vrabcová
Petra Rydvalová
Michal Jordák

TECHNICKÁ
UNIVERZITA
V LIBERCI

